

YENİ ÇÖZÜM

Aylık Siyasi Dergi

şubat '87 sayı 2

500 TL (kdv dahil)

DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ İÇİN İLERİ

İŞÇİ SINIFI
TÜRK-İŞ
GERÇEKLER

DİN VE TOPLUM

ZAFERİN SİMGESİ
MOZAMBİK

KÜÇÜK BURJUVA'lar
VE "İDEOLOJİ"leri

İÇİNDEKİLER

4 Demokratik Kitle Örgütleri
İçin İleri	30 Gençliğin Gündemi (II)
Eğitim-Sistem
6 İşçi Sınıfı
Türk-İş
Gerçekler	34 İşkenceye, Baskılara
Ve Gerici Eğitim
Yasalarına Yanıt:
Yemek Boykotu Ve
Siyah Çelenk
8 Netaş İşçileri
Tek Yumruk	36 Dünyayı Saran Zincir
Ya da Tek Tek Ateşler
Yanıyor (II)
10 Grev Dalgası
Yayıyor	40 Din ve Toplum
12 Türk-İş Kurultayı
Ve Devrimci Sendika!
Mücadelenin Geleceği (I) -	45 Karikatür
14 Burjuva İdeolojisi
Ve Küçük Burjuvaların
İdeolojisi	46 Zaferin Simgesi:
Mozambik Devrimi
17 "Ölüm Hücreleri"
İşkence Ve
İnsan Haklarında
Çifte Standart	51 Kampuçya Sorununa
Bir Bakış
20 10 Aralık
İnsan Hakları
Evrensel Bildirisi
Ve Tutuklu Aileleri	56 Kültür Üzerine (II)
23 Gençliğin Gündemi (I)
Dernekler	58 Alçalmanın Yazıcısı:
Kundera
26 Mücadele Günlüğünden
1965-1971
FKF-DEV-GENÇ	62 Haberler
	64 Yorumlu
Felsefe Sözlüğü ...
	65 Kitap
	67 Öykü
	70 İçerden Merhaba.,,
	71 Şafağa Değen Mektup (II)

Sahibi: Metin Yavuz

Sorumlu Yayıncıların Müdürü:
Çelik Malkoç

Teknik Yönetim:
Halûk Göçener

Yönetim Adresi:
Çatalçeşme Sok. No: 46/9
Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: 5128949

Dizgi:
İletişim Yayınları
Film:
Delta Grafik
Baskı:
Yeni Doğu WEB OFSET
575 39 09
Kapak Baskısı
Pano-BAS-SAN

Abone Şartları
6 Aylık 2500
1 Yıllık 5000

İlan Koşulları:
Arka Kapak : 250.000TL,
Kapak İçi : 200.000TL.
Tam Sayfa : 150.000TL,
1/2 Sayfa : 75.000TL.
1/4 Sayfa : 40.000TL.

Çözüm Dergisi
Çatalçeşme Sok. No: 46/9
Cağaloğlu-İSTANBUL

"Öyle yıkma kendini
Öyle mahzun, öyle garip...
Nerede olursan ol,
içerde, dışarda, derste, sırada,
Yürü üstüne-üstüne,
Tukur yüzüne celladın,
Fırsatçının, işbirlikçi hayımn..."

Cemal Gökçe

MERHABA...

Bir ay gecikerek de olsa sizlere yeniden merhaba demenin coşkusunu yaşıyoruz. Güzele, doğruya, iyiye yönelik olarak çıkan her yenede olduğu gibi bizim de başımızdan geçenler bir aylık gecikmeye neden oldu. Bu durumu hoşgörüy-lekarşılacağınızı umuyoruz.

15 Aralık 1986 günü büromuza gelen Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosu görevlileri, dergimizin 1. sayısının İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi kararı ile toplatıldığını bildirdiler.

Yayına başlayışımızın üzerinden 12 gün bile geçmeden toplatılmış olmak, bu ülkede basın üzerindeki anti-demokratik uygulamaların hangi boyutlara ulaştığını görmek açısından çarpıcı bir örnek olsa gerek.

Bizi etkileyense basınımızın bu olaya yaklaşımı oldu. Her zaman basına ilişkin baskılardan söz edenler nedense bu kez birşeyler söylemekten kaçındılar. Bir-iki gazete ve bir haftalık dergide çıkan "Yeni Çözüm" toplatıldı yazılarının dışında basının özgürlüğünden dem vuranlardan bir ses çıkmaması epeyce düşündürücüdür!

Ankara'da ve İstanbul'daki Öğrenci Dernekleri kurucuları, bazı yayıncılar dergi yöneticilerinin gözaltına alınmaları, demokrasi güçleri ve basın üzerinde doğaştıran karabulutları gösteriyor. Ancak şurası açıktır ki, bunlar aşılacaktır. Kolay olmayacak elbette. Ne var ki süreçte, demokrasi güçlerinin, yurtsever-sosyalistlerin üzerlerine düşeni yapmaları yolu açacaktır. Bu anlamda "Çözüm" ilk sayısında ortaya koyduğu ilke ve anlayıştan sapmadan ve herhangi bir taviz vermeden yayın hayatına devam etmekte kararlıdır. Özellikle kamuoyunun ve okurlarının gösterdiği ilgiden sonra; bu tutumun doğru olduğu ve olacağı açıktır.

Okurlarımızın, özellikle son altı yıldır oluşturulan gündemin ve güncelin ters-

yüz edilmesinde bilinçli-bilinçsiz katkıları olan dergilerden olumlu farklılığımızı belirten ortak değerlendirmeleri, destek ve dilekleri hertürlü övgünün üzerinde oldu bizim için.

Başta dergimize ürünlerini gönderen okuyucularımız olmak üzere, yazılı-sözlü değerlendirme ve eleştirilerini gönderen. Çözüm alıp okuyan ve okutan tüm okurlarımızın yüreklerinin sıcaklığını yüreğimizde duyduk. Bu bile az şey olmasa gerek. Farklı mekanlarda yaşadığı halde aynı şeylerinduyulup hissedildiği; dostluk, dayanışma, dünyadaki hazların engüzelidirdiye düşünürüz. Tüm okuyucularımız arasında buayüreklentakıldıklarınainanıyoruz.

Çözüm, ilk sayıda olduğu gibi, bu sayıda da korkunun kırılması, sessizliğin bozulmasında üzerine düşeni, bir derginin işlevleri sınırı içinde yapmak kararındadır. İlk sayımızda da belirttiğimiz gibi dergi olmanın ötesinde herhangi bir fonksiyonumuz yoktur.

Görevinin, yaşanılmış tarihin unutturulmasına karşı çıkmak, bunu yeniden gündeme sokmak olduğu kadar süreçteki gelişmelere de kayıtsız kalmamak olduğunun bilincinde olan Çözüm, bu sayıda da ele aldığı konularla ilginizi çekecek inancındayız.

Geçen sayımızda, ilk sayı olmamızın getirdiği bazı yanlışlıklar ve dizgi hataları vardı. Gayretimiz bundan sonra bunların olmaması içindir. Okuyucularımızın hoşgörüsüne sığınarak geçen sayımızda yer alan yanlışlıklardan, anlam farklılığı yaratabilecek bir yanlış belirtiyoruz:

Nikaragua devrimi yazısının ikinci sayfasının (sayfa 49) birinci sütununun aşağıdan onikinci satırında yer alan "savaşçıları" kelimesi "lafazanların" olarak çıkmıştır. Yani "lafazanların" kelimesi "savaşçıları" olacaktır.

1987'nin, sorunlarımızın çözümünde verimli bir yıl olması dileğiyle... Dostça selamlar.

YENİ
ÇÖZÜM
Aylık Siyasi Dergi

DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ İÇİN İLERİ

Bugün Türkiye Sol'unun önündeki önemli örgütlenme sorunlarından biri de "neden-nasıl bir yasal mücadele" sorusudur.

Bu soruya verilen yanıtlar çeşitli düşünce akımlarının kitle çizgisi anlayışlarını da ortaya koymaktadır.

Neden-nasıl yasal mücadele sorusunun, böylesine genel aydın çevreden, adının başına birtakım harfler getirerek kendilerine büyük misyonlar yükleyenlere değin sorulmasının elbette ki temelli nedenleri var. Bu nedenlerin başında kuşkusuz 12 Eylül'den bu yana "sol"un başına gelenlerin payı büyük. Ve kuşkusuz ki zaman iyi bir öğretmendir. Oysa hiçbir zaman, zamana karşı kürek çekelerin azalmadığı, tam tersine varoldukları da bir gerçek.

Gerek kişisel, gerekse örgütsel öz-eleştiriye birtürlü beceremeyen ya da kendini gerçekten sorgulayan bir öz-eleştiri yapmayı "misyonuna" yediremeyen sol, başına gelenlerin sorumluluğunu yıkacak, günah keçilerinden biri olarak da, "yasal mücadele"yi seçmiştir. Yine bu "misyoncu" soldur ki, bugün için özellikle gençliğin ve diğer toplumsal katmanların icazet sınırlarını zorlayan eylemlerin yenilgi nedeni olarak alıp, "yasal mücadele" ile aynı kazağa bağlayarak kırbaçlamaktadır.

Yenilen her darbenin ardından duygu-sallıktan sıyrılmış bilimsel bakış açısıyla yapılması gereken öz-eleştiri süreci yaşanmıyorsa, takınılan tutumlar her dönemde birbirinin benzeri niteliklere bürünüyor. Ya "uslu durulmadığı" için Faşizm gelmiş toprağın üzerinde ne var ne yok silip süpürmüştür. Ya sorunlar "iyi kavranmadığı" için ideolojik yanlışlara düşülmüştür. Ya da demokratik kitle mücadelesinde "deşifre olunduğu" için darbeye açık davetiyeler çıkarılmıştır vs.

Sol'un birbirinden çok farklı gibi görünen ancak sonuçta mücadelenin hangi biçimi olursa olsun arenayı boş bırakma noktasında birleşilen "darbe fobisi" günümüz sürecinde hâlâ aşlamayan bir han-

dıktır.

Eğer Faşizm demokrasi güçlerinin önünde hâlâ bir engelse, yapılacak iki şey vardır(!) Birincisi faşizmin gitmesini, demokratik hakların gelişmesini bekleyerek çalışma zemininin kendi dışında oluşmasını hayal etmek, ikincisi bu boş zamanında da ülkeyi bu duruma düşüren "goşist"lere küfretmek.

Eğer sorunlar ve ülke gerçekleri iyi kavranmadığı için gadre uğranılmışsa yapılacak tek iş vardır; yeni Amerika'lar keşfetmek.

Hele hele içine düşülen yanlışlar arasında DKÖ'lerdedeşifre olmak da varsa, Demokratik Kitle Örgütlerinde çalışmaktan, dolayısıyla kitleden (varlığını koruma yüce görevi için) "öcü"den kaçır gibi kaçmak gerekir.

Sevindirici bir gelişme olarak gençliğin günah keçiliğinden yavaş da olsa kurtulmaya başladığını görüyoruz. "80'li yılların başında ne olduysa gençlik örgütlenmeleri yüzünden oldu, gençlik eylemleriyle sınıf politikasını belirlemeye çalıştı" diyen anlayışlar gençliğin yurtsever-devrimci coşkusu ve sınır tanımazlığı karşısında bu ifadelerini yutmuş, gençliğin ayaklarına kapanmaya hazır hale gelmişlerdir.

12 Eylül'e gelinceye kadar geçen son 4-5 yıllık zaman diliminde demokratik kitle örgütlerinin *yönetiminde* olmayı, onlara pek yakında güzel günler vaatmeyi sosyalizmi savunmakla bir tutanlar, adlarının başlarına ne getirirlerse getsinler, sübjektif olarak ne kadar iyi niyetli olurlarsa olunlar, verdikleri mücadelenin temel-tali ayırımına devrimci çözümler bulamadıklarından Eylül baskısıyla birçoğu eriyip gittiler. Geriye kafaları karışmış, yakın hayalleri gerçekleştirmeyince yığınlaşa düşmüş yüzlerce devrimci ve yığınlar kaldı.

Zaman öğretmeninden ders alamayanlar geçmişte nasıl ki kendilerini icazetin çemberine hapsedip sendikal faaliyeti faydacı bir ekonomizme, dernek-oda vb. faaliyeti hastalık derecesinde bir popülizme,

Avni ÇALIŞLAR

yayın faaliyetini tiraj hesabına vardırarak anlayış bugün de pek farklı davranmıyor.

Yasal faaliyetten "öcü"yle korkutulmuş çocuk gibi kaçan ve faaliyetini mümkün olan en dar kadrın dışına taşırmayan "biz yapalım, istem arkadaşan gel-sin" diyen anlayış da bugün onca fedakârlık yapmış olmalarına rağmen(!), halkın peşlerinden gitmemiş olmamalarından dolayı kırıgın, kafası karışık oturuyor.

Gerek sosyalizmin savunulmasında uzunca bir tatil dönemi geçiren oportünist ve revizyonist kesim, gerekse mücadeleyi kesintisiz devam ettirmeye çalışan insanlar, demokratik kitle örgütlerinde çalışmanın kitlelere varmadaki önemini yeniden gözden geçirmek veya bilgi tazelemek zorundadırlar!

NEDEN-NASIL YASAL MÜCADELE?

Varolan yaygın yığınlaşma ve apolitikleşmeden yığınların da nasibini fazlasıyla aldığı bir gerçek. Devrimci-yurtsever güçlerin cezaevlerine kapatılmasıyla doğan boşluğa her türden gericiliğin yukarıdan aşağı bir iradecilikle yerleştirildikleri de bir gerçek. Sürecin birçok insandan (Anayasa bile yasaklamamış olmasına rağmen (!)) "Ben demokratım, devrimciyim, yurtseverim" deme cesaretini almış olması ve bu insanların birçoğunun ense köküne kendi kendilerini sınırlayan birer oto-dedektifler yerleştirmiş olması da bir başka gerçek. Bunu cezaevlerinde "statükoları korumak" adına her tür gerici dayatmayı kabullenmekte olduğu gibi, demokratik kitle örgütlerinde çalışmaktan ürkmeye de görmek mümkün. Sürecin getirdiği bu olumsuz koşulların ve hastalıkların aşılması doğru çözümlemeler yapabilmekten geçiyor. Geliştirdiğimiz süreç tahlillerinin, mücadele alanına ilişkin ortaya konan perspektif ile uyum sağlayıp sağlayamadığını gözlemleyebilmesinin de tek yolu yaşam içinde sınamaktır. Çünkü "pratik bilginin ölçüsüdür". Eğer bu ölçüye başvurmayıp sürecin olgunlaşması "kendiliğinden" gelişmelere bırakılırsa, "darbe

fobisi"nin, yılgınlığın, karamsarlığın etkileri büyük oranda devam ediyor demektir. Gerçekten mücadele içinde yer almak hattâ (bir dönemler herkesin kendisine yüklediği misyon gibi) kitleleri toparlamak gibi iddialar sürüyorsa, kitlelerle bağ kurmanın yolları mutlaka bulunmalıdır.

Solun önündeki kitlelerle bağ ve örgütlenme sorunlarının çözüm yollarından biri de akılcıca yapılmış bir istihdamla demokratik kitle örgütlerinde varolmaktan geçektir.

Devlet kanun hükmünde kararnamelele yürütülüyor, değil meslek odaları, meclis bile işlevsiz duruma itildi diye mesleki oda birliklerinin dağıtılması mı savunulmalı?

YÖK, öğrenci gençliği siyah-beyaz bir fotokopi cihazının kopyaları gibi tek tipleştirmeyi çalışıyor. Örgütlenmeleri bir yana konser-tiyatro bileti satmaları dahi yasadışı faaliyet sayıyor diye öğrenci dernekleri kapatılmalı mı?

Halkın küçük esnaf ve geniş yığınlarını etkileyen üretici ve tüketici kooperatifleri ezilmeye çalışılıyor, eritiliyor diye mahalli kooperatiflerden vaz mı geçilmeli?

Onbinlerce memur örgütlenme hakkından bir kez mahkûm edildiler diye memurların sorunlarını birarada tartışıp savunacakları sendikal faaliyet haklarından feragat etmeleri rni istenmeli?

Yüksek Hakem Kurulu sendikal-sindikası emekçilerin haklarını yeterince koruyor deyip, sendikal faaliyet gereksiz mi sayılmalı?

Halkın her kesiminin, her meslek grubunun, her yaşın birarada olabildiği, ortak paydalmada ortak mücadele verebilecekleri, üzerinde önemine inanarak yapılacak bir etüde yüzlerce örgütlenme odağı yaratabilecek DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ içinde mücadele etmek yerine, DKÖ'leri İÇİNDEKİ KİTLELERLE BİRLİKTE gericiğin tekeline mi bırakılmalı?

DKÖ'ler, varolan en nisbi olanakları da içerse, daha geniş hak ve özgürlüklerin sağlanması ve savunulmasında, yönetiminde olup-olmamak gibi bir sorun öne çıkartılmadan savunulması gereken mücadele mevzileridir. Önderlik; doğru devrimci politikayı öngörüp uygulayanın olacaktır.

En az 15-20 yıl bulunduğu yerdeki mesleki konumuna ulaşmak üzere onca fedakârlıklara katlanan ilercî-devrimci-demokrat-yurtsever insanlar bilgi, yetenek ve becerilerini geliştirmekten başlayarak ülkenin yönetiminde meslekleriyle ilgili alanlarda bağlayıcı yol göstericiliğe kadar varan bir dizi programı önlerine koymalı, aktif, dinamik, etkin meslek örgütlerinde üye sayılarını artırmaya çalışmalı, her sosyal ya da teknik meslek örgütü mensuplarının bilgilerini ülke halklarının yararına kullanılması gerekliliğinin kav-

gasını vermelidir.

Öğrenci gençlik YÖK'ün biçimsel reformlarla özünde uzaklaştırmayacağına, sorunun eğitim sisteminin ve eğitim sistemine kaynaklık eden sosyo-ekonomik koşulların ta kendisi olduğunun bilinciyle örgütlenme hakları başta olarak, özerk, demokratik üniversite mücadelesini her okulda, her anfiide, her kantinde, her yurt odasında tartışmalı, savunmalıdır. Kısa sürede önemli mesafe kateden öğrenci gençlik, mücadelenin geneli içindeki mütevası yerini abartmadan, ama canlılığına, dinamizmine ve dürüstlüğüne sınır tanımadan DKÖ'lerde çalışmayı yarış haline getirmelidirler.

Küçük esnaf ve zanaatçılar, ihracata yönelik birikim politikasının kaçınılmaz sonucu olarak, bakkalların süpermarketlere, zanaatçıların da sermayeleri eritilerek tekellerin sermaye dışlıları arasında eritilmelerine vb., üretim kooperatiflerinde biraraya gelerek karşı çıkışı savunmalıdır.

Gecekondularda, banliyölerde yaşamak zorunda bırakılan geniş yığınlar, aracı-tefecî kâr baskısını biraz olsun hafifletmek için mahalli tüketim kooperatiflerinde biraraya gelebilmelidir. Doğru devrimci politika bunlara cesaretle önderlik etmeden geçer.

Örgütlenme hakları (her türlü gerici faaliyetin dışında) tamamı ile elinden alınmış bordro mahkûmları kendi DKÖ'lerine kavuşma yolunda faaliyet göstermekten kaçınmamalıdır.

Önündeki tek alternatif bir-iki sarı sendika ve konfederasyon çatısı altında birleşmek durumunda bırakılan işçi yığınlar, bağımsız devrimci işçi hareketini ve sendikacılığını hedef olarak alıp varolan sendikaları birkaç sendika natronuna terketmemeli, kendi öz sendikalarını kurduğunda sendika patronlarını sarı sendikalarının sadece tabelaları ve boş binalarıyla başbaşa bırakmayı amaçlamalıdır.

Reformist, revizyonist sapmaların kıs uykusundan kalkar kalkmaz çalışacağı kapının icazetin yasal organları olduğu unutulmadan, kitleleri *legalizmin* olumsuzluklarına çekme çabalarını saptamada gecikmeden DKÖ'lerin mücadelenin kitlesel mevzileri olarak yerlerini almalarına çalışmalıdır.

Toplunun her yerinde gözlemlenen örgütlenme ihtiyacına cevabı, yine toplumun en duyarlı unsurları verecektir. Kitlelerin içinde bulundukları ve günbegün daha da zorlandıkları olumsuzlukların aşılması, onların bugün ekonomik demokratik haklarına yönelen saldırılara karşı mücadele edeceği birlikler yaratılınca, bu birlikler aynı zamanda sorunların çözümünün reformlarda olmadığının propagandasının yapılabileceği alanlar haline dönüşecektir. Demokratik Kitle örgütlerinin eyleminin sınırları örgütlenmesinin karakterim de belirler.

Bu sebeple DKÖ'leri mümkün olan en geniş kitlenin katılım sağlayacağı ve toplumsal muhalefetin yükselmesinde işlevi olan örgütlenmeler haline dönüştürmek mümkündür. DKÖ'lerin birinci ana işlevi kitlelerin ekonomik-demokratik temelli istemlerinin dile getirildiği ve kazanılması için çaba sarfedildiği örgütlenmeler olmasıdır. DKÖ'lerde çalışırken bu gerçek hiçbir zaman gözardı edilmemeli. Keza bulunduğumuz alanlarda ekonomik-demokratik hakları savunacak olan örgütlenme ihtiyaçlarına cevap verilmelidir. DKÖ'lerin ikinci ana işlevi toplumsal muhalefetin yükselmesinde üstleneceği görevlerdir. Örgüt içinde reformların elde edilmesi (ekonomik-demokratik haklar temeline) doğrultusunda çalışmak, anti-reformist bir propaganda gerekliliğinin gözden kaçırılması anlamına gelmemelidir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar DKÖ'lerin yükselen toplumsal muhalefet içinde, demokratik halk düzeni için verilen mücadelede yüklenileceği işlevin önemini artıracaktır.

Bu nedenle DKÖ'lerin önemi küçümsememeli, bir anlamda kitlelerle sağlam köprülerin atılacağı bir alan olarak görülürken diğer yandan da toplum içinde yüklendiği baskı grubu özelliği gözden kaçırılmamalıdır.

Dürüst tavır örgütsüzlükten şikâyet etmek değil, bugüne değin edinilen perspektif doğrultusunda kitlelerle bağ kurmanın ve bu bağın sağlamlaştırmasının olanaklarını yaratma çabasıdır. Örgütsüzlük ancak ve ancak iradi müdahalelerle aşılabılır. Bu iradi müdahale ise kendiliğinden kitle içinden çıkacak dinamik unsurların müdahalesini beklemek değildir. Toplumun en uyanık kesimleri bu müdahaleyi gerçekleştirmeyi kendine görev bilerek kollarını sıvanmalıdır.

Toplunun yüzlerce binlerce sorunu, bu sorunlara temellik eden sosyo-ekonomik sistemi; salt dernek, oda, kooperatif, sendika vb. etkinliklerle değiştirmenin mümkün olmadığı gözardı edilmeden sapla-saman birbirine karıştırılmadan, temel-tali ayrımı gözden kaçırılmadan, bir derneğin-sendikanın vb.'nin sınırlarının belirli bir yere kadar olabileceği bir an olsun unutulmadan, yasal mücadele savunulmalı, yasal hakların sınırları genişletilmeye çalışılmalıdır.

Bir yandan yasal "sınır"ların koyduğu aktivite uygulanırken, bir yandan daha geniş hak ve özgürlükler için mücadele etmenin, mücadelelerin bütününe katkısı yadsınamaz, küçümsemez.

Kitlelerin önünde duran hakların savunulması, toplumda neredeyse kangren haline gelen örgütsüzlüğün aşılması, toplumsal muhalefetin yükseltilmesi ve en önemlisi de kitlelerle bağ kurmak ve bu bağ sağlamlaştırmak için:

Demokratik Kitle Örgütlerine ileri!

İŞÇİ SINIFI

TÜRK-İŞ

GERÇEKLER

12 EYLÜL VE İŞÇİ SINIFI:

Bugün işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu sorunları çözmek öncelikle onların oluşum süreçlerini kavramaktır. En azından sorunların çözümü doğrultusundaki mücadeleyi geliştirebilmek için bu kavrayış gereklidir.

12 Mart döneminin ardından 1973'te başlayan genel toplumsal hareketlilik içerisinde işçi sınıfı mücadelesinin önemli bir yeri vardır. Doğru bir önderliğe sahip olmayışın getirdiği dezavantaja rağmen gelişen işçi hareketleri birçok ekonomik-demokratik kazanımlar sağlayabilmiştir. İş yavaşlatma, grev, miting, vb. zengin mücadele yöntemlerinin giderek daha yaygın biçimde kullanıldığı bir süreç yaşanmış ve işçi sınıfı, yaşadığı bu deneyler ölçüsünde tecrübeye kavuşmuştur. Ülkedeki sol hareketin gelişimine bağlı olarak, önceleri kendi ekonomik çıkarlarıyla sınırlı olan işçi sınıfı mücadele pratiği giderek daha bir duyarlılık kazanmıştır. Böylece Türkiye'de yaşanan ve egemen güçlerce işçi sınıfını ilgilendirmedikleri iddia edilen toplumsal-siyasal gelişmeler karşısında işçi sınıfı her geçen gün daha fazla söz söyler olmuş ve daha etkin tavırlar alma yoluna girmiştir. Nitekim 12 Eylül öncesi Türkiye'de sivil faşist saldırılardan kaynaklanan ve halkın en önemli talebi olan can güvenliğinin sağlanması, faşist saldırıların püskürtülmesi konusundaki mücadeleye işçi sınıfı giderek daha aktif katılmaya başlamıştır. 1979-80'lere gelindiğinde bütün reformist-revizyonist ayak bağlarına rağmen işçi sınıfının, gerek ekonomik-demokratik hak ve özgürlükleri konusunda ve gerekse genel toplumsal-siyasal gelişmeler karşısında daha gür sesler çıkardığını görüyoruz. Artık işçi sınıfı mücadelesi yeni boyutlar kazanmakta; bir

yandan grevler yaygınlaşırken diğer yandan yer yer daha üst mücadele yöntemleri gündeme gelmekteydi.

Emperyalist kapitalist sistemin içerisinde bulunduğu genel durum ve özellikle A.B.D. emperyalizminin Orta doğuda yüz yüze kaldığı koşullar çerçevesinde düşünüldüğünde, Türkiye'de yaşanan bunalımın mevcut yöntemler ile aşılamayacağı açıktı. Sık sık değişen hükümetler, binbir çeşit koalisyonlar ve 1978 Aralığında getirilen sıkıyönetim "istikrar sağlamaya" yetmiyordu. Egemen güçler için, ekonomik-toplumsal ve siyasal düzeyde içerisinde bulunan bunalımdan çıkabil-

"türk-iş her zaman devlete ve baştaki hükümetlere bağımlı olmuştur. bundan öte asya amerika hür çalışma enstitüsü (AAFLI) vb. CIA paravanı örgütler aracılığıyla, türk-iş ABD'nin güdümündedir."

mek amacı ile daha "radikal" önlemler gerekiyordu.

İşte tam bu noktada emperyalizmin dayattığı 24 Ocak kararlarıyla yeni bir ekonomik "istikrar programı" gündeme geldi. Fakat bu "istikrar programının" hayata geçirilebilmesi o kadar kolay değildi. İşçi sınıfı ve halkın bu programı sessiz sedasız kabullenmesi, tepki göstermemesi mümkün değildi. Bu nedenle "istikrar programının" hayata geçirilebilmesi için gerekli olan temel hazırlanmalıydı. 12 Eylül bu temeli hazırlamak amacıyla geldi.

12 Eylül yönetiminin ilk uygulamalarından bir mevcut grevleri kaldırmak ve işçileri zorunlu çalışmaya tâbi tutmak olmuştur. İşçi ücretlerine yapılacağı açıklanan göstermelik zam ilanı da, "şirin" görünmek amaçlı bir demogojik aldatmacadan öteye geçmemiştir. İşçilerin işbaşı yapmaları doğrultusundaki duyurularla birlikte fabrikaların kışlalara dönüştürüldüğünü bütün kamuoyu görmüştür.

Sendikal faaliyetler askıya alınmış, işçi sınıfının ekonomik-demokratik sınıf ve kitle örgütü olma durumundaki DİSK'e el konulmuş ve dava açılmıştır. DİSK'in her düzeyde yöneticileri, işçi temsilcileri ve DİSK üyesi binlerce işçi işkencelerden geçirilmiş ve zindanlara tıkmıştır. Bağımsız devrimci sendikalar da aynı uygulamalardan paylarına düşeni almıştır.

Ülkemizde Amerikan tipi sarı sendikacılığın örgütü olan Türk-İş'e bağlı sendikaların bir bölümü zaten "24 Ocak istikrar programına" tepki göstermek bir yana, bu programı desteklemişlerdi. "24 Ocak istikrar programının" hayata geçirilebilmesinin koşullarını yaratmak amacıyla ile gündeme gelen 12 Eylül'ü Türk-İş yönetimindeki sendika ağaları alkışlarla karşıladılar. Türk-İş bir yandan 12 Eylül'ü yapanlara övgüler düzerken, diğer yandan da DİSK'e lanetler yağdırmaktan geri kalmamıştır. Türk-İş, 12 Eylül yönetimiyle tam bir ağız-birliği halinde, işçi sınıfı hareketi ve DİSK'i bütün her şeyin sorumlusu olarak göstermeye çalışmıştır.

Türk-İş, 12 Eylül yönetimini dışarıdan alkışlamayı yeterli görmemiş olacak ki, genel sekreteri Sadık Side, Sosyal Güvenlik Bakanı olarak bizzat hükümette görev almıştır. Türk-İş'in hükümete bakan vermesi ve var gücüyle D.İ.S.K.'i suçlaması, üyesi bulunduğu Uluslararası Hür Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICTFU) tarafından bile hoş karşılanmamıştır. Nitekim sağ bir çizgiye sahip olmasına karşın ICTFU, Türk-İş'in üyeliğini askıya alma gereği duymuştur.

12 Eylül ile birlikte; değil grev, en basit ve doğal hak arama yolları bile işçilere çok görülüp yasaklanırken, toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi de yönetimin oluşturduğu Yüksek Hakem Kuruluna (YHK) verilmiştir. Y.H.K. öylesine bir "hakem" kuruluydu ki, işlevi egemen güçlerin 12 Eylül yönetimi aracılığıyla dikte ettirdiği kararları işçilere ve kamuoyuna duyurmak-tan ibaretti.

12 Eylül yönetimi YHK aracılığıyla işçi ücretlerini budamakla kalmamıştır. İşçilerin çalışma koşulları kışla disiplinine sokulmuş, görünüşte işçi çıkartma yasağı olmasına karşın binlerce işçi işten atılmış

ve açlığa mahkum edilmiştir. İşçilerin emeklilik hakları, kıdem tazminatları, ikramiyeleri vb. birçok haklarıyla birlikte sosyal hakları da 12 Eylül yönetiminin gazabından kurtulamamıştır.

İşçilerin örgütlenme ve serbestçe sendika seçme hakkı gasp edilir, grev hakkı yok edilirken, sendikaların politikaya ağırlığını koyması da yasaklandı.

İşçi sınıfına yönelik tüm uygulamalarda Türk-İş yönetiminin birinci dereceden sorumluluğu vardır. Her türlü işçi hakkını kısıtlayan 12 Eylül yönetiminde Türk-İş genel sekreteri Bakan durumundadır. Tüm uygulamaların "yasal" çerçevesini oluşturan kararların altında Türk-İş'li Bakanın (S.Şide) imzası vardır. 1982 Anayasası Türk-İş tarafından desteklenmiştir. Türk-İş başkanı Şevket Yılmaz demagogik bir şekilde bu gerçeği gizlemeye boşuna gayret ediyor. Olanlar tüm kamuoyunun gözü önünde olmuştur. 4.11.1982 tarihli Türk-İş icra kurulu açıklamasını, anayasa oylaması öncesinde, Ş.Yılmaz televizyona çıkarak milyonlarca işçi ve emekçinin yüzüne karşı okumuştur. Bu açıklamada şöyle denilmekteydi; "İşçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmayacağı yolunda verilen sözleri, 7 Kasım'da halkoyuna sunulacak Anayasa metni ve devlet adına sürdürülen resmi tanıtma çalışması teyid etmiştir". Nedir bu açıklamanın özü? İşçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanamayacağı yolunda yetkililer zaten söz vermişlerdi... Nitekim halkoyuna sunulan metin ve bunu resmi olarak kamuoyuna tanıt-

her şart altında işçi sınıfının kendi özgücüne güvenen bağımsız sınıf tavrının gereği olarak, devrimci-demokrat sınıf ve kitle örgütü anlayışına uygun devrimci sendikacılık ilke ve programını hayata geçirmek gerekiyor."

ma çalışmaları verilen sözde durulduğuna doğrulanmıştır. Türk-İş icra kurulunun dediği buydu. Buna rağmen Ş.Yılmaz bugün utanmadan işçilerin karşısına geçip "Biz anayasa oylamasında işçilere sandık başına gidin dedik". Anayasaya evet deyip demedik" muhtevasında yalanlar söyleyebiliyor.

Aynı şekilde 1983'te çıkartılan ve çalışma hayatını düzenleyen 2821 sayılı sen-

dikalar kanunu ile 2822 sayılı Toplu-İş sözleşmesi, Grev ve Lokavt kanununda ve benzer nitelikteki tüm kanun yönetmelik ve kararlarda Türk-İş'in sorumluluğu birinci derecedendir. Ve bunların hepsi işçi sınıfı hareketine karşı olduğu tartışma götürmez kararlardır. Türk-İş'in söz konusu işçi düşmanı tavırları bizim için sürpriz olmamıştır. Çünkü Türk-İş kuruluşundan bu yana güdümlü bir yapıya sahiptir ve işlevini yerine getirmektedir. Türk-İş her zaman devlete ve baştaki hükümetlere bağımlı olmuştur. Bundan öte Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) vb. CIA paravanı örgütler aracılığıyla, Türk-İş ABD'nin güdümündedir.

Türk-İş'in işçi sınıfı hareketini egeyen güçlere peşkeş çeken tavrı 1983'teki seçimlerden sonra da sürmüştür. ANAP hükümeti ve işverenlerle işbirliği halinde çalışmışlardır. Bu arada özellikle Türk-İş genel kurulu yaklaştıkça, işçilerin gözünü boyamaya yönelik "işçi yanlısı" tavrı alma-gösterileri düzenlemekten de geri kalmamışlardır. Türk-İş tarafından düzenlenen birkaç miting toplantıyla, gazetele-re verilen "sert" demeçleri bu doğrultuda değerlendirmek gerekir.

Türk-İş'in 1983 seçim sonrası tavrına ilişkin birkaç örnek vermek gerekirse;

Türk-İş 1984'ten sonra kamu sektöründe imzalanacak toplu iş-sözleşmelerinde ANAP hükümetinin dayatmalarına boyun eğmeyi kararlaştırmıştı. Hükümet Koordinasyon Kurulu aracılığıyla, işçi ücretlerine % 30 oranında zam öneriyordu, fazlasını vermiyordu. Buna karşılık Türk-İş başkanlar kurulu toplamıyor ve işçi ücretlerine % 43'ün altına zam getiren sözleşmelere imza atmayacaklarını açıklıyordu. Fakat bu aldatmacada kısa sürede açığa çıktı ve çok değil birkaç gün sonra Türk-İş'e bağlı sendikalar % 30 oranındaki (% 30'un altında zam kabul edenler de oldu) zammı içeren sözleşmeleri imzalama yarışına girdiler.

1.5.1986 tarihinde ise Türk-İş başkanlar kurulunun bir başka toplantısında yine "çok sert" bir karar alındı. "...olumsuzluklar devam ederse gündeme genel grev gelir...". Bu karardan sonra Türk-İş'in tabiriyle "olumsuzluklar" devam etti. Hükümet öyle bir yeni grev tüzüğü çıkardı ki, grevler jandarma eşliğinde yapılacak hale getirildi. Tabi Türk-İş genel grevin sadece sözünü etmişti. Bu bile gelişme sayılmalı(!).

Keza, Türk-İş içerisindeki en gerici sendikalara doğru gidildikçe "genel grev" sözleri daha çok duyulmaya başlıyor. Türk-Metal başkanı Mustafa Özbek, bir-iki küçük işyerinde baş vurduğu grev aldatmacasından sonra "bu yasalarla grev ol-

maz", "bu şartlarla grev yapmak enayiliktir" gibisinden sözler ederken, Türk-İş genel kurulu yaklaştıkça Genel Grev şampiyonu kesildi. Türk-İş kongresinde "Genel grev kararı alalım" diyor bu tür sendikacılar. Bu sözlerin ne amaçla söylendiği, hangi aldatmacalara hizmet ettiği ve samimiyetten uzak olduğu açıktır. Halkımızın bir deyişi vardır: Ses güzel, ezan güzel ama okuyan bin yıllık papaz... Tam da buna uyan bir durum.

Sonuç olarak 12 Eylül döneminin genel olarak emekçi halkımıza ve özel olarak işçi sınıfına getirdikleri ortadadır. OD-TÜ Öğretim üyelerinden Merih Celasun'un 1973-83 arasındaki on yılı kapsayan araştırmasında (28 Kasım 1986 Cumhuriyet gazetesinden) gelişimin ipuçları belirli ölçülerdede olsa gözükmemektedir. Bu araştırmaya göre Türkiye'de nüfusun en düşük gelirli % 20'si toplam gelirden 1973'te % 3.45 oranında pay alırken, bu oran 1983'te % 2.63'e düşmüştür. Nüfusun en yüksek gelirli % 20'sinin toplam gelirden aldığı pay ise 1973'te % 55.33 iken, 1983'te % 55.93'e çıkmıştır. Bu rakamlar ülkemizde gelir dağılımındaki dengesizliğin hangi boyutlara ulaştığını küçük bir göstergesidir. Yine araştırmalara göre asgari ücret son altı yılda reel olarak % 50 gerilemiştir, işçilik ücretinin üretim maliyetindeki payı ise % 16 gibi zaten düşük bir düzeyde iken daha da düşerek % 8'lere inmiştir.

İşte 12 Eylül'ün işçi sınıfına verdiği budur.

NE YAPMAK GEREKİYOR?

Öyle bir soru ki, hem söylenecek çok şey var, hem de uzun söz gerek yok.. DİRENMEK GEREKİYOR? Dış ilen tirnak ilen direnmek ve mücadele etmek gerekiyor. Türk-İş ve ona bağlı sendika yönetimlerinin gerçek yüzlerini bıkmadan uzanmadan anlatmak gerekiyor. Sendika ağalığını, sarı-mafia tipi sendikacılığı ve sosyal demokrat geçinen kimi sendikacıların gerçek yüzlerini, uzlaşmacılıklarını açığa çıkartmak vazgeçilmez görevlerdendir. İşçi sınıfının çaresizlik koşullarında sosyal demokrat geçinen sendikacıların, reformist ve revizyonistlerin aşılmasına çalıştığı ham hayallerin peşine takılıp sürüklenmesini ve dolayısıyla sonuçta hayal kırıklığına uğramasına uğramasını engellemek gerekiyor. Her şart altında işçi sınıfının kendi Özgücüne güvenen bağımsız sınıf tavrının gereği olarak, devrimci-demokrat sınıf ve kitle örgütü anlayışına uygun devrimci sendikacılık ilke ve programını hayata geçirmek gerekiyor. Bütün hak gasplarına rağmen var olan mücadele yollarını sonuna kadar kullanmak ve hayatın zengin pratiğinden çıkan yeni mücadele yöntemleri geliştirmek gerekiyor.

NETAŞ İŞÇİLERİ

TEK YUMRUK

Tolga GÜNER

Şu yaşanılan dünyayı, bazıları için yaşanmaz hale getirenler vardır. Sabahın 6'sında, kuru bir dal gibi yatan yavrusunu bırakıp sefertasına davranan ve sisli siren seslerine karışan çelimsiz - uçuk tenli analar vardır. Hem de bir dolu. Onlarla beraber, en az yüzleri ve ciğerleri kadar kurumuş olan evlerinden çıkan, bir o kadar da baba vardır. Ve bir o kadar babanın, bir o kadar oğlu vardır, onlarla aynı yazgıyı paylaşan. Zaten o yazgıya ortak olsun diye doğar çocuklar, işçi mahallelerinde.

İşte hergün reklamlarda boy gösteren, her çeşit mağazanın vitrinlerinde yer alan, her türden, rengarenk, cici - bici meta'nın oluşumunun ardında yatan ve bunları yaşamayanların kanını donduran manzara-

lardır Dunlar.

Üretim ilişkilerinin emekçi sınıfın lehine çevrilmesi ise ne bu yazgıyı kabullenmekle, ne de kanı donuk beklemekle gerçekleşir. Bu, sabırla ve inatla, bir mücadele deneyimini yaşamak ve bağrında saklamakla olacak iştir. İşçi sınıfı bilinci bunu gerektirir. Kazanımlar ancak bunların bilincinde olan ve deneyimlerini bir örgütlülük potası altında eriterek doğru hedeflere yöneltecek olan anaların babaların ve hatta kuru dal gibi yatan çocukların ellerindedir.

12 Eylül'den önce tüm bu zinciri oluşturacak olan emekçi sınıfın örgütlülüğü, sendikal faaliyetlerle kendini göstermiştir. Gerekli örgütlülüğe sahip işçiler, "uzlaşmaz çelişki"lerden biri oldukları-

nın farkına varıp, büyük - küçük işyerlerinin kapitalist patronculuklarına ve onlarla içiçe geçmiş sömürü düzenine başkaldırmayı bilmişlerdir. Gene, bulundukları örgütlülük ve işçi sınıfı bilinci çerçevesinde bayram yerine gider gibi gitmişlerdir grev yerlerine. Sabah kaptıkları sefertasları artık daha hafiftir ama birazda davul - zurna ile doyarlar grev yerlerinde. Yazgılarını kabullenmeyen insanlar çoğaldıkça davul - zurna sesleri artar, hayaller genişler, derinden bir yankı uyanır şehirde, o dev gücün, emekçilerin sesleriyle. O dönemlerde tüm grevlerden onlarca kat daha coşkulu bir araya gelirdi bu insanlar, 1 Mayıs'larda.

12 Eylül hareketinden sonra bu anlatılanlar yalnızca hafızalarda kaldı. Amaç

o döneme ait işçi hareketlerini, yüzbinle-
rimitlendirmeye edebiyatı ile kullanmak de-
ğil. Ama şimdi ne 1 Mayıs'ları kutlamak,
ne de gerçek anlamıyla sendikal faaliyet-
leri yürütebilmek olanaklıdır. Bu yönde
amacımız yalnızca bu dönem işçi hareket-
lerinin üzerinde olan korkunç baskıların
ve kısıtlamaların altını çizmek olabilir.

Herşeyden önce, elli küsur milyon nü-
fuslu ve bir zamanlar yüzbinleriyle bir
amaç uğruna bir alanı doldurabilecek ka-
dar çok çalışanı olan bir ülkede, 6 yıl bo-
yunca ilk defa 2650 rakamına ulaşabilen
bir grevin altının çizilmesi gerekli. Ve he-
men ardından şunlar açıklanmalı;

'80 sonrasında emekçilerin yaşam ko-
şulları daha da zorlaşmış, sömürü kendi-
ni hemen hemen ikiye katlamış, halkımı-
zın üzerinde kara kara dolaştırılan yoz -
kültür bulutları işimizi de sarmaya baş-
lamıştır. Bunlar gerekli yasalarla ve bu ya-
saların işçilerle ilgili kısımlarıyla pekişti-
rilmiştir. İşçilerin sendikal mücadelesi an-
cak kanatları koparıldıktan sonra serbest
bırakılmıştır. Mücadele etmek için bırakı-
lan zemin ise hiçbir zaman kanadı olma-
mış ve her zaman düzene bağımlı olmuş
olan Türk-İş'ten başkası değildir.

İşte böylesi bir ortamda mücadelesi-
ni sürdüren NETAŞ grevçileri, demokra-
sinin kendisini ancak emperyalist düzenin
boğuk kahkahaları ile ifade edebildiği bir
zamanda, tüm olumsuzluklara rağmen
umut ışıklarının şalvarını tutabilmiş, ka-
tılımın, o yazgıyı kabullenmeyen, donuk
kanlı olmayı istemeyen insanların verdiği
direncle, 2650 insanın sıcaklığını taşımış-
tır günler boyu gazete sayfalarına, beyin-
lere, yüreklerle, kuru bir dal gibi yatmasın
diye çocuklar.

Otomobil-İş önderliğinde gerçekle-
ştirilen NETAŞ grevinde, kendileriyle ko-
nuştığımız grev gözcüleri Zeki Güven ve
Sevinç Şeker; tüm zorluklara rağmen "da-
ha da güçlenmiş" olarak ve "tek yum-
ruk" halinde grevi sonuna kadar sürdü-
receklerini söylüyorlardı.

Kendilerini bekleyen zorlukların bi-
lincinde olarak, haklarını almak için so-
nuña kadar direneceklerini dile getiren
grevci işçilerin, istemleri ve grevi sürdü-
rmekteki kararlılıkları, dirençleri ve umut-
ları, konuştuğumuz Otomobil-İş bölge
başkanı Şahin Önayak'ın konuşmasında
kendisini açıkça ortaya koyuyordu.

Aşağıda Otomobil-İş Ümraniye böl-
ge başkanı Şahin Önayak ile yaptığımız
konuşmayı aynen aktarıyoruz. (*)

ÇÖZÜM — Netaş'ta sürdürülen grev 12
Eylül sonrasının en büyük grevi. Grevin
önemi üzerine neler söyleyeceksiniz?

ŞAHİN ÖNAYAK — Netaş grevi, cidden
büyük bir grev oldu. Netaş grevinin baş-

laması, demokrasi mücadelesinde bir
adım oluşturuyor. Çünkü; yasaların sen-
dikallaşmaya getirdiği-kısıtlamalar, sözleş-
melerin yapılmasında belli bir engeldir. İş-
te "bu yasalarla grev yapılmaz", "bu ya-
salarla toplu sözleşmeler olmaz" diyen ba-
zı sendikacılara da bu yasalara rağmen
grev yapılabileceğini göstermiş oldu. Netaş
grevinin önemi oldukça büyük tabi. Ne-
taş grevi, Netaş'ı ve Otomobil-İş'i de aş-
tı. Genel bir konu haline geldi. Herkes gre-
ve sahip çıkmak zorunda, sahip de çıkı-
yor. Netaş grevine destekler ve büyük da-
yanışma örnekleri var. Ayrıca, bu grevle
iç ve dış basın ve kamuoyu da yakında il-
gilenmektedir. En önemli tarafı da 12 Ey-
lül'den sonraki ilk ciddi ve en büyük grev
alması. Kısaca bunları söyleyebilirim.

ÇÖZÜM — Grev yaklaşık olarak 35 gün-
dür devam ediyor. İşçilerin katılımı ve ka-
rarlılığı nasıl?

ŞAHİN ÖNAYAK — Bugün grevin 35'i
günü, ilk günkü coşku ve kararlılık de-
vam ediyor. Arkadaşlarımızın moralleri
oldukça yüksek, şu ana kadar hiçbir çö-
zümle ve dağılma da olmadı. Bu kararlı-
lığımızı haklarımızı alıncaya kadar sürdü-
receğiz.

ÇÖZÜM — Grevin sürdürülmesinde kar-
şılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu konuda
toplumun diğer kesimlerinden neler bek-
liyorsunuz? (Dayanışma - destek - yardım
anlamında)

ŞAHİN ÖNAYAK — Karşılaştığımız so-
runlardan biri; PTT'nin işverenle birlikte
grev kırıcılığına gitmesi, bu da bazı mon-
taj işyerlerinde PTT teknisyenlerinin ça-
lıştırılmasıyla oldu. Bir diğeri de fabrika-
dan telefon test cihaz makinasının dışarı-
ya çıkartılmasıdır. Gerek PTT teknisyen-
lerinin çalıştırılması, gerekse bu cihazın dı-
şarı çıkarılmasıyla ilgili de sendikamızın
itirazları yapıldı. Müfettişler bu yerlerde
gerekli incelemeleri yaptılar. PTT teknis-
yenlerinin çalıştığını tespit ettiler. Bu da
yasaya aykırı bir tavır takınıldığı ve grev
kırıcılığı yapıldığını ortaya çıkardı. Yasal
işlemlerimizi devam ettiriyoruz. Makina-
nın dışarı çıkartılması da gene müfettiş-
ler tarafından tespit edildi. Makinanın geri
getirilmesi için yaptığımız bu girişimler so-
nucunda İstanbul Valisi, Vali Yardımcısı,
Emniyet Müdürlüğü Sendikalar Masası
Amiri bu makinanın geri getirileceğini
söylediler. Bununla ilgilide gerekli yerlere
emir ve talimat verdiler. Karşılaştığımız
önemli güçlükler bunlar oldu. Bunun dı-
şında herhangi bir baskıyla karşılaşmadık.

Tabi beklentilerimiz dayanışmalar ve
ziyaretçiler, bunlar da zaten yapılıyor. Bil-
hassa dayanışmalar, hemen hergün az da
olsa yardım yapılıyor, tabi bu sadece mad-
di dayanışma demek değildir, ziyaretlerin
kendisi de bir dayanışmadır. Hem mora-

limizi yükseltiyor, hem de arkadaşlarımızın
kararlılığını biraz daha arttırıyor. Bu
da bugüne kadar sağlandı ve süreklilik ka-
zandı.

ÇÖZÜM — Genel olarak işçi sınıfının,
özel olarak sendikaların durumu ve sorun-
ları hakkındaki düşünceleriniz.

ŞAHİN ÖNAYAK — Genel olarak işçi sı-
nıfının sorunları elbette çok. Tabi bu so-
runların çözülmesi için de sendikala-
rın ve işçilerin, sandikalarda birliği sağla-
maları gerekiyor. Bu sorunlar ancak sen-
dikal birliğin sağlanması sonucunda işçi
sınıfının güçlenmesi halinde çözümlene-
bilecektir. Bunun çalışmalarının da bir an
önce başlatılmasında yarar vardır. Tabi
sendikalar, bilhassa 12 Eylül'den sonra
çok güç durumda kaldılar. Bir çok sıkın-
tılarla karşılaştılar. Sendikaların önünde
herşeyden önce sendikalar yasası bir en-
geldir. Çok büyük zorluklar var, tabi zor-
lukları anlatmak için çok zaman gerekli.
Gerek toplu sözleşmelerde gerek yetkiler-
de önemli zorluklar var. Bunlar sendika-
ların güçlenmesinde ve büyümesinde
önemli ölçüde olumsuz yönde etkilidir.

ÇÖZÜM — Bugün başlayan Türk-İş
kongresi hakkındaki düşünceleriniz.

ŞAHİN ÖNAYAK — Bu dönemki Türk-
İş kongresi çok önemli, bu kongrede bize
göre mutlaka büyük değişiklikler olması
gerekir. Ancak Şevket Yılmaz ve ekibi bü-
yük sendikaların delegelerinin çoğunluğuş-
una sahip. Bu kongre aynı zamanda işçisi-
ninin geleceğini de belirli ölçülerde çiz-
miş olacaktır. Çünkü sendikal birliğin
Türk-İş'te sağlanması ya da Türk-İş'in dı-
şında sağlanması konusu da bundan son-
ra gündeme gelecektir. Bu nedenle bu
kongre bizim açımızdan önemli. Bütün
kamuoyu ve dış ülkelerde bu kongreyi ya-
kından izliyorlar. Bizim amacımız bu
kongrede değişiklikler yapılarak demok-
ratik sendikal muhalefet'in yönetime gel-
mesi, yönetime ortak olmasıdır.

ÇÖZÜM — Demokrat kesimin sendika
içinde yönetime gelmemesi durumunda
neler olabilir?

ŞAHİN ÖNAYAK — Şu anda bir şey söy-
leyemem. Bu, ancak genel kuruldan son-
ra tartışılması gereken bir konudur. Genel
kuruldan sonra mutlaka bir değerlendir-
me yapılacaktır, hatalar yapılmışsa onlar
ortaya konulup tartışılacaktır. Yani bu de-
ğerlendirme genel kuruldan sonra yapılır.
ÇÖZÜM — Teşekkür ederiz...

(*) Bu konuşma 22 Aralık 1986
tarihinde yapılmıştır.

GREV DALGASI YAYILIYOR..!

Sinan DOĞANAY

Devrimci-demokratik temelde yükselmeye başlayan toplumsal muhalefetin, düzenin açtığı kanallarda akan "durgunluların yatağını değiştirme" konusundaki kararlı mücadelesinin yanı sıra, egemen sınıfların içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik krizin giderek derinleşmesi, bilindiği gibi, 12 Eylül tarihine rastlayan Çankaya değişikliğini gündeme getirdi. Bugün, artık devrimci süreçte yeni bir "tarih dilimi" oluşturan "öncevesonrası" diye andığımız 12 Eylül 1980 tarihi, sınıflar mücadelesinde neyi ifade etmekte? Ne anlama gelmekte? Böylesine önemli ve kapsamlı bir sorunun sayfalarca sürecekte irdelemesini, yanıtını burada vermenin ne olanağı, ne de gereği var. Ancak konumuzla ilgisi olması bakımından, 12 Eylül'ün, tekelci burjuvazinin, egemen sınıflar arasındaki çelişkiyi kendi lehine çözmek, süreklilik arz eden siyasi ve ekonomik krizden "kurtulmak" (bunun mümkün olmadığını kendileri de en az bizim kadar biliyorlar ya!) yoksul halk muhalefetine açtığı gedikleri yamamak ve "bir daha" (ne umutsuz, ne tarih dışı bir istem) geriye dönmek üzere ekonomik, politik, kültürel, sosyal vb. tüm alanlarda ihtiyaç duyduğu dönüşümleri sağlamak olduğunu da söylemek gerekir. (Aradan geçen 7 yıl sonra geriye şöyle bir baktığımızda, bunun anlamı daha iyi anlaşılır sanırım.)

Sözünü ettiğimiz hedeflerini büyük ölçüde vuran işbirlikçi burjuvazi amaçlarına ulaşmak için bunalımının sorumlusu olarak gördüğü/göstermeye çalıştığı gençliğin ve işçi sınıfının üstüne yürüyerek hizaya getirmeye çalıştı. "Fırsatı ganimet bilip" hemen ilk elde grevlere son verildi. Artık bir gün öncesine kadar, sayıları yüzbinleri aşan işçinin grev bayrağı, her anti-demokratik yola meşruluk kazandırıldığı 12 Eylül'den sonra indirildi. (Bugün o bayrağı yükseltme mücadelesinin ağırlığını, onuru ilk büyük grevi başlatan Netaş işçileri taşıyor.)

Şevket Yılmaz patronluğundaki Türk-İş'in dışında kalan başta devrimci işçilerin kitle sendikası olan DİSK olmak üzere tüm sendikaların kapısına kilit vuruldu. (DİSK artık resmen kapatıldı). Bu

arada Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide'yi Ulusu hükümetine Sosyal Güvenlik Bakanı olarak vererek (Bu dönemde gizliliğin alenileştigiğine inandığından olsa gerek, Side de imzasını koyduğu yasalarla nasıl bir işçi savunucusu (!) okluğunu dostla düşmana gösterdi.) kadirşinas bir devlet dairesi, pardon sendikası olduğunu kanıtladı. Başta öncüleri sendika temsilcileri olmak üzere onlara işçi "demokratik hak ve özgürlüklerini" kullanmanın bedelini zindanlarda ödedi, ödüyor (işkenceden cezaevine sağ-salim gitmenin de bir şans olduğunu yaşayanlar iyi bilirler). Yüzde yüz nasıl olmadı diye şaşırdığımız yüksek bir oranla "benimsemeyen" 82 Anayasasında da yerini alan YHK ile burjuvazinin aşan kâr oranlarına ulaşmasını daha da kolaylaştırmak için, işçiler gerçek değerini günden güne yitiren ücretlere mahkum edildiler. Açlık ve sefaletle koyun koyuna yaşamak zorunda bırakıldılar. Sonuçta, çıkarılan anti-demokratik yasa ve yönetmeliklerle "temel haksızlık ve özgürlüksüzlük" ortamında "hizaya getirilmeye" çalışılan işçi sınıfı, 2821 sayılı "sendika yasası" ile Amerikancı Türk-İş'e mahkum edilen, 2822 sayılı "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası" ile de "işten atılmalar" meşrulaştırıldı. Grev, işçinin kullanacağı bir silah olmaktan çıkartılıp, göstermelik bir niteliğe kavuşturuldu.

Böylece dingin sulara kürek çekmeye başlayan (dahası sürdürme hevesinde olan) burjuvazinin yazdığı senaryoda herkesin rolü belliydi, "iş barışı" adlı oyunda Türk-İş Başkanı sert Şevket'in rolü figüranlıkta. Seyirci sıralarında işçiler, suflörlükten arta kalan bürokrat sendikacılar da localardan katılıyorlar oyuna. Ara sıra da rolleri gereği (seyirciler kıpırdandıkça) "isyankâr" rollerini oynamaya başlıyorlar. Bitmesi hiç istenmeyen bu oyunda tüm amaç, kimsenin rollerinin dışına çıkmamasını sağlamak. Gel gör ki seyirci daha baştan kendi yerinde rahat-sız oluyor. Tarihsiz değil ki koca sınıf, tarihin öğrettiğini yaşamaya, tarihe maletmeyi düşünüyor. Bu arada devlet kapısında, Türk-İş'te sarının tonları yarıstırılıyor. "Kim daha iyi işçi simsarlığı yapar" yarışı başlıyor. Kavg-a-nizah sert Şevket

yerinde kalıyor. Kafası hep "sağ" basan, konuştuğu beş laftan üçü "teslimiyet", "uzlaşma", "reform" olanlar da rollerini gönüllerinin pek istemediği, sert Şevket'in ne ettiyse üstesinden gelemediği bağımsız sendikalar tabanının talepleri doğrultusunda davranmaya gayret gösteriyorlar.

Bu arada bağımsız Otomobil-İş sendikasına bağlı Netaş işçileri, 12 Eylül sonrasının ilk büyük kitlesel grevini 86'nın kasım ayında, salı günü saat onbirde başlattılar. 300()'i aşkın işçinin çalıştığı Ümraniye'deki Netaş'ta grevin başladığı sırada İzmir ve Ankara'daki Otomobil-İş'e bağlı işçiler de "GREV" diyorlardı. Ve Netaş işçilerinin "Haydi Greve" haykırışları yalnızca son yıllardaki büyük grevini başlatmakla kalmadı. Onlar, örnekleri PHILIPS'de, DORA'da, DERBY'de görülen büyük bir grev dalgasını da başlattılar. Onun, müjdecisi oldular. İki ay aşkın bir süredir, zor koşullara rağmen işçi kararlılığıyla greve devam eden Netaş işçileri, Türkiye işçi sınıfının gözbebeği durumuna geldiler. Netaş'ın ilk "grev" olması, işçi kararlılığının anti-demokratik yasaları ile burjuvazi ve teslimiyetçi sarı sendikacılara karşı bir güç gösterisi olması da Netaş işçilerini sınıfın gözbebeği durumuna getirdi. Şimdi dostuyla düşmanıyla tüm gözler Netaş'da.

Bütün işçisini, demokratik kamuoyu dayanışma halinde, Netaş grevcileriyle. Ancak onlarla en büyük dayanışmayı, bağımsız LASEPİM-İŞ sendikasına bağlı Dora, Derby işçileri greve giderek gösterdiler. Aynı kararlılıkla, aynı dirençle herşeye rağmen grevle haklı mücadelelerini sürdüren Dora'lı, Derby'li işçiler, sınıf onurunun ne olduğunu gösteriyorlar.

Henüz bir kasırgaya dönüşmedi kuşkusuz grevler. Zor bir sınavdan geçen onurlu bir kabarış, bir dalga niteliği taşıyor Netaş'ın, Dora'nın, Derby'nin grevleri. Ama işçi sınıfının "dipten gelen" dalgası bir gün duvarları da dövecek elbet. İşte, bu dalgalardan biri Philips'de başlayan ve işten atılmaları protesto etmek amacıyla 2 sendika temsilcisinin açlık grevi, diğeri de bağımsız Genel Hizmet-İş sendikasının İzmir'deki açlık grevi.

GENEL HİZMET-İŞ

İşçi sınıfı, ekonomik-demokratik haklarını ayaklar altına alan anti-demokratik yasaveuygulamalarakarşı,giderekçeşitlenen eylem biçimleriyle mücadelesini yükseltiyor. Netaş'daki, Dora'daki, Derby'deki hak grevleri devam ederken, bu kez "hak verilmez alınır" diyen Bağımsız Genel Hizmet-İş sendikası nabağlı belediye işçileri İzmir'de başlattıkları açlık greviyle hak eylemlerini sürdürüyorlar.

Bağımsız Genel Hizmet-İş sendikasının yeni yılın ilk günlerinde başlattıkları işverenyardakçısı sarı sendika Belediye-İş'in çirkin teslimiyetçi yüzünü bir kez daha açığa çıkarttı. Çoğunluğununkapıtılan DİSK'e bağ Genel-İş üyelerinin oluşturduğu bağımsız Genel Hizmet-İş Sendikasının İzmir 1 nolu Şube Başkanı Hıdır Barut, sırtındaki battaniyesiyle hiçe sayılan haklarını almak ve işçi arkadaşlarının sürgüne gönderilmesini protesto etmek için, Ana-Kent belediye bi-

nası önünde açlık grevine başladı, işverenin yanısıra Belediye-İş'in işçi düşmanı tavrına da karşı olan açlık grevi, belediye işçileri olmasına rağmen, Belediye-İş üyesi olmamaları nedeni ile haklarını alamamaları ve Genel Hizmet-İş'in üyesi olan bazı işçilerin sürgüne gönderilmesi üzerine başlatıldı. Belediye-İş, İzmir Belediyesinde sözleşme yapmayı yetkili tek sendika kararını çıkarttırarak işverenle toplu sözleşme masasına oturdu. (İzmir Anakent Belediye Başkanı Burhan Özfatıra da karşısında Belediye-İş'in yetkili sendika olmasından çok mutlu olmalı ki, açlık grevi eylemcilerini "muhatap kabul etmediğini" söyleyerek "bizim muhatabımız Belediye-İş'tir" diyerek işveren nezdinde geçer akçenin Belediye-İş olduğunu vurguluyordu . İzmir'de 28 Şubat 1984'de yürürlüğe giren ve imzalanması gereken sözleşme Kasım'da imzalanıyor ve Genel Hizmet-İş Sendikasının üyeleri yasal haklarını kullanarak dayanışma aidatı ödemek suretiyle yararlanmak istedikleri sözleşmeden ikza tarihinden itibaren yararlandırı-lıyorlardı. Bu işverenlerin arayıp da bulamadıkları bir kazançtı. Yüzlerce işçinin

sekiz aylık hakları bir anda gasbedilmiş ve işverenlerin cebine kalmıştı.

Bunun üzerine iş mahkemelerine başvurarak yasal mekanizmayı işleterek haklarını kazanmayı amaçlayan Genel Hizmet-İş bundan da sonuç alamayınca açlık grevine başladılar.

"Bu arkadaşları yönlendiren çeşitli ideolojik güçler var. Mesele parayı almaksa çok zor yolu seçiyorlar. Açlık grevi yapmak çözüm değil. Arkadaşlarımızınbizekayıtlarınıyaptırınsinbütünproblemleri bitecektir" diyecek kadar sararan eylem kırıncısı Belediye-İş sendikası yönetim kurulu üyesi Burhan Gündüz'ün tüm çabalan, kararlı işçi tutumu karşısında sökmedi.

PHILIPS

İşçi sınıfı üzerindeki çok yönlü baskı - lartüm şiddetiyle sürüyor. Bunun son örneklerinden birisi de Philips'te yaşandı. Artık alışılmış olan sudan nedenlerle yedi işçinin işine son verildi. Pervasızca işten atılmalar özellikle son yıllarda adeta işçinin "kaderi" haline getirildi. Ama Philips'li işçiler bunu "sessizce" sineye çekmediler. Bağımsız Otomobil-İş sendikasının Philips baş temsilcisi Mehmet Helvacının başlattığı açlık grevine temsilci Faruk Saydam da katılarak atılmalara karşıprotestoeylemlerinibaşlattılar.

Kapısında sürekli polisin beklediği ve atılan işçilerin içeri alınmadığı fabrikada işçilerarkadaşlarınınatılmalarınıprotesto etmek, açlık greviyle dayanışmadabulunmak amacıyla çay ve yemek boykotuna gittiler.

Soruna atılanlar açısından bakmadıklarının, 13. ve 17. maddelerin(Philips'liişçileriniştenatılmalarınagerekçegösterilen maddeler) tüm işçilerin sorunu olduğunu ve mutlak kader olmadığımı, var olan mücadelenin bir halkasını buradan başlattıklarını söyleyen işçiler "tüm işçiler mücadele saflarına" çağrısını yaptılar.

Tabandan gelişen bu açlık grevi ve benzeri eylemleri örgütlü ve güçlü bir yapı kazandırarak daha üst boyutlara çıkarmakla yükümlü olan Otomobil-İş'in yeterince bu bilinçle hareket etmemesi, eylemlerin hak alma düzeyinde başarıya ulaşamamasında etkili oldu.

İşçilerin haklı mücadelesi karşısında burjuva basınının duyarsız kalması şartıcı değil kuşkusuz. Ancak "demokrat" basınınızın da anlaşılabilir (aslında anlaşılır) bir şekilde duyarsız kalması basının gerçek yüzünü bir kez daha sergiledi. Onlar bakar-kör olmakta dirensinler. Philips'li işçilerin mücadele çağrısı er geç karşılığını bulacaktır. Ve 'o gün' selin önünde kimse duramayacaktır.

OKUYAN BİR İŞÇİ SORUYOR!

*Yedi kapılı Tebai şehrinin kuran kim ?
Kitaplar yalnız kralların adını yazıyor
Yoksa krallar mı taşıdı kayaları?*

*Sir de Babil varmış boyuna yıkılan
Kim kurmuş Babil'i her seferinde*

*Altınşehir Lima'nın hangi evlerinde oturmuş
acaba yapı işçileri?*

*Nereye gittiler dersin
Çin şeddinin bittiği gece duvarcılar*

*Yüce Roma'da zafer anttı çok
Kimlerdi acaba bu anıtları diken
Sezar kimleri yendi de kazandı bu zaferleri?*

*Dillere destan olmuş koca Bizans'ta yok
muymdu saraylardan başka*

oturacak yer?

*Atlantis'te, o masallar diyarında bile boğulurken
insanlar uluyan denizde bir gece yarısı bağırıp imdat
istemişler kölelerinden. Genç iskender Hindistan'ı
zaptetti Bir başına mı ?*

*Sezar Galya'lıları yendi
Bir açığı olsun yok muymdu yanında?
ispanya'lı Filip ağlamış derler*

batınca tekmi filosu

*Ondan başkası ağlamadı mı acaba? Kitapların her
sayfasında bir zafer Pişiren kim zafer aşını işte bir sürü
olay sana Ve bir sürü soru*

Bertolt Brecht

Türk-İş Kurultayı ve Devrimci Sendikal Mücadelenin Geleceği

Gencay OZANOĞLU

22-28 Aralık tarihleri arasında Ankara'da toplanan Türk-İş 14. Genel Kurulu, başta bünyesinde topladığı 1.5 milyon işçi ve emekçi olmak üzere siyasi iktidarı, sermaye çevrelerinin, siyasi partilerin, ilerici-devrimci-demokrat kamuoyunun, basının kısaca toplumun tüm katmanlarıyla büyük bir merak ve ilgiyle izlediği; 1986 senesi biterken tüm dikkatleri üstünde toplayan en büyük olaydı.

Her siyasi etkinliğin istem ve görüşleri çerçevesinde değerlendirdiği ve bu doğrultuda beklentiler içinde olduğu bu Genel Kurul nihayet sonuçlandı. Genel Başkan Şevket Yılmaz ile Genel Teşkilatlanma Sekreteri Orhan Balaban dışındaki üç yönetici Sadık Side, Kaya Özdemir ve Ömer Ergunseçilemediler. Yerlerine Genel Sekreter Emin Kul (Denizciler Sendikası), G.Mali Sekreter Çetin Göçer (Belediye-İş), G.Eğitim Sekreteri Mustafa Başoğlu (Sağlık-İş) seçildiler.

Üç başkan adayının üç ayrı listeye girdiği bu seçimden Sosyal Demokratların başkan adayı, Petrol-İş Sendikası Başkanı Cevdet Selvi ve listesi kılpayı seçimi kazanamazken, sağın ikinci adayı Mustafa Özbek beklenenden çok daha fazla oy aldı.

Kongre gelişmelerini, Genel Kurul'a gidilirken hangi çevrelerin nasıl istem ve beklentiler içinde olduğunu, Türk-İş Genel Kurulu'nun hangi istem ve beklentilere ne ölçüde yanıt verdiğini, bundan sonra sendikal mücadelenin seyrini bu yazımızda koymaya çalışacağız.

14. Genel Kurul; seçim çalışmalarının, kulis faaliyetlerinin, liste hazırlıklarının ağırlıklı gündem konusu olduğu bir Genel Kurul oldu. Öyle ki bilinen ve beklenen sendikacıların konuşmaları dışında Genel Kurul Salonu'nda çok az sayıda delege bulunuyordu. Delegelerin bulundukları salonlar, otel lobileri özellikle akşam saatlerinden sonra kulis çalışmalarını nedeniyle Genel Kurul Salonu'ndan daha hareketliydi. Genel Kurul'da işçi sorunlarının tartışılıp çözümler aranması, işçi hak ve özgürlüklerinin geliştirecek bir program üzerinde çalışılması gibi hususlar yerine şark oyunları ve mavi boncuk dağıtmalar, pazarlıklar ön plandaydı. Her şey

karmakarışık, belirsiz bir durumdaydı ve zaten profesyonel, sendikacıların istedikleri de buydu, "suyu bulandırıp içinden çıkmak" alışagelmis taktikleriydi.

Genel Kurul'un koşulları buna uygundu. 14. Genel Kurul'un ortaya çıkardığı bir gerçek vardı ki, o da şuydu: 1.5 milyon işçiyi temsilen Türk-İş Genel Kurulu'na katılan delegelerin çoğunun, işçi kitlesini, işçi tabanını temsil etme bilinç ve yeteneğinden yoksun olduğuydu. Bunun birçok ama esas olarak iki nedeni vardı. Birincisi, Türk-İş'te eğitimin olmaması, varsa bile bu eğitimin gerçek anlamda işçi sınıfının ekonomik-demokratik-politik ve kültürel sorunlarından uzak, işçiyi kendi sınıfsal konumundan uzaklaştırıp, dışlayan, günlük yaşam derdine düşen edilgen bir insan konumuna getiren devletçi politikayı amaçlayan bir eğitim. Kısacası bugün üniversitelerde YÖK vasıtasıyla, kitlelere basınla TRT ile verilen eğitimin bir parçası. İkinci neden ise sendika içi demokrasinin olmaması. Bilindiği gibi Genel Kurul'a gelineceye dek bir sıra seçim yapılmıştı önce işyeri delege seçimleri, sonra şube, daha sonra sendika genel kurul seçimleri yapılmış ve Türk-İş Genel Kurul delegeleri belirlenmiştir. Bu aşamalarda yapılan antidemokratik tüzük oyunları ile işçilerin istedikleri değil, çoğunlukla profesyonel sendikacıların istedikleri kişiler delege seçilmişlerdi. Seçimlerde ise, çıkar ilişkilerine ve buna uygun/bağlı olarak da hemşerilik ilişkileri temel ölçüt alınmıştır.

Böyle bir kaniya nasıl varıyoruz?

Şöyle ki, sendikacılık hayatları boyunca greve karşı çıkmış, genel grevi ise "anarşistlik" olarak değerlendirmiş, sınıf, sınıf bilinci, artı-değer vb. gibi sözler söylediğinde tepki gösterip Genel Kurul'u terketmiş insanlar bu Genel Kurul'da en keskin "grev", "genel grev" savunucusu kesilerek "gerekirse hapse bile girebileceklerinden" dem vurdular. Kimler tarafından ne amaçla ve neden kullanıldığına bakmadan sömürü ve baskılan dile getiren yakınmalar, parlak ama anlamsız sözler deyim yerindeyse demagojiler kıyasıya alkışlanabiliyor.

Çok değil daha birkaç ay öncesine ka-

dar sendikal hak ve özgürlükler için gündeme gelen eylem önerilerine "söz 12 Eylül öncesini istiyorsunuz" tekerlemesiyle karşı çıkan, kendi işkolunda işveren örgütü MESS'e karşı sağlanmaya çalışan "birlik ve dayanışmayı" beklemeyen grup sözleşmelerini imzalayarak MESS'in takdirlerini alan ve böylece öncelikle işkolundaki işçilere ihanetini gösteren Türk Metal-İş Başkanı ve aynı zamanda Türk-İş başkanlığına aday Mustafa Özbek'in keskin "genel grev" çağrılarını inanıp, bu demagojileri alkışlayabiliyorlar.

Kulislerde dolaşan söylentilere göre Mustafa Özbek, Başbakan Özal ve MESS tarafından, Şevket Yılmaz da TİSK tarafından, Halit Narin tarafından destekleniyordu. Doğrusu hükümeti en sert şekilde eleştiren, en keskin çıkışlarla "genel grev" çağrısı yapan ve her seferinde Şevket Yılmaz'ı Halit Narin'in adayı olarak suçlayan Mustafa Özbek ve Türk Metal delegelerinin konuşmalarında, işkolunda karşılarındaki tek işveren örgütü MESS'e karşı onu suçlayan tek söz çıkmaması bu söylentileri doğrular nitelikteydi. Yine Şevket Yılmaz ve Teksif delegelerinde de TİSK ya da Halit Narin aleyhinde bir söz çıkmadı. Acaba Özbek ve şürekasının dediği gibi kongre öncesi Teksif işkolunda yüzbin işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmelerini imzalayarak Halit Narin, Şevket Yılmaz'ın kongreye girmesini mi sağlamıştı? Bilinmez ama Türk Metal delegeleriyle Teksif delegeleri arasındaki atışmalar, küfürler mücadelenin sanki MESS, dolayısıyla Özal hükümetiyle TİSK, yani Halit Narin arasında geçtiği şeklindeydi.

Devlet sendikası da olsa Türk-İş şu anda işçi sınıfının en büyük işçi kitlesini içinde barındırmaktadır. 2821-2822 sayılı yasaların çıkmasının ardından DİSK üyelerinin Türk-İş içindeki sendikalara geçmesinden sonra kitlesel anlamda Türk-İş'in gücü yadsınmaz, sanırız bu gerçeği kabul etmeyen hiç kimse yoktur. Ama önemli olan sayısal anlamda büyük olmak değil, önemli olan etkili olma, baskı unsuru olma açısından güçlü olabilmektir. Türk-İş kâğıttan bir kaplan olmuş, bunun kime bir yarar var.

Türk-İş 14. Genel Kurulu toplanırken

Türk-İş Kurultayı ve Devrimci Sendikal Mücadelenin Geleceği

(D

Gencay OZANOĞLU

22-28 Aralık tarihleri arasında Ankara'da toplanan Türk-İş 14. Genel Kurulu, başta bünyesinde topladığı 1.5 milyon işçi ve emekçi olmak üzere siyasi iktidarın, sermaye çevrelerinin, siyasi partilerin, ilerici-devrimci-demokrat kamuoyunun, basının kısaca toplumun tüm katmanlarıyla büyük bir merak ve ilgiyle izlediği; 1986 senesi biterken tüm dikkatleri üstünde toplanan en büyük olaydı.

Her siyasi etkinliğin istem ve görüşleri çerçevesinde değerlendirdiği ve bu doğrultuda beklentiler içinde olduğu bu Genel Kurul nihayet sonuçlandı. Genel Başkan Şevket Yılmaz ile Genel Teşkilatlanma Sekreteri Orhan Balaban dışındaki üç yönetici Sadık Şide, Kaya Özdemir ve Ömer Ergun seçilemediler. Yerlerine Genel Sekreter Emin Kul (Denizciler Sendikası), G.Mali Sekreter Çetin Göçer (Belediye-İş), G.Eğitim Sekreteri Mustafa Başoğlu (Sağlık-İş) seçildiler.

Üç başkan adayının üç ayrı listeye girdiği bu seçimde Sosyal Demokratların başkan adayı, Petrol-İş Sendikası Başkanı Cevdet Selvi ve listesi kılıpayı seçimi kazanamazken, sağın ikinci adayı Mustafa Özbek beklenenden çok daha fazla oy aldı.

Kongre gelişmelerini, Genel Kurul'a gidilirken hangi çevrelerin nasıl istem ve beklentiler içinde olduğunu, Türk-İş Genel Kurulu'nun hangi istem ve beklentilere ne ölçüde yanıt verdiğini, bundan sonra sendikal mücadelenin seyrini bu yazımızda koymaya çalışacağız.

14. Genel Kurul; seçim çalışmalarının, kulis faaliyetlerinin, liste hazırlıklarının ağırlıklı gündem konusu olduğu bir Genel Kurul oldu. Öyle ki bilinen ve beklenen sendikacıların konuşmaları dışında Genel Kurul Salonu'nda çok az sayıda delege bulunuyordu. Delegelerin bulundukları salonlar, otel lobileri özellikle akşam saatlerinden sonra kulis çalışmaları nedeniyle Genel Kurul Salonu'ndan daha hareketliydi. Genel Kurul'da işçi sorunlarının tartışılıp çözümler aranması, işçi hak ve özgürlüklerinin geliştirecek bir program üzerinde çalışılması gibi hususlar yerine şark oyunları mavi boncuk dağıtmalar, pazarlıklar ön plandaydı. Her şey

karmakarışık, belirsiz bir durumdaydı ve zaten profesyonel, sendikacıların istedikleri de buydu, "suyu bulandırıp içinden çıkmak" alışagelmis taktikleriydi.

Genel Kurul'un koşulları buna uygundu. 14. Genel Kurul'un ortaya çıkardığı bir gerçek vardı ki, o da şuydu: 1.5 milyon işçiyi temsilen Türk-İş Genel Kurulu'na katılan delegelerin çoğunun, işçi kitlesini, işçi tabanını temsil etme bilinç ve yeteneğinden yoksun olduğuydu. Bunun birçok ama esas olarak iki nedeni vardı. Birincisi, Türk-İş'te eğitimin olmaması, varsa bile bu eğitimin gerçek anlamda işçi sınıfının ekonomik-demokratik-politik ve kültürel sorunlarından uzak, işçiyi kendi sınıfsal konumundan uzaklaştırıp, dışlayan, günlük yaşam derdine düşen edilgen bir insan konumuna getiren devletçi politikayı amaçlayan bir eğitim, Kısacası bugün üniversitelerde YÖK vasıtasıyla, kitlelere basınla TRT ile verilen eğitimin bir parçası. İkinci neden ise sendika içi demokrasinin olmaması. Bilindiği gibi Genel Kurul'a gelinceye dek bir sıra seçim yapılmıştı önce işyeri delege seçimleri, sonra şube, daha sonra sendika genel kurul seçimleri yapılmış ve Türk-İş Genel Kurul delegeleri belirlenmiştir. Bu aşamalarda yapılan anti-demokratik tüzük oyunlarıyla işçilerin istedikleri değil, çoğunlukla profesyonel sendikacıların istedikleri kişiler delege seçilmişlerdi. Seçimlerde ise, çıkar ilişkileri ve buna uygun/bağlı olarak da hemşerilik ilişkileri temel ölçüt alınmıştır.

Böyle bir kaniya nasıl varıyoruz?

Şöyle ki, sendikacılık hayatları boyunca greve karşı çıkmış, genel grevi ise "anarşistlik" olarak değerlendirmiş, sınıf, sınıf bilinci, artı-değer vb. gibi sözler söylendiğinde tepki gösterip Genel Kurul'u terketmiş insanlar bu Genel Kurul'da en keskin "grev", "genel grev" savunucusu kesilerek "gerekirse hapse bile girebileceklerinden" dem vurdular. Kimler tarafından ne amaçla ve neden kullanıldığına bakmadan sömürü ve baskıları dile getiren yığınmalar, parlak ama anlamsız sözler yayım yerindeyse demagogiler kıyasıya alkışlanabiliyor.

Çok değil daha birkaç ay öncesine ka-

dar sendikal hak ve özgürlükler için gündeme gelen eylem önerilerine "siz 12 Eylül öncesini istiyorsunuz" tekerlemesiyle karşı çıkan, kendi işkolunda işveren örgütü MESS'e karşı sağlanmaya çalışan "birlik ve dayanışmayı" beklemeden grup sözleşmelerini imzalayarak MESS'intakdirlerini alan ve böylece öncelikle işkolundaki işçilere ihanetini gösteren Türk Metal-İş Başkanı ve aynı zamanda Türk-İş başkanlığına aday Mustafa Özbek'in keskin "genel grev" çağrılarını inanıp, bu demagogileri alkışlayabiliyorlar.

Kulislerde dolaşan söylentilere göre Mustafa Özbek, Başbakan Özal ve MESS tarafından, Şevket Yılmaz da TİSK Başkanı Halit Narin tarafından destekleniyordu. Doğrusu hükümeti en sert şekilde eleştiren, en keskin çıkışlarla "genel grev" çağrısı yapan ve her seferinde Şevket Yılmaz'ı Halit Narin'in adayı olarak suçlayan Mustafa Özbek ve Türk Metal delegelerinin konuşmalarında, işkolunda karşılarındaki tek işveren örgütü MESS'e karşı onu suçlayan tek söz çıkmaması bu söylentileri doğrular nitelikteydi. Yine Şevket Yılmaz ve Teksif delegelerinde de TİSK ya da Halit Narin aleyhinde bir söz çıkmadı. Acaba Özbek ve şürekasının dediği gibi kongre öncesi Teksif işkolunda yüzbin işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmelerini imzalayarak Halit Narin, Şevket Yılmaz'ın kongreye girmesini mi sağlamıştı? Bilinmez ama Türk Metal delegeleriyle Teksif delegeleri arasındaki atışmalar, küfürler mücadelenin sanki MESS, dolayısıyla Özal hükümetiyle TİSK, yani Halit Narin arasında geçtiği şeklindeydi.

Devlet sendikası da olsa Türk-İş şu anda işçi sınıfının en büyük işçi kitlesini içinde barındırmaktadır. 2821-2822 sayılı yasaların çıkmasının ardından DİSK üyelerinin Türk-İş içindeki sendikalara geçmesinden sonra kitlese anlamda Türk-İş'in gücü yadsınmaz. sanırım bu gerçeği kabuletmeyen hiç kimse yoktur. Ama önemli olan sayısal anlamda büyük olmak değil, önemli olan etkili olma, baskı unsuru olma açısından güçlü olabilmektir. Türk-İş kâğıttan bir kaplan olmuş, bunun kime bir yararı var.

Türk-İş 14. Genel Kurulu toplanırken

işçi sınıfı ve emekçilerin büyük beklentileri vardı. 12 Eylül 1980 sonrasında işçilerin ve tüm ücretlilerin gerçek ücretlerinde yüzde 30 oranında bir azalma söz konusu. 12 Eylül öncesinde iş güvencesi, işin sevk ve idaresinde işçinin söz ve karar sahibi olması, işçi sağlığı, örgütlenme, hak grevi vb. kazanılmış haklar geri alındı. DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetleri yasaklanıp yöneticileri tutuklandı. Bütün demokratik kitle örgütleri kapatılırken Türk-İş'in tüzel kişiliğine dokunulmadı. Çalışma hayatıyla ilgili sendikal özgürlükleri yok eden yasal düzenlemeler hazırlanırken tepki göstermesi, karşı çıkması gereken Türk-İş, aksine askeri hükümete genel sekreterini bakan olarak verip, işçilere, emekçilere karşı getirilen anti-demokratik düzenlemelerin altına imza atarak iktidara olan diyet borcunu ödedi.

Türk-İş bir işçi örgütü olarak işçi sınıfına en büyük ihaneti yapmıştır. Bundan dolayı yalnızca üyesi işçilerin tepkisini almakla kalmamış üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların ICFTU-ILO-ETUC (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu-Uluslararası Çalışma Örgütü-Avrupa Sendikaları Konfederasyonu) da tepkisini çekerek örgütlerdeki üyeliği askıya alınmıştır.

"Türkiye'yi 12 Eylül askeri darbesine götüren 'terörün' başlıca sorumluları işçi sendikaları ve öğrenci gençliktir." Radyolarda, televizyonlarda, basında yayınlanan "Milli Güvenlik Konseyi" bildirilerinde, "anarşi"yle ilgili hazırlanan televizyon programlarında söylenen, anlatılan buydu. 1982 Anayasası da, 2821-2822 sayılı sendikalar, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanunlarıyla ilgili diğer yasalar da bu tespiti esas alarak hazırlandı. 52 maddesiyle bir nevi sendikalar yasası denilebilecek 1982 Anayasası gibi detaylara inen bir başka anayasa dünyanın hiçbir ülkesinde bulunamaz. Kötü olan sendikal hak ve özgürlüklerin, işçi haklarının köküne "kibrit suyu" eken bu anayasaya bir işçi örgütü olarak Türk-İş yönetiminin "evet" oyu vermeye çağrı yapmasıdır. Anayasaya evet demenin ölüm fermanını imzalamakla eşanlamı olduğunu bile bile bu çağrıyı yapan Türk-İş yönetiminin kalkıp "bu yasalarla sendikacılık, grev yapılmaz" demesi inandırıcı olamaz. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu... Zaten kimsenin inandığı ya da aldırıldığı yok. Sanki Demirsoy'la Halil Tunç zamanında "yağmasamda gürlerim" misali "Ankara'da varolan Türk-İş" artık yok. 1.5 milyon üyesiyle Türkiye'nin en büyük işçi örgütü, görüşmek için, değil Başbakan, bir devlet başkanından bile randevu almakta zorlanıyor.

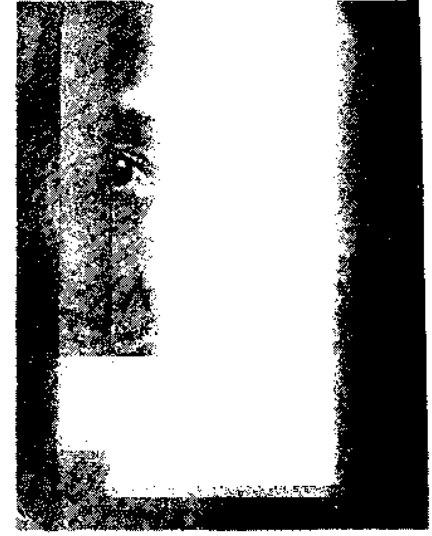
Yasal düzenlemelerle, bir nevi zoraki

bir uygulamayla bünyesinde topladığı DİSK üyeleriyle 1.5 milyonluk bir örgüt olan Türk-İş yönetimine karşı işçi ve emekçi kitlelerde had safhaya varan memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluğun ne ölçüde Türk-İş Genel Kurulu'na yansıtacağı en çok merak edilen konular arasındaydı. Bumemnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluk Türk-İş'in devletçi ve işbirlikçi politikası "partilerüstü politika"yı alaşağı edebilecek bir muhalefete dönüşebilecek miydi?

Sermaye çevrelerinin, siyasi iktidarın en çok korktukları işte böyle bir muhalefetin Türk-İş'te yönetime gelmesidir. Başkent çevrelerinde dolaşan ve Türk-İş Genel Kurulu'na kadar gelen, basına yansıyan söylentilere göre DİSK davasının, karar duruşmasının Türk-İş Genel Kurulu'na rastlaşması bir tesadüf değil, bilinçli olarak planlanan bir olaydır. Olay işçi sınıfına özellikle delegelere gözdağı vermek amacını taşıyor. "İşte görüyorsunuz, muhalefeti desteklerseniz başımıza gelecekler bunlardır" diye... Bu tehdit bir dereceye kadar başarılı oldu ki, dünyadaki tüm işçi örgütleri özellikle Avrupa kamuoyu tarafından kınanan DİSK'le ilgili karar konusunda Türk-İş Genel Kurulu'nda bağlayıcı hiçbir karar çıkmadı.

Sonuç olarak "partilerüstü politikanın" mahkûm edilemediği, işçi sorunlarının tartışılıp çözümlerin bulunmadığı, sendikal mücadelenin geleceği konusunda bir programın çıkmadığı seçim ve kulislerin ağırlıkta olduğu bir genel kurul oldu Türk-İş 14. Genel Kurulu. Kongre sonrası Şevket Yılmaz'ın "1987 eylem yılı olacaktır" biçimindeki soyut, güven vermeyen açıklaması bu gerçeği değiştirmez. Oluşan yeni yönetim DYP (Doğru Yol Partisi) ağırlıklı bir yönetim. Çünkü Mustafa Başoğlu ile Çetin Çöçer DYP'li Şevket Yılmaz'ın da uzun süre AP milletvekilliği yaptığı şu anda da DYP ile iyi ilişkileri olduğu gerçek. Genel Sekreterliğe seçilen Emin Kul sözüm ona Sosyal demokrat diye lanse edilmesine rağmen sosyal demokratlardan fazlaca bir oy almadı. Sosyal demokratların Genel Sekreter adayı Kenan Durukan 2 oy farkla seçimi yitirdi... Sosyal demokrat ama MDP'li bir "milliyetçi" Emin Kul. Kongrede en fazla oyu alarak yeniden Teşkilatlanma Sekreteri seçilen Orhan Balabanın sosyal demokratlığına hiç kimsenin itirazı yok.

Listesiyle birlikte kıl payı da olsa 14. Genel Kurul'da yeniden başkan seçilen Şevket Yılmaz'ın işi hiç de kolay değil. Seçimi kaybetmelerine rağmen solun ya da "sosyal demokratların" bu denli birlik sağlayabildikleri bir başka genel kurul daha yok. Türk-İş'te henüz her şey bitmedi, aksine yeni başlıyor. Toprak her şeye gebe "gün doğmadan neler doğar" derler. Gelecek yazımızda Devrimci Sendikal Mücadelenin Geleceği konusuna değineceğiz.

ACININDA SINIRI VAR

*Ülkemin günlüğü yalnız
acıyla yazılır oldu
acıyla örüldü günler
acılar yaşatıldı halkıma
ve acı bir ağıt gibi
damarlarında dolaşır oldu*

hayatımızın

*ve ozanlar
konuşan diller
hep acıyı yazar oldular
oysa bir halkın
bütün bir hayatında
acı hep olmayacak
acının sınırı var
yaşayanların
Kanlı kırk dişleriyle
Kopanacak bir gün*

acınmda zincirleri

*acı yaşanarak
tüketilecek*

ve yenilecek

*gelecek ise
acılardan ağıulardan
süzülüp durulmuş
coşkulu*

mutlu bir aydınlık

olacak

*ve geleceği kuracaklar
o geleceği yaşayacak olanlar
bütün bu yaşananları
ve acıyı hiç unutmayacaklar
Çünkü acı
artık geleceğin*

Kozası olmuştur

Ateş ve kan renginde patlıyacaktır

22 Haziran '85
Hüseyin İlhan

BURJUVA İDEOLOJİSİ VE KÜÇÜK BURJUVALARIN İDEOLOJİSİ

Şükran DERELİ

*Kaçsan nereye kaçacaksın kendinden
yerin belli yurdun belli, çağın belli
sığınsanda yalnızlığın korumanlarına
işin belli, gücün belli, düşüncen belli*

*Kaçsan nereye kaçacaksın kendinden
ay ışığı belli, deniz belli, akşam belli
sanma ki avutur bu görüntüler seni
doğuş belli, yaşam belli, ölüm belli*

Hiç başınıza geldi mi? Sinemada veya tiyatrodan sıralardan birinde oturuyorsunuz. Ortada bir yerlerde bir koltuk boştur. Sıra başına yeni gelen birisi ortadaki boş koltuğa gitmeyi zahmetli ve gereksiz

gördüğünden "Lütfen herkes bir koltuk sağa/sola kayabilir mi?" der. Herkes bir koltuk sağa/sola kayar. Sıra başındaki koltuk boşalır, yeni gelen de oraya oturur.

12 Eylül olayı da Sol'da böyle bir sonuç yaratmıştır. Kimisi kendiliğinden bir koltuk sağa kaymıştır. Kimisi de böyle bir "rica"yla... Dominoya benzer türden...

Bu bir sosyal olgudur. Sosyalistler içinde, küçük burjuvaların yaygınlığının sonucudur. Biz de küçük burjuva "ideolojisi" üzerine belki bilinen şeyleri söyleyecek olsak da - bir deneme yazmaya çalışacağız.

Küçük burjuvazi her şeyden önce sınıfsal anlamda ARADA KALIŞI ifade eder. Bir geçiş durumunu (hiçbir zaman gerçekleşmeyen) anlatır. Genel olarak burjuva toplumlarında toplumu oluşturan iki temel sınıftan birine ideolojik-ekonomik olarak tabi olmayan katmanları küçük burjuvazi olarak değerlendiriyoruz. Kü-

çük burjuvazi - ki kendi içinde çeşitli katman ya kategorilere ayrılabilir - tüm burjuva toplumlarında burjuva iktidarının devamının temel dayanağıdır, özünde küçük de olsa **burjuvadır** (X). Küçük yani emekçi sınıflara, burjuva yaniyla da hakim sınıflara yakındır. Ancak her zaman her ikisi (neden biri) olamamanın sıkıntısını yaşar. Çünkü ne proleterya özünde onu proleter olarak görür ne de burjuvazi burjuva olarak... Kaldı ki, kendi kendisini bu sınırlardan birine mensup olarak görse ve onun yanında tavır olsa da eğer ortada doğru bir devrimci taktik ve doğru devrimci bir önderlik yoksa uzun vadede küçük burjuva yanı ağır basar,

Yeni/yarı sömürge ülkelerde nispeten daha geniş bir tabana sahiptir. Ülkemiz de geniş kır ve kent küçük burjuvazisiyle, bir küçük burjuvalar ülkesi olarak telakki edilebilir. Ancak şurası açıktır ki, küçük burjuva ideolojisinin etkinliği ve yaygınlığı

küçük burjuvazinin nicel gücüyle oranlanmayacak kadar büyüktür. Gerçi yüzlerce yıllık ideolojik-siyasal etkileneim ve eklemlenmeler dolayısıyla proleterya ideolojisi, küçük burjuva ideolojisinden bir şeyler aldığı gibi küçük burjuva ideolojisi de proleterya ideolojisinden pek çok şeyi içlemiştir. Küçük burjuva ideolojik literatüründe buna çokça rastlarınr. Kaldı ki bugün burjuva ideolojisi de saf değildir. Zira bugün insanlık Marks'lı ve Marksizm'li bir dünyada yaşıyor. Metropol ülkelerde de küçük burjuvazinin ve orta sınıfların görece genişliği Marksizm'li bir dünyada yaşadığımızın bir kanıtı ve belki de bunun sonucudur.

Bugün yaygın olarak kullanılan küçük burjuva "ideolojisi" deyimini açmak gerekiyor. Zira "küçük burjuva ideolojisi" deymi ile sosyalist ideoloji ve/veya burjuva ideolojisi deyimlerindeki İDEOLOJİ kavramı kategorik olarak farklı şeyleri ifade ederler, ideoloji kavramı sosyalist ideoloji ve burjuva ideolojisi deyimlerinde KATEGORİK OLARAK aynı şeyi anlatmasına rağmen (bunlar gerçek anlamda ideolojilerdir) küçük burjuvazininin gerçek anlamda - kelimenin kendi anlamında bir ideolojisinden bahsedilemez. İnsanlık tarihi iki ideoloji yaratmıştır. Burjuva ideolojisi ve sosyalist ideoloji. Birey, sınıf, grup, katmanlardan herhangi birinin bir tavır veya düşüncesi bu iki ideolojiden birine tekabül eder, ya da aynı anlama gelmek üzere hizmet eder. Bu, **son tahlilde** tekabül edictir ki, burjuva ideolojisi ve sosyalist ideoloji dışında da ideoloji kavramının kullanılmasına bu anlamda da varolmasına olanak vermektedir (Dinsel ideoloji vb. gibi). Bu açıdan küçük burjuva ideolojisini kategorik olarak burjuva ideolojisinin bir varyantı olarak telakki edebiliriz. Bir ideoloji olarak küçük burjuva ideolojisi toplumlar tarihini ve sınıflar mücadelesini her zaman etkilemiştir. Ancak temel sınıfların karşılıklı denge durumunda olduğu istisnai ve geçiş dönemleri haricinde belirleyici olamamıştır. Sınıfı gibi ideolojisi de temel değil arızı bir karaktere sahiptir.

Küçük burjuvazinin sınıfsal tavrından - ki temel sınıf değil, ara sınıftır, bunu her zaman gözönünde tutmak gerekir - ve temel özelliklerinden söz etmek bize daha doğru olarak görünmektedir. Küçük burjuva ideolojisi derken biz, daha çok bu anlamda söz edeceğiz. Şunu da belirtelim ki, küçük burjuva ideolojisi derken küçük burjuva sınıfının dünya görüşü ve düşünme biçimleri kadar, ondan daha çok ve esas olarak hangi sınıfsal kökene sahip olursa olsun küçük burjuvazinin temel

özellikleri taşıyan (insan) lan kastediyoruz.

Yazımızın başında küçük burjuvazi için arada kalış ve geçişten söz etmiştik. Çağımız burjuva toplumlarında küçük burjuvazi tavır ve davranışlarıyla iki temel sınıf arasında yalpalayıp durur. Burjuvlaşmak, sınıf atlamak istemekte fakat bunu başaramadığı gibi, burjuvaziden - yeni sömürge ülkeleri de artı emperyalizmden - darbe yemektedir. (Tekelleşme olgusu). Bu yanıyla emekçi sınıflara yanaşmakta, ancak onun başarısından da korkmaktadır. Zira küçük burjuvazinin temeli mülkiyete, özel mülkiyete dayanmaktadır. Küçük burjuvazi ile ittifak yapılan bütün devrimci mücadele süreçlerinde küçük burjuvazi her zaman ya mücadele hedeflerini geriletmeye - yumuşatmaya çalışmıştır, ya da gücü oranında önderliği ele geçirmeye çalışmıştır.

Bütün bu ön değerlendirmelerden sonra asıl konumuz olan küçük burjuva sosyalistlerine sosyalist mücadele ve sosyalistler içindeki küçük burjuvalara, bunların temel özelliklerine ve tavırlarına geçebiliriz.

*gözlerini gözlerimden kaçırıyor sun
bir gizlediğin mi var
ellerin titriyor, belli yüreğin soğumuş
artık insansan ne olur inanmazsan ÖYLE Mİ
sen böyle değildin sana bir hal olmuş
avucların mı terliyor, neden albastı yüzü nü
dizlerin çözülüyor belli bir korktuğun var
artık döneğ olsan ne olur, ol masan ÖYLE Mİ
sen böyle değildin sana bir hal olmuş*

Bir küçük burjuvalar ülkesinde, küçük burjuvaların sosyalist hareket içinde yaygın olarak bulunması doğaldır. Emperyalizm ve tekelci burjuvaziden darbe yiyen, sürekli ekonomik olarak yoksullaşan, kültürel yozlaşmadan etkilenen küçük burjuvazi her türden "kurtarıcı" ideolojinin ve propagandanın etkisine açık hale gelmektedir. Anti-emperyalist anti-tekeici bu yanıyla da sosyalist ideolojiyi kabul etmeye hazır hale gelmektedir. Bunu bir çıkış olarak görmekte sosyalist mücadelenin gelişkin dönemlerinde sosyalistlere angaje ve kanalize olabilmektedir. Elbette kendi olumsuz özelliklerini de (devrimci mücadele açısından olumsuz) beraberinde getirerek. Bu süreç küçük burjuvalar açısından kendi zaaflarından arınma sürecidir aynı zamanda. Bunu başarabildikleri oranda kalıcı olabileceklerdir. Küçük burjuvalar bu özellikleriyle sosya-

list hareketin gelişmesine engel oldukları, yavaşlattıkları gibi, mücadelenin zor dönemlerinde "gericilik yılları"nda sosyalistleri en önce terkedenler onlar olmaktadır. Tabi binbir gerekçelerle. Bu gerekçelerde iki cümlede özetlenebilir; "yanlış yapıyorduk" ve "insana önem vermiyorduk". Bunda dışsal nedenlerin şu veya bu oranda etkisi olabilir. Ancak şunu kesinlikle belirtelim ki dışsal nedenler hiçbir zaman % 49'u geçmez. Önemli olan içsel neden ve öznel yapıdır.

Küçük burjuvazinin sosyalist mücadele ile uyumayan, proleterleşmesine engel olan özellikleri nelerdir? Özellikle küçük burjuvaların mevcut düzende yaşamakta oluşundan dolayı içinde bulunduğu nesnel durumam değinmek gerekiyor. Tüm sınıflar gibi küçük burjuvalar da doğduğu günden itibaren anti-sosyalist bir propaganda, sınıfsal olmayan bakış, emperyalist kültür, feodal gelenek ve dinsel baskı altında kalmaktadır. Bunlara karşı çıktığı anda baskı, tehdit, işkence ile korkutulmaktadır. Sürekli kendini düşünmesi "kurtarması" öğütlenmektedir. İletişim araçları ve "sanat" yapıtlarıyla burjuva yaşama ve hiç bir zaman başaramayacağı sınıfsal atlamaya özendirilmektedir. Küçük burjuva insan bunlarla şartlanmaktadır.

Bu etkenlerin boyutları insanı biçimlendiren etkileri burada anlatamayacağımız - bir başka yazının konusu olacak - denli büyüktür. Bundan hareketle, yeri gelmişken söyleyelim ki, burjuva toplumunda insan, direnebildiği verili şartlandırmalardan, özendirmelerden, korkutmalardan etkilenmediği, onlara direnebildiği oranda varolabilmektedir. Ki bu da hergün kendini yenilemesi gereken bir SÜREÇTİR. Aksi halde düzenin çarkları arasında eriyip yok olmaları işten bile değildir. Bunu başarabilmek de sağlam bir inanç ve bilinç, halkına korkunç bir sevgi ve bağlılık gerektirir.

Elbetteki özellikle küçük burjuvanın bunları kırması, bunlardan kurtulması oldukça güç olacaktır. Zira binlerce yılda oluşmuş sosyalist olmayan kültür ve gelenekler (aile, okul, eğitim, din, mülkiyet duygusu, bencillik vb.) etkisini en fazla küçük burjuvazi üzerinde gösterir. Başka bir deyişle bu etkiye en fazla açık olan kesim küçük burjuvazidir. Diğer sınıflar, bu arada proleterya da aynı şartlandırmalar aynı propagandalar altında yaşamaktadır. Ancak proleteryanın sınıf yapısı mevcut yaşam altında kendisine zincirden başka kaybedecek şey bırakmamaktadır. Küçük burjuvazi açısından bu böyle değildir. Küçük burjuva mevcut yaşamdan ne kadar koptuğuna inansa da her zaman ona dön-

me umudu taşır. Kaldığı çoğu zaman köprüleri bilinçli olarak atmaz. Bunu göze alamaz. Dönüş için pay bırakır, oportünisttir. Bu anlamda; politikada hiçbir zaman tek ata oynamayan burjuvaziden daha kurnazdır. Bu durum pratik yaşamda belki bu basitliği ile gerçekleşmez, ama yine de özde bundan başka değildir.

Küçük burjuvanın sosyalist yaşam ve mücadeleye uyumunda veya kendini vermesinde en büyük engel kendi yaşamışlığıdır. Küçük burjuva bir yaşamın insanında bir proleter karakter yaratmayacağı açıktır. (Ama bu bir küçük burjuvanın sonradan bu karakteri yaratmayacağı anlamına gelmez. Kaldığı işçide mücadele içinde proleterlesin) Öncelikle proleteryanın sabır ve sabatından yoksundur. Çabuk yorulur ve sıkılır. Uzun vadeli zorluk ve sıkıntılara gelemmez! Disiplin ve fedakarlık yaşamlarında ve litaratürlerinde bulunmayan kavramlardır.

Bir belirgin özelliği de güce tapması, güçlünün yanında yer alması ve kaypaklığıdır. Her zaman güçlüünün ve gündemi belirleyelim yanında yer alır. Bu noktada çoğu zaman kraldan kralcı kesilir. Bu da kendi özgücüne güvenmemesinden kaynaklanır. Politikada bir modadır onun için. Parka modasında parka giymiştir. Kalpak modasında da kalpak giyecektir.

*kimbilir
hangi sözlere kandın
şimdi pişmansın tedirginsin belki
ele vermek zuldür gizli sevinçleri
gün gelir özeleştirir
YETMEYEBİLİR*

*kimbilir
hangi antlara kandın
şimdi yalnızsın terk edilmiş belki
silme zordur geçmişin izlerini
gün gelir ölmek
YETMEYEBİLİR*

Ne iş yaparsa yapsın kendine hayran dir. En iyisini en doğrusunu kendisi yapmaktadır. Kendisinin gördüğünü, yakaladığını, kimse yakalayamamakta göremektedir. Ne kadar aptal (!) insanlardır onlar. Oncacık şeyi göremiyorlar mı? Ortamı görmüyorlar mı? "Çıkamaz sokak" olduğunu hala anlayamıyorlar mı? Küçük burjuva ortama uymak da pek maharetlidir. Eskiden ortam başkaydı şimdi başka... Şimdi rüzgar başka yönden esiyor.

Küçük burjuvazinin bakışı sınıfsal bakışın dışındadır. Olaylara-olgulara, sınıflar ve bunlar arasında mücadele yokmuş gibi bakmak ister ve bakar. Barışçı ve barıştırmacıdır. Uzlaşıcı ve uzlaştırıcıdır. Hayalcidir ve ütopyası budur, sınıfları uzlaştırmak. Bunu da kendi hakemliğinde

yapmak. Bu yanıyla da sınıfsal olmayan ideoloji arar. İdeolojide sınıflar üstünlük arar.

Etkilenmeye açıktır. Çabuk etkilenir. Kendine yabancı düşüncelerin etkisinde kalır. Ve onu kendi ideolojisi gibi savunur. (Belki sosyalist ideoloji de kendine yabancıydı geçmişte). Şu veya bu ölçüde duyarlı olanları - ki duyarlılıkları ayrıntıya ilişkindir, gerek değil (XX) - hasta ve bunalımdadır. Bunun için din'den içki ve sefa-hata kadar çeşitli ilaçlara başvurulabilir.

Küçük burjuvanın hayalciliğinin bir diğer yönü aceleciliğinden kaynaklanır. Her şey erken (den) olacaktır. Bunu bekler. Olmayınca, artı birde zorluklar çıkmışsa, homurdanır, usanır, yılar, ayrılır.

*artık ayrılıyor
eski sevinçleri yanına al
biliyorum önümüz bahar
GEREKEBİLİR*

*artık ayrılıyor
Eskihüzünleri yanına al
sözünde durmayan biri çıkar, daima
GEREKEBİLİR*

*artık ayrılıyor
eski özlemleri yanına al
dönmek istersen birgün
GEREKEBİLİR*

Bu noktada özelliği sosyalist hareketin geçmişini karalamak, kendi bireysel geçmişiyile övünmektir.

Küçük burjuvalar geneli yakalayamazlar. Uzun vadeli ve tarihsel bakamazlar. An'da takılıp kalırlar. An'ın kalıcılığına inanır, an'ı abartırlar. Halka güvenmez, umutsuzluğa düşerler. Ve bu süreç kendi doğal sonucunu getirir.

*nicedir
görmek istiyorum seni
önce yüzün kayboluyor ARDINDAN
kimliğin
şimdi kimbilir neredesin
kimlerlesin
kimsin
NE HAZİN BİR YOKLUŞTUR BU
nicedir
özmek istiyorum seni
önce sesin kayboluyor ARDINDAN söz
lerin
şimdi kimbilir neredesin
kimlerlesin
kimsin
NE HAZİN BİR ALDANIŞTIR BU*

Evet şairin dediği gibi ne hazin bir aldaniş ve yokoluştur bu...

Ancak belli bir yaşamışlıktan kopmak kolay değildir. Tedrici olarak gerçek-

leşir. Tedrici olarak gerçekleşen bu süreçte de kişi bazında küçük burjuva Özellikler kendini gösterir İdeolojik plana yansımaları "sivil toplum"culuk, yeni-sol'culuk (XXX), troçkizm'de göstermiştir. 12 Eylül sonrası Batı'dan es(tiril)en bu rüzgarlar yurserver-sosyalist hareketleri bu akınları(ge(tiri)lmesinde avant-garde rolü oynamışlar, yeni moda bu akımlar yıldınlık içindeki küçük burjuvalara çok uygun düştü. Her zaman "yeni"nin, "daha yeni"nin peşinde olan küçük burjuvalarımız bunlara angaje olarak hem zorluklardan ve sorumluluklardan kurtulmuşlar hem de "solculuk"larını devam ettirmişlerdi. Bu durum onların yurtserver-sosyalistleri terkediş için uygun bir araç bir ara durak olmuştur.

Bunların dışında biri de mütereddit küçük burjuvalar vardır. Yurtserver sosyalistlere ne kendini verebilmekte ne de gidebilmektedirler.

*UYARI(LAR)
şimdi tam sırasıdır
kaldır başını ve çevrene bak
vazgeçilmiş güzellikler göreceksin
ALİŞMALISIN*

*şimdi tam sırasıdır
kaldır başını ve yüzlerine bak
ısrarlı aldanişlar göreceksin
ALİŞMALISIN*

*şimdi tam sırasıdır
kaldır başını ve gidenlere bak
yanlış yalnızlıklar göreceksin
ALİŞMALISIN*

*şimdi tam sırasıdır
kaldır başını ve kalanlara bak
söyleyecek söz bulamayacaksın
ALİŞMALISIN*

"...paylaşmaya bağlı, becerili, bilgiye vurgun, karar vermekten çekinmeyen, sorumluluğunu alan, insanı ve sanatı seven, dirençli, acıya ve sevince dayanıklı" (Yalçın Küçük) olması gereklidir ve sanıldığı kadar zor değildir.

(X): Küçük burjuvazi kimi ülke örneklerinde olduğu gibi, burjuvazi ve emperyalizme karşı proleteryanadan daha aktif tavır alması bunu değiştirmez/yadsımaz. (XX): Bunlar "Hayvanları Koruma Derneği"nin eylemli birer üyesi olabilir, uyarı Avrupa şehirlerinin sokaklarında işçilere sopa atan polisi ilgisizce seyredebilirler. (Gorki.M.: Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi. Ortam Yay. s.49) (XXX): "Yeni Sol"a bundan sonraki sayımızda değinmek düşüncesindeyiz.

"ÖLÜM HÜCRELERİ"

İŞKENCE VE İNSAN

HAKLARINDA ÇİFTE

STANDART

Kürşat İSTANBULLU

Diyarbakır Cezaevi'nde tutuklular bugüne kadar neler yaşadı ve hala neler yaşıyorlar?

Cezaevi'nde yaşamayı başarmış ve altı-yedi yıllık bir tutukluluk dönemi yaşayarak dışarıya sağ çıkabilmiş, az sayıda insan var. Bunların anlattıklarına işkence demek güç; çünkü anlatılanları - yaşananları işkence sözcüğü karşılamıyor. Belki "Vahşet" demek daha doğru, yaşananları başka bir sözcükle anlatmak imkansız.

Bugün artık sokaktaki insan bile Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar karşısında şaşkınlığını gizleyemiyor. Sıradan bir kahvede Diyarbakır Cezaevi'nde yapılan işkenceleri dinlemek mümkün. Anlatılan olaylar cezaevinin sınırlarını da geçiyor.

Diyarbakır Cezaevi'nde kadınlar koğuşundan sağ çıkmayı başarmış bir kişi; ismini açıklamamak için "Arkadaş" diyorum. Cezaevini anlatıyor. Yüzündeki, gözlerindeki ifade, uzun uzun yaşadıklarını anlatmasına gerek bırakmayacak kadar gerçeği anlatıyor. Ama o kendini zorlayarak yaşadıklarını anlatmak istiyor. Bir vahşeti yaşamak, sonra bunları anlatmaya çalışmak, bunları dinlemek, okumak... Kolay değil, Vahşeti yaşamak kadar olmasa bile işkencecinin olmadığı, ama bir hayalet gibi hissedildiği ayrı bir işkence.

"Birçok kız arkadaşımın zorla ırzına geçildi. İğfal edildi. Bir arkadaşı iğfal eden bir albaymış. Arkadaşın yaşı küçük-

tü. Bu olaydan sonra hastalık kaptı ve rahminden ameliyat olmak zorunda kaldı. Benim bildiğim üç arkadaşım daha var."

Belki de daha birçok kişi aynı olayla karşılaşmıştı; ama onun bildiği dörttü. Bu sayı kim bilir kaçtı? Şemdinli'de karakolun önünde PKK'lı olduğu söylenen kolari ve bacakları kopmuş bir insan cesedi

"son yıllarda sözde fizik işkenceler durdu. Veysi Şimşek, nisan 1986'da atılan dayak sonucu hastaneye kaldırıldı ve beyin travmasından öldü. cezaevinde tutukluları zorla itirafa zorlama eylemleri devam ediyor."

ağaca asılmış, sallanıyor ve PKK'lı olduğu söylenen bir kadının bir geceliği o kadını yakalayacak olana veriliyor. Sayının kaç olduğunu bugün için bilmek güç, işkencede öldürülenlerin sayısını da tam olarak bilmiyoruz; ama bu sayının az olduğunu kimse söyleyemiyor.

İŞKENCEYLE "MÜSLÜMAN ve TÜRK" OLANLAR...

Geçtiğimiz günlerde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Günü dolayısıyla Tur-

gut Özal "insan haklarına saygılı olduklarını" açıkladı. Hatta Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna "bireysel başvuru hakkı"nı da kendilerinin vereceğini söyledi. Bu açıklamanın ardından Türkiye'nin insan hakları açısından kadre uğramış bir ülke olduğu imajını yaratmak için basın ve yayın organları hep bir ağızdan AET'nin "işçilerin serbest dolaşım hakkını" kabul etmemesi nedeniyle Topluluk ülkelerini insan haklarını ihlal etmekle suçlamaya başladı. Bu kararın Türkiye'deki insanlık dışı uygulamalarla bağlantılı olduğu da unutturulmaya çalışıldı. AET'nin aldığı karara karşı başlatılan kampanyanın ardından hemen piyasaya "temcit pilavı" tekrar sürüldü: "Bulgaristan da soydaşlarımızın zorla dini ve ismi değiştiriliyor"

Şu anda 12 Eylül sonrası çıkan bir yasa göre Türkiye'de kimse istediği ismi çocuğuna koyamaz. Eğer koyduğunuz isim "Türk örf, adet ve milli duyguları-yla uyumsuz"sa cezalandırılırsınız. Mesela yeni doğan çocuğunuza Sıvan ismi koymak istediniz. Nüfus memuru bu ismi kabul etmeyeceği için bir de savcılığa başvurulup ihtar kılmanız bile mümkün. Türkiye'de yaşayan Rum ve Ermenilerin birçoğunun dükkânı veya evinin kapısında bu kişilerin esas isimlerini göremezsiniz. Acaba kullandıkları isimleri çok sevindiklerinden mi?

Bu çerçevede sözü "Arkadaş'a" bırakıyorum: "Diyarbakır'da yanlış hatırlar-

lamıyorsam 11 Ermeni arkadaşın sünnet edileceği açıklandı. Garabet Demirci isimli bir arkadaşın ben cezaevindeyken sünnet edildiğini iduycum."

Cezaevinde erkekler koğuıu havalandırmaya çıkarılır ve hepsinin çırlı çıplak soyunması istenir. Sonra sırayla kontrol başlar ve sünnetsiz olanlar ayrılır. Cezaevi müdürlüğünce bir "sünnet listesi" bile hazırlanır. Listede kimin hangi gün sünnet olacağı ve tabii "Müslüman ve Türk" (!) olacağıda bu listede yazılıdır.

İlk olarak Garabet Demirci sünnete alınır. Garabet'in adı da değiştirilir. Esas işkence sonra başlar. Günlerce Garabet'e "Kelirne-i Şahadet" getirtilir. Koğuşlara yerleştirilen hoperlörden tutuklular her gün birkaç kez Garabet'in "Kelime-i Şahadet" getiren sesini dinlerler. Garabet'in artık ismi de değişmiştir. Hoperlör'den duyulan sesi "Adım Ali, müslüm oldum" la başlar. Fakat "müslüman" olmak ve adının "Ali" olması da işkenceyi durdurmaz. Bir de "Türk" olması gerekir. Bir gün Garabet'in koğuşlarda hoperlörden sesi duyulmuş: "Türküm, doğuyum..." Yani Garabet uzun bir "tören" sonucu nihayet "Türk olmuş" (!) "Türk olmak kolay değil" (!) Garabet Türk "olduktan" sonra veya Türk "yapıldıktan" sonra artık kırıdayacak halde değildir. Hatta öldüğü haberleri cezaevine yayılır. Çünkü ondan kimse uzun süre haber alamaz.

Vietnamlı Çocuğu Diyarbakır'da gördüm

Yıllar önce bir afiş görmüştüm: Savaşın korkunçluğunu olanca canlılığıyla anlatan bir afişti. Vietnamlı bir çocuk cesetlerin ve tankların ortasında yalnız duruyordu. Bu çocuğun bakışını anlatmak güç. Kin ve korkuyla karışık bir duygu seziliyordu bu bakışta. Belleğime kazınan bu bakış Diyarbakır'da bir çocuğun gözlerindeydi, hem de dipdiri, capcanlı. Bir tarihin hesabını sorar gibi bakıyordu.

"Onlar" geçip gittiler, çocuk sanki bir savunma aracı gibi elindeki topu yüzüne kapatmış, gözleri topun üzerinde ışıllıyordu. Korku ve nefret dolu bakışları anlatmaksa imkansız.

"Onlar" geçip gittiler, çocuk elindeki topu yüzünden yavaş yavaş indirdi ve sonra ansızın ara bir sokakta kaybolup gitti.

"Cezaevinde işkence yok"mu?

Turgut Özal "Türkiye'de tutuklulara işkence yapılmadığını, işkencenin bir devlet politikası olmadığını, münferit olan işkence vak'alarınınsa üzerine gidildiğini" açıkladı. Bu açıklamanın hiçbir yanış ta-

rafı yok. Bütünüyle Türkiye'de uygulanan "demokrasi"yi tanımlıyor.

Türkiye'deki demokrasiyi tanımlamak oldukça kolay. Bunun eğer bir gözaltına alınır ve işkence görürseniz daha ko-

"İşkenceyi mutlaka dayak olarak anlamak da yanlış, bizim kadınlar koğuşuna uzun süre pamuk verilmedi, yatakların içindeki kirli pamukları kullanmak zorunda kaldık, birçoğumuzun rahmi iltihaplandı, tedavi olmak zorunda kaldık."

lay anlayabilirsiniz, tabii bu işkencede ölmezsiniz. Önce işkence görürsünüz, sonra uzun uğraşlar sonucu size işkence yapıldığını söylemeye başlarsınız. Bu konuda bir soruşturma açtırmaya çalışabilirsiniz... Ve tabii bu uğraşınız uzar ve yılları alabilir. Yani Türkiye'de demokrasi hem

ışkence yapmaya hem de "bana işkence yapılıyor" demeye imkan sağlıyor.

Türkiye'nin bugünü işkenceler, işkencede ölümler ve kayıplar konusunda izlediği politika çok açık: 'Bunlar söylenir, söylenir bir süre sonra usanılır. Bu konuların üzerine gidenlerde bir süre sonra bıkar usanırlar. Onun için bu konularda yapılan açıklamaları duymamak en iyisi'

ANAP kendi iktidarı döneminde hiç bir işkence olayı olmadığını açıklarken, SHP'nin bazı yöneticileri de Avrupa Konseyi Sosyalist Grup üyelerine yaptıkları açıklamalarda da aynı şekilde "1984 yılından itibaren Türkiye'nin demokrasi doğrultusunda önemli adımlar attığı ve işkence olaylarının hükümet tarafından teşvik edilmediği" iddialarında bulundular. Bu iddialarda bulunan kişi Aydın Güven Gürkan'dı. Erdal İnönü'nün de her ne kadar sonradan "yanlış anlaşıldı" tarzında geri dönüşleri olsada benzer açıklamaları basında yer aldı.

Biz de Diyarbakır Cezaevi'nden yeni çıkan bir "Arkadaş"ın açıklamalarına yer verelim:

"Son yıllarda sözde fizik işkence durdu. Veysi Şimşek Nisan 1986'da atılan dayak sonucu hastaneye kaldırıldı ve beyin travmasından öldü. Cezaevinde tutukluları zorla itirafa zorlama eylemleri devam ediyor. Yalnızca işkencenin şekli değişiyor. Suphi Çevirici zorla yaptığı itiraftan dolayı intihar etmek zorunda kaldı. İşkenceyi mutlaka dayak olarak anlamak da yanlış. Bizini kadınlar koğuşuna uzun süre pamuk verilmedi. Yatakların içindeki kirli pamukları kullanmak zorunda kaldık. Birçoğumuzun rahmi iltihaplandı, tedavi olmak zorunda kaldık. Sonra birgün Cezaevi İç Emniyet Amiri koğuşumuza gelerek "Biz Türkler kadim namusumuz olarak görürüz. Biz Türk askeriyiz kadını düşmanımız da olsa anamız, bacımız gibi görürüz Size pamuk alırdacağım. Bir de çöp kutusu vereceğim. Pamuklarınızı buraya atın, ben döktürürüm. Siz anamız, bacımız sayılırsınız!" dedi. . . . Bir süre sonra çöp kutusundaki pamukları alıp götürdüler. Bu pamukları alarak erkekler koğuşuna götürmüşler. Orada birçoğumuzun kardeşi, eşi, nişanlısı, arkadaşı kalıyor. Orada "Bak akşam kardeşinle yattım. İşte kanlı pamukları. İşte senin karınla yattım..." gibi iğrenç sözler etmişler. Hücreselerin önüne bu pamukları dökerek 'İşte karılarınızın, kardeşlerinizin kanlı pamukları' diye bağırıyorlar.

İki yıldır hücredeler

Türk "aydın"ı "nedense" eskiden beri Türkiye'de yaşayan ve ülkemiz insanı Kürtler konusunda sessiz kalmayı "demokratlığının bir gereği" saymıştır. Güney Afrika'daki ırkçılığı gerektiğinde hergün protesto ederken, Kürtler konusunda ağzını açmamayı bir politika olarak benimsemiştir. Halbuki Türk hükümetleri kendine zarar vermediği sürece Güney Afrika tarzı rejimleri dünyadaki genel eğilime uygun olarak protesto ediyor. Mesela Güney Afrikadaki ırkçı rejimi Türk Hükümeti neredeyse haftada bir protesto ediyor; ve Radyo ve TV'de sık sık Güney Afrika'daki ırkçı rejim aleyhine haberler yer alıyor. Eh! Bir de bunlara Türk "aydının", ruhunu rahatlatmak için protestosu ekleniyor, Türk aydınlarının Kürtler'e ayıracak zamanları kalmıyor (!)

Şu anda PKK ile ilgili bir davadan dolayı mahkum olan birçok kişi "Ölüm hücreleri"nde ve bu hücrelerde bazı kişiler iki seneyi aşkın bir süredir hayatta

kalma mücadelesi veriyor. Fakat bugüne kadar bu kişilerle ilgili tek bir kelime edilmesini görmek oldukça güç.

Bu kişilerin "ölüm hücreleri"ne atılmasına hiç ses çıkarmayan basın ve yayın organları bu kişiler yakalandığında -ne garipki yasalardan etkilenmeden- aleyhlerine salvo atışlara başlıyor. Yasalara göre devanı eden bir dava hakkında lehte veya aleyhte yayın yapmak yasak olduğu halde, daha bu insanlar yakalandığı anda suçlu ilan ediliyor ve bu kişiler aleyhindeki yayınlar bitmeksizin devam ediyor. Bu konuda, yayınlarının hiçbir meşru yanı olmayan ve yasaları sürekli olarak ihlal eden yayın organlarının başında TRT'nin geldiğini söylemek hiçte yanlış olmaz.

Kişilerin farklı ırk, dil, din, kültürden olmaları onların işkence görmelerini

"toplumda bazı örgütler birer suç makinası gibi tanıtılıyor ve sonra bu örgütlere bağlı olduğu iddia edilen kişiler daha baştan toplumun önünde mahkum ediliyor, böyle bir şartlandırma sürecinde, yasalar da bir kenara itilerek zaten zihinlerde mahkum edilmiş insanlar rahatlıkla ölüme gönderilmeye, "ölüm hücrelerinde öldürülmeye çalışılıyor."

haklı göstermez. Çünkü işkencenin kendisi başlı başına bir insanlık suçudur ve bugün bu suç PKK'li olarak görülen kişilere karşı işleniyor.

Toplumda bazı örgütler birer suç makinası gibi tanıtılıyor ve sonra bu örgütlere bağlı olduğu iddia edilen kişiler daha baştan toplumun önünde mahkum ediliyor. Böyle bir şartlandırma sürecinde yasalar da bir kenara itilerek, zaten zihinlerde mahkum edilmiş insanlar rahatlıkla ölüme gönderilmeye, "ölüm hücrelerinde öldürülmeye çalışılıyor.

Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu'nun cezaevleriyle ilgili hazırladığı raporda insanın yaşamasının imkansız olduğunu belirtmek zorunda kaldıkları Diyarbakır ve Adana Cezaevindeki bu hücreler şu anda yine dolu.

Örümcek, akrep, yılan, fare ve lağım suları dolu bu hücrelerde insanlarımız, ölüme terk edilmiş durumda,

Bu insanların PKK'li veya başka bir siyasal düşünce taşımaları asla onların "ölüm hücreleri"ne konmasını haklı göstermez. Hiç kimse bu hücrelerin insan haklarıyla, insanların yaşama-haklarıyla bağdaştığını söyleyemez.

Cevdet Yıldırım, Şeyho Sağır, Haşim Kılıç, Hasan Akdoğan, Ali Toprak, Rıza Altun Adana Cezaevinde "ölüm hücreleri"nde bulunan yalnızca isimlerini tesbit edebildiğimiz insanlar. Bu insanların ziyaretçiler ile görüşmesi yasak, gazete ve kitap okuması yasak, havalandırmaya çıkarılması yasak, temizlenmeleri, banyo yapmaları imkansız, mektuplaşmaları yasak. Ve bu insanlar ve daha birçoğu hücrelerinde ölümü bekliyorlar,

Özal, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na "Bireysel Başvurma Hakkı"nı tanıyacağız" diyor. Acaba bu insanlar bu durumlarının asıl kanıtlayacak? Bunların şu anda bu hücrelerde olduklarının kanıtı var mı? Evet bir kanıtı var. Şu anda hücredeler; ama yarın bunu kanıtlamak mümkün mü? Bunun cevabını böylesi bir olayı yaşayan "Arkadaş" şöyle anlatıyor:

"Diyarbakır Cezaevi'nde yabancı bir heyet geleceği gün herkesi hücrelerden çıkartıyorlardı. Sonra koğuşlara gelerek 'Eğer ters birşey söylerseniz elimizden çekeceğiniz var. Bunlar burada sizinle birlikte yatmıyorlar. Gelip biraz sonra gidecekler sonra siz elimizdesiniz" diyorlardı. Birgün Avrupa Konseyi'nden bir heyet geldi. C.Ş adlı bir kız arkadaş hücredeydi. Hemen çıkardılar. Heyet gittikten sonra tekrar onu hücreye koydular. Biz koğuşta gelen heyete yapılanları anlatmaya başladığımızda onlarla birlikte koğuşa gelen subaylar neredeyse onların yanında bizi öldüreceklerdi..."

Askeri yetkilinin söylediği "doğru" ydu. Geldiler gittiler ve C.Ş tek bir ışık huzmesinin bile girmedeği "kör hücre" olarak adlandırılan "ölüm hücresi"ne kondu.

Diyarbakır'daki çocuğun bakımının yalnızca bir avuç işkenceciden hesap olduğunu sanmıyorum. O bakış kan ve ateşle yoğurulmuş bir tarihe karşı sorumsuzca bakan Türk aydınından da hesap soruyor.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Cezaevlerini Anlatıyor

10 Aralık insan hakları gününde yapılan basın toplantısının amacı bu günün öneminin ulaşabildiğimiz, ulaşamadığımız tüm kesimlere iletilmesini taşıyor.

insan haklarının ihlalinin yaşandığı ve tartışmalarının yoğunlaştığı günümüzde-İNSAN HAKLARI GÜNÜNÜ KUTLAMAK bizlere doğru gelmedi. Basın toplantımızın ana hatlarında da belirttiğimiz gibi işkencelerin, baskıların keyfi uygulamaların, yıldırıcı politikaların dönem dönem uygulandığı günümüzde bu şartları yaratan koşulların kaldırılması uğraşını vermek gerekiyor. Basın toplantımıza Dernek başkanımızın ve yöneticilerimizin büyük bir kısmının katılmamasının nedeni İstanbul dışındaki cezaevlerine ziyaret ve inceleme, derleme amacıyla gittiklerinden dolayı toplantıya dernek yöneticilerimizden SULTAN ÇELİK ve PAKİZE ASMA katılmıştır. İnsan hakları komisyonu başkanı olarak toplantıya ben Sevgi Erdoğan üstlenmiş bulunuyorum. Ayrıca Dernek avukatımız OSMAN ERGİN ve Gazeteci KÜRŞAT İSTANBULLU görüşlerini belirtmek üzere aramızdalar.

Komisyonumuzca değerlendirilen çerçevede basın metninde yer almıştır. Temel noktamız Baskı ve İşkencelere duyarlı kalmamak ve yüreğimizle, sesimizle kısaca **insanca yaşama insan olabileceği koşullarının yaratılması için her yaşta herkesin tavrını yükseltmeliyiz. Yazının başında da belirttiğimiz gibi tavırsız kaldığımız, banneci olduğumuz zaman yaşanan insanlık dışı uygulamalardan hepimiz de payımızı alırız.**

Öncelikle oniki Eylül'den bu yana cezaevleri ve gözaltı yerleri işkencenin rahatça uygulandığı alanlar oldu. Aileler de her

dönemde bundan payını aldılar. Yer yer yıldırıcı baskı politikası biz ailelerde de yaşandı. Yakınlarımıza sahip olduğumuz müddetçe - Ölüm cezalarına karşı çıktığımız oranda işkencesiz adil bir yargılamadan yana olduğumuz müddetçe çeşitli engellerle karşılaşacağımız bir gerçektir. ÖLÜM CEZALARININ, demokrasinin yaratılma ve yaşatılma koşullarının tartışıldığı günümüzde kaldırılması gerekir. 120 dosya meclistedir. İdam cezası onaylanmış hükümlülerin bazı aileleriyle ilişkimiz devam etmektedir. Onların yaşadığı o anlamsız insanlık dışı beklentiye sessiz kalmamak gerekiyor.. Yaşanan gerginlikler korkunçtur. Kelimelerle anlatıldığında vicdanen rahatsız olunabilir. Ancak bizler bu konularda gözyaşı döktürmek niyetinde değiliz. Sadece ölüm cezasının imza kampanyalarıyla, basın açıklama ve röportajlarıyla çözüleceği düşüncesinde değiliz.

Cezaevlerindeki yakınlarına sahip çıkan anne babaların zaman zaman uğradığı haksızlıkların yanında biz eşlerine de çeşitli baskılar oldu. Bizzat benim yaşadıklarımı burada insan hakları gününde insanlık dışı uygulamaları yaşayan biri olarak anlatmak isterim.

81 yılının Mart ayında eşim ve çocuğumla birlikte göz altına alındım. Kaldığım iki yıl içinde ve siyasi şubede bahsi geçen tüm işkenceleri yaşadım, açlık grevlerine katıldım. 83 yılının başlarında tahliye oldum. Zaman zaman siyasi şube tarafından göz altına alındım. Eşimden ayrılıp veya itirafa zorlanmam konusunda baskı altında kaldım. 12 Eylül, ve bazı özel günler bahane edilerek yapılan tahliye operasyonlarının içinde alındım. Zaman

.....
tında kaldım, 85 Nisanında alındığımda gördüğüm işkenceler üzerine tüm yetkili mercilere dilekçeyle şikayette bulundum. Ve koğuşturmanın açılması talebinde bulundum. Günlerce uzatılıp, ifadelerim zamangeçirilerek kaldı. Dosyamsıkıyönetime devredildi. İstanbul'da sıkıyönetim kalkınca Diyarbakıra gönderildi. Diyarbakır kendisiyle ilgili olmadığım belirterek dosyayı iade etti. Cumhuriyet savcılığına işkenceme şahit olanın ifadesini almayı sağladıktan sonra esiminde ifadesine baş vuruldu. Öyle ki eşimin ifadesi alındığında cezaevinde olan birine "sen eşinin işkence gördüğüne şahit oldun mu?" sorusu çerçevesinde alınıyor.

Cezaevine, şubeye bir itirafının ifadesi üzerine götürülmek üzere gelen ekibin içerisinde yer alan KEMİKKİRAN adlı polis davadan vazgeçmemi kendileriyle uğraşmamamı söyledi. Bende yasalar nezdinde hakkımı sonuna kadar aradım. Dilekçelerle sordum. Ancak 4 Aralıkta iletilen bir yazıyla şikayetim deliller nedeniyle (yetersizlik söz konusu ediliyor) eksik olduğu gerekçesiyle koğuşturması durduruldu ve takipsizlik kararı verildi. Avukatım gerekli itirazı yaptıysa da sonuç bizim için sorudur. Üstelik işkence iddiasında bulunduğum polislerin ifadesi alındığında bana bunlar mıydı şeklinde sorma ihtiyacı bile duyulmamıştır.

Evet eş olarak yaşadığımız sahip çıktığımız sürece bir sürü insanlık dışı uygulamaya devam edilecektir. Evet kamuoyunun dikkatini işkenceler üzerine toplamaya çalışıyorsak işkence devlet politikasıdır reddediyorlarsa da İŞKENCELER GÖZALTILARINDA VE CEZAEV-

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneğinin 10 Aralık 1986 tarihinde yapmış olduğu Basın toplantısında okunan ve Basın'a da dağıtılan metni aşağıda aynen yayınlıyoruz.

Bu gün 10 Aralık İnsan Hakları Günü. Basın açıklamamıza Nazi toplama kamplarından kurtulan bir Alman profesörü sözlerini kulaklarımıza küpölması temennisiyle başlamak istiyoruz. "İlk önce geldiler, komünistleri alıp götürdüler, ben sesimi çıkarmadım, sonra Yahudileri alıp toplama kamplarına işkenceye götürdüler, ben sesimi çıkarmadım. Sosyal demokratları topladılar, işkenceye götürdüler, ben gence sesimi çıkarmadım, bana dokunan bir şey yoktu. Bir gün kapım çalındı, beni alıp işkenceye götürdüler. Hiç kimse ses çıkarmadı. Çünkü ses çıkaracak kimse kalmamıştı."

"günümüz de siyasal tutuklular açısından bakıldığında Aldıkaçtı gibi profesörlerin 'ayda 4-5 kişi asıldığında birikme olmaz' gibi şaşırtıcı açıklamalarına da şahit oluyoruz."

Evet, bizler de 1986 Barış Yılı'na çeşitli beklentilerin umuduyla girdik. Ancak, daha Ocak ayının ilk günlerinde Bülent Akarcalı'nın Ceza ve Tutuklularında inceleme yaptıktan sonra ki açıklamalarına gelen tepkileri tutuklu ve hükümlü ailelerinin içerdeki yakınlarının insanca yaşama koşulları, aile ve avukat görüşü için yaptıkları girişimleri biliyoruz. Sedat Caner adlı işkenceci polisin itirafları basını günlerce meşgul etti. Üstelik, tutuklu ve hükümlülerin mahkemelerde getirmiş oldukları tüm işkence iddialarını doğrulayan bu açıklamalara yetkililerin cevabı "itirafçı polis solcudur" şeklinde oldu. Öyle ki, işkencenin insanlık suçu olduğunu paylaşmaları gerekirken işkencenin savunuculuğuna hizmet edici oldular.

"Hukuk ve Ulusal Barış" konulu Marmara bölge barolarının düzenlediği seminerin iptali aklımızdadır. Ayrıca örgütlenme hakkının ne kadar keyfi çiğnenildiği Derneğimizin dosya kabulü ve tüzük onayı, kod numarası alma uğraşımızın örnekleriyle doludur. Daima her dernekleşmenin ardından yasadışı örgütler araştırılır, oysa yasaların tanıdığı ölçüde dernekleşmeye dahi tahammül edilmediği dönemleri yaşıyoruz. Gözaltında kaybolanlar, işkencede öldürüldükleri tespit edilenler, çocuğu yakalanmadığı için 27 kez göz-

altına alınan Yusuf Yıldırım gibi babalar, Doğu'da Bingöl'de Sıddık Bilgin olayından sonra Bingöl Genç ilçesindeki Doğanlı köyünün aniden boşalması sadece basından izlediklerimizdi.

Bütün bu insanlık dışı uygulamaların yanında bizim açımızdan en önemli konular, idamlar ve cezaevi koşullarıdır.

1) Ölüm Cezaları: Bugün TBMM'de 120'yi aşkın idam dosyası Adalet Komisyonundadır. Ölüm cezasının, insani açıdan baktığımızda kaldırılması konusunda hemfikiriz. Ancak, günümüzde siyasal tutuklulara cisinden bakıldığında Aldıkaçtı gibi profesörlerin "Ayda 4-5 kişi asıldığında birikme olmaz", gibi şaşırtıcı açıklamalarına da şahit oluyoruz. Albert Camus'un da dediği gibi "Ölüm cezaları ne kadar nadir olarak uygulanırsa uygulanırsa bugünkü şekliyle iğrenç bir kasaplık, insan kişiliğine ve vücuduna karşı girişilmiş bir tecavüzüdür."

"Doktorlar Davası" olarak bilinen beraat kararı ile sonuçlanan "Ölüm cezası kaldırılmalıdır", çağrısına bizler de katılıyoruz.

2) Cezaevi koşulları: 12 Eylül sonrası güncelliğini her an koruyan cezaevleri (askeri cezaevleri daha çok) gerek siyasal tutuklu ve hükümlülerin kararlı, bilinçli tavırları, gerekse dünya ve Avrupa kamuoyunun gözlemlemesi nisbi bir yumuşamayı getirdiyse de bizler cezaevlerinin yalın gerçeklerinden kendimizi uzak tutmamalıyız. Fiili anlamda dayak, işkence her gün olmasa da güncelliğini aba altında sopa misali devam ettirmektedir, keyfi uygulamalar sürmektedir. İnfaz Yasası ile

yersiz disiplin cezalarının dayanak olarak cezaevi yönetimi bir hükümlünün yarı yarıya şartlı-salıverme hakkını ortadan kaldırmaktadır. Keyfi uygulamaların kurumlaştırılmasınabir diğer örnek de zorunlu giysiyle insan iradesini kırmak, insan olmaktan çıkarmak uğraşı içinde olanlar bugün tektip elbise konusunda serbestlik tanımamasıdır.

Tutuklu ve hükümlü aileleri yardımlaşma derneği olarak imkanlarımız elverdiğince yaptığımız inceleme ve araştırmalara göre, belli başlı cezaevlerinin sorunları başlıklar halinde aşağıdadır.

MALATYA: E Tipi cezaevinde 15'nci koğuşunda idare tarafından insanlık onuruna yakışmayan arama yapılıyor, aramada elbise ve eşyaları darmadağın edilen siyasal tutuklular reçele ve yağa bulaştırılmış gördükleri manzaraya itiraz edince (Aramanın normal yapıldığı günler de olmuştur.) "İnsanca arama yapılması gerekirdi", itirazında bulunan Mustafa Kurşun adındaki tutuklu dışarı çıkarılıp dayak ve hakarete maruz bırakılıyor. Daha sonra herkes aramaya karşı çıktı şeklinde tüm tutuklu ve hükümlüler hücreye atılıyor. Bunlardan Abdurrahman Kayıkçı, Müdür'e cezaevinin başka sorunları da olduğunu söyleyince özellikle başgardıyan Yasin.... ve diğer gardiyanlar tarafından dövülüyor, çene kemiği kırılıyor, halen tedavi için Ankara Numune Hastanesinde bulunmaktadır. Siyasal tutuklular, cezaevindeki baskıları ve insanlık dışı uygulamaları protesto etmek için iki günlük açlık grevi yapıyorlar. Bugün Malatya Ce-

zaevi koşulları çözümlenmemiştir, bu amaçla yöneticilerimiz halen Malatya'dadır.

AYDIN: Haziran 86'da yapımı tamamlanan Aydın Cezaevinin korumasını özel yetiştirilmiş köpekler tarafından da yapılacağına duyurusu hepimizce biliniyor. 1500 kişilik yapılan E tipi cezaevine Ege'deki hükümlülerden sevk başlamıştır. Şevki yapılan tutuklular, cezaevi yetkililerince dayaktan geçirilmişlerdir. Aileleri, gerekli yerlere başvurarak sorunları dile getirmiş Dernek olarak gerekli girişimler yapılacaktır.

"cezaevi doktorunun ve cumhurbaşkanlığına bağlı denetleme kurulunun 'insan yaşamaz' kararı olan hücrelerde hükümlü ve tutuklular vardır."

BUCA: 21.7.1986 Tarihinde siyasi tutukluların yeniden tek tip elbise uygulamasının başlatılmasına tepkileri cezaevi yönetiminin hücre ve görüş yasağı verilmesiyle sonuçlanmıştır. Askeri görevlilerin sivil gardiyanı dövmesi yönetim kadrosunda da uyumsuzluğun göstergesidir. Tutuklu ve hükümlülerin de can güvenliği söz konusudur.

BARTIN: 7 Aralık 1985 tarihli tutuklu ve hükümlü yakınlarının SHP'ye (Genel Merkez) ve Adalet Bakanlığı'na başvurularından öğrendiğimiz kadarıyla bas-

kının, keyfi uygulamanın işkencenin yoğun bir şekilde uygulandığı, en küçük bir hareketin dahi cezaevi yönetimince yargısız, savunmasız ceza verebilme hakkını kendilerinde bulabildiğinin vurgulandığı dilekçelerine çözüm bulamamışken bazı tutukluların özel tip cezaevlerine sürgün edilerek tutuklu ve hükümlülerin bir kısmının dağıtımına gidilmiştir. Ekim 1986'da keyfi uygulamalar boyutunu arttırınca hükümlüler açlık grevine giderler. Açlık grevinin gerekçeleri:

Kurban Bayramında görüş, mektup yasağı gibi yatırımlarla yetinmemişler, tahliyesi yaklaşmış hükümlüleri zorla sağ görüşlülerin yanına koymuşlardır. Bölge savcısı bu konunun, uygulamanın yasalara uygunluk taşıdığını belirterek keyfi davranan cezaevi yönetimine arka çıkmıştır. Bu ana sorunla birlikte yemeklerin kalitesi düşük ve temiz değildir. İçine suyunun insan bünyesinin kaldıramayacağı kadar mikropulu olan arıtılmamış ve gözle görülen pislik dolu bu suyu görevliler kullanmıyor, kendileri için kullandıkları çeşme suyunu hükümlülere kullandırtmıyorlar. istiklal Marşını zorla söyletmeye devam etmektedirler, on gün süren açlık grevi sonuca gidici olmamıştır. Sorunlar devam etmektedir.

ADANA: Adana Cezaevinin sorunları Cumhuriyet Savcısı Ali Galip Dinçerin tutum ve desteğiyle işkence yuvası haline gelen cezaevi sorunları halen gündemdedir. Cezaevi doktorunun ve Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulunun kararı "İnsan yaşayamaz" olan hücrelerde hükümlü ve tutuklular vardır.

SAMSUN: Samsun cezaevinde kötü

yaşam koşulları birçok hükümlü ve tutukluyu hasta kılmıştır. Havalandırmaya çıkarılmayan tutukluların yakın akrabalarıyla da görüşleri engellenmektedir.

ERZİNCAN: Genellikle 1 ve 2 nolu cezaevlerinde kalan hükümlü ve tutukluların şu an ciddi bir durumu yoktur.

GAZİANTEP: Cezaevinde kitap alımı yoktur. Ayrıca açık görüşlerde ailelerin yiyecek ve çiçek alınması talebi vardır.

DİYARBAKIR: Diyarbakır Cezaevi önceliğini ve önemini her dönem için korumaktadır. Dernek olarak ayrı ve özel araştırma yapılması gereken cezaevlerindendir.

Türkiye'deki cezaevlerinden kısaca bahsetmeye çalıştık. Sorunlar hiçbir zaman çözücü noktalara ulaşmamıştır.

Yapılan müracaatlar ve yetkililerle görüşmeler devamlı kılındığında cezaevindeki baskı ve keyfi uygulamaların ciddi olarak araştırılacağı gerçeği kendini gösterecektir.... Bizler de "Aman bize ne, bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın" cılığı bırakarak insan haklarına 10 Aralık'ta değil nefes aldığımız sürece sahip çıkalım, koruyalım.

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ AİLELERİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ BAŞKANLIĞI

mayıs

AYLIK SİYASİ DERGİ

"Bir gazete yalnızca kolektif bir propagandacı ve kolektif bir ajitator değil aynı zamanda kolektif bir örgütleyicidir."

- Demokratik Kitle Örgütleri
 - 80 Sonrası Sendikal Hareket ve Öğrenci Hareketleri
 - Dev-Genç Geleneği
- Yalçın Küçük: "THKP-C Jakoben Geleneğinde Bir Canlanmadır"
- Kedi Davası
- Özeltip Cezaevleri
- Dünyada Devrimci Hareket
 - Latin Amerika'nın Kesik Damarları
 - El Salvador'da Devrim
- Sinema Notları
- Ayın Haberi

ŞUBAT'TA ÇIKIYOR!

GENÇLİĞİN GÜNDEMİ (I)

DERNEKLER

Serdar GÖKTUNA

Yaklaşık olarak iki yıldır örgütlenmesini sürdüren ve 1985 sonlarından itibaren gelişmeye doğru ivme kazanan öğrenci dernekleri, bu süre içinde günlük sorunlara yaklaşımdan uzun vadeli perspektif üretmeye kadar birçok defa seçeneksizlik ve kısırlılıklar içinde kaldı.

Zaman zaman kendine yetememezlik, zaman zaman da devinen sürece ayak uyduramama biçiminde baş gösteren bu olumsuzluklar, birbirine bağlı fakat ayrı başlıklar altında incelenmesi gereken şu ana nedenlere bağlanabilir.

Birinci olarak, demokratik kitle faaliyetinin uzun bir süre kesintiye uğraması genç kuşağın, dernek faaliyetine tüm deneyimsizlikleri ile birlikte omuz vermesi sonucunu doğurdu. Yılgınlık edebiyatının toplumun özellikle "sol" cenahında yaygınlığını devam ettirdiği ve pasifikasyonunun "teorik pilavının" ısıtılıp ısıtılıp kitlenin önüne sürüldüğü böylesi bir dönemde kendilerine yol gösterecek "eski (mis) tüfeklere" de rastlayamayan üniversiteli gençlik, karanlıkta elyordamı misali, kendi yolunu kendisi çizmek için kolları sıvadı.

ikinci olarak, sağlıksız anlayışlar öğrenci dernekleri platformuna faaliyetin başlangıç aşamasında ağır bir yük oldular. Geliştirilmeye çalışılan canlı faaliyet içinde nelerle karşılaşmadı ki? Özde hiç birşey yapmaya niyetli olmayan insanların "aman deşifre olmayalım" yollu

"illegalite" hastalıklarına tanık olundu. Hazır ortalıkta kimse yokken "Bir an önce malı götürme (!) parsayı toplama" telaşına düşen dergi çevreleriyle sık sık karşılaşıldı. Sonuçta da bebeğin sağlıklı doğumu elbirliğiyle gerçekleştirileceğine "hoyrat ebe" rolleri epeyce sergilendi. Ge-

***'bebeğin sağlıklı doğumu elbirliğiyle gerçekleştirileceğine
'hoyrat ebe' rolleri epeyce sergilendi, gelişen sağlıksız örgütlülük içinde, deneyimsiz insanlar türlü etkilenmeler arasında sıkışıp kaldılar.'***

lisen sağlıksız örgütlülük içinde, deneyimsiz insanlar türlü etkilenmeler arasında sıkışıp kaldılar.

Üçüncü olarak da günümüz sürecinde demokratik kitle hareketine perspektif sunması gereken, onunla kendi arasına örgütsel anlamda değil, fakat ideolojik anlamda köprüler atacak olan devrimci aktivitenin subjektif yetersizlikleri, gelişimin ağır aksak yolalmasında etkileyici rol oynamıştır.

Ayrı ayrı tartışılmasında fayda bulunan bu nedenlerin her üçünün de ortak özelliği, sürecin hâlâ halk muhalefeti açısından ağır darbelerin izlerini taşımasıdır. Deneyimsizliklerin ve subjektif güç yetersizliklerinin zaman içinde aşılabileceği tahlili, bizleri daha çok dernekler içindeki parsacı anlayışların ilkesizliği ilke haline getiren tavırlarının eleştirisine yöneltiyor.

İlkeli Birliğe Kim Yanaşmaz?

Öğrenci Derneklerinin kendi iç işleyişlerini ve aralarındaki ilişkilerin niteliğini belirleyen, mücadele çizgisini ortaya koyan ortak paydaların aradan geçen uzun süreye rağmen saptanmamış olması, öğrenci gençlik hareketini daha en başta sağlıksız bir görünüme büründürdü. Dernekler içinde başgösteren, kitleye açık olma, çalışan insanların aralarındaki çelişkilerde yanlış çözüm yollarına sapılması, sekte, gurupçu, tekkeci sahiplenme anlayışları, sağlıksız bir zemin üzerinde, gelişebilmek için en uygun koşulları yakaladılar. Öğrenci derneklerinin kitleselleşmesi, demokratikleşmesi ve gelişen muhalefet içinde önemli bir mevzi karakterine sahip olmasından çok parsa toplama mantığı ile çalışma yapanlar; ilkesiz, ahbapçavuş birliklerini kitlenin önüne sürekli olarak dayattılar. Zaman zaman tartışma-

larda ve yayın organlarında onaya ilke diye attıkları olguları çiğnemekten kaçınmayarak, faydacı kafa yapısının ürünü olabilecek her türlü çirkin yönetime başvurdular.

Öğrenci derneklerinin örgütlenme aşamasına girmesiyle birlikte, derneklerin toplumda sağlıklı bir mücadele odağı haline gelmesini isteyenler, demokratik kitle örgütlerinin kendine özgü bir demokratikliği taşıyan iç ilişkilerini, birliği, ideolojik birlik temelinde birliği içeren sınıf örgütlenmelerinden ayıranlar, demokratik kitle örgütlerinde farklı sınıf ve tabakaların düşüncelerinin (anti faşist, anti emperyalist) kaynak noktasına sahip olması gerektiği unutulmamalı) birarada bulunma koşullarını sağlamanın görev olduğu bilincini taşıyanlar; dernekler plâformunun ilkeli bir birlik üzerinde şekillenmesi gerektiğini ısrarla yinelediler.

Bunun karşısında özellikle halk muhalefetine en sağlıklı unsurlarının ağır darbeler yemesinin ardından "meydanın boş olduğu" bir dönemde gençlik içinde belirli bir etkinliğe kavuşan "Abdurrahman Çelebiler", kısa bir süre için yakala-

"meydanın boş olduğu bir dönemde gençlik içinde belirli bir etkinliğe kavuşan Abdurrahman çelebi' ler, kısa bir süre için yakaladıkları etkinliğin ellerinden kaçacağı telaşı ve bilinciyle hareket ettiler."

dıkları etkinliğin ellerinden kaçacağı telaşı ve bilinciyle hareket ettiler. Örgütlenmenin henüz başlangıç aşamalarında ilkeli birlik çağrılarına bu arkadaşların verdikleri yanıtlar, iki farklı anlayıştan kaynaklanmasına karşın ilkesizlik konusunda sergiledikleri benzerliğin bir eşine daha ancak "siyam ikizlerinde" rastlanabilirdi. Birinci anlayışa göre dernekler kitleselleşmesini tamamlayamamıştı. Kitlesel olmayan derneklerde de ilke tesbit etmek ve bu doğrultuda tartışmalara girmek kitleyi vesayet altına sokmak demektir. O halde günümüz sürecinde ilke olmadan da "idare edilebilirdi" ve kitleselleşmek için (???) çaba sarfedilmeliydi.

İkinci anlayışta ise, "Bu çerçe-

de tanımlanacak ilkeler... böyle bir derginin içeriği ve işlevi"dir. (Yarın sayı 56 syf 5) biçiminde ortaya atılan ve parmak sayısı ağır basan gurubun tüm öğrenci gençlik hareketi adına, dergi çıkarma yetkisini ele geçirme çabası göze çarpyordu. Kendi savunduğu görüşü arz'ın merkezi ilan ettikten sonra da "ilkeler örneğin dergi alanında somut bir biçimde ifade edilemiyorsa ilkeleri tartışalım sözü anla-

"işte popülizm ve eliüzizm yani küçük burjuvanın iki değişik görüntüdeki hastalığı; vardığı yer ise 'ilkeli birlikten korkmak, ortak mücadeleye yan çizmek'".

mini yitirir" (Yarın, agy) demekte herhangibir sakınca da görmüyordu.

Öğrenci Derneklerinde yaşanan kısa sürecin netleştirdiği gibi öğrenci gençlik hareketinin ivme kaydetmesi yerine mücadeleyi entellektüel boyutta ahabap-cavuş ilişkileri derekesine düşürmek ya da ortak hareketin koşullarını yaratmak isteğiyle dergi fikrini karşı karşıya koyarak mücadelenin sağlıklı gelişmesinin önünde engel olmak, küçük burjuva bencilliğinin açık ifadeleri olarak karşımıza çıkıyor.

Birinci anlayış, ortak ilkeler üzerinde şekillenecek mücadele sürecinin, kendi üzerindeki bağlayıcılığını yadsımanın koşullarını bugünden yaratmak kaygısına düştü. "Henüz kitleselleşemedik" diyerek gelinen noktayı küçümsediği gibi birlikte hareketin koşullarını aramak yoluna dahi gitmedi. Burada yaldızlı lâfızlarla ağzından eksik etmediği "kitle" terimini olur olmaz kullanan fakat kitlevi mücadele konusunda parmağını dahi kıpırdatacak dinamizme sahip olmayan tipik küçük burjuva popülistleri ile karşı karşıyayız.

İkinci anlayış, ortak ilkelerin belirlenerek sağlıklı bir mücadele odağının oluşturulma çabalarına "somut iş (dergi)" çıgıllıkları atarak karşı çıktı. Yarın dergisinin 56. sayısının 5. sayfasında "itirazlar yersiz ve tutarsızdır. Sorunları çözmeye yönelik değildir. Başka kaygıların sonucudur. Bu kaygılar da yersizdir." şeklinde yapılan gizli itiraf o dönemde birçok kimse- nin gözünden kaçmakla birlikte dergi yayın kurulunun oluşturuluş biçiminden, Öğrenci Postası'nın kullanımına kadar birçok kez ortaya çıkan elitist mantık şim- di daha iyi anlaşılıyor. Dergi düşüncesi-

nin tartışıldığı dönem içinde demokratik kitle örgütlerinde ilkeli birliği sağlamanın en temel görevlerden okluğunu savunan devrimci-demokrat temsilcilerin o dönemde dile getirdikleri kaygıların doğruluğu, bugün öğrenci derneklerinde çalışan kimse- nin gözardı edemeyeceği gerçeklikler haline geldi. Bu anlayışın kendi denetimi altındaki derneklerde kitleyi, kendi denetimi altında olmayan derneklerde ise birimin tümünü küçümseyen, kendini arzın merkezi sayan elitist yaklaşımları artık herkesi rahatsız ediyor.

İşte popülizm ve elitizm yani küçük burjuvanın iki değişik görüntüdeki hastalığı; vardığı yer ise "ilkeli birlikten korkmak, ortak mücadeleye yan çizmek"

Söz hakkına kotalar, vekaletler, parmak demokrasisi ve ötesi...

Öğrenci derneklerinin örgütleniş süreci bir yandan öğrenci gençlik içinde mücadelesinin dirilmesinde, suskunluğun aşılmasında önemli etkilere sahip olurken diğer yandan da insanların olumsuz anlamda ifade edilen "dernekçilik" in ne olduğunu öğrenmesine yardımcı oldu. Dernekçilik, demokratik kitle faaliyetinin öngördüğü kazanımları hedeflemez. Dernekçilik saf mücadele istemlerinin ötesinde gizli istemlerle örülüdür. Dernekçilik, açıktan açığa ifade ettiklerini arkasını döner dönmez unutmaktır. Dernekçilik ilke olarak ortaya koyduğunu işine gelmediğinden reddettir. Dernekçilik gurupçuluktur, ilkesizliktir, üçkağıtlılıktır, parsacılıktır, alicengiz oyunudur.

"Dernekçilik"! bu şekilde tanımlandıktan sonra ortaya koyulacak birkaç örnek tanıma daha da açıklık kazandıracaktır. Örneğin dernekçi bir yandan "azınlık kendi görüşlerini, serbestçe çoğunluk haline getirecek koşullara sahip olmalı" (yarın, agy) der, diğer yandan da dernek temsilcilerinin ilkeler ve derneklerin deney aktarımları ile ilgili konular tartışılırken temsilcilerin konuşmalarına "parmak hesabıyla" kotalar koymaya, söz hakkını akıl almaz süreler içine sıkıştırmaya çaba sarfeder. Dernekçi örneğin "Tüm öğrenci derneklerinin akademik-demokratik-sindikal temelli olan ve temsilci gönderdiği kurul, dolaysız ve eşit tartışma hakkını sağlayan platformdur" sözleriyle başlayan bir 'üst kurul' önerisini getirir ve kabul edilmesinin hemen ardından başlayan dergi tartışması sonucunda yapılan oylamada platformda bulunmayan derneklerin başka derneklere verdikleri 'vekaletname'leri kullanarak "dolaysızlık" ilkesini ayaklar altına almakta hiç bir sakınca gör-

mez. Dernekçi, böylesi ilkeleri neden ortaya atar gibi bir soru hiç aklınıza gelmez, kendisinden başka herkese uygulanması için yasaların savunucusu kesilen kurnaz yahudiyi kim tanımaz ki? Dernekçi, biryandan öğrenci gençlik adına çıkarılacak olan dergiyi "bütün birim örgütlerinin aktif katkısı, yönlendirilmesi ve desteği ile çıkartılacak" (Yarın sayı 56 syf 4) bir dergi olarak tanımlarken, birkaç sayı çıktıktan sonra ise "Sonuç olarak dergi, onu savunan grupların sorumluluğu altında çıkmak zorunda kaldı." (Yarın sayı 64 syf 3) sözlerini ağızından geçirerek gerçek niyetini ve kimliğini ortaya koyar. Dernekçi daha neler yapar? öğrenci postası yayın kurul olarak parmak hesabıyla seçilen insanları biranda "Güçlü ulusal önderlik" (Yarın sayı 64 syf 5) olarak ilân ediverin Öğrenci gençliğe de hiç bir yerde önünde görmediği kendi okulunu temsil etme yetkisi dahi vermediği "ulusal önderleri"

"önemli olan toplumsal mücadele içinde güçlü bir sese duyulan ihtiyaçsa, bu ihtiyacı giderecek olan bir örgütlenme, öğrenci gençliğin birliğini sağlayacak niteliğe sahip olmalıdır, birlik masa başında oluşmaz, esas olarak mücadeleden çıkar."

seyretmek düşer. Ve dernekçi "ulusal önderliğin" verdiği mütevazı (!) pişkinlikle tekkeci anlayışlarına eleştirilenlere "bugün tek hedefleri öğrenci hareketinin önderliğini yürüten kesimleri yıpratmak, onun gücünü kırmaktır." (Yarın s.64 agy) biçimindeki yaygaralarla ortalığı birbirine katar.

Dernekçinin tek bir görüntüsü yoktur. Dün "pasosu olan herkes okula girer" çığlıkları atarak okullardaki faşist işgalere açık davetiyeler çıkartanların bugün üstlendikleri 'aktif görüntüler' sizleri hiç yanıltmasın. Ağabeyleri panellerde sosyalistçilik oynayanların dergilerinde yaptıkları 'başkaldırı' edebiyatı da nereden çıktı demeyin. Öğrenci gençlik hareketi netleşme sağlanmadan, dün ve bugünüyle mücadele çizgilerini sağlıklı bir değerlendirme olanağına kavuşmadan, bir süre daha bu tür parsa eğilimleriyle yüzyüze gelecektir. Öyleki inisiyatif elinden kopardığı anda türlü şark kurnazı tutumlarına girişerek faaliyete sahiplenme çabası-

na girişecek bu tutumu da açığa çıkartılınca kendisini kitleyle özdeşleştirerek çığlıklar atacaktır. Örnek mi gerektiriyor? İşte örnek; "Aynı hatalı eğilimin bir diğer görüntüsü dar kapıcılıktır. İnsiyatifi kaybetme korkusu kitle katılımından korkmaya varır." (Gökyüzü s. 12 syf 4) İstanbul'da gerçekleşen açlık grevine (tüm riskler sona erdikten, kalacak ev bulunduktan sonra) ikinci gün katılma talebinde bulunan Gökyüzü dergisinin bir yöneticisinin eyleme alınmaması (AG'nin iç işleyiş ilkesi gereği) kitle katılımının engellenmesi ve dar kapıcılık olarak nitelendiriliyor. Oysa açlık grevinin tüm kitleye açık olduğu duyurusu bu arkadaşlar tarafından da biliniyordu. Şimdi sormak gerekiyor. Eylemin başında "kitleden insanlar olarak" nerelerdeydiniz. ("Adem toprağı beller, Havva iplik eğirirken soylu kişi neredeydi?" -Almanya'da Burjuva Demokrakit Devrim. F.Engels), Aynı dernekçinin daha önce ayrı plâtfon oluşturma, meşrulaşma çabaları ile kendisini gösteren öğrenci gençlik hareketini bölme çabaları da devrimci-demokrat öğrencilerin gözünden kaçmadı. Dernekçinin sıkça karşılaşılan bu tipi ile ilgili olarak da söylenecek çok şey var. Ancak gençlik içinde meydana gelen netleşmeye bağlı olarak hızlanan soyutlama bu konuyu daha fazla ele alarak tartışmamızı gereksiz kılıyor.

Bugün geline nokta, yavaş yavaş "dernekçi" öğrenci gençlik hareketini toplumsal muhalefet içinde sağlıklı bir mücadele mevzii haline getirmek isteyen devrimcileri birbirinden ayırıyor, ayıracak. Kampanyalarda "doruk noktasını" kendisine göre tesbit edenler, imvenin yükselmesi karşısında baka kalanlar kendilerinin yeraldığı eylemlere sürekli olarak karaçalma eğilimi gösterdiler. Reformizmin önceleri pek göze batmayan bu tutumu, gençliğin atılın ve coşkulu eylemleriyle açığa çıkartıldıkça hırçınlaşma ve yükselen hareketi geri çekme çabasına daha sık rastlanacaktır. Çünkü mantık salt iyileştirmelerle sınırlıdır.

Böyle geldi de böyle mi gidecek?

Demokratik kitle örgütlerinde ve özde öğrenci derneklerinde mücadele etme onur ve cesaretini üzerlerinde taşıyanlar, sergilenen bu olumsuz tablo içinde umutsuzluğa kapılırlar. Her gelişim, esas olarak olumsuzun olumsuzlanması üzerinde şekillenir. Ana amaç, derneklerde kitlevi mücadeleyi yükseltmekse, farklı görüşe sahip insanların birarada bulunma koşullarını sağlayacak olan ortak payda-

ları yakalamaksa, bunu gerçekleştirebilenin yolunun tekkeci, oportünist, sahiplenme anlayışlarının, eleştirisi süzgecine sokulmasında geçtiği unutulmamalıdır.

Bu nedenle her kim kendi popülist ve elitist küçük burjuva mantığının ürünü olarak mücadelenin önüne set çekiyorsa, her kim ortak mücadelenin koşullarını grupsal kaprisi uğruna baş vurduğu çirkin yöntemlerle engelliyorsa onların bu tutumu karşısında tutarlı bakış açısına sahip olan devrimci gençlik, dur demeyi bilmelidir. Çünkü toplumsal mücadelenin böylesi anlayışlarla önünün tıkanmasına tahammülü yoktur. Eleştirmek, kabul etmek ve onaylamak anlamını taşır.

"İlkeli birlik, mücadele ivmesinin yükselmesini, ve sağlıklı bir gelişim rotasına oturmasını isteyenler için ACİL BİR GÖREVDİR."

Devrimci-demokrat gençlik bulunduğu birimlerde, dernek üst geçici yönetimleri hangi anlayışa sahip olursa olsun kitle içinde ilkeli, sağlıklı mücadele edecek insanlarla ilişkilerini geliştirmeli ve gerekirse öğrenci derneğini üç-beş kişinin derneği haline getiren "dernekçi" hampalarını yönetimden uzaklaştırmalıdır. Ancak yönetimden uzaklaştırmamanın da kalıcı bir çözüm olmadığı unutulmamalıdır. Yönetim faaliyetleri sırasında olumsuz tavır sergilemiş olan bu arkadaşlarla da birlikte kotarılabilecek birçok şey olabileceği biran olsun akıldan çıkarılmamalı, onlarla da birlikte hareket etmenin koşulları aranmalıdır. Yönetimde yer alan ve sağlıklı organize edilmesi gereken yapının da ortaya konulan ilkeler konusunda duyarlı davranması, hiç bir koşulda çift ölçütlere sapmaması gereklidir.

Önemli olan toplumsal mücadele içinde güçlü bir sese duyulan ihtiyaçsa bu ihtiyacı giderecek olan örgütlenme, öğrenci gençliğin birliğini sağlayacak niteliğe sahip olmalıdır. Birlik masa başında tartışarak oluşmaz. Esas olarak pratik mücadeleden çıkar. Derneklerin örgütleniş süreci ve kendi bünyesinde açtığı kampanyalar birliğe güç kattı. Fakat bu kampanyaların da gösterdiği gibi mücadele, örgütlenme ve çalışma ilkelerinin belirlenememiş olması nedeniyle eleştiri-tartışma ve yeni öneriler büyük oranda sonuçsuz kaldı. İşte bu nedenle ilkeli birlik, mücadele ivmesinin yükselmesini ve sağlıklı bir gelişim rotasına oturmasını isteyenler için ACİL BİR GÖREVDİR.

FKF - DEV-GENÇ

Ali YILDIRIM - Suat ÇELEBİ

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'nun (DEV-GENÇ) IV. kongresi olağanüstü kongre olarak 9-10 Ekim 1969 tarihinde toplanmıştır. Daha önce FKF adını taşıyan örgüt ad ve tüzük değiştirmiş daha da önemlisi yürütülen bir dizi tartışına ve ideolojik mücadele sonucunda Milli Demokratik Devrim çizgisini savunan anlayış örgütte egemen olmuştur.

Aralık 1965'de kurulan FKF zamanının tek sosyalist örgütü TİP'e ideolojik olarak bağımlı fakat örgütsel olarak özerk bir yapılanma arz ediyordu. FKF'in ilk yılları çalışma raporlarında da belirtildiği gibi daha çok örgütlenme, her fakültede bir fikir kulübü oluşturmaya yönelik faaliyetlerle geçti. Bu arada adı-tabelası olup da kendisi - kitlesi olmayan gençlik cemiyetleri bir çözülme süreci yaşıyorlardı. TMGT, TMTF, MTTB gibi yapılar gençliğin istemlerinin gerisinde kalıyor, istemlere sahip çıkamıyor, giderek de statükocu bir içerikle donanıp eriyorlardı.

27 Mayıs sonrasında ortaya çıkan diğer bir çizgi ise TİP'e muhalefet eden Doğan Avcıoğlu yönetimindeki YÖN dergisiydi. Kemalizm'in sözcülüğünü yapan YÖN, 'geniş cephe' politikası öneriyor ve işçi sınıfının güçsüz olduğunu, köktenci dönüşümleri yapamayacağını, bu nedenle küçük burjuvazinin ileri kesimi olan asker - sivil aydınların halktan yani geniş işçi ve köylü kitlelerinden yana yapacağı girişimlerin bunların daha üst düzeyde ekonomik ve toplumsal yaşama katılımını sağlayacağını ileri sürüyordu. Kaynağı YÖN'de bulunan Milli Demokratik Devrim hareketi evrimleşip YÖN'den koparken sol'daki ilk ayrılığın da temelini oluşturuyordu. MDD'ye göre "Ülkemiz yarı sömürge - yarı feodal bir yapıya sahiptir. Türkiye bugün emperyalist sistem içindedir, ve bu sistem ekonomiden kültüre değin bütün toplumu baskı altında tutmaktadır. Türkiye'de feodal güçler ülkenin birçok bölgelerinde ekonomiye hükmetmekle kalmamakta, ideolojisi ile feodalizm hayatımızı her yönden etkilemektedir. Bu durumda Türkiye toplumunun önündeki devrimci görev Türkiye'nin bağımsızlığı-

m gerçekleştirmek feodalizmi tüm izleriyle ortadan kaldırmaktır. Anti - feodal, anti - emperyalist demokratik -devrim sosyalist devrimin önünde aşılması gereken zorunlu bir aşamadır". 1966 sonlarında Malatya'da yapılan TİP kongresinde somutlaşan muhalefet doğal olarak FKF'ye de yansdı.

İki çizgi mücadelesi FKF içinde gündeme gelirken embriyon halindeki MDD anlayışının gelişimi ve formülasyonunda Kasım 1967'de çıkan TÜRK SOLU dergisi önemli bir işlev gördü,

22 Ocak 1967'de yapılan I. FKF kurultayında sosyalist devrim'i savunan gençlerin adayı İzzet Ararat başkanlığa seçildi. Temmuz ayında kurulan İstanbul Sekreterliğine ise Veysi Sarısözen getirildi. Bu dönemde gerek polis gerekse gericilerden kaynaklanan FKF'ye yönelik saldırılar yoğunlaşırken FKF'de örgütlenme çalışmalarını hızlandırdı. Konferanslar, açık oturumların yanı sıra, 6.Filona İstanbul'a gelmesini protesto etmek amacıyla Dolmabahçe'de bir çadır kurularak açlık grevine başlandı. 10 Ekim 1967'de '6.Filo Defol' adıyla gerçekleştirilen eyleme katılanlar tutuklanıp çeşitli cezalara çarptırıldı.

14 Kasım 1967'de ise arasında FKF'nin de bulunduğu gençlik kuruluşları İstanbul'dan Ankara'ya "Özel okullar devletleştirilmelidir" yürüyüşünü gerçekleştirdi. Yürüyüşe katılan 300 kişi özel yüksek okulların anayasaya aykırı olduğunu ilan ederek devletleştirilmesini isterlerken gittikleri yerlerde mitingler düzenleyerek halkçı eğitime nasıl darbe vurulduğunu anlattılar.

1968'in başlarında ise İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda fikir kulübü kurdukları gerekçesiyle İbrahim KAYPAK-KAYA ve Muzaffer Oruçoğlu okuldan uzaklaştırıldı.

23-24 Mart 1968'de yapılan FKF II. kurultayında seçilme olayı farklı kesimlerce farklı bir şekilde açıklanan bir kişi, Doğu Perinçek başkanlığı seçiliyordu. TİP-lilerdaha sonra MDD saflarında yer alan Perinçek'in seçilmesini partinin istediğini, bu zamanda Perinçek'in sosyalist devrimi savunduğunu seçildikten sonra ise gerçek düşüncelerini açıkladığını yani Perinçek'in hile yaptığını iddia ederlerken, Perinçek ise kurultayda MDD çizgisini bütün açıklığıyla savunduğunu ve verilen zorlu bir ideolojik mücadele ile başkan seçildiği savunusunda bulunmaktaydı. FKF daha önce salt üniversite gençliğinin örgütü iken kurultayda alınan bir kararla işçi ve köylü gençliğin de örgütü oluyordu. Yine kurultayda Vietnam halkının devrimci önderi HO Şİ MINH'e bir telgraf çekildi.

Perinçek'in temsil ettiği MDD anlayışıyla-FKF Nisan 1968'de 27 kuruluşça gerçekleştirilen "Türkiye Devrimciler Güçbirliği"ne katıldı.

Türkiye çapında anti emperyalist mücadele dalga dalga gelişirken FKF içerisinde de MDD - Sosyalist Devrim çatışması büyüyordu. 11 Temmuzda FKF Genel Yönetim Kurulu toplanarak Perinçek'i başkanlıktan aldı ve yerine başkanlığa sosyalist devrim yanlısı Zülküf Şahin atandı.

"Eylem yapmayalım faşizm gelir" anlayışıyla kitlelerin istemlerinin gerisine düşen TİP'e karşı MDD hareketi güçlenirken FKF'de yönetimi sosyalist devrimcilerin alması birşeyi değiştirmede. İşçi köylü gençlik arasında dayanışma güçlenirken eylemlerde durmaksızın birbirini izliyordu. Nisan 68'de Antalya Elmalı köylüleri ağaların topraklarını işgal ederken öğrenci kuruluşları da onların yanındaydı.

Mayıs ayında "NATO'ya HAYIR" haftası 17 kuruluşun ortak eylemleriyle anti emperyalist kutlamalara dönüşüyordu.

HAZİRAN 68 ise Avrupa'dan esen eylem rüzgarının Türkiye'nin somut koşullarıyla birleşerek "reform değil DEVRİM İSTİYORUZ" fırtınasına dönüştüğü tarihi. Bütün Üniversitelerde işgal konseyleri kurulup haklı istemler en geniş kitleye duyurulurken gençlik her kesimden yoğun bir destek görüyordu. Haziran eylemleri bir dolu deneyimi, ders çıkarılacak mücadele biçimlerini bağrında taşımaktadı.

15 Temmuzdan başlayarak 6.filya karşı bir dizi eylemler yapılırken, devrimciler de ilk şehitlerini veriyorlardı. Vedat Demircioğlu Gümüşsüyü öğrenci yurduna yapılan baskın sonucu polis tarafından katledildi.

Demircioğlunun öldürülmesini protesto etmek amacıyla yürütülen eylemleri ise Deniz GEZMİŞ yürütüyordu. Gezmiş İstanbul'da FKF'ye alternatif olarak kurulan Devrimci Öğrenciler Birliğinin (DÖB) başındaydı. Kurucuları arasında Cihan ALPTEKİN'in de bulunduğu DÖB ekibinin önderliğinde Dolmabahçe Direnişi olarak bilinen anti emperyalist - anti faşist gösteriler yapıldı.

4-6 Ocak 1969'da toplanan FKF III. kurultayında MDD hareketinden Yusuf Tüpeli başkanlığa seçildi. Çalışma raporunda şöyle deniliyordu: "Ulusal kurtuluş savaşları hızla geliyor. Zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olmayan mazlum dünya halkları ağır ve nasırlı ellerini toprağa basıp usul usul doğruluyorlar. Emperyalizm geriliyor Mazlum halklar kahraman bir sabahı karşılamaya hazırlanıyorlar."

"Bu kurultayda MDD çizgisi büyük bir üstünlük sağlamasına karşın örgüte bütün olarak egemen olamadı, İstanbul sekreterliğini yine Sosyalist Devrimciler kazandı. Bunda İstanbul'da MDD çizgisinin DÖB'de yani FKF dışında örgütlenmesinin de önemli bir payı vardı. Merkez yürütme kurulu şu kişilerden oluşuyordu: Yusuf Küpeli, Mehmet Demir, Tunç Çetin, Münir Ramazan Aktolga, Çağatay Anadol, Tuncer Eşsizhan, Ruhi Koç, Mustafa Ulusoy, Süleyman Coşkun. Sıtkı Coşkun İstanbul sekreteri olurken kurultaycazavinde bulunan Deniz Gezmiş ve Türk Solu yazı işleri müdürü Vahap Erdoğan'a birer telgraf çekti. Çok geçmeden Nisan 68'de İstanbul sekreteri istifa edince yerine MDD çizgisinden Rahmi Aydın atandı.

İşçi köylü eylemleri giderek artarken MDD çizgisi içerisindeki ayrılıklarda kendisini göstermeye başlıyordu.

Ocak 69'da Ataman - Gollüce köylülerinin eylemleri geniş yankılar yarattı. Ege bütün mitingleri düzenlenirken Karadeniz'de ise fındık yürüyüşleri yapılmaktaydı.

Anti emperyalist gösterilerin eri büyüklerinden biri 16 Şubat 1969'da tarihe 'Kanlı Pazar' olarak geçen olaylardı. 30 bin kişilik işçi öğrenci topluluğunun "Emperyalizme Karşı Yürüyüş Mitingi" -gericilerin ve polislerin saldırısına uğradı. İki işçi ölürken çok sayıda insan da yaralandı. Dinci gericiliğin siyasal gericilikle bu dayanışması devrimci güçler açısından birçok dersi barındırıyor.

Yine bu günlerde Türkiye'ye büyükelçi olarak atanan "CIA ajanı ve Vietnam kasabı katil Commer"ın arabasının ÖD-TÜ'yü ziyareti sırasında devrimci öğrencilerce yakılması, devrimcilere büyük prestij sağlamıştır,

FKF İstanbul sekreterliği Mart ayında "İşçi - Köylü - Öğrenci Birliği"ni kurarak mücadele çizgisini geniş alanlara yaymakta daha örgütlü hareket eder olmuştur. Diyarbakır'da Özgürlük miting-

leri düzenlenirken, baskı - terör yasa tasarısını protesto gösterileri, büyük Yargıtay yürüyüşü, 28 - 29 Nisanları anma mitingleri yapılmıştır.

9-10 Ekim 1969 tarihinde yapılan olağanüstü IV. kongrede artık MDD çizgisini savunan anlayış bütün olarak egemenliği eline almıştır. Kongrenin başında sunulan bir önerge ile üç TİP'li örgütten ihraç edilmiştir. "Oportunizmin kesin ihracından sonra" bu kez tartışma MDD içinde yani Perinçek ile Cayan grupları arasında sözkonusu olmaya başlamıştır. Kongrede bir tüzük değiştirme komisyonu kurularak FKF'nin adı Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (TDGF - Dev - Genç) olarak değiştirilirken FKF tüzüğü de yenilendi. Bu kurultayda merkez yürütme kuruluna Atilla Sarp, İrfan Uçar, Oral Çalışlar, Tuncay Çelen, Gün Zileli, Ömer Özerturgut, Ergun Aydınoğlu, Ahmet Bozkurt, Aktan İnce seçilirken İstanbul sekreterliğine Cihan Alptekin, İzmir Sekreterliğine Ali Karşılayan getirildiler. Atilla Sarp ise bir uzlaşma sonucu başkanlığa seçildi. (M.Belli'nin aracılığıyla)

Kurultay sonrasında yayınlanan 1 no.lu genelge de "Kurultayın sosyalist gençliğin geçmiş eylemlerini geliştirdiği, halkımızın Milli Demokratik Devrim mücadelesinin genel meselelerini ve bu mücadele içinde devrimci gençliğin yerini ve görevlerini tartışarak kararlaştırdığı, bilimsel sosyalizmin ışığı altında ve sosyalist ahlaka uygun bir biçimde eleştirilerle önümüzdeki devrimci mücadelemize ışık tutmuştur" denilmekte ve kurultayın oy birliğiyle aldığı kararda ise şunlar dile getirilmektedir: "TDGF sosyalist gençliğin düşünce ve eylem örgütüdür. İçinde bulunulan dönemde, halkımızın milli demokratik devrim mücadelesindeki görevlerimiz:

1. Anti emperyalist gençlik hareketlerine öncülük etmek, bu amaçla üniversite gençliğini mücadele içinde örgütlemek ve hedefe ulaşmak için devrimci örgütlenmemizi sağlamlaştırmak, devrimci disiplini güçlendirmek ve eylem içerisinde devrimci ideolojik eğitimimizi sağlamak ve oportunizmle mücadele etmek, 2. Milli demokratik devrim mücadelemizin kesin zafere ulaşması için işçi ve köylü yığınları ile mücadele içerisinde devrimci bağlar kurarak, işçi - köylü ve gençlik dayanışmasını sağlamlaştırmak, 3. Emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye ve kapitalizm öncesi kalıntılara karşı bütün, milli sınıf ve tabakaların devrimci güç birliğinin gerçekleştirilmesi için mücadele etmektir. Türk Solu, Aydınlik, İşçi - Köylü gazetesi halkımızın yürüttüğü milli demokratik hareketimizin propaganda ve eylem silahlarıdır...

Ocak 1970'de Perinçek grubunun Aydınlik Sosyalist Dergiden ayrılarak Prole-

ter Devrimci Aydınlik Dergisi'ni çıkarmaya başlaması Dev - Genç içerisine yansımış PDA yanlısı Aktan İnce, Ora! Çalışlar, Gün Zileli MYK'den ayrılmış onların yerine ise Oktay Etiman, Nurettin Öztürk, Ruhi Koç getirilmişlerdir. PDA'ların ayrılmasıyla DEV-GENÇ, Mahir Çayan'ın önderliğinde geleneksel çizgisine ulaşmıştır. MDD içindeki ilk ayrılıklardan başlanarak bunların irdelenmesi Türkiye Devrimci Hareketinin önemli bir kesilme ışık tutacak niteliktedir. MDD'den önce PDA/ASD ayrımı sonrasında ise ASD / Kurtuluş ayrımının teorik ve pratik bazda tahlil edilmesi bugün için de işlevsel bir çalışma olacaktır.

Önümüzdeki yazılarda bu ayrımların kökenine inmeye, THKP-C, THKO, TİİKP, TİKKO gibi yapıların oluşum sürecine eğilmeye çalışacağız.

Genel IV. Kurultayda kabul edilen tüzük şöyledir:

ADI VE MERKEZ:

Madde 1 — Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu, Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş bir dernekler birliğidir. Merkezi Ankara'dadır.

Madde 2 — AMAÇ: Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu emperyalizm ve feodal kalıntılara karşı verilen halkımızın milli demokratik devrim mücadelesinde sosyalist gençliğin düşünce ve eyleminin geliştirilmesi amacı ile kurulmuştur.

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu amacına ulaşmak için gerekli eğitim ve propaganda çalışmalarında bulunur, toplantılar, gösteriler düzenler, yayın yapar, sergi açar.

Madde 3 — ÜYELİK: Federasyonun onur amacım benimseyen yüksek öğretim kurumlarında ki sosyalist öğrenci kuruluşları ve sosyalist işçi ve köylülerin kurduğu dernekler katılabilir.

Üyeliği kabul için Merkez Yürütme Kurulunun herhangi bir derneğin müracaatını reddetmesi halinde, Genel Yönetim Kuruluna baş vurulabilir. Bağlı dernekler sosyalizmin bilimini eylem kılavuzu edinen üyelerden oluşur.

Madde 4 — **DERNEKLERİN FE DERASYONA KARŞI HAKLAR! VE ÖDEVLERİ:** Dernekler, federasyon, organları, TDGF, Tüzüğü gereğince temsilci yollarlar, her dernek Merkez Yürütme Kurulunca belirlenen oranda, federasyona gelirinin belli bir bölümünü verir. Federasyon yetkili organlarının alınan kararlar dernekleri ve dernek üyelerini bağlar. Dernekler federasyondan ancak, genel kurullarının aldığı kararla ayrılırlar.

Madde 5 — **FEDERASYON ORGANLARI:** TDGF, organları şunlardır:

- Kurultay,
- Genel Yönetim Kurulu,
- Merkez Yönetim Kurulu,
- Merkez. Onur Kurulu,
- Merkez Denetim Kurulu,
- Bölge Yürütme Kurulları.

Madde 6 — **KURULTAY:** Kurultay, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonunun en yüksek organıdır. Kurultay, Genel Başkan, eski Genel Başkanlar, kurucular, Genel Yönetim Kurulu üyeleri, Merkez Onur Kurulu üyeleri, Merkez Denetim Kurulu üyeleri, Bölge Yürütme Kurulları başkanları ve kurul üyeleri dernek başkanları ile Dernek Genel Kurullarında seçilecek genel kurula katılma hakkına sahip her on üye için bir kurultay temsilcisi üyeden oluşur. İki kurultay arasında genel kurul yapmamış dernekler, kurultaya katılamazlar. Yönetim Kurulu aksine karar vermedikçe olağanüstü kurultaylara katılabilir için derneklerin genel kurullarını yapma zorunluluğu yoktur. Kurultay, genel yönetim kurulu üyelerini, merkez onur kurulu üyelerini, merkez denetim kurulu üyelerini seçer. Gençlik, yurt ve dünya sorunlarını görüşür. Genel yönetim kurulu güdülecek politika konusunda açık, tutucu kararlar alır, hesaplanınceler, genel yönetim kurulu raporunutartışır, arındırma konusunda karar verir.

Toplantı yeter sayısının 2/3'nün oyu ile federasyon tüzüğünde değişiklik yapılabilir.

Kurultayı, genel yönetim kurulu toplantıya çağırır, kurultay yılda bir kez toplanır.

Madde 7 — **GENEL YÖNETİM KURULU:** Genel Yönetim kurulu kurultayca seçilen her dernekten ikişer üyeden oluşur. Aydınların kurultaya katılmış olması gerekmez. Bu durum, üye sayısının tek olması için kuruluş önceliği göz önünde tutulmak ve bir kurultay dönemi geçerli olmak üzere dernekler sırası ile genel yönetim kuruluna bir fazla üye verilir. Her demekten bir yedek üye seçilir. Boşalan üyeliğe, varsa kendi yedeği, yoksa oy alış sırasına göre yedekler seçilir.

Genel başkan bu kurulun da başkanıdır. Genel yönetim kurulu iki kurultay arasında federasyonu yönetir. Üyeleri arasında genel başkan ve merkez yürütme kurulunu ve bölge yürütme kurulları ile üyelerini seçer.

Madde 5 — MERKEZ YÖNETİM KURULU: Merkez yürütme kurulu federasyonun en yüksek yürütme organıdır. Genel yönetim kurulu kararlarını uygular ve federasyonun işlerini yürütür. Merkez yürütme kurulu, genel yönetim kurulunun merkezde oturanları arasından seçilen sekiz asıl ve dört yedek üye ile genel başkanından oluşur, genel başkan başkanlığında haftada en az bir kere toplanır. İlk toplantıda genel sekreteri ve genel saymanı seçer, merkez yürütme kurulu federasyonun tüzüğü ve genel tutumuna, kendi kararlarına, dernek tüzüğüne aykırı davranıldığı an ya da örgüte zararlı olduğu kanısına isten el çektirir. Ancak, yerine hemen üç kişilik geçici kurul kurar. Bu kurul bir ay içinde genel kurula gitmek zorundadır. Gerekli gördüğü çalışma ve uzmanlık kolalarını kuran

Madde 9 — GENEL BAŞKAN: Genel başkan, genel yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir. Yeri boşalınca genel yönetim kurulu üyeleri arasından ve kurultaya kadar görevli olmak üzere bir yenisini seçer. Genel başkan federasyonu temsil eder. Federasyon adına demec vermek, yalnız genel başkanın hakkıdır. Genel başkan, temsil ve demec verme yetkilerini, merkez yürütme kurulunun onayı ile geçici olarak belirli bir konu da başkasına devredebilir.

Genel yönetim kurulu, merkez yürütme kurulu toplantılarına başkanlık eder. Bu kurulları toplantıya çağırır.

Madde 10 — MERKEZ ONUR KURULU: Merkez onur kurulu, kurultaya seçilen üç asıl, bir yedek üyeden oluşur, bu kurula bir dernekten iki üye giremez.

Dernekler, dernek yönetim kurulu üyeleri, dernek onur kurulu üyeleri hakkında disiplin cezaları verir. Ayrıca üst yargı yeri olarak da iş görür.

Merkez onur kurulu, genel başkan, genel yönetim kurulu üyeleri, merkez denetim kurulu üyeleri hakkında disiplin cezası veremez, bu hak kurultayındır. Merkez onur kuruluna, merkez yürütme kurulu, merkez denetim kurulu ve dernek yönetim kurulları karar alarak başvurabilir.

Madde 11 — MERKEZ DENETİM KURULU: Merkez denetim kurulu, kurultaya seçilen üç asıl ve bir yedek üyeden oluşur, görevi genel merkezde genel saymanca tutulan hesapları denetlemektir.

Madde 12 — BÖLGE YÜRÜTME KURULLARI: Bölge yürütme kurulları, en az üç üye derneğin bulunduğu ve genel yönetim kurulunun uygun gördüğü şehir ve bölgelerde kurulur. Başkan ve genel yönetim kurulunun tespit ettiği 5 ya da 7 üyeden oluşur. Bölge yürütme kurulu üyelerini ve başkanın genel yönetim kurulu o bölge veya şehirdeki dernek üyelerinden tespit eder. Bölge yürütme kurulları bulundukları şehir veya bölgedeki dernekler ve derneklerle federasyonun genel merkezi arasındaki ilişkiyi sağlamakta görevlidir. Bulundukları bölgede federasyonu temsil ederler. Federasyon kararlarını uygularlar.

Madde 13 — DERNEKLER: Dernekler federasyon tüzüğüne, kurultay, genel yönetim kurulu kararlarına ve genel gelere uymak zorundadırlar. Bunun dışında kendi tüzüklerine göre çalışırlar.

Madde 14 — FEDERASYON GELİRLERİ: Federasyonun başlıca gelirleri, üye ödenekleri, bağışlar, federasyon malları, yayınlar, rozet, kimlik kartı gelirleridir.

Madde 15 — ORTAK HÜKÜMLER: Federasyon tüzüğü ve üst organ kararları, alt organları ve dernekleri bağlar.

Madde 16 — Yedek üyelerin, bulundukları organda söz hakkı vardır. Oy hakkı yoktur.

Madde 17 — Bu tüzükte düzenlenen ayrıntılarda merkez yürütme kurulunca hazırlanacak ve genel yönetim kurulunca onaylanacak iç tüzüğü ve orada da yoksa, Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğüne baş vurulur.

Madde 18 — Bir kurula ya da bir kimseyi atayan ya da geçen kuru! o kurula ya da o kimseye isten el çektirebilir.

Madde 19 — Federasyondan çıkarılan, kapatılan ya da fesh edilen derneğin federasyon organlarındaki üyesinin görevi iş gördüğü kurul ya da üst organ tersine karar almazsa sürer.

Madde 20 — Fesih durumunda federasyon malları ve varlığı merkez yürütme kurulunun kararına uygun olarak dağıtılır.

Madde 21 — GEÇİCİ MADDELER: Bu tüzüğün kurultayca kabulünden sonra merkez yürütme kurulu gerekli işlemleri yerine getirerek federasyona bağlı örgütlerin belgelerini ve onların üyeliklerinin durumlarını yani tüzüğü uygular.

Madde 22 — Merkez yürütme kurulu, federasyon tüzüğüne göre değişikliklerin yapılması için dernek yönetim kurullarına gerekli talimatı verir. Bu talimat üye örgütlerinin genel kurullarına sunulur.

ASKERİ SAVCININ NOTU:

Tüzüğün açık ifadesinden anlaşıl-

maktadır ki, TDGF," emperyalizm ve feodal kalıntılara karşı verilen Millî Demokratik Devrim mücadelelerinin için sosyalist gençliğin düşünce ve eyleminin geliştirilmesi" amacını güden, gençlik kesiminden olsun, işçi kesiminden olsun, köylü kesiminden olsun sosyalist dernek veya kuruluşların meydana getirdiği bir üst kuruluşur.

Tüzüğün üçüncü maddelerinde TDGF'nin sadece bir gençlik örgütü olmadığı sosyalist işçi ve köylülerin kurdukları dernekleri de bünyesine almakla olduğu, bu derneklerin üyelerinin bilimsel sosyalizmi kendilerine eylem kılavuzu edinmeleri gerektiği, bilimsel sosyalizmi eylem klavuzu olarak seçen üyelerin bağlı derneklere girebileceği zikredilmektedir.

Nitekim tüzüğün üçüncü maddesine uygun olarak yurdun çeşitli yerlerinde, örneğin GAZİANTEP, MERSİN, KARS, SİLİFKE, ELBİSTAN, ADANA ve İĞDIR'da devrimci gençlik dernekleri, TARSUS, ZONGULDAK, MALATYA ve BURSA'da Fikir Klüpleri, ANTALYA'da Devrimci Fikir Klübü, KONYA Gençlik Birliği, BALIKESİR, ESKİŞEHİR, Dİ YARBAKIR'da Devrimci Fikir Klüpleri kurulmuş.

ANKARA'daki yüksek okul ve fakültelerdeki fikir klüpleri ve devrimci gençlik dernekleri federasyona bağlanmış.

Karadeniz Teknik Üniversitesinde devrimci gençlik örgütü kurulmuş,

KAYNAKLAR:

- 1965-71 Türkiye'sinde devrimci mücadele ve Dev-Genç, KURTULUŞ yayınları (Kimi yerlerde broşürün yazarı olarak Mahir Cayan gösterilmesine karşın yazar Yusuf Küpeli'dir)
- Türk Solu
- Ant
- Türkiye Halk Kurtuluş Partisi / Cephesi dava dosyası
- Ankarasıkıyönetim komutanlığının hazırladığı Dev-Genç iddianamesi (1971-211 sayılı)
- İstanbul sıkıyönetim komutanlığının hazırladığı Dev-Genç iddianamesi, (1972-214 sayılı)

GENÇLİĞİN GÜNDEMİ (II)

EĞİTİM-SİSTEM

Serdar GÖKTUNA

insanı "insanlaştıran" yani diğer hayvanlardan ayıran özelliği üretim faaliyetleridir. Bu üretim faaliyeti sosyal pratiğin diğer faaliyetlerini -eğitim de dahil- belirler.

Eğitim, insanın sosyal pratiğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitimi, sosyal yaşamdan ayırmak, içini boşaltmak anlamına gelir ki bugün yapılan ve egemenlericingerekli olan da budur.

Eğitim sosyal pratikten ayrılmaz diyorum, çünkü o, sosyal pratikte edinilmiş -edinilen bilginin aktarılması sürecidir. Bilginin kaynağı ise insanın üretim faaliyetleridir.

Bu anlamda bilgi, birikimdir, geçmişte ve o anda insanın üretim sürecinde (doğa ile mücadelesinde) kazanılan bir birikim.

Bir toplumun gelişebilmesinin ve yaşamasının olmazsa olmaz koşullarından biri de, bu bilginin, birikimin aktarılması sürecinin (eğitimin) varlığıdır.

Burada kavranılması gereken ana hal-ka, bilginin ve bilginin aktarılması sürecidir. Eğitimin, üretim sürecinden ayrılmazlığı ve onun tarafından belirlendiğidir.

"Her şeyden önce maddeciler insanın üretim faaliyetlerini bütün ötekilerini tavin eden en asli eylem olarak görür, insan bilgisi aslında maddi üretim faaliyetine tabidir. Bu maddi üretim faaliyeti içinde insan, tabiat olaylarını, tabiatın özelliklerini ve yasalarını, kendisi ile tabiat arasındaki ilişkileri yavaş yavaş anlamaya başlar, gene bu üretim faaliyetleri sırasında insan ile insan arasındaki belli ilişkileri de değişik derecelerde kavramaya başlar. Üretim faaliyetleri olmaksızın bu bilgilerin hiçbir elde edilemez."

Eğitimin üretim sürecinden ayrılmazlığı ve üretim için olması bizi aynı zamanda eğitimin insanın "insanlaşması" süreci olduğu noktasına da götürür. Bu nedenle "eğitim insan içindir" ve "eğitim üretim içindir" kavramları birbirini dışlamaz, tümlemler. Bunları karşı karşıya getirmek yanlışır.

Eğitimin üretim için olması aynı zamanda eğitimin insan için olması da demektir. Çünkü insanı "insan" yapan üretim faaliyetleridir ve üretimde "insan"sız gerçekleşemez.

Yani üretim için eğitim aynı zamanda "insan yapma" olayıdır. Buraya kadar belirtilenlerden eğitimin "her toplum için zorunlu yaşama ve gelişme koşulu olduğu" sonucu çıkmaktadır.

Ancak sınıflı toplumlarda insanlaşma süreci olarak eğitimin özü ne ölçüde korunmakta ya da başka bir deyişle ne için, neden tahrip edilmektedir? Çünkü egemen sınıflar için her dönem sorun sömürünün en iyi nasıl gerçekleşeceği ve nasıl gizleneceği olmuştur, işte eğitimde tahripin kaynağı bu durumdur.

Sömürü, egemen sınıfın gerici ideolojisinin, üstyapı kurumlarıyla kitlelere empoze edilmesi ve kitlelerin "yanlış bilince" sahip olmalarının sağlanması yoluyla gizlenir.

"Bize yanlış bir bilinç vermek ve yönetici sınıflar ideolojisinin sömürülen sınıflar üzerindeki etkisini geliştirmek için elden gelen her şeyin yapıldığını da görmeliyiz. Aldığımız hayat anlayışının ilk unsurları, eğitimimiz, öğretimimiz, bize hep yanlış bir bilinç veriyorlar!"

Bu nedenledir ki emek sürecim salt varolan toplumsal yapının devam etmesini sağlayacak biçimde organize eden ve bu süreci insanlaşma süreci olmaktan çıkaran egemen güçlerin yine emek sürecinin bir unsuru olan eğitimi de ayrı amaç doğrultusunda örgütlemeleri doğaldır.

Örneğin can çekişmekte olan kapitalizmde Politzer'in belirttiği bilimsel ve teknik ilerleme gibi eğitimi de "yalnız sosyal ihtiyaçların hizmetinde olmamakla kalmazlar, çünkü kapitalist kârın hizmetindedirler. Fakat, hattâ bilimsel fikirler, yığınların içine eni konu giremezler ve onların kültür düzeylerini yükseltmeye hizmet edemezler. Gerici burjuva ideolojisi yığınlara hakim olur, burjuva üstyapısı onların kültür düzeylerini belirler ve bu kültür düzeyi kaçınılmaz olarak bilimsel

bilgiye göre geri kalır."

Kapitalizm, üretim sürecinde, insanı insanlaşmaya yabancılaştırırken bunu üstyapı kurumlarıyla meşru kılar, pekiştirir. Zaten üretim sürecinde üretime giderek ilgisiz kalan insan, beraberinde siyasete, sanata, bilime vb. yani kendi sosyal pratiğinin öteki faaliyetlerine de ilgi duymamaya başlar. Burjuvazi için de olması gereken en iyi durum budur.

Böylece kapitalizmde insan emeğinin yabancılaşması, insan eğitiminin güdük geliştirilmesine yolaçar.

Kapitalist üretim ilişkilerinde insan kendi emeğine ve emeğin ortaya koyduğu ürününe sahip değildir. Çünkü, satın alınan emek ve üretimde oluşan metalar, üretim araçlarını özel mülkiyetinde bulunduran kapitalistlerin sahipliğine girmişlerdir, işçi, ürettiği ürünü istediği gibi değerlendiremez, kullanamaz. Onun üretimdeki yeri, sadece "makina"nın parçası olmak biçiminde belirlenmiştir.

O, her çeşit zenginliği üretirken, günlük yaşamında bunların hiçbirinden "gerektiği kadar" yararlanamaz. Üretimi ile yaşamı arasında giderilmez bir açıklık vardır. Ürettikçe bu açıklıkta artmakta ve işçiyi de giderek ürettiği nesneye, üretim sürecinde yabancılaştırmakta. Böylece üretimin artışı işçinin fizyolojik ve zihinsel olarak tükenişine ve/veya önemli oranda yıpranışına, ekonomik olarak da yoksullaşmasına (aşın üretim, aşın-kâr) yolaçmaktadır.

Burada yabancılaşmanın boyutu, salt insanın kendine ve emeğine yabancılaşmasıyla sınırlı değildir. İnsan(lar)ın yabancılaşması, birbirlerine, topluma da yabancılaşması demektir.

Emeğin köle, sermayenin özgür olarak dolaştığı kapitalizmde, bilinçli üretim, toplum ve "insan" için üretim yapılamaz. Böyle olunca da insanlararası ilişkilerde gerçek ilişkiler olamaz.

Toplumda, bireylerin, giderek üretilene sahip çıkanların arasındaki farklılık, gerçek ilişkilerin olmayışı ve yabancılaşma, beraberinde çatışmayı getirir.

İnsanın yabancılaşması, insanın eğitimi de güçleştirir, tek yanlı kılar demiştik. Çünkü insanın yabancılaşması, kapitalist üretim ilişkilerinin, bir sonucudur ve bu ilişkilerde kol emeği ile kafa emeği birbirinden ayrılmıştır. Kol emeğinin kaynağı işçilerdir. İşçi bu ayrım sonucu salt kol emeğinin kullanımınayarayacak bilgileri öğrenirken, burjuvazi zihinsel faaliyet alanlarını el altında tutar, insanın eğitimi böylece bu toplumsal sürecin başından itibaren tek yanlı olarak belirlenmiştir. Artık sınıfın eğitimi ve öğrenimi, üretimdeki ve üretim ilişkilerindeki yerine göre sınırları içine alınmıştır.

Burada neden tek yönlü eğitiliyoruz, neden "bu öğretiliyor da öteki öğretilmiyor?" sorusuna yanıt isteyen, "öğretilenler kim saptıyor" sorusuna yanıt bulunmalıdır diyor, haklı olarak A.Rovter...

Öğretilenler, egemen bir azınlık tarafından sömürüsünü devam ettirmek, meşru kılmak, gizlemek için saptanıyorsa tek yönlü ve güdük olacaktır.

Çünkü kapitalizmde sanayi dallarının geliştirilmesi nasıl dallarda elde edilen kâr oranına göre değişiklik gösterebiliyorsa, insanın yönlerinden birinin geliştirilmesi ve eğitimin buna hizmet etmesi de, sermayenin kârına göre belirlenmektedir. Bu durumun giderilmesinin tek yolu da üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin değiştirilmesidir.

Eğitimin tek yönlülüğün kurtarılması ve insanın insanlaşma sürecini bütünlemesi gerekir. Bunun yolu ise üretim biçiminde köklü değişimden geçer.

Toplumun üretim biçiminin insan eğitimi, çok yönlü ve üretim süreci ile iç içedir. Eğitimle üretim arasında sıkı bir işbirliği olmalıdır.

Toplumcu eğitim, "toplum üyelerinin istedikleri işi seçebilmelerini ve ömürleri boyunca bir tek işe bağlanıp kalmamalarını sağlayacak, evrensel, zorunlu politeknik bir eğitim" olmalıdır.

Marx'ta politektik eğitimi, eğitimin zihinsel ve bedensel unsurlarıyla birarada ele almakta ve onu, eğitimin temeline oturmaktadır. Politektik eğitim, üretimin bilimsel ve teknik temellerini eğitmene verir. Eğitilen insan, üretenin kendisi olduğundan kafa ile kol emeğinin ayrılığı ortadan kalkar. Bu eğitim, salt üretimin gelişmesine hizmet etmez, o, emeğin insancillaşmasını sağlar.

Politeknik eğitim, bu anlamda ne tek başmateknik eğitim ne de mesleki eğitimidir. O meslek eğitimlerinin üzerine oturması gereken temel eğitimidir. Kişiyi tek nesleğe bağlı kılmaz, tersine meslekler hakkında genel bilgiyi insana verir ve bu da mesleklerarası geçişi olanaklı kılar. Politeknik eğitim, yoğunlaşmış bilgi birikimiyle iç içe verildiği eğitimidir.

Politeknik eğitim insanı çok yönlü kılar, onun yaratıcı yeteneklerinin, üretim sürecinden kopup körelip yok olmasını engeller.

"Eğitimin görevi, soyut bilgiler yığınlarıyla yüklenmiş insanlar yaratmak değil, içinde bulundukları ortamın maddesel ve kültürel gereklerini karşılayacak yetenekleri yetiştirmektir" ve bunu ancak toplumcu eğitim başarabilir.

Yazımızın bu başlığında eğitim kavramından ne anladığımızı kısaca açmaya çalıştık. Şimdiki başlıkta eğitim sürecinde fonksiyonel rolü olan üniversitelerin işlevlerini ve sorunlarını ele alacağız.

ÜNİVERSİTE VE TEMEL İŞLEVLERİ

Üniversiteler, "bilimleri genişletip derinleştirecek" ve araştırmalarının verilerini yalnız sayılı bir öğrenci kitlesine değil, halk yığınlarına da götürmesi gereken kurumlardır."

"Üniversite bir toplum içinde, bir üst yapı kuruluşu olarak en üst eğitimi yapıp, uzmanlaşmış bilimsel düşünme yeteneğine sahip ve araştırıcı elemanlar yetiştirmekle (toplum için-halk yararına) araştırmalar yapmakla görevlidir. Üniversitenin yetiştirdiği kişiler beyinleriyle, emek ve eylemleri (bilimsel düşünme ve uygulama yetenekleriyle) bir ülkenin üretim güçleri arasında ve ekonomik yaşamı içinde yer alırlar. Bir üniversite aynı zamanda ülkenin sosyo-politik yaşamına, yani ülkenin üst yapısına da ürettiği kültür, yarattığı değer, plan ve programları ile etkir.

Gerek Server Tanilli'nin gerekse TÖS Devrimci eğitim şurasının üniversite kavramına getirdikleri açıklık oldukça yerindedir.

Bu anlamıyla üniversiteler, insanın eğitim sürecinde nitel bir aşamayı karakterize etmektedir. Üniversiteler, kişiye, ülkesinin toplumsal yapısına, üretim sürecine ilişkin sorunlara ve gelişmelere etki edebilecek ve bilimi halkın yararına kullanabilecek, insani yönlerini ve yeteneklerini geliştirebilecek özellikler kazandırır. Bu öğrenim sürecinden geçmiş kişi, üretim sürecine girdiğinde zaten öğreniminde üretimi de yaşadığı için yabancılık çekmez, bir adaptasyon mesafesine gerek duymaz.

Üniversitenin, toplumsal yaşamda önemli bir yer tuttuğu, kavramın tanımıyla da ortaya çıkmaktadır. Önemli yer tutması sorumluluğunun da büyük olması demektir. Bu sorumluluk ise halka, insana ve bilimedir.

İnsanın "insanlaşması" sürecine katkıda bulunmayan, halkının ve üretimin sorunlarına çözümler getirmeye çalışmayan, bilimi gerici hakim ideolojilere kurban eden üniversite "üniversite" olamaz.

Kapitalizm ise, eğitimin halk yararına olmasını, bilimin üretici güçlerin gelişiminde kullanılmasını, insanın insanlaşmasını, kendi sisteminin çıkarları açısından düşmanca karşılamaktadır. Tersini beklemek kapitalizmin bugünkü aşamasının tabiatına aykırıdır. (*)

Çıkarın niteliği onun ilerici ya da gerici özelliklerini de ortaya koyar. Eğer işçi sınıfının ve ezilen kitlelerin çıkarlarının korunmasından söz edersek bu ilericidir. Ve bu çıkarı gözetken eğitim de ilericidir. Yok eğer bir avuç azınlığın, çoğunluğun zararına, yoksulluğu pahasına çıkarından söz ediyorsak bu gericidir ve bu çıkarı gözetken eğitim de gericidir.

Doğal olarak da gerici eğitim, statükonun korunmasını hedefleyecek ve politikasını, programını ona göre şekillendirecektir.

NASIL BİR ÜNİVERSİTE İSTİYORUZ?

"Üniversite temel amacı yeni bilgi üretmek olan insanları eğiten kurumdur."

Bu amaca ulaşmak için mevcut bilgileri de elbette öğretecektir. Çünkü eski bilgi öğrenmeden bilgi üretilemez.

Üniversite sadece bilgi üreten bir kurum da değildir. Bilgi üretim yöntemlerini de araştırmak tekniklerini de öğretir. Yeni bilgi üretme yöntemleri geliştirir...

Türkiye'deki üniversitenin niteliği de halka dönük olmalıdır.

Nedir halka dönük üniversite?

— Türkiye sorularını ortaya koyup açıkça tartışabilen, bir üniversite.

— Sınırlamalara aldırmanın bir üniversite.

— "Dünya Dönüyor" diyebilen ve bunu için çarmıha gerilemekten korkmayan bir üniversite. Giardona Suruno, Galilei Galileo gibi yürekli kişilerin toplandığı bir kuruluş.

— Bütün engellemelere rağmen, halkın içinde bulunduğu çıkmazları emekçilerin sömürülmesini, ezilmesini, kahredilmesini, israf edilmesini, korkmadan söyleyebilen bir üniversitedir.

Halka dönük üniversite, okumak isteyen herkese kapılarını açacaktır.

Akademik-demokratik taleplerin dile getirilmesi ve kazanımlarının sağlanması mücadelesinin üzeri atlanamaz.

Somutlarsak, bugün nihai hedef çarpık eğitim sisteminin değiştirilmesi iken yakın gelecekte YÖK politikasının ve kendisinin iflas ettirilip, kaldırılması, bu-

gün ise YÖK nezdinde anti-demokratik uygulamalara karşı, mücadelenin kıyasıya verilmesi gereklidir. Bu yol karmaşıktan basite değil, basitten karmaşığa doğru bir nota izlemelidir. Küçük zaferlere de mücadelenin sağlıklı ve güvenli ilerlemesi için ihtiyaç olduğu unutulmamalıdır.

BUGÜNKÜ HEDEFE İLİŞKİN

Bugün, YÖK ve anti-demokratik uygulamaları, sistemin eğitim politikası olarak karşımızda cisimlenmektedir. YÖK, üniversite özerkliğini bir kalemde silip atmış, öğrenimi paralı kılmış, bilim adamının haysiyetine darbe vurup, onun bilimsel her türlü üretimini araştırısını kendi politikasına uygun düşmedikçe olanaksız kılmış, öğrencileri derse devam zorunluluğu altında ders çalışma makinası haline getirmiş ve en önemlisi eğitimde standartlaşma adı altında, düzene uygun kafalar yetiştirmeyi, "tektip insan" üretmeyi temel hedef olarak almıştır.

Bu noktada bugünkü görev, bütün olarak YÖK'le ve özel olarak da bu anti-demokratik uygulamalarına karşı, programlı ve hedeflerini tespit edilmiş mücadeleyi hayata geçirmektir.

YÖK'ün uygulamalarını kaba olarak ele alıp bu konudaki düşüncelerimizi şöyle dile getirebiliriz:

a) YÖK üniversite özerkliğine darbe vurmuş ve tamamen ortadan kaldırmıştır.

Özerklik üniversitenin gerek okul içerisindeki gerek dışarıdaki egemen güçlere ve onların baskıcı kurumlarına karşı bilimsel idare ve de giderek mali bağımsızlığı demektir. Üniversite özerkliğinin en önemli ögesi ve temel taşı bilimsel bağımsızlık veya başka bir deyişle akademik özgürlüktür. Akademik özgürlük, üniversite camiası içinde yeralan tüm insanların -öğretim üyeleri ve yardımcıları, öğrenciler- serbestçe yayında bulunma ve araştırma hakkına sahip olması demektir.

Yani bir üniversite öğretim üyesinin, düşünce söz ve yazılarından ötürü hiçbir kovuşturmayla uğramaması gerekir.

Ancak bilimsel bağımsızlığın gerçekleştirilmesi, belli bir yöntemin, bilim adamına yukarıdan aşağıya zorla dayatıldığı bir ortamda, bilim adamı için mümkün değildir.

Yöntem bağımsızlığı bilimsel bağımsızlığın zorunlu koşullarından biridir.

Bilim adamı muhakkak ki kendi dalının özgül yöntemlerini kullanmak zorundadır. Ancak bunun yanısıra doğayı açıklamaya çalışan, en genel sorunları inceleyen "felsefe yöntemi"ni de bağımsızca secebilmeli, kullanabilmelidir.

Bu, idealist felsefenin metafizik yöntemi olabileceği gibi, metaryalist felsefenin

diyalektik yöntemi de olabilir. Yöntemin seçimi, doğruluğu, yanlışlığı bilim adamının kişisel sorumluluğuna, "akademik çevreler" in ve toplumun yargılarına, değerlendirmelerine bağlı olmalıdır.

"Nasıl insanı doğa karşısında özgür ve onurlu kılabilmek için kilise öğretisinin hacri altından sıyrılmak gerekmişse, insanın insan karşısında özgür ve onurlu kılınabilmesi için de egemen sınıfların "politiküstü üniversite" aldatmacasının hacri altından sıyrılmak gerekecektir.

İnsanı özgürlüğe götüren bilgi, doğallıksal-toplumsal tüm "zorunluluklar" ı ve "yabancılaşmalar" ı, bunların yenilebilirliği, aşılabilirliği, değiştirilebilirliği bilinciyle kavrayan ve bu kavrayışın doğrultusunda, aktif-pratik-kritik-poitik tavırlar alan "bilim"dir. Yoksa insanı "zorunluluklar" karşısında pasif, "mütevekkil", boynunu bükük, dişleri üstüne çökük bir "köle" kılmış olan metafizik "bilgicilik" değil...

Pratik-kritik-poitik, özlü ve özgür bir bilim ise, ancak iç yapısı eksiksiz demokratlaştırılmış gerçekten "özerk" bir üniversitede söz konusu olabilir."

Özerkliğin diğer önemli unsuru idari bağımsızlık, üniversitenin yine üniversite içinde ve kendisi tarafından oluşturulan organlarca yönetilmesi, bu konuda siyasi baskılardan etkilenmez durumda olunması demektir.

Üniversitenin kendi eliyle seçtiği organlar, idari bağımsızlığın göstergeleridirler. Ancak bu seçimin salt üniversite içi şeklinde belirtilmesi eksik kalır.

Üniversite içinde eğer, en üstteki öğretim görevlilerinden başka diğer hiçbir kesimin (öğrenciler, asistanlar üniversite personeli vb.) söz hakkı yoksa, idari bağımsızlıktan söz etmenin ne anlamı olabilir.

Demek ki idari bağımsızlık, demokratik üniversite yönetimini de şart koşar.

Bu noktada üniversite yönetimi, üniversitenin çağdaş yapıya kavuşması, özerkliğin ve bilimsel özgürlüğün daha işlevsel hal alması, araştırmaların daha yaygın ve geniş katılımlı yapılabilmesi için, üniversite, kapsamı içerisinde öğretim, eğitim ve bilim yapma uğraşı veren tüm kesimleri içinde barındırmalı, söz hakkı, temsil hakkı tanımalıdır. Bunlar öğretim üyeleri olduğu gibi, asistanlar, öğrenciler ve üniversite personelleridirler.

Üniversite özerkliğini, üniversitelerüstü bir kurul değil, üniversitelerarası bir kurul -ve ancak üniversitelerarası işbirliğini sağlama, birtakım konularda itirazları inceleme noktasında, ortak bir organ zedelemeyebilir.

b) Üniversitelerin verdiği eğitimde standartlaşma:

YÖK eğitimin standartlaştırılarak "tek tip" insan yetiştirme çabasını politikasının oda-

ğına oturtmuştur. Üstyapı kurumlarında "kurumsallaştırılmaya" çalışılan ve başarılan eklektik, şoven-gerici ideolojinin istediği insanlar "tek tip" insanlardır. Bu noktada gençlik önemlidir. Çünkü gençlik "tek tip"leştirilirse toplumun aktivitesine büyük darbe vurulmuş olacaktır.

Eğitimde ve bilimsel düşüncede standartizasyonu sağlamaya çalışmak en gerici istem ve politikadır.

Çünkü "tek tip" insan yetiştirme politikası insanı "insan" olarak görmeyen, "kitleleri sürü olarak kabul etmek lazımdır" diyen anlayışın ürünüdür. Bu anlayışı ülkemizde Hitler hayranı, Nasyonal sosyalizmin savunucusu faşistler, 'Dinamik Ana Stratejiler' adlı kitaplarında savunmaktadırlar. Aynı kitabın eğitim bölümünde 5. maddenin "c" şıkkı üniversitenin ıslahı için "üniversite muhtariyetinin" kaldırılması gerekir der. Şimdi bu noktada sormak hakkımız olsa gerek. Nendendir bu çakışma?

Eğitimde, standartlaşma değil, demokratikleşme, standart eğitim değil, bilimsel ve çok yönlü eğitim gereklidir.

c) Parlak öğretim, yoksul kesimin çocuklarına öğrenim kapılarının bilinçli olarak kapatılmasıdır:

Sosyal devlet kavramına sıkı sıkı sarılan hakim sınıf, devletin sosyal yaşama ilişkin her türlü kurumunu ve faaliyetini asgariye indirmenin teorilerini, ABD emperyalizminin ideologlarından kapmış ve asgari ölçüde hayata geçirdiği sosyal faaliyetlerden dolayı da yığınlardan "ekstra ücret" talep etmeyi sorumluluğu olarak saymıştır.

Sadece propaganda noktasında, devlet sözcüğünün başına sosyal kelimeleri konulmakta, diğer yandan topluma karşı devletin yükümlülüğünün yerine getirilmesi söz konusu olduğunda, kronik enflasyonun, bütçe açığının, üretimdeki verimsizliğin vb. temel nedenlerinden biri olarak sosyal devlet kavramı gösterilmektedir. Kısacası kapitalizm, sisteminde çözümlenemez sorunlarının günahını yine başka yerde aramaktadır.

Bu anlamda "ekstra ücret" üniversiteli gençlikten de istenmekte, zaten fırsat eşsizliğine dayanan eğitimde bir de ekonomik eşitsizlik ön plana çıkarılmakta, eğitim kapıları yoksul emekçi çocuklarının üstlerine kapanmaktadır.

Örneğin bugün nüfusun %76'sını temsil eden tarım kesiminin içinden gelen gençliğin üniversitelerdeki oram üniversiteli gençliğin % 17'sidir. Yine ülke nüfusunun %20'sini oluşturan işçi kesiminin çocuklarının üniversitedeki oranı %8'dir. Yani işçi ve köylülüğün içinden gelen gençliğin, üniversitedeki toplam oram %25'dir. İşçi ve tarım kesiminin ülke nüfustaki toplamı ise %96'dır. Diğer yandan ülke nüfusunun yüzde birinden bile

düşük (%0.67) bir orana sahip olan yüksek gelirli çeşitli kesimlerin çocukları, üniversiteli gençliğin %33'ünü kapsamaktadır.

Bu korkunç uçuşunun paralı öğretim aracılığıyla daha da açıldığını söylemek için kahin olmamıza gerek yoktur.

Paralı eğitim hiçbir biçimde savunulamaz ve haklı gösterilemez. Paralı eğitim kaldırılmalı, "sosyal devlet" deniliyorsa tam tersi öğrencilere, tüm giderlerini karşılayacak geniş kredi olanakları ve sosyal-kültürel gelişmeleri için faaliyet alanları, kurumlar yaratılmalı, sağlanmalıdır.

d) Rektör ve dekanların YÖK tarafından saptanıp, atanması bilim adamına saygısızlıktır:

Bu uygulama, özünde bilim adamına ve bilimlere karşı açık bir güvensizliktir. Ki bu durum kimseyi şaşırtmamalıdır. Çünkü "akla karşı" tavrı alışı, güvensizlik salt YÖK'e özgü bir olay değildir.

Bu uygulama üniversite özerkliğine en kaba hakaret anlamını taşımaktadır. Bilim adamı açıkça küçük düşürülmekte ve ulaştığı seviyeye verdiği emeğin ve senelerin kazandırdığı en doğal hak olan, içinde geliştiği bilini yuvasında, seçme-seçilme hakları, seviyesizce yok sayılmaktadır,

Buna dur denilmeli ve karşıtı yani doğru olanı talep edilmelidir; rektör ve dekanlar YÖK tarafından değil, üniversite/fakülte içinde öğretmenin, öğrenenin ve üniversite eğitimine yardımcı olan personelin de söz sahibi olduğu üniversite yönetim kurumlarıncaya, demokratik seçimle saptanmalıdır.

e) Araştırmaların YÖK denetiminden, onayından geçmesi:

Bu zorunluluk YÖK'e "bilimlerüstü" bir sıfat kazandırmakta, YÖK üyeleri de bilim adamlarıüstü kişiler mertebesine ulaşmaktadırlar.

Bir bilim adamının araştırma faaliyeti onun varlık koşuludur. Bu faaliyeti daha düşünsel planda iken denetim altında tutmak isteyen bakış açısı ve davranış çağdışıdır. Ve aslında bu bakış açısı, bu politika, bilimden, araştırmadan -ileriye dönük ne tür ve ne olursa olsun- korkmaktadır.(**)

Egemen güçler toplumbilimin yanısırdan tüm pozitif bilimlere de aynı gerekçeyle düşman olmuştur.

Bilim adamının araştırma ve incelemesinin kendi iradesi dışında denetimde tutulması ve egemenler yararına yönlendirilmeye çalışılması YÖK politikasıdır.

Bu YÖK politikası aracılığıyla "1980'den sonra... üniversite öğretim üyelerinin çalışma, düşünme ve yazma özerkliği bir kumanda, zincirine bağlandı." Buna karşı çıkmak, öğrenci gençlik kadar ve doğal olarak daha da ileri noktada bilim adamının görevidir.

Araştırmada bağlayıcı, konunun seçimini ve yönetimini belirleyecek kişi yine

araştırmayı yapan olmalıdır, Bilginin iletilmesi gereken yer üniversiteüstü ve dışı anti-demokratik bir kurum olamaz. Bu diyalog öğretim üyesi ile üniversite birimi (fakülte vb.) yönetimi arasında, olanakların en geniş nasıl kullanımı mümkün olur noktasında sürebilir. Bu nedenle her türlü denetim kaldırılmalıdır.

f) Derslere devam zorunluluğu özünde öğrencinin sosyal yaşamdan koparılması-na hizmet etmektedir:

Bugün derslere devam zorunluluğunun gerekçesi olarak, başarı oranının artmasının sağlanması gösterilmektedir. Öğrencilere, üretimden kopuk ansiklopedik bilgilerle donatılmış ders programları zorla dayatılmakta, bu şekilde tüm zamanları "müfredatla" doldurulup, insan olarak diğer sosyal-kültürel faaliyetlerde bulunması bilinçli olarak engellenmektedir.

Derslere devam zorunluluğu başarı oranının artıp artmayacağını belirlemez. Başarı oranının artması dersin ve genelde alınan eğitimin öğrenci için yaşamında kullanılamayacağını bilmesine ve bizzat yaşamasına bağlıdır.

Sosyal pratikten ve özel olarak üretim sürecinden kopuk eğitime, öğrencinin yabancılaşması, ilgisiz kalması devam zorunluluğu ile giderilemez, tersine o, bu durumu daha da pekiştirir, güçlendirir. Zaten aslında bu istenmektedir ondan.

Derslere devam zorunluluğu, genç neslin de eğitimini yaparken çalışmak, yaşamını kazanmak zorunda olduğu ülkemizde, öğrenciyi tüm zamanıyla sınıflara hapsedmeyi, onu ekonomik olarak da birtirmeyi amaçlamaktadır,

Derslere devam zorunluluğu, kendi hakkında kararı kendisinin verebileceği ve hattâ sosyal gelişmeleri izleyip, yorumlayabilecek kapasiteye sahip gençliğin, bu yönünün tüketilmesinin ve güvensizliğin bir başka yoludur.

Derslere devam zorunluluğu genel olarak kesinlikle kaldırılmalı, özel olarak fakülte yönetimlerince (öğrenci temsilciliğinin de katılımıyla) ana ve uygulamalı dersler için kararlaştırılmalıdır.

g) Rotasyon bir tehdit aracıdır:

Anadolu'daki öğretim açığının kapatılması amacıyla getirildiği söylenen bu "zorunlu hizmet" iddiaya uygun değildir. Çünkü özellikle doğudaki temel sorun üniversitelerdeki öğretim üyesi açığı değil, doğu-batı arası "aşılamaz" görünümüne sahip eğitim-öğretim kurumlarının yetersizliği, gençliğin ve hattâ halkın bunlardan yararlanma olanağı, giderek doğudaki bu kurumların gerçekte "gecekondu üniversite" olup olmadıklarıdır.

Burada değinmeden geçemeyeceğimiz bir nokta da, üniversitelerinin sayısının artmasının bir "gelişme" demek olmadığıdır. Bugünkü durumu ile olsa olsa "büyüme"dir, üniversite enflasyonudur.

Çünkü "büyüme nicel ve süreklidir. Gelişme ise nitel ve süresizdir."

Rotasyonun doğu-batı arası eğitim uçuşumunu ortadan kaldırmak amacıyla değil, YÖK Düşüncesinde olmayanlara uygulanan "tehcir" olayıdır, kaldırılmalıdır.

Sorun Anadolu'ya hizmete karşı olmak değildir. Karşı çıkılması gereken, doğru görünen yanlış olarak ve bilerek bir amaca hizmet ettirilmesi politikasıdır.

SONUÇ:

Gençliğin birliğini sağlama, mücadelesine ivme kazandırma, somut taleplerden hareketle bir eylem platformu oluşturmaktan geçmektedir.

Ülkede varolan dağınıklıktan sürekli dert yanarak sorunlar halledilemeyeceğine göre, örgütlü, bilinçli, üretken çalışmayla her geçen gün kitleyle daha fazla kaynaşarak mücadeleye hız vermeliyiz.

Gençliğin birliğini sağlamak için farklı görüşlerin, ayrılıkların üzerini kapatmaya çalışıp birlik için birlik oluşturulmasına şiddetle karşı çıkmalıyız.

Evet, gençliğin devrimci mücadeleye kazandırılması ancak ve ancak oportünizmin teşhiriyle mümkündür. Bunun yoluysa kitle içerisinde yoğun bir çalışma ve eylem programının yaşama geçirilmesidir.

(*) "Çıkarların yönlendirmedeği bir eğitim var mıdır? Çıkar peşinde olmak belirli bir şeyi istemektir. Belirli bir şey istemeyen eğitim olamaz. Bizler bu belirli şeyleri yapmak ya da yapmamak doğrultusunda eğitiliriz. Bu bizim bazı bilgilen almamız diğerlerini de almamamızla sağlanır. Yapmamız ve yapmamamız gereken şeylere göz atarsak, eğitim planıcısının kim olduğunu da ortaya çıkarırız. Yalnızca yaptıklarımızın ve yapmadıklarımızın kime yaradığını araştırmamız yeter.

(**) "Burjuvazi'... artık kendi sömürü sınıf çıkarlarına zarar vermeden toplumlar bilimin teşvik edemezdi, çünkü bilim kapitalizmin önlenemez olarak yıkılacağı sonucuna varıyordu!" (A.Router)

Yararlanılan Kaynaklar:

Marksist Ekonomi Sözlüğü-Sosyal Yayınlar
Felsefenin Temel İlkeleri-Politzer
Dev-Genç Dosyası
Yükseliş ve Düşüş-Ali Gevgili
Türkiye'nin Toplumsal Yapısı-Emre Kongar
Düşün Dergisi-1984 Ö.Canatan
Düzene Uygun Kafalar Nasıl Yetiştirilir?-A.Router-Gözlem Yayınları
Sosyalist Kültür Ansiklopedisi
Devlet ve Demokrasi-Server Tanilli
Uygurlık Tarihi-Server Tanilli
TÖS Yayınları
Öğrenci Ayaklanmaları-A.T.Kışlalı
Somut-Yazko Yayınları

İŞKENCEYE, BASKILARA VE GERİCİ EĞİTİM YASALARINA YANIT: YEMEK BOYKOTU VE SİYAH ÇELENK

İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz yemekhanesinin iki katında bir anda 600'e yakın öğrenci ayağa kalktı ve "dışarı çıktı. Salondaki sessizlik, garsonların ve "garsonumsu" kişilerin tabldotları toplamasıyla son bulurken bu olay aynı saatlerde İstanbul'daki diğer üniversite yemekhanelerinde de yaşanıyordu.

Perşembe gününden itibaren yaratılan tüm gerginlik ortamına, "flaş patlatmalara" rağmen öğrenci gençlik kararlaştırdığı haklı protestoyu dile getirdi.

İ.Ü. Merkez binasındaki ve çevredeki fakültelerin katılımlıyla Turan Emeksiz yemekhanesinde, MBYYO, Cerrahpaşa Tıp, Marmara İktisadi İdari Bilimler, Atatürk Eğitim, Yıldız ve İTÜ Taşkışla yemekhanelerinde gerçekleştirilen yemek yememe protestosu, öğrenci gençliğin üzerine yönelen baskılara, 44. madde değişikliğine yanıt niteliği taşıyor ve öğrenci gençliğinde söz hakkının olduğu gerçeğinin altını çiziyordu.

Demokratik Öğrenci Hareketi'nin somut taleplerinden yola çıkarak akademik-demokratik mücadelenin ivmesini yükseltmesi ve öğrenci gençlik üzerinde uyarılan apolitikleştirmenin kırılması çabası, karşılığım bugün için yeni baskı ve keyfi uygulamalarla buluyor.

44. madde değişikliği için sürdürülen kampanyanın ardından çeşitli bahanelerle kampanyada aktif görev alan öğrenciler ve öğrenci dernekleri yoğun bir baskıya tâbi tutuldu.

Ankara'da yürüyüşe katılanlar hakkında soruşturmalar açılırken, açlık grevine katılanlar gözaltına alınıyor, yurtlardan atılıyor, dekanlık odalarında siyasi polis tarafından tehdit ediliyorlardı. Öğrenci derneklerinin bazısının dernek merkezleri kapatılırken, bazısı da tümünden fesediliyordu.

Okul kantinlerinde sivil polisler kendilerini(!) "sivrilmiş" öğrencileri izliyorlardı, amaç ise genel bir tedirginlik havası yaratmaktı.

Baskının keyfiliği öylesine bir noktaya ulaşıyordu ki, okullarda tiyatro bileti satanlar hakkında cezalar veriliyor, açlık

grevini sadece ziyaret ettiler diye insanlar dekanlık kovuşturmasına uğruyor, öğrencilere derneklere üye olmama yaptırımını getiriliyordu. Suskunluk bir kabulleniş anlamına geliyor ve bu da elde varolan ve çapı bilinen haklara saldırıyı gündeme getiriyordu. İstanbul Üniversiteleri'ndeki yemek boykotu da yayınlanan basın bildirisinin ifade ettiği gibi "suskunluk kabullenmek" susulmayacağını bir ifadesi olmuş ve işte bu noktada bir anlam kazanmıştır.

ÇELENK EYLEMİ

Yemek boykotuna katılım İstanbul Üniversitelerinde haklı mücadelenin giderek daha kitleselleştiğini ve kitlenin de baskı ile sonuçlanan örgütlü davranışlardan sonra bir coşku ve güven kazandığını gösteriyordu.

Sistemli ve organizeli bir baskıya karşı, aynı derecede sistemli-organizeli karşı tavrın gerek ve zorunluluğunu kavrayan demokratik kavrayan demokratik öğrenci hareketi süren baskıya, gözaltına alınmalara rağmen ikinci karşı çıkışı da İst. Ün. Merkez bina kapısı önüne bıraktığı "Baskılara ve işkenceye son" yazılı siyah çelenkle yapmıştır.

8 Ocak günü saat 13.30'da İ.Ü. önü, gök delinmişçesine yağan yağmura ve ayaza rağmen İstanbul'un tüm üniversitelerinden gelen yüzlerce öğrenci tarafından doldurulmuştu.

Bu insanlar "militarizmle karşı karşıya gelmekten korkmayan önderler" değildi. Bunlar sadece demokrat-ilerici-yurtsever ve devrimci, dürüst, duyarlı öğrenci gençliği.

Dürüst ve duyarlı idiler, çünkü "dış"-tan çok "iç"teki engellemelere rağmen baskılara, işkenceye hayır demek için alana gelmişlerdi. "Dış" engellemeler bu insanlara doğal geliyor ve bunu göze alarak protestoyu gerçekleştiriyorlardı da, işin doğrusu "iç"tekilerin zorunu anlayamıyorlardı. Halkımızın güzel bir deyişi vardır: "Kedi erişemediği ciğere munda dermiş". Bire bir tekabül etmese de bu du-

rum onu andırıyor bize. "Mundar" demek bu seferde "önderler"e düştü, ne ya-palım nasipmiş...

Çelenk'in izi ve rengi bu sistem sürdükçe hiç çıkmamacasına İ.Ü. kapısına asılırken, öğrenci gençlik haklı eyleminin başarısını ve gururunu alkışlarıyla dile getiriyordu.

Bu alkışlar demokratik öğrenci hareketinin baskı politikasına indirdiği tokatlar idi...

İstanbul'da hayata geçirilen bu eylemlerin değerlendirilmesi ve gereken derslerin çıkarılması için açıkça ve dürüstlükle yaşanması gereken bir eleştiri-özeleştiri süreci olmak zorundadır. Kucaktaki taşlar yere dökülmeli ve en uygunları seçilerek ortak hedefe birlikte atılmalıdır.

SÖZDEKİ KİTLE EYLEMDEKİ KİTLE

Eylemlerin örgütleniş süreci, kararın alınış biçimi vs.yi bir yana bıraksak ile bu eylemler kitle çizgisi ve kitle kavramı konusundaki yanlış anlayışları, dar ama bir o kadar da geniş hayal gücüne sahip görüşleri bir kez daha tanımamızı sağladı.

Öyle ki kitle deyince "YÖK'e karşı olan herkesi" anlayan ve bu aşamada demokrat-ilerici-yurtsever insanların içinde yer aldığı kitleden bahsedenleri de dar görüşlülük(?) ve "acelecilikle" suçlayan bu be-beği emekletmeden koşturmaya çalışan gerçek "aceleciler ve dar görüşlüler" Saint-Simon'larımız şimdi önlerine düşen saçlarının rengine baksınlar.

Sormamak elde değil diyoruz ve affınıza sığınarak soruyoruz; siz hangi ülkenin toplumsal pratiğinde, sol güçlerin ağır darbe yediği bir ortamdan ve kitleler üzerindeki zor yoluyla yaratılan politik erazyondan sonra en geniş kitlelerin o alandaki devrimci politikaların (bakın hem de devrimci doğru politikaların diyoruz) peşinden harekete geçtiğimiz gördünüz. Ya da soruyu biraz değişik soralım: Yine siz hangi ülkede özellikle ilerici-demokrat-devrimci potansiyel harekete geçirilmeden, daha ona yeterince güven verilmeden en geniş kitlenin harekete geçirildiğini gördünüz?

Kitle kavramına artık açıklık getirmek gerekir. İlerici-devrimci güçler için kitle kavramı her dönem değişiklik içerir. Örneğin bir parti için eğer toplumsal düzeni değiştirmek için yola çıkmışsa ilk aşamada birkaç binle ifade edilen işçi sayısı ya da insan sayısı onun için yeterli kitle olabilir, ancak toplumsal düzenin değişikliğinden sonra o parti için kitle birkaç binle değil, yüzbinlerle ifade edilebilir.

Demek ki mevcut topluma muhalefet eden politik ya da ekonomik-demokratik alanların Örgütlenmelerinin ilk aşamada ki kitle anlayışı hiçbir zaman için bilinçsiz-güdüsel davranışları ağır basan topluluklar olarak ele alınamaz. Bu aşamadaki kitle, harekete geçtiği olayların kaba siyasi hatlarını bilen-benimseyen insanlar olarak algılanmalıdır. Bunlarda üniversitelerde ilerici, demokrat, yurtsever ve devrimci gençliktir.

Bu kitle anlayışını, "kitle sınırlarını daraltmaktır" denilmesin. Çünkü diyen hata yapar, yanılır, onlara 80 öncesi gençlik örgütlerinin harekete geçirdiği anti-faşist, anti-emperyalist, demokrat, yurtsever ve devrimci gençlik gösterilir.

Kısacası, bu eylemde göstermiştir ki demokratik öğrenci hareketinde birlik zorunludur hem de kitle tabanına oturabilmek için zorunludur. Bu birlik çok sesli olmalı ve kimsenin babaca "Mülkiyetinde" bulunmamalıdır. Demokratik platformda hendek yarışına gerek yok, en fazla ve uzun atlayanın gücü bellidir. Yangından mal kaçırma mantığı terkedilmelidir. Çünkü bu mal öğrenci gençliğin malıdır, gençlik de "neden?" sormayı sever.

Yine bu eylem ve hattâ 44. madde kampanyasındaki eylemlerde göstermiştir ki harekete geçirilmesi gereken kitle ilk aşamada ilerici-demokrat-yurtsever ve devrimci gençliktir. Ancak bu kitle hareketlendirilirse daha geniş kitle için çekim merkezi yaratılabilir.

BUGÜN VE BUGÜNDEN SONRASINA İLİŞKİN

Gençliğin etkisinin tepkiyi getirmesi doğaldır. Öğrenci gençlik haklı taleplerini dile getirmiş, gerekli etkiyi yaratmıştı, sıra tepkide idi. İşte yukarıdaki baskılar bu tepkinin ifadesidir.

Öğrenci gençlik hak alma mücadelesinde, bu tepkinin her zaman varolacağını ve dozajının artacağını unutmamalıdır. Mücadele programı ve örgütlülüğü de, bu durum gözönüne alınarak yaratılmalıdır. Mücadelenin kısa vadeli, programsız ve günü birlik eylem kararları ile sürdürüleceğini sanmak ve pratik yaşamda da bunu uygulamaya kalkmak öğrenci gençliğin mücadelesinde onarılmaz yaralara yol açacaktır. Bu politika sonucu, giderek kitle ile öz örgütlenmesi arasındaki zaten şu aşamada varolan ayırım daha da derinleşecek, güven de güvensizliğe dönüşecek-

ti. Bunu "başarmaya" kimsenin hakkı yoktur ve aynı şekilde devrimci-demokrat gençliğin de bu "başarıya" izin vermeye hakkı yoktur. Bu unutulmamalı...

Anti-demokratik baskılara karşı mücadele, programlı, zamanlaması yapılmış, hedefler belirlenmiş venetleşmiş, öğrenci gençliği harekete geçirebilecek, dinamizm kazandırabilecek ve en önemlisi öğrenci gençliğin yasal örgütlenmeleri olan öğrenci dernekleri içerisindeki tüm "seslerin" katılımını sağlayabilecek eylemler dizisinin hayata uygulanmasından geçer.

Öğrenci gençliğin bu mücadelesi, kampanyalar şeklinde yürütülmelidir. Çünkü kampanyalar güçlerin yoğunlaştırılacağı ve daha verimli kullanılacağı ortamı sağlarlar.

Bugün öğrenci gençliğin üzerinde yoğunlaşan gerici baskıları püskürtebilmenin ve bir ileri kazanımını elde edebilmenin, kitleye güven vererek hak alma mücadelesinin önünü açabilmenin yolu ivmeyi yükseltecek kampanyalardan geçer.

Etkiye tepki gelecektir diyoruz, ancak bu tepkinin etkisi kılınmasının yolu da bir ileri aşamada yeni etkiler de bulunmaktan geçer. Bu konuda cezaevleri mücadelesi açık bir örnektir. Örneğin işkencenin durdurulması için yapılan bir AG'ye tepkisi, ziyareti, kantini vb. kesmek biçiminde olur, bu durum eylem kararlılıkla sürdürülürse tersine döner, ziyaret, kantine vb. açılır, sıra ana talebin işkencenin durdurulup durdurulmasına gelir. Güçler dengesinin durumuna göre de "pazarlığa oturulur".

Öğrenci gençlikte bir kampanya yürütmüştür, ardından baskılar yoğunlaşarak gelmiştir. Şimdi sorun kararlılığı göstermek, programlı kişiyi çıkışı sağlamaktır. Ancak baskılar böyle bertaraf edilip, talebe yönelik kazanımlara ulaşılabilir.

Öğrenci gençlik bir yandan baskılara son derken ve çıkan gerici eğitim yasalarına tavır alırken diğer yandan artık söz hakkı kullanmasının zamanının geldiğini de dile getirmelidir. Eylem programlarını bu istem üzerine de oturtmalıdır.

1.Ü.LÜ BİR GRUP ÖĞRENCİ

GENÇLİĞİN BASIN BİLDİRİSİ

Ülkemizde çağdaş demokratik özerk üniversite istemiyle sorunlarına sahip çıkacak gücü gösteren, çözüm yolunu da öz örgütlenmesi olan öğrenci derneklerini oluşturmada gören, yüksek öğretim gençliği üzerindeki baskılar son dönemde alabildiğine yoğunlaştırılmış bulunmaktadır.

Bilinçli biçimde günümüze dek süregelen kampanyalar ile kamuoyunda demokratik öğrenci lehine oluşan sempati silinmeye çalışılmakta, gençliğin potansiyel

suçlu olduğu teması sürekli işlenerek öğrencilerin kendi içlerinde de bu suçluluk psikolojisini oluşturmaya çalışılmaktadır. Yürütülen karşı kampanyanın hedefi çok açıktır. Demokratik öğrenci hareketinin toplumsal meşruiyetini ortadan kaldırmak, yalnızlaştırmak ve süreç içinde boğmak, yok etmek. Bu anlayışın ürünü olarak hem yıldırma hem de kamuoyunu şartlandırmak adına yapılanlara şu örnekler verilirse olaylar berraklaşacaktır.

Son dönemde dernek yöneticileri sürekli gözaltına alınıp bırakılmakta, dernek lokalleri kapatılmaktadır. Bu doğrultuda Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Öğrenci Dernekleri Büroları kapatılmış, Balıkesir Mühendislik Öğrenci Derneği feshedilmiştir. Protesto eylemlerine katılan öğrenciler önce yurtlarından atılmakta, ardından polis idare işbirliği ile soruşturmalar yapılmakta, toplu bilet satma gerekçesiyle dernek yönetim kurullarında yeralan öğrenciler okuldan uzaklaştırılmakta, kantinler sürekli sivil güvenlik görevlileriyle denetim altında tutulmaktadır. Aralıksız biçimde stres altında olmak, öğrencilerin ruhsal dengesini bozmakta, bunun uzantısı olarak intiharların arttığı görülmektedir. Sayıldığına zinciri uzatıp gidecek olan tüm bu baskılar sonuçta öğrenci gençliğin alabildiğine doğal, insanca haklarını aramak, savunmak, konusunda edilgen kılınmasında ve birleşik-örgütlü gücünü oluşturmada engel olarak kullanılmaktadır. Gysa bugüne dek haklılık zincirinde ve yasal çerçevede gelişen hak arama mücadelesi, ortak sorunları, ortak çözümlerde aşmaya çalışan öğrencilerin birlikte davranma iradesinin doğal bir uzantısıdır. Bu gerçek hiçbir çarpıtmaya yer vermeyecek kadar açıktır. Bu noktada yapılan tüm spekülasyonları kınıyoruz. 44. madde değişikliği önerisi konusunda öğrencilerin daha önce belirttikleri taleplerden kopuk ve ilgisiz yeni düzenlemede ise getirilen telafi vizesi vb. ek haklarla oyalama mantığı güdülmekte, üniversite gençliğinin bu kadar saf olmadığı unutulmaktadır. Sorun üretme konusunda temposuna yetişilmesi olanaksız olan YÖK kurumu ortadan kalkmadıkça bu bataklık içine her gün bir öğrenciyi daha çekerek, genişleyecek, giderek bilimsel üretimde çağa yetişmek hayal olacaktır.

Öğrencilerin acil taleplerinin dikkate alınması konusunda bugüne dek yürütülen kampanyalara YÖK ve yöneticiler düzeyinde gereken yanıtın verilmemesini kınıyor, bu doğrultuda akademik-demokratik taleplerimizi bir kez daha duyurmak ve baskıları protesto etmek için 26 Aralık günü yemek boykotuna gideceğimizi bildiriyoruz. Susmak, kabullenmekse susmayacağız.

EMPERYALİST AŞAMADA SINIF SAVAŞIMLARI:

1- EŞİTSİZ GELİŞİM YASASI VE TEK ÜLKEDE DEVRİM SORUNU

Emperyalizmle beraber bütün "ulusal ekonomiler" dünya ekonomisi denilen zincirin halkaları haline geldiler. Emperyalist aşamaya ulaşan kapitalist üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişimi önünde gerici bir set haline gelerek toplumsal devrimin objektif şartlarını yarattı. Uluslararası emperyalist zincire eklenilen dünyanın en üçü köşelerindeki ülkelerde bile devrim tavına girdi. Artık tek tek ülkelerdeki üretim ilişkilerinin gelişim seviyesine ve olgunluğuna bakmak toplumsal dönüşüm için temel olguları ifade etmez. Artık devrim için gerekli olan olgu, objektif koşullar değil (çünkü emperyalist zincirin dünyayı sarmasıyla objektif koşullar olgunlaşmışta), subjektif koşullar yani devrim için örgütlülüğün oluşması sorunudur. Marks ve Engels'in tekel öncesi için doğru olarak önerdiği (ancak tekel öncesinde gelişimi elvermediği için zaten gerçekleşmeyecek olan) ilk proletarya devriminin kapitalizmin en gelişmiş olduğu, demokrasinin ve kültür seviyesinin en yüksek olduğu ülkede olacağı teorisi, emperyalist dönemde geçerliliğini yitirdi. "Emperyalist cephenin zinciri, halkanın en zayıf olduğu noktada kırılmalıdır; ve bu noktanın ille de kapitalizmin en gelişmiş olduğu, proleterlerin yüzde şu, köylülerin yüzdebu kadar olduğu bir ülkede olması koşul değildir." (Stalin, Leninizmin İlkeleri)

Öte yandan kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası gereği, çeşitli kapitalist ülkelerin gelişimleri düz bir hat izlememekte, belirli ülkeler o ana kadarki birikim ve gelişimlerine göre çok daha hızlı gelişerek sıçramak bir gelişim gösterebilmektedir. Tekelci dönemde kapitalizmin bu eşitsiz ve sıçramak gelişimi tek tek ülkelerde devrimi olanakk, hatta zorunlu kıldı. Böylece Marks ve Engels tarafından tekel öncesi dönemde önerilen, burjuvaziyi yıkmak için bütün ileri ülkelerde veya bunların çoğunda ortak mücadelenin gerekliği öngörüsünden çıkan "devrim bütün ülkelerde birden patlar verecektir" düşüncesi geçerliliğini yitirdi. "...Kapitalizmin gelişmesi farklı ülkelerde hiç de muntazam olmayan bir şekilde yürümektedir. Meta üretim sisteminde başka türlü de olamaz. Bundan da reddedilemez bir şekilde şu çıkıyor ki, sosyalizm bütün ülkelerde aynı anda zafere ulaşamaz. Önce bir ya da birkaç ülkede zafere ulaşacak, ötekiler bir süre burjuva ya da burjuva öncesi dönemde kalacaktır." (Lenin, Proletarya Devri-

DÜNYAYI SARAN ZİNCİR

YA DA

TEK TEK ATEŞLER YANIYOR

(2)

minin Savaş Programı, Sosyalizm ve Savaş), Lenin bütün ileri kapitalist ülkelerde aynı anda devrimi savunan II. Enternasyonal parti ve sözcülerini şu şekilde eleştiriyor, "kendileri çok akıllı sayanların ve üstelik sosyalist geçinenlerin, devrim bütün ülkelerde birden patlak vermedikçe, iktidarın mücadelesi ile ele geçirilemeyeceğini iddia edenlerin her türlü süni bilyo-

*'emperyalizmin
çelişkilerini, devrimci yoldan
çözümlemeye sahip gerçek
kuvvetin' yani gelişmiş
proletaryanın varlığı,
emperyalizm aşamasında
hazır olan objektif koşullara
ilaveten rusya 'da subjektif
koşullarında yaratılmasını,
yani çelişkileri devrimci
tarzda çözecek
örgütlenmenin de
yaratılmasını sağlıyor ve
devrimi başarıya
ulaştırıyordu."*

rum. Bu adamlar, bu gevezeklerle devrimin sırt çevirdiklerini ve burjuvazinin yanına geçtiklerini sezmıyorlar. Çakşan sınıfların uluslararası oranda devrim yapmalarını beklemek her şeyin bekleyiş içinde donakalması demek olur. Bu saçmadır!" (Lenin'den aktaran Stalin, Sağ ve Sol Saptamalar)

Tek bir ülkede devrimin gerçekleşebileceği, iktidarın mücadele ile alınabileceği bizzat pratikte yaşanıyor ve "emperyalist zincir en zayıf halkasından", yani Çarlık Rusya'sından kopuyordu ve bu devrim" proletarya devriminin mayası ve başlangıcı oluyordu. "Tarih bizi, (yani Rus Marksistlerini, J.St.) herhangi bir ülkenin proletaryasının karşılaştığı hemen yerine getirilmesi gereken görevler içinde en devrimcisi olan acil bir görevle karşı karşıya getirmiştir. Bu görevin yerine getirilmesi, sadece Avrupa irticainin değil, Asya irticainin da en güçlü kalesinin yıkılması, Rus proletaryasını, uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü durumuna getirir." (Lenin, Ne Yapmalı, Aktaran J.Stalin, Leninizmin İlkeleri) Devrim neden Rusya'da başarıya ulaştı? "İşte bunun için, Rusya'nın, emperyalizmin çelişkilerinin kesin sonucunu verecek olan çatışma noktası olması gerekiyordu; bu sadece, bu çelişkilerin Rusya'da özellikle rezilce, özellikle tahammül edilmez şekilde bekrlenmesinden ötürü değildi. Sadece Rusya'nın, Batının mak sermayesini Doğunun sömürgelerine bağlayan Batı emperyalizminin başka desteğini teşkil etmesinden ötürü de değildi; fakat bunlarla birlikte, emperyalizmin çelişkilerini, devrimci yoldan çözümlemeye sahip gerçek kuvvetin yalnız Rusya'da bulunmasından ötürüydü." (Stalin, Leninizmin İlkeleri)

"Emperyalizmin çelişkilerini, devrimci yoldan çözümlemeye sahip gerçek kuvvetin" yani gelişmiş proletaryanın varlığını, emperyalizm aşamasından hazır olan objektif koşullara ilaveten Rusya'da subjektif koşullarında yaratılmasını, yani çelişkileri devrimci tarzda çözecek ör-

leyisin koşullarını yaratıyor, emperyalist zincirin zayıf halkaları birer birer kopuyor, emperyalist pazar daralıyordu.

Geri bıraktırılmış ülkelerde devrimin rotası proletaryanın gelişmemişliği, şehirlerde emperyalizmin sıkı denetimi ve emperyalizmin kırlarda ekonomik, askeri, siyasi, kültürel ve ideolojik denetiminin zayıflığı (yani kırların emperyalizmin yumuşak karnı olma espirisi) nedeniyle kırlarda gelişip buralarda kurtarılmış bölgeler oluşturma ve nihayet şehirleri kuşatıp, şehirlerde genel ayaklanma ve grev şeklinde sürerek nihai hedefe ulaşan bir nitelik arz ediyordu (Örneğin Vietnam ve Çin devrimleri).

3- YENİ-SÖMÜRGEÇİLİK VE YENİ-SÖMÜRGE ÜLKELERDE DEVRİMCİ MÜCADELE

Emperyalizmin ikinci bunalım döneminde görünen acık ve yarı açık işgalin varlığı, emperyalizmin ve işbirlikçi kukla yönetimlerinin niteliğinin kitleler tarafından kolayca görülmesini sağlıyordu. Yaygınlaşan ulusal bilincin mücadele içinde kısa sürede yığınları kucaklaması, emperyalizmi, kullandığı sömürü yöntemlerinde değişime yöneltti. Öte yandan emperyalizmin ulaştığı ekonomik aşama ve sermaye ihracıyla sömürge ülkelerde kapitalist üretim ilişkilerinin temelini yaratılması ve yaşam bulması, emperyalizmin yeni politikalarını uygulamasını olanaklı kıldı.

"emperyalizm yeni sömürgelerde kendisine göbekten bağlı işbirlikçi tekeller yaratarak, sömürgeciliğini bu işbirlikçi tekeller eliyle yürütmeye başladı."

Emperyalizmin yaşama geçirdiği yöntemleriyle yeni sömürgecilik emperyalist tekellerin, pazar alanlarındaki ülkelere doğrudan yatırıma yöne meşini sağladı. İçinde bulundukları süre eli bunalıma geçici çözümler bulma yo unda girilen ve yeni-sömürgecilik olarak adlandırdığımız 2.paylaşım savaşısonrasınagelen bu dönemde emperyalizmin jandarmalığı rolünde en öne çıkan emperyalist güç A.B.D.'ye baktığımızda A.B.D. tekellerinin yabancı ül-

gütlenmenin de yaratılmasını sağlıyor ve devrimi başarıya ulaştırıyordu. Bu doğrultuda köylülükle ittifak sorunu çözülerek, köylülük devrimin yedeğine alınıyor, devrim gelişkin proletaryanın bulunduğu şehirlerde başarıya ulaşarak kırlara doğru yayılıyordu. Gerçekleşen devrimin ilk aşaması, çarlık despotizmini devirme, feodal kalıntıları temizleme, toprak sorunu ve ulusal sorunu çözme doğrultusunda demokratik devrim, bunun arkasından kesintisiz bir şekilde geçilen ikinci aşama ise sosyalist üretim ilişkilerini yaşama geçirme doğrultusunda sosyalist devrimdi.

"emperyalizmin açık ya da yarı açık işgalleri sömürgelerde ulusal ve sınıfsal tepkileri yoğunlaştırdı."

"Her şey söylediğimiz gibi oldu. Devrimin izlediği yol çıkardığımız sonuçların doğruluğunu saptadı. İlk önce 'bütün' köylülük ile beraber monarşiye karşı, (ve devrim bu aşamada burjuva devrim, burjuva demokratik devrim olarak kalıyor.); sonra da yoksul köylülük ile birlikte, yarıproleterya ile birlikte, bütün sömürülenlerle birlikte, zengin köylüler, kulaklar, sperülatörler dahil, kapitalizme karşı - ve devrim artık sosyalist devrim olmuştur." (Lenin, İki Taktik, Aktaran J.Stalin, Leninizmin İlkeleri, s.36-37)

Sovyet devrimiyle beraber devrimin emperyalist zincir içindeki herhangi bir ül-

kede, özellikle emperyalizmin en zayıf halkasında gerçekleşeceği kanıtlanıyor ve devrimin odağı batıdan doğuya kayıyordu.

2- II.BUNALIM DÖNEMİNDE DEVRİMCİ MÜCADELE

Devrimin odağının doğuya kayması, emperyalizmin feodal üretim ilişkilerinin tam olarak tasfiye edilmediği ülkelere yönelik olarak, emperyalist dönemde gerçekleştirilen işgaller ve ortaya çıkan emperyalist sömürgecilik, bu ülkelerde yaşanan çelişkileri keskinleştirmekte ve bu çelişkilerin adım adım devrimci tarzda çözülme-ye başlaması devrimin odağının batıdan doğuya kaymasının maddi göstergelerini oluşturur.

Emperyalizmin açık yada yarı açık işgalleri sömürgelerde ulusal ve sınıfsal tepkileri yoğunlaştırdı. Halk güçlerince geliştirilen ulusal kurtuluş savaşları da ezilen halkların emperyalist boyunduruktan kurtulmasının aracı oldu. Bu ülkelerde proletaryanın nicel ve nitel anlamda geri oluşu temel güç olarak köylülüğü ön plana çıkartıyor ve proletaryanın ideolojik önderliği altında, ezilen tüm halk kitleleri, halk iktidarını kurma doğrultusunda ulusal demokratik devrimlere yöneliyordu. Ulusal bağımsızlık savaşlarının zafere ulaşması, demokratik halk devriminden sosyalist devrime kesintisiz bir rotada iler-

kelerde doğrudan doğruya yaptığı yatırımlar 1946 yılında 7.2 milyar dolar iken 1961 yılında 34.7 milyar dolar olmuştur. Yani yatırımlar 27.5 milyar dolar artmıştır. Öte yandan yapılan yatırımlar, dolaysız sermaye ihracını büyük ölçüde aşarken, doğrudan yatırımların sağladığı gelirler de, yapılan sermaye ihracım aşmıştır. Bunu aşağıdaki tabloda görebiliriz.

Sermaye olarak gönderilenden, 9,5 milyar dolar fazlası A.B.D.'ye nakdi olarak döndürülmüştür.

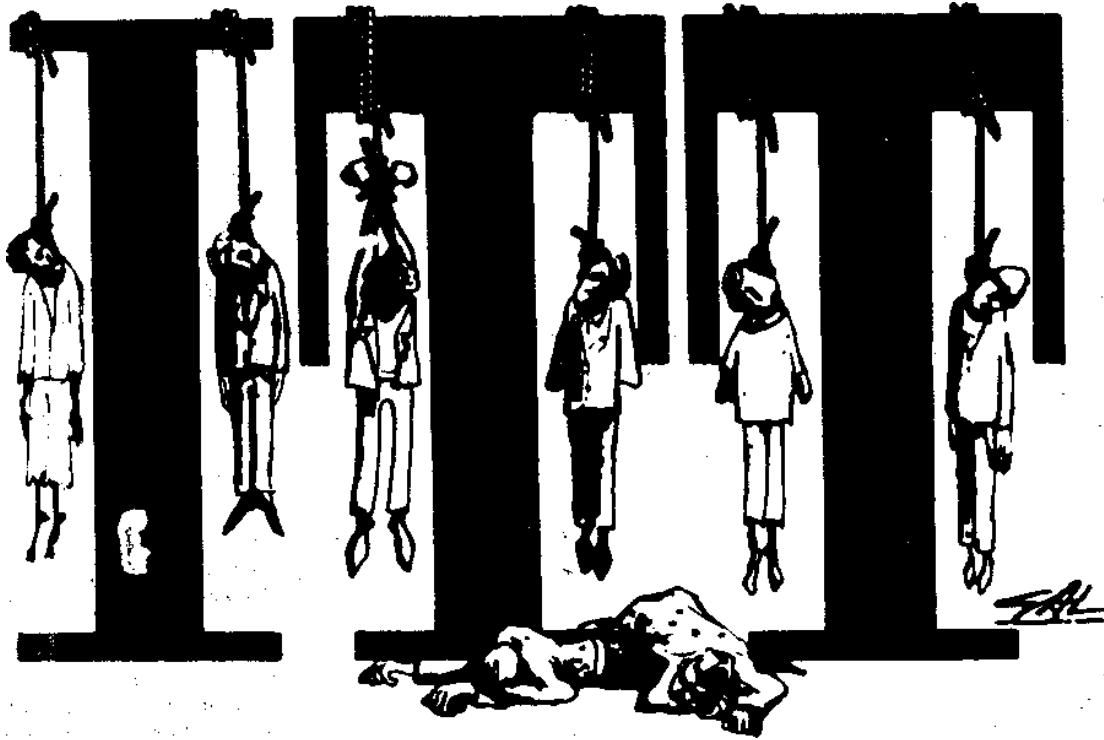
Yapılan yatırımlar öncelikle gıda, giyim, dokuma, kimya ve montaj sanayii gibi emek yoğun alanlarda geri kalmış teknolojilerle gerçekleştirilmiştir. Böylece işbirlikçi tekellerce yeni bir işbölümü gerçekleştiriyor, geri kalmış teknolojilerin uy-

gulandığı emek-yoğun sanayii alanları yeni-sömürge ülkelere devredilirken metropol ülkelerdeki yatırımlar sermaye-yoğun ileri teknolojinin uygulandığı alanlarda gerçekleşiyordu. Emperyalizm, eski sömürge yöntemlerinin devamı olarak, yeni-sömürge ülkelerde gerçekleştirilen her yatırımda, ucuz emek-gücünü ve ucuz hammaddeyi kullanıyor ve artı-değer sömürüsüne katılıyordu. Ancak yeni sömürgeci ilişkiler, emperyalizmin klasik sömürgecilik ilişkilerinden farklılıklar gösteriyordu. Birinci olarak emperyalizm yeni sömürgelerde kendisine göbekten bağlı işbirlikçi tekeller yaratarak, sömürgeciliğini bu işbirlikçi tekeller eliyle yürütmeye başladı. (Emperyalizmin 1. ve 2. bunalım dönemlerinde böylesi işbirlikçi tekellere rastlanmaz. Bu dönemde görülen komprador burjuvazinin niteliği yatırımlara yönelmekten ziyade emperyalizm adına acentalık görevini yürütmektir). İkinci olarak emperyalizm, yeni sömürgelerde açık işgalleri bir yana bırakarak, sömürge ülke ordularını iç savaş ordusu halinde örgütlenirerek gizli işgallere yöneldi. Kısacası emperyalizm yeni sömürgelerde içsel olgu haline geldi.

Artık emperyalist tekelin ihraç ettiği bazı mallar içinde, çeşitli ortaklıklar adı altında üretiliyor, ülke içindeki ve dışın-

	Ülke dışına doğrudan doğruya sermaye akımı (milyon dolar)	Dolaysız yatırımların geliri (milyon dolar)
1950	621	1294
1951.....	528	1492
1952.....	850.....	1419
1953	722	1442
1954	644	1725
1955	779.....	1975
1956	1859	2120
1957	2058	2313
1958	1094	2198
1959	1372	2206
1960	1694	2348
1961	1467.....	2672
Toplam...	13708., ...	23204

Kaynak: US. Deperrnent of Commerce, Survey of Current Business, kasım 1954, s.9-13; ağustos 1955 s.18-20; ağustos 1957 s.25; ağustos 1959 s.31; ağustos 1961 s.22-23; ağustos 1962 s.22-3. Aktaran Sweery Baran, Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı, s.134.

daki pazarlara sunuluyordu. Emperyalist tekel yaptığı yatırımla, elde edilen kârın büyük bir bölümünü kendi ülkesine aktarıyordu. Nakdi sermaye yerini, gittikçe teknik bilgi, patent hakkı, yedek parça, teknik eleman gibi üretim bileşenlerinin diğer unsurlarına bırakıyordu. Emperyalizmin uluslararası işbölümünde yeni-sömürge ülkelere devrettiği alanlarda bu ülkelerde gerçekleştirdiği yatırımların sağladığı gelir, kendi ülkesinde bu alanlarda elde ettiği geliri aşmıştır. Yine A.B.D. için aşağıdaki tabloya bakalım:

Yabancı ülkelerdeki ortaklıkların satışları:

	1957	1965	Artış	1957	1965	Artış
Kâğıt ve bağlı ürünler	881....	1820..	939....	223....	389....	166
Kimya sanayi ürünleri	2411..	6851..	4440..	1457..	2402..	945
Lastik ürünleri	968....	1650..	1682..	161....	167....	6
Madenler	1448..	3357..	1809..	8181..	1735..	-146
Makinalar (elektrik)						
makinaları hariç)	1903..	5257..	3354..	3102..	5158..	2056
Elektrik mak. ve						
araçları	2047..	3946..	1899..	874....	1661..	747
Ulaşım araçları	4228..	10760.	6532..	1784..	3196..	1412

Kaynak: Yabancı ülkelerdeki ortaklıkların satışları. Survey of Current Busines, Kasım, 1966, İhracat: US.Buseau of the Census, Statistical Abstracts of the United States, 1966 ve age.i965 Aktaran Sweezy Baran. Ç.K.B.s.174

Emperyalist tekellerin yeni-sömürge ülkelerde yaptıkları yatırımlara oranla elde ettikleri kâr ise daha fazladır. Ucuz emek gücü ve rahat sömürü koşullarının yarattığı bu durumu ABD'ni Standart Oil of New Jersey tekelinin 1958 sonundaki varlık ve kazançlarının çeşitli bölgelere göre dağılımından görelim:

	Varlıklar	Kazanc
ABD-Kanada	67.....	34
Latin Amerika	20.....	39
Doğu Yarımküre	13.....	27
Toplam	100.....	100

Aktaran, Sweezy Baran, Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı s.129

Yeni sömürge ülkelerde geliştirilen sanayi ise kendi gelişim dinamiğini oluşturamayan, emperyalizme bağımlı, onsuz yaşayamayacağı bir sanayi konumundadır. Yatırımlar, bağımsız bir ekonomik gelişme yerine bağımlılığı pekiştiren, bağımsız ekonomik gelişmeyi tümünden yokedip, emperyalizme bağımlı gelişim sürecini başlattı. Eskinin komisyonculuk, acenta-

cılık, bayilik yapan komprador burjuvaları yeninin sanayi burjuvaları oluyor, emperyalist tekellere ortak, emperyalizm adına yatırımlara yöneliyordu. Çıkar ilişkisi emperyalizmle bu "işbirlikçi" burjuvaziyi bütünleştiriyordu.

Ekonomik gelişimin dışa bağımlı karakteri nedeniyle, gelişen kapitalizm rekabetçi dönemini yaşamadan tekele yöneldi, dış dinamiğin (emperyalizmin) yönlen-dirdiği yapay bir tekelleşme yaşandı. Ekonomik ilişkileri içinde kapitalizm öncesi ve tekel öncesi biçimler tasfiye edilemeden,

lerdeki devrimci mücadeleyi de yeni bir içeriğe büründürdü. Emperyalizmin varlığını açığa çıkartan, emperyalist kültür politikalarının, demogojilerinin yarattığı politik duyarsızlığı kırıcı nitelikte bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyasını ön-gören, silahlı mücadeleyi politik perspektifte yürüten bir ön aşayamayı, halk savaşının öncül halkası olarak biçimlendirir.

Bu perspektifle yürütülen uzun süreli halk savaşları, tek tek ülkelerde zaferi gerçekleştirecek, emperyalist pazarı sürekli olarak daraltacaktır. Emperyalizm ile ezilen dünya halkları arasında varolan çelişkinin, dünya çapında baş çelişki olarak varlığını sürdürdüğü bu dönemde; metropol ülkelerin devrimci halkaya eklenmesi ise baş çelişkinin çözüm sürecine bağlı olarak değerlendirilmelidir.

Sermaye ihracı ve emperyalist sömürü nedeniyle, metropol ülkeler sömürgelerden büyük bir sömürü payı almakta, sömürge ve yeni-sömürgelerde devrimci bunalımı yoğunlaştırırken, kendi bunalımını görece rahatlatmaktadır. Metropol-lerde elde edilen bu sömürü payının bir bölümünün kendi ülkelerindeki emekçelere sus payı olarak dağıtılması, metropol-lerde sınıf çelişkilerini yumuşatıcı etki yaratmaktadır. Emperyalist sömürü nedeniyle metropollerde artı-değer sömürüsünün yumuşak olması, emekçi yığınların düzene karşı tepkilerini nötralize ederken, işçi sınıfı içerisinde bir işçi sınıfı aristok-rasisi yarattı. Oluşan bu işçi sınıfı aristok-rasisi, proleteryanın mücadelesinin önüne yanlış hedefler koyarak, mücadeleyi bulanıklaştırıp, önünü tıkayarak metropol-lerde sınıf mücadelesinin zayıflamasına ve güçsüzleşmesine neden oldu. Böylece, derinleşen çelişkilere karşılık metropol ülkelerin mali-oligarşileri henüz rahat soluk alabilmektedir.

Bu nedenle devrimin odağı sömürge, yeni-sömürge ülkelere kaymakta metropol ülke proleterlerinin kurtuluşu ve kapitalizmin bir sistem olarak yokoluşu emperyalizmle-ezilen halklar arasındaki çelişkelerin çözümüne bağlanmaktadır. Ezilen halkların verdikleri ulusal bağımsızlık savaşıyla emperyalist zincirden koptukları, emperyalizmin pazar alanı olmaktan çıkmaları, metropollerin bunalımlarını bu ülkelere aktararak bunalımı ve sınıf çelişkilerini yumuşatmayı engelleyecektir. Bu da metropollerde artı-değer sömürüsünü yoğunlaştıracak, sınıf savaşımını keskinleştirecek, metropollerdeki devrim hareketlerini yaratıp başarıya götürecektir. İşte bu şekilde emperyalizm (dolarısıyla kapitalizm) tarihin çöp tenekesinde yerini alacaktır. Tek tek ateşler, dünyayı saran zinciri yok edecektir.

Yeni-sömürgecilik ilişkilerinin ve sürekli faşizmin varlığı, yeni-sömürge ülke-

DİN VE TOPLUM

Dünyada buğdaylar var
Bütün insanlara yetecek kadar;
Güller, mersin ağaçları, zevk ve güzellik,
Ve ballı bezelyeler var: Herkes için.

Evet, birkaç kişinin değil bezelyeler,
Kabukları çatlamış tatlı bezelyeler herkesin.
Melekler, Şeytanlar
Ve tanrı sizin olsun, yeryüzü bizim.

İlker ÖZKAN

"İnsanı din yaratmaz, dini insan yaratır" diyor Marx. İnsanoğlunun doğa karşısındaki güçsüzlüğünü ve doğayı çözümlenememesinden ortaya çıkan din; insanın doğa karşısında güçsüzlüğünde sığındığı ve kendince açıklayabilmesini sağladığı bir kurum olmuştur. Sınıflı topluma geçişle birlikte bu özellikleriyle egemen sınıfların hizmetine giren din, Kapitalizm öncesi toplumlarında, ekonomi dışı zorun temel olduklarından biri olmuş (bazen en önemlisi) ilerici döneminde, feodalite tarafından kendisine karşı kullanılması nedeniyle dini reddeden kapitalist egemen sınıflarda, tarihi olarak gericileşmeleriyle birlikte, iktidarlarını sürdürme yolunda halkı düşünsel olarak etkisizleştirmenin önemli bir aracı olarak dini kullanmışlardır.

Kullanılmaktadırlar... Marx'ın deyişle din, "halkın afyonu" olma işini görmektedir.

DİNİN BASKIYA - ZULME KARŞI BAŞKALDIRMALARA ARACILIK ETMESİ:

Yaşamın zenginliği içersinde bazen, din'ir belirtilen işlevine ters düşen bazı görüşlerde üstlendiğini görmek olasıdır.

Hıristiyanlığın ilk olarak ortaya çıkışında kölelerin ve köylülerin köleci devlete karşı isyanlarına düşünsel temel oluşturmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda Rumların, Bulgarların ve İmparatorluk bünyesindeki diğer ezilen ulusların ulusal gelişimi ve bağımsızlık mücadelesinde kilise kurumu önemli bir rol oynamıştır. Yine müslümanlığın ilk ortaya çıkışında Arap yarımadasında köleciliğin keyfi öldürme, zulüm ve benzeri uygulamalarına karşı çıkmıştır. İlerki yıllarda İran'da, Osmanlı'larda merkezi otoriteye karşı gerçek-

leşen ayaklanmalarda mezhep ayrılıklarının, bu ayaklanmaların gerçekleşmesinde önemli bir rolü olmuştur.

Bugün Latin Amerika'da ve birçok ülkede kilise, faşist diktatörlüklerin insanlık dışı işkence ve katliamlarına tavır alabilmekte; hatta, yer yer din adamları halkların faşist diktatörlüklere karşı mücadelelerine (bu genellikle de olsa) aktif olarak katılabilmektedir. İrlanda halkının İngiliz emperyalizmine karşı sürdürdüğü bağımsızlık mücadelesinde katolik kilisenin, ulusal bütünlüğü sağlama konusunda önemli bir etkisi vardır.

ABD'de kilise demokratik özlü barış hareketinin en büyük destekçisidir.

Bu örneklen daha da çoğaltmak mümkündür. Ancak hemen altını çizerek belirtelim ki, dinin bazen böylesi bir işlev üstlenmesi onun asıl işlevi olan "halkın afyonu" olma özelliğini kalıcı olarak yadsımaz, yadsımıyor. Dinin tarihi ve sınıflar mücadelesinin karmaşık, zengin pratiğinde ortaya çıkan, egemen baskı ve zulme karşı olma işini de üstlenmesi geçici, özel ve istisnai bir durumdur. Dinin zaman zaman böylesi işlevler üstlenmesinin kökeninde kendi iç yapısı değil, sınıflar mücadelesi vardır. Ezilen bir sınıfın, ezen ve sömüren sınıfa karşı, ilhak edilen ve bölgenin, ilhak edene karşı, haksızlığa uğrayan bir kesimin, haksızlık edene karşı mücadelesinde din, ezilen sınıfların, yoksul halkların başkaldırmasında düşünsel birliği sağlıyor; halkları birleştiren ideolojik maya olabiliyor. Yani dinsel başkaldırının kökeninde, sınıfsal başkaldırı, ezilmişlik ve zulüm vardır ve ancak böylesi durumlarda din, ezilenlerin mücadelesine hizmet edebiliyor. Nitekim bazen ezilenlerin başkaldırısında etkili olan din, egemenlerin, ilhakçıların dini olduğunda en ufak bir ilerici işlev görmüyor ve egemenlerin iktidarlarını sürdürmek için kullandıkları başlıca araçlardan biri haline ge-

Bugün Orta-Doğu'da dinin yukarıda belirttiğimiz gibi, ezilen halkların başkaldırı aracı olma işlevini yüklediği bir durum yaşanmaktadır.

1979 Şubat devrimiyle dünya politikasında öne çıkan şii hareketi, İran dışında diğer bölge ülkelerinde de yaygınlaşarak önemli bir etkinlik sağlamış ve bugün için bölgedeki anti-emperyalist güçler içinde önemli bir konuma sahip olmuştur.

Bu durum devrimci güçlerin dinci hareketleri doğru bir şekilde değerlendirip bu bakış açısıyla tavırlarını belirlemelerini zorunlu kılmaktadır. Bizde bu yazımızda dini hareketleri özel olarak da şii hareketini değerlendirmeye çalışarak bilimsel bir görüş sunmaya çalışacağız.

İRAN'DA DİNCİ HAREKET:

Emperyalizmin Orta-Doğu'daki en önemli üsleri, karakolu ve en büyük pazarı olan İran, bir avuç egemen dışında her sınıf ve tabakadan, her politik görüşünden güçlerin onyıllarca süren zorlu, uzun ve kanlı mücadelesiyle, 1979'da Şah oligarşisinin alaşağı edilmesiyle bu konumunu kaybeder.

Sahneye çıkan güçlerin başında mollalar gelmektedir. Mollaların sınıfsal tabanı, şehir de küçük orta burjuvazi kırıda da, şah oligarşisi ile bütünleşen en büyüklerin dışında kalan hariç feodal toprak sahipleridir. Dinin İran toplumunda ki etkisibüyüktürşii ibadet kurumlarının ve din adamlarının dokunulmazlığı vardır.

Dönemin çarklarını emperyalizm ve onun çevresinde odaklanan yerli işbirlikçilerle döndüren, ülkeyi emperyalizmin ileri karakolu ve silah pazarı yapan, çeşitli milliyetlerden halkları birbirine kırdıran, ülkeyi halklar hapishanesine çevirerek kurtulusununulusalgelişiminiçarpıtanveulu-

sal mücadelesini kanla boğan, halkları sefaletle tutsak eden Şah yönetimine karşı toplumda büyük bir tepki ve gelişen mücadele vardır.

Mollaların Şah'a karşı tavır almaları 'Ak devrim' ile daha da yoğunlaşır. AK devrim ile Şah oligarşisi, kırsal alanda da yukarıdan aşağıya kapitalist (daha da somutlarsak emperyalist) üretim

"ve dinsel önderler kuramsal olarak aynı zamanda toplumsal yaşamda da önderdirler, bu yan bile yarı feodal ilişkilerin yoğun olduğu bölgelerde geçmiş gücünden çok şey kaybetmiş olsa da şii din adamları aynı zamanda toplumsal yaşamın da önderleridirler."

ilişkilerini inşa ederek; şehirde de tekelleşmeyi hızlandırarak toplumsal yaşama her şeyiyle egemen olmayı amaçlamaktadır. Şah yönetiminin bu adımı, yarı feodallerin, orta ve küçük burjuvazinin; emperyalizme bağımlılığın artmasının ve tekelleşmenin yoksullaşmalarını hızlandırdığı için Şah yönetimine karşı tavır alanların sınıfsal tabanı genişler, mücadelede aktif ve yoğun bir düzeye çıkar.

Bu ekonomik temele karşı çıkış-vede sınıfsal⁽¹⁾ üst yapıda yaşam biçimi ve değerler sisteminde zıtlığın derinleşmesiyle de desteklenir. Şah hanedanlığı ve saray çevresine çöreklenen büyük ticaret ve sanayi tekelleriyle, toprak sahiplerinin yaşamı ve ahlaki değerleri doğaldır ki, göbeklerinden bağlı oldukları emperyalizmin yoz, kozmopolit, çürüten kültürel yapısına uygun olacaktır. Bu durum, dinci güçlerin yoğun tepkisini çekiyordu. Ekonomik çelişki ile bütünleşen bu tepki, geniş bir sınıfsal tabanı olan ve kırsal alanda daha yoğun olmakla birlikte şehirlerde de emekçi halk kesimleri arasında önemli dinsel ve politik etkinliği olan mollaların mücadelesini körükler. 1945'lerdeki Şah yönetimine tavır 1960 Ak devrimi sonrası bir üst düzeye sığmamış düzene alternatif çıkmaya çalışan bir öze dönüşmüştür.

Müslümanlıkta din, insanın sadece ölümünden sonraki yaşamına hazırlık için bugünkü yaşamına kuralları koyamaz, toplumsal yaşamında müdahale eder. Şii'likte toplumsal yaşama müdahale, müs-

lumanlığın diğer mezheplerinden daha çoktur. Ve dinsel önderler kuramsal olarak aynı zamanda toplumsal yaşamda da önderdirler. Bu yan bile yarı feodal ilişkilerin yoğun olduğu bölgelerde geçmiş gücünden çok şey kaybetmiş olsada Şii din adamları aynı zamanda toplumsal yaşamında önderidirler.

1979 "İslam devrimi" devrimi sosyal bir devrime dönüşmemiştir. Yani Şah oligarşisinin karşı mücadele eden güçler (sınıfsal yapılarına bağlı olarak) politik bir devrim olarak niteleyebileceğimiz İran devriminde, mevcut üretim ilişkisini (kapitalist) yıkıp yerine bir ileri üretim ilişkisi (sosyalist) kuramamışlardır. Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçisine dayanan Şah oligarşisini aşağıdan yukarıya gelişen bir devrimle yıkıp yerine ağırlıkla orta ve kısmen küçük burjuvazinin değişik politik temsilcilerinden kurulu bir yönetim kurmuşlardır.

Bu yapının ikili yanı vardır; emperyalizm ve yerli işbirlikçisi olan saray çevresinde kümelenen Şah oligarşisine ve onun baskıcı, kuramcı rejimine son vermiş olması; ama sonuçta burjuvazinin katmanlarına dayanması, -sömüren bir sınıf olmaları ve kapitalist üretim tarzının süregelmesi...

Devrimin ilerlemesi, demokratik ve ulusal yolların güçlenmesini sağlaması veya gerileyerek halk için diktatörlük olması ve emperyalizmle bütünleşmesi sınıf mücadelesinin seyrine bağlıdır. Bu tip devrimlerde, devrimi yapan tarafların çokluğu ve değişik ittifaklara dayanması var olan durumun aynen korunmasına olanak tanı-

maz. Demokratik ve bağımsızlıkçı niteliğin gelişmesi ve giderek sosyalist devrime dönüştürülmesi, proletaryanın doğru bir mücadelesi ve ittifakları politikasıyla ola bilir.

İran'da bu süreç, ileriye doğru yaşanmamış, devrim çarkı geriye dönmüştür.

İran-İrak savaşının başlamasından bir süre sonrasına kadar rejim nispeten demokratiktir. Komünistler dahil tüm politik güçlerin örgütlenme, propaganda, gösteri serbestliği vardır. Ancak devrimci ve demokratik güçlerin tutarlı, esnek, kararlı çizgilerinin olmamasında kolaylaştırıcı etkisiyle mollalar iktidara tek başlarına hakim olurlar ve diğer güçleri katliama varan baskı ve terörle susturdular. Kürdistan'ın hiç bir ulusal talebine esneklik gösterilmez ve ulusal mücadele boğulmaya çalışılır.

1979 öncesi halkın baskı ve zulme karşı mücadelesine bayrak açan din, bugün halkı ezmenin, savaş alanlarında katletmenin bir aracı olmuştur. İran devriminde de görüldüğü gibi din'in iktidara gelmeden önceki işlevi iktidara geldikleri ve egemenlerin aracı olmaya başladıktan sonra tam tersine döndü. Bugün bu yönetim İran'da halka karşı aynı katılımda sürüyor ve artık anti-emperyalistlikleri ise büyük oranda kaybolmuş, edeta anti ABD tavırlara bürünmüş.⁽²⁾

Dış ticarete özel mülkiyete yer vererek, tekelleşme önündeki bir engel daha yıkılmış, orta ve küçük burjuvaziye dayanarak ve bizzat devletin temel sanayi inşa ederek kurulmaya çalışılan "ulusal kapitalist ekonomi" programı bir çok ye-

rinden delinmiştir. 1979 devrimiyle emekçi halkın elde ettiği kazanımlar yok olmuş, tüm demokratik haklarına el konulmuş, alım gücü hızla kötüleşmiştir.

Iran hala ve bir süre daha ABD emperyalizminin Orta-Doğu'daki çıkarları için bir tehlikedir. Bu tehlike durumu sadece Iran devriminin gerçekleşmesi ve ABD emperyalizmine karşı tavır almasına bağlı değildir. Iran molla diktatörlüğü bölgenin bir çok ülkesine islam devrimini yaymak için çıktı (uğraş veriyor) Orta-Doğu'nun gerici, ABD uşağı şeyhlerinin

*"dinci hareketlerin
ulusalcı ve bağımsızlıkçı
özleri yoktur, hedefleri,
iktidarlar kurmaktır,
islamcılık ise sınıflar üstü
bir ideoloji değil,
günümüzde yok olma
sürsecini yaşayan orta
burjuvazinin ve bazı
feodal unsurların yok
olmalarına karşı
sarıldıkları bir 'can
yeleği'dir."*

ve krallarının yönettiği arap ülkeleri başta olmak üzere bir çok ülkede dini hareketlere Iran devriminin verdiği maddi ve moral destekle, mevcut yönetimlere alternatif ciddi bir güç olmuşlardır. Iran dev-

riminin ABD emperyalizmini zedeleyen bir yanıda budur. Bu hareketler, bir avuç işbirlikcinin baskıcı, emperyalizm uşağı iktidarlarına zaman zaman korku yaratır.

Dinci hareketlerin ulusalcı ve bağımsızlıkçı özleri yoktur. Hedefleri, İslami iktidarlar kurmaktır. İslamcılık ise sınıflar üstü bir ideoloji değil, günümüzde yok olma sürecini yaşayan orta burjuvanın ve bazı feodal unsurların yok olmalarına karşı sarıldıkları "can yeleğidir. Halkın demokratik bilincine ve ulusal istemlerine cevap veremeyeceği içinde, emperyalizm ve tekeller dünyasına yöneltilen ilk dönemlerde görülen anti-emperyalist tavırda yok olmaya mahkumdur. Yani kısa sürede bağımsızlıkçı politika emperyalizmin çıkarlarını (ekonomik ve politik) zedeler. Ancak uzun sürede onunla bütünleşmesi kaçınılmazdır.

LÜBNAN'DA DİNCİ HAREKET:

Dinsel görünüşlü örgütlenmelerin çok güçlü olduğu ülkelerden biriside Lübnan'dır.

Emperyalizm, Lübnan'a siyasi bağımsızlığı sömürsünün ülkedeki en büyük ortağı olan hristiyanlara toplumsal yaşam ve devlet kurumlarında çok büyük ayrıcalıklar sağladıktan sonra vermiştir. Bu durum, geçmişte güçlü olan Hristiyanların bağımsızlık döneminde, ekonomik ve siyasi olarak dahada gelişmelerinde etkili olur. Sayıca bugün az olmalarına karşı devlet kurumlarında üstünlük hristiyan-

lardadır. Bu üstünlük ekonomik olarak güçlerini geliştirip, pekiştirmelerine destek oluşturmıştır. Sınıflı toplu olması dolayısıyla doğal olarak hristiyanlar arasında da emekçi sınıflar vardır. Ancak sömürücü egemenler arasında hristiyanların ezici üstünlükleri vardır.

Nüfusun yarısını oluşturan müslümanlar ise toplumun en yoksul kesimidirler. Ve devlet yapısında ve toplumsal örgütlenmelerde yasal siyasal varlıkları çok azdır.

Lübnan adeta din ve mezhep mozaididir. Çok çeşitli dinsel ve mezhepsel topluluklar vardır.

Toplumsal uyumsuzlukların ve sınıfsal uçurumların derin olduğu Lübnan'da, komünist ve ulusalcı demokratik güçler, varolan çelişkileri sınıfsal ve ulusal demokratik temellerine doğru çözme konusunda hiç başarılı olamamışlar, halk yığınlarını bu temelde örgütleyememişlerdir.

Bu eksiklikler, kapalı ve yarı feodal, dini ilişkilerin güçlü olduğu Lübnan'da, her topluluğun kendi varlığını korumak için iç örgütlenmesinin ve dayanışmasının içe kapanmasını kolaylaştırır. Din de içe kapanıklığın ve var ofrna mücadelesinin mayası olmuştur. Yani, bu örgütlenmenin özü dincilik değil, kimi (hristiyanlar) ayrıcalıklı egemen konumlarını korumak, kimi (dürziler) varolan konumlarını devam ettirmek, kimide (müslümanlar özellikle şi-i"ler) siyasi ayrıcalıklara son vererek ekonomik ve sosyal ezilmişliklerine son verme temelinde, iç dayanışmalarını geliştirmişler; bu uğraşlarında daha güçlü olabilmek ve tüm topluluğu peşlerinden sürükleyebilmek için topluluğun ortak inancı olan dini kendilerine bayrak edinmişlerdir. Sınıfsal ve ulusal temelde örgütlenen sosyalist ve ulusalcı güçler zayıftır. Topluluk örgütlenmeleri ise çok güçlüdür.

Devletin en büyük örgütü ve silahlı koruyucusu olan ordu ise hem sayıca azlığı, teknik geriliği ve hemde toplumsal yapının mozağini hristiyan ağırlıkta yansıtması nedeniyle devlet otoritesinin güçlü bir biçimde varolmasını engellemiş, daha sonrada 1970 Ürdün katliamı üzerine Lübnan'a geçen Filistinlilerin moral ve maddi desteğiyle de güçlenmeye başlayan müslümanların mücadelesiyle de gücü azalmış, 1978 Lübnan iç savaşından sonra ise Lübnan -ordusunun ve devletin otoritesi başkentin belli mahallelerinde ve birkaç kasabada kalmıştır. Ancak hemen hemen, toplumsal olarak bir çok hizmet kurumunu yaratan ve silahlı milis kuran topluluklar ülkede adeta özerk bölgeler yaratmışlardır.

Bu güçlerin asıl sorunu ulusal veya sınıfsal mücadele değil, topluluk olarak çıkarlarıdır dedik.

Nitekim 1982'de^{3>}; önce sınır boyunca üstlenen filistin devrimci güçlerini yoketmeyi ve giderek de Lübnan demokratik hareketinin en önemlisi olan Filistin devrimci hareketini tümüyle yoketme hedefli İsrail saldırılarına karşı bu gruplar ilk dönemde hiç bir direniş göstermemişlerdir. Bu tavırsızlıkta İsrail hareketinin kısa süreceği ve toplumsal yaşama hiç müdahale etmeyeceği, sadece Filistinlilere yöneleceği ham hayali; kendi aralarında ulusal demokratik birliğin olmamasına bağlı zayıflıkları ve kendi özgüçlerine güven-sizlikleri yanında Filistin güçleriyle aralarında ki zaman zaman silahlı çatışmaya dönüşen çelişkilerinin etkisi vardır.

İsrail işgali genel olarak dürzi'lerin gücüne dokunmamıştır. Ancak sınıra yakın güney Lübnan'ı kendisi açısından tam güvenli yapabilmek için, yandaşı hristiyan güçleri destekleyerek bu bölgede yaşayan şii'leri ve örgütlenmelerini dağıtmaya yöneltmiştir.

İşgalin uzaması ve toplumsal siyasal yaşama müdahalesi, bundan en çok etkilenen şii'ler başta olmak üzere birçok örgütlenmeyi harekete geçirmiş, yaklaşık bir yıllık bir suskunluk ve şaşkınlık döneminden sonra özellikle şii'ler İsrail'e karşı silahlı eylemler ve kitlesel gösteri ve grevlerle direnmeye başladılar.

Şii topluluğun en büyük örgütü Emerdir. Dinsel topluluk örgütü olsada Emel, dinsel-fanatik yanı güçlü değildir, Anti-emperyalist ve özellikle Anti-ABD yanı olan bu örgüt şii'lerin toplumsal yaşamdan itilmişliğine son vererek, toplumsal örgütlenmelerin ve devletin, Lübnan toplumunun ve çeşitli topluluklarının güç dengelerine göre tekrar düzenlenmesi için mücadele ediyor. Pragmatist, küçük burjuva milliyetçisi olan bu örgütün bağımsızlıkçı ve demokratik yanları oldukça yoğundur.

İsrail işgalinde ilk dönemlerde Emel'in karşı tavır almamasının etkisiyle hızla gelişen ve şii topluluğu içinde önemli bir yoğunluğa erişen dinsel, fanatik örgütlenmelerde vardır. Bu örgütlenmelerin bir kısmı İran'dan aldıkları para, insan, silah ve lojistik destekle "İslam devrimi"ni Lübnan'da gerçekleştirmeye çalışırken, bir kısımda Suriye güdümünde bir Lübnan kurmak için mücadele ediyorlar. Aktif-silahlı eylemleri diğer örgütlenmelerin çıkıp mücadeleye vermediği koşullarda hızla gelişerek kitle tabanı yaratmalarını sağlamıştır. 1983'de Amerikan, Fransız askerlerinin kaldığı karargaha intihar kamyonu ile saldırarak Lübnan halkının bağımsızlık ve demokratik özellikleri olan mücadelesini boğmak amacıyla Lübnan'a gelen emperyalist askerlerinin 300'e yakını öldürmesi le başlayan ve daha sonra birçok kere tek-

rarlanan benzer veya değişik, çok geniş yankılar uyandıran eylemlerin hemen hemen çoğunu böylesi örgütler gerçekleştirebilmiştir. Bugünde bu örgütler, devletin yeniden var olan güç dengelerine göre örgütlenmesi mücadelesinde en ön saftadırlar. İsrail işgaline karşı Lübnan devleti hiç bir tavır almamıştır. Devlet kademelerinde yer alan müslümanların bazıları sadece cafcıflı sözlerle yetinirken, hristiyanlar tam bir suskunlukla işgali desteklemişlerdir. Sivil hristiyan örgütlerin az bir kesimi tavırsız kalırken, büyük bir kısmı adeta İsrail askeri gibi terör ve katliam uygulayarak, halkın baskı, zulüm ve işgale karşı yükselen bilinç ve mücadelesini ezmeye çalışmıştır.

İsrail'e karşı mücadelenin, işgal bölgelerinde çoğunluğunda şii olmasının etkisiyle daha çok şii'lerden geldiğini belirtmiştik. Diğer etkenlerle birlikte bu mücadele zaten azalan ve ülke topraklarında çok dar bir alanda etkili olabilen devlet otoritesini tamamıyla yitirtmiştir. Hristiyanların egemen olduğu devlet bugün, hristiyanlara bile söz geçirememektedir. Hükümetin bakanları devlet başkanının ölüm fermanını imzalıyor ve her topluluk kendi örgütlenmesini toplumsal yaşamını giderek güçlenen bir şekilde her şeyiyle düzenliyor ve silahlı milislerini güçlendiriyor.

İsrail işgali amaçlandığının tam tersi bir sonuç yaratmıştır. Halkın ve toplulukların toplumsal yaşantıya katılma bilinci yükselmiş ve çeşitli topluluklar silahlı örgütlenmeler yaratarak bu bilinçlerini gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bugün emperyalizmin bu sorunları, çözme adıyla piyasaya sürdüğü planları kimse dikkate bile almıyor. Eski ilkelere göre toplumsallaşmanın ve devletin örgütlenemeyeceği açıktır. Kaldığı, silahlanmış halkı bir yana iten çözümlerin gerçekleşmesi olasılığının çok az olduğu dünya tarihi tarafından kanıtlanmıştır.

Lübnan halkının ezici çoğunluğu yürüttüğü silahlı mücadeleyle emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin ülkeyi ve bölgeyi atlama tahtası yaparak Ortadoğu'nun sömürülmesine uygun oluşturulan devleti tanımıyor ve devletin tekrar, eskisinden daha ileri demokratik ilkelerle örgütlenmesini istiyor, bunu gerçekleştirmek için de mücadele ediyor.

İşte bu mücadelede halkın önderi, mayası din olmuş, dinsel topluluk temelinde örgütlenen yapılar baskı, zulüm ve itilmişliğine karşı mücadelede halkın önderi olmuştur.

Bu araplar arasında hala sürekli çatışmalar olmaktadır. Halkları birleştiren, bütünleştiren sınıfsal ve ulusal temelde değil, halkları daha da az ayıran dinsel-mezhepsel kapsamanın Örgütleridir. Temel-

de çıkar çelişkilerine, görünürde ise dinsel çelişkilerle bağlı olarak çalışıyorlar. Tutarlı politikaları ve halkı bölen -bir toplulukla sınırlayan- örgütlenmeleri bu güçlerin zayıflığında beraberinde getiriyordu. Zayıflık, varolma mücadelelerinde kendi öz güçlerine dayanma yerine, kendileri dışında ki güçlere bel bağlamalarını, paslanmalarında beraberinde getirir. Ortadoğu'nun çok çeşitliliği ve sürekli değişen taraflar, sağlam sınıfsal taban olmayan ve tutarlı bir çizgileri olmayan ülke ve örgütlerin kurdukları ittifakların kurulup-yıkılması ikileminden kurtulamayanların en önemli nedenidir. İttifakların yıkılması ve taraflar arasındaki çelişkilerin derinleşmesi, bu güçlere yaslanan 'Lübnan'-daki örgütlerde yansıyor ve çatışmaların önemli nedeni oluyor. Ortadoğu dengesin-

"günümüzde din olgusu bazı ülkelerde özel bir durum olarak baskıya zulme karşı başkaldırıların gerçekleşmesinde etkin olma fonksiyonunu üstlenmiş olsada esas işlevini 'halkların afyonu' olma özelliğini koruyor ve bu amaç için yaygın şekilde kullanılıyor."

de gücünü artırma isteğiyle taraflar kendi politikaları doğrultusunda buradaki silahlı örgütleri bir koz olarak kullanmaya çalışmaktadırlar ve yer yer kullanıyorlar da.

Bu çatışmaların bir nedenide emperyalist ajanların pravakasyonlarıdır. Ortak bir hedef için kararlı bir şekilde bir araya gelemeyen bu örgütler arasında varolan çelişkiler, provakasyonlarla daha üst boyutlara sıçrayarak çatışmalara dönüşebiliyor. Feodal ilişki ve kafa yapısını atamamış bu örgüt insanlarında ki öç alma duygusu da yoğun olarak vardır. Bu doğaldır, yadsınmamalıdır. Bugün anti-emperyalist ayrıcalık temelinde örgütlenen örgütler devlete karşı mücadele yürütse de, bu örgütlerde topluluk çıkarı ön plandadır. Ve pragmatik bir çizgi izlerler.

Din, her koşulda halkın ulusal ve sınıfsal bilinçlenmesinin önünde engeldir. Halkın sorunlarına gerçek anlamda sahip çıkıp, bilinçlenmesini ve ortak mücadelesini köstekleyen din, çağ dışı konumlarla, devrimci-demokratik mücadelenin ve bi-

linçin geri olduğu koşullarda halkın ezilmişliğe, sömürülmüşlüğü karşı bir sığınağı olmaktadır. Ezilmişliğe karşı mücadele sürdüren halkların düşünsel bayrağı olan din ve dinci ilkelere göre örgütlenen güçler, ezilmişliğe, emperyalizmi karşı mücadeleleriyle ilerici misyon yüklenirken, halkların gerçek kurtuluşu için ulusal-sınıfsal bilinç ve mücadelesinin önünde engel olmakla gerici bir misyonuda yüklenirler, Emperyalizme karşı mücadele sürecinde ağır basan yan ilerici özüdür. Ancak iktidara hakim olduktan hemen sonra, ilerici misyonunu hızla kaybederek, sömürünün koruyucusu olmaya başlarlar. İran bunun açık örneğidir. 1979 devrimi öncesi tüm halk güçleriyle Şah oligarşisine karşı savaşırken mollalar, iktidara geldikten sonra kendi dışındaki hiç bir güce yaşam hakkı tanımazlar. Halk güçlerini Şah dönemini aratır oranlarda ezmişlerdir. Ve anti-emperyalist özellikleri hızla kaybolurken halkını kendi çevresinde tutma amaçlı anti-ABD tavırlara girmişlerdir.

Dinci güçlerin⁽⁴⁾ gerici özelliklerinin ağır basması iktidara geldikten sonra değilde öncede olabilir. Bu durum egemen güçlerce aralarındaki ilişkinin geçici çözümlere bağlanması nedeniyle olabileceği gibi (Pakistan vb.) halk güçlerinin mücadele ve örgütlenme bilinçlerinin kendi durumlarını sarsabileceği (Tunus gibi, vb.) veya daha değişik hedeflerle olabilir.

DİNCİ HAREKETLER VE TAVIR:

Günümüzün baş çelişkisi, emperyalizm ile ezilen halklar arasındadır. Sosyalistler, yürüttükleri mücadelelerinde ittifak politikasını doğru tespit etmelidirler. Çelişkinin iki tarafından biri olan emperyalizme vurulan her darbe, çelişkinin diğer tarafı olan ezilen halkların ulusal ve sosyal kurtuluşlarını daha da güçlendirecektir. Bu anlamda emperyalizme karşı mücadele eden her güç güvenilmez de olsalar, gerici de olsalar nispeten devrimin ittifaklarıdır, emperyalizme vurulan her darbe, devrimin temelini bir taş koymak demektir. Bu genel bakış açısı, ittifakları politikasını pratik adım olarak belirlerken, temel önemli bir anahtardır.

Dinci güçlere de bu genel bakış açısıyla yaklaşmalıyız.

Çağdışı bir düşünce olması, halkın ulusal ve sınıfsal bilincini köreltmesi nedeniyle dini örgütler ve din görüntülü mücadeleyi dikkatle değerlendirmesi, devrim-

ci politika ve gündeme geldiğinde ittifaklar politikasını kesinsınırlarıyla bunagöre belirlemelidir. Aksi durum büyük yanlışlara yol acar. Halkın anti-emperyalist, anti-faşist devrimci bilincinin köreltmesine hizmet eder

İran'da 79 öncesi devrimci güçlerin şah diktatörlüğünü yıkmak için dolaylı veya dolaysız yollarla işbirliği yapmaları, yine Lübnan'da devrimci - demokratik güçlerin İsrail işgaline ve ABD emperyalizmine, hristiyan azınlığın çıkarlarını koruyan devlete karşı mücadelelerinde dinsel temeldeki örgütlenmelerle güçbirliği yapmaları doğrudur.

Ancak dinsel propagandanın halkın bilinçlenmesi ve gerçek kurtuluşunu sağlaması önünde engel olduğunu bilerek, devrimci propagandanın en önemli hedeflerinden biri olarak da din görüşüne yönelmeleri gerekir. İran'da devrimci - demokrat güçler bu konuda yetersiz kalmışlardır. Din düşüncesinin geniş emekçi yığınları etkilemesinin engellenmemiş olmasıdır. Şah diktatörlüğünü yıkmakta güçbirliği yapabilecek dini güçler, Şah yıkıldıktan sonra gündemin baş kefesine oturan demokratik devrim mücadelesinin önünde artık engel olmaya başlamışlardır. O noktadan sonra çağdışı, fanatik, kendi dışında hiç bir güce tahammülleri olmayan mollalarla devrimci güçlerin artık ittifakı sürdürmelerinin bir anlamı kalmamıştı; bu ittifaka en kısa zamanda son verip, molla iktidarını hedef alan yeni bir mücadelenin ve bunun ittifaklarının örgütlenmesine girişmeleri gerekiyordu. Ancak devrimci güçler bunu başaramamış, bir kısmı mollaların peşine takılırken, diğer kısmı da mollaların gerçek niteliğini açığa çıkaracak bir mücadeleyi geliştirecek ittifakları kurmayı başaramamışlar, bu koşullarda mollalar iktidarını yerleştirebilmiş ve iktidarlardan yerleştirip, sağlamlaştırdıktan sonra, kendi dışlarındaki tüm güçleri vahşi bir fanatizmle, katliamlarla ezmeye yönelmişlerdir.

Eğer Lübnan'da da bugün İsrail işgalinin, ABD emperyalizminin ve hristiyan azınlığın bekçiliğini yapan Lübnan devletine karşı mücadelede, dinsel temeldeki örgütlerle güçbirliği yapan devrimci - demokratik güçler güçbirliğini ilkeli bir temele oturtamaz; dinin halkın bilinçlenmesi önünde engel olduğunu gözönünde bulundurmaz, dinin etkinliğini kırarak bir mücadeleyi örgütleyemezlerse; topluluk çıkarlarını savunan dinci örgütleri, topluluk çıkarlarını savunmaktan çıkarıp, ulusal bir platforma çekemezlerse, varolan devlet yıkılıp, hristiyan azınlığın çıkarlarına son verilse ve toplulukların güç dengelerine göre bir devlet kurulsa dahi (ki bu geçmişte göre ileri bir adım olur) ulusal kurtuluşu

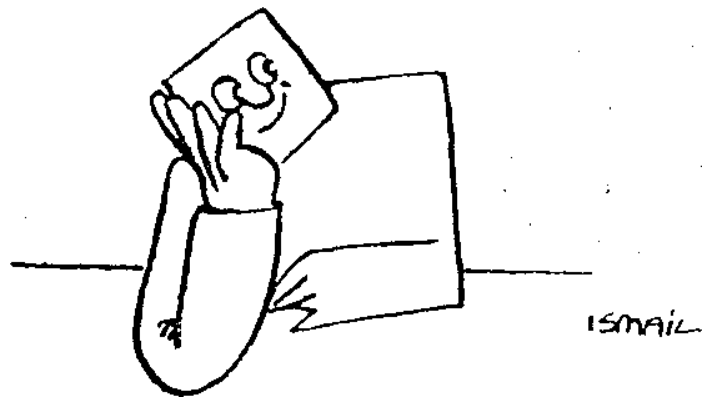
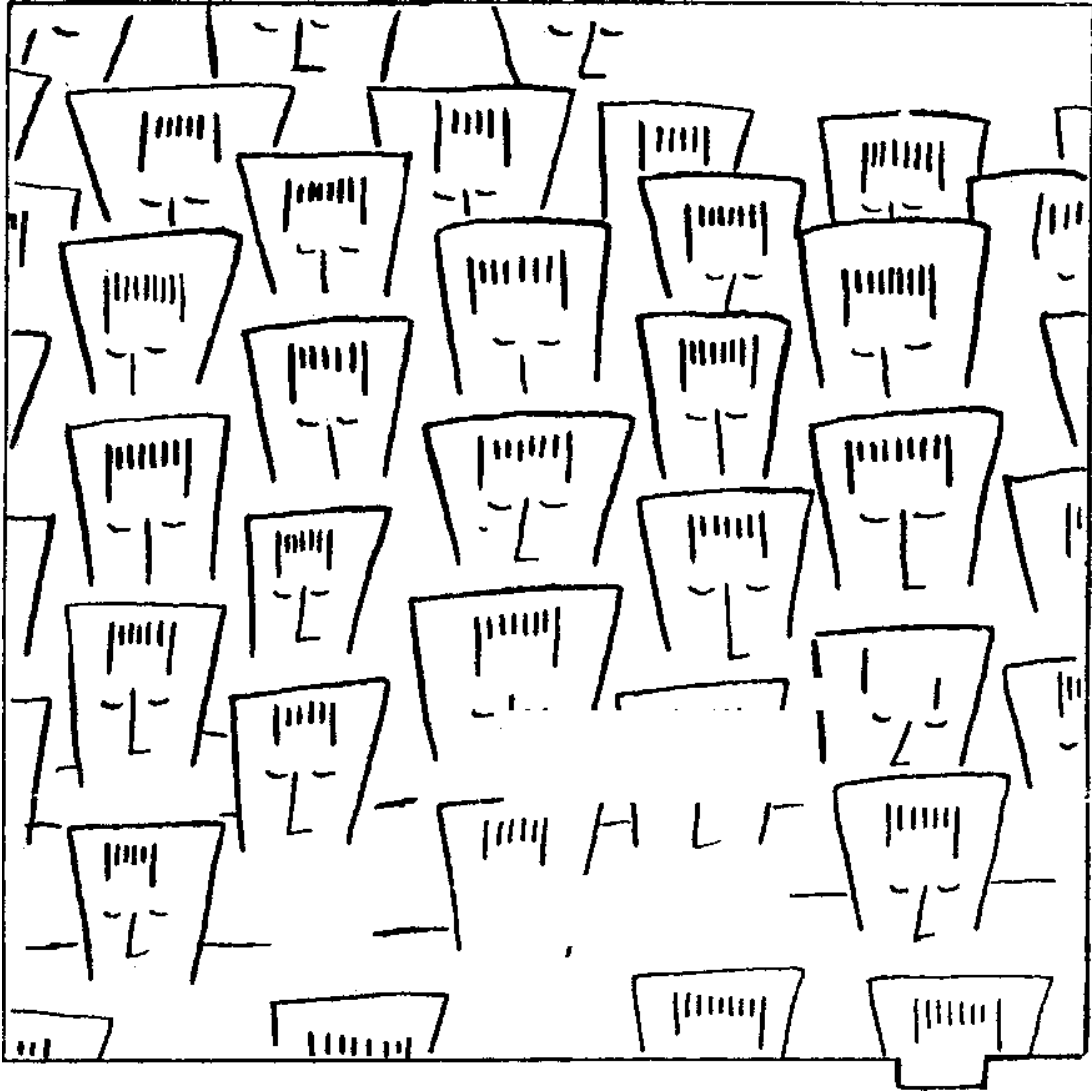
sağlamayacak, gerçekten demokratik düzen kurulamayacaktır.

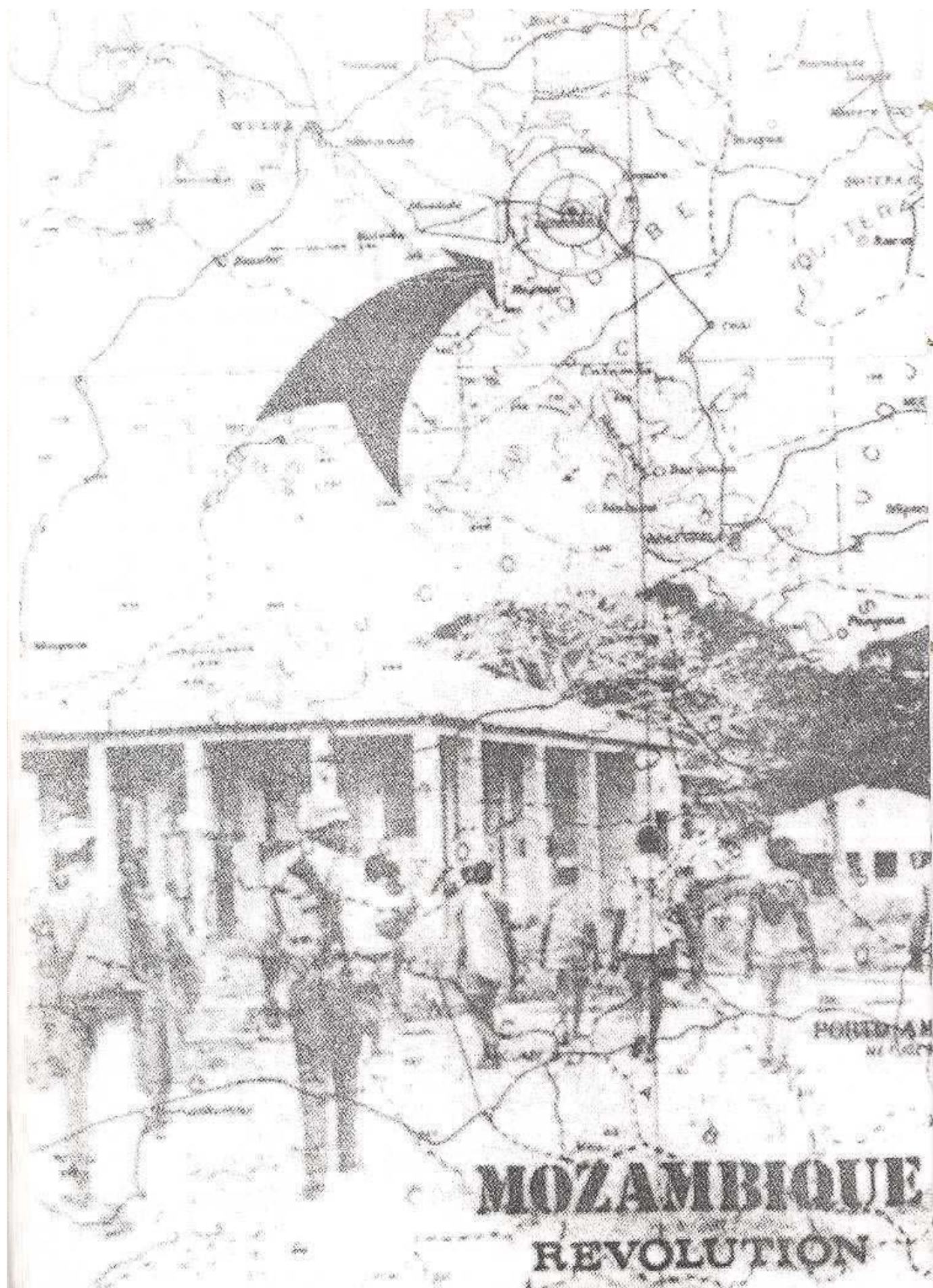
Günümüzde din olgusu bazı ülkelerde özel bir durum olarak baskıya, zulme karşı başkaldırıların gerçekleşmesinde etkin olma fonksiyonunu üstlenmiş olsa da esas işlevini "halkların afyonu" olma özelliğini koruyor bu amaç için yaygın şekilde kullanılıyor. Dünyanın birçok yöresinde faşist diktatörlükler derinleşen ekonomik krize bağlı olarak yoksulluğa terk edilen halkın kendi sorunlarına sahip çıkmasını, bilinçlenmesini engellemek için, yükselen mücadelesini bastırmak için din olgusunun alabileceği kullanılmaya çalışılıyor. Hatta Pakistan vb. görüldüğü gibi şeriat yasalarını uygulamaya koyuyor. Papa, dünyayı dolaşarak sosyalist ülkelerde karşı-devrimin hortlaması amacına yönelik propagandalar yapıyor. Yoksulluk içinde, açlıkla ve ölüm mangalarının kurşunlarıyla ölen emekçi halka "tanrıya şükür etmelerini" salık veriyor. Yoğun işkence, baskı ve katliamlarla birlikte din etkeni nide kullanarak halkların mücadelesi engellenmeye, durdurulmaya çalışılıyor. Halkın kendi gücüne olan güveni yok edilirken, "bu dünya için değil, öbür dünya için" uğraşması hedefleniyor. Bu anlamda din olgusuna ve dini örgütlere karşı tavırdan söz ederken sadece ittifaklar politikası için değil, karşı durum için de tavrı belirlemek gerekmektedir.

DİPNOTLAR:

- (1) Biz burada Şah yönetimine karşı mücadele eden ulusalci, sosyalist, demokratik güçleri konu dışına taşıdığı için belirtmiyoruz. Amacımız mücadele eden güçlerin taktikim belirtmek değil, dinci güçleri belirtmektir.
- (2) Kaldı ki, bu anti-ABD tavrı (politikası), emperyalizmin ekonomik özüne set koyma biçiminde değildir. İzlenen bu politikanın ağırlık yanı, halkların, içi boşaltılarak görünüşteki hedeflere yönelecek bilincinin çarpıtılmasıdır. Bu politika ABD elçiliği işgalinde çok net ortaya çıkar. Sansasyonel tavrıla halk yığınları olayın özüne yöneltilmez, öz örtülerek biçime saldırılır.
- (3) Bunu söylerken bu güçlerin temel özelliklerini vurguluyoruz, farklı gruplarda değişik yoğunlukta da olsa, demokratik-ulusalcı yatılımda vardır. Ancak, bugün için temel özelliği bu olan topluluk örgütlenmesi göremiyoruz.
- (4) Kastedilen geçmişte emperyalizm ile işbirlikçilerine karşı mücadele edilirken, daha sonra bu mücadeleyi terkeden dincilerdir.

KARİKATÜR

Artık gözümüz açıldı. Daha önceleri size tahammül etmek, çılgınlıklarınızın ve isteklerinizin korkunç sonuçlarına katlanmak zorundaydık... Bundan sonra kararlarınızın kahredici sonuçlarına katlanamayız. Bugünden sonra, daha büyük ve faydasız fedakarlıklar yapmayı reddediyoruz... YETER... ye artık bizimde taleplerimiz var... EKMEK VE IŞIK

MOZAMBİK DEVRİMİ

Adnan SAATÇİ

Kasım ayı sonlarında bir uçak kazası ve ardından ülkeler arası yoğun politik suçlamalar gündemi meşgul etti. Uçak kazasında hayatım yitiren Samora Machel, salt liderliğini yaptığı Mozambik devrimi için değil, aynı zamanda dünya ezilen halkları içinde bir kayıptı...

Afrika kıtası, özellikle 1960-1973 yılları arasında bir dizi devrimlere gebe oldu ve yaşadı. Gine - Bisau, Angola gibi Mozambik devrimi de bu sürecin ürünü idi.

Kapitalizmin emperyalizm aşaması öncesi döneminde ki klasik sömürgeciliği ve emperyalizm dönemindeki, sömürgeciliği, yeni-sömürgeciliği altında yaşayan Afrika kıtası halkları, ulusal bilince vardıkları ölçüde bu gidişe dur demeye başladılar.

20. yy. başlarında, ilk dünya sosyalist devriminin gerçekleşmesi, ardından 1950'lere kadar diğer kıtalarda ki ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısı, Afrikada ki bağımsızlık mücadelesinin kıvılcım almasında önemli rol oynadılar.

1960-1975'li yıllarda Afrika'nın uyanışı, kendini tüm Afrikayı saran gerilla hareketleri biçiminde göstermişti. Sömürge politikası gereği irili ufaklı onlarca ülkeyisuni olarak bölünmüş Afrika kıtasında, gerilla savaşları. Bu yıllar içinde, Afrikada 25 hükümet darbesinin oluşu ve gerilla savaşlarının kıtayı kaplaması, yönetenlerin yönetemez oluşunun, yönetilenlerinde yönetilmek istemeyişinin bir göstergesidir.

Bu süreçte, kurtuluş örgütleri, sırasıyla MPLA ve PAIGC olan Angola ve Gine-Bisau ile birlikte FRELİMO önderliğinde ki Mozambik devrimi, emperyalizmin Afrika katısında ki siyasi - ekonomik çıkarlarına startejik önemde bir darbe vurmuştur

Mozambik devriminde de görüldüğü gibi, Afrika halklarının, kurtuluşlarına giden yolu ve bu yolu kendilerine gösteren doğru politikaları, politik örgütlenmelere

sonuna dek sahip çıkması ve hatta çok ilkel çok eşitsiz koşullarda bunun savaşımını vermesi gerçekten ilginç bir özelliktir,

Bu özellik, kaynağını dile getirilmemiş bir yaşayış biçimi olan ortaklaşa yaşamın verdiği politik olgunluktan almaktadır. Sömürgecilik ilişkilerinin var olmadığı dönemleri de, toprak ve diğer üretim araçlarının topluma ait olması ve bunların bireyler tarafından kullanımının yine toplum tarafından denetim altında tutulması, şeflerin değiştirebilmesi özelliği ve kabile demokrasisi, bu politik olgunluk için yeterli geleneksel şartlar idi.

• Ancak Afrika toplumunun bu geleneksel, komünal ve eşitlikçi yapısı, kurtuluş hareketlen içerisinde çeşitli eğilimlerin doğmasına da neden teşkil etmiştir. "Afrika sosyalizmi" teorisi bunlardan biridir. Afrika'nın bu yapısından yola çıkan ve Afrika'ya özgü bir sosyalizmden söz eden Afrika sosyalizmi, son tahlilde kapitalizme hizmet eder. Bu teori... bilimsel sosyalizmin evrenliğini bölgeselliğe ve milliyetçiliğe indirger. Gelişen toplumsal mücadeleyekumanda edebilmenin yolunu politikada "sosyalizmi savunmaktan" geçtiğini kavrayan bu teori ve liderleri, Afrika'da ki gerçek sosyalist hareketlerin önünde engel oluşturmuşlardır. Mozambik devrimi bu teorilere de darbe vurmuştur. Samora MACHEL bu konuda şöyle der; "Bir tek sosyalizm vardır: İşçi sınıfının bilimsel sosyalizmi. Bir Mozambik sosyalizmi, bir Afrika sosyalizmi asla var olmadı ve var olmayacak."

Bu yazımda, ağırlıkla Mozambik devriminin tarihçesini vermeye çalışacağım. İsteyen ders çıkartmayabilir. Bu tür yaşamış toplumsal deneyimleri göz ardı edebilir ve bu devrimde istisna, özgül bir mücadele yöntemini temel almış diye değerlendirebilir. Ancak bu istisnalar o kadar çoğaldı ki, yakında istisnalar kaideyi bozmaz deyişi yerine "kaideler istisnayı bozmaz" demek zorunda kalacaklarım da unutasınlar.

MOZAMBİK'İN TARİHİ 1498'DE BİTER 1975'DE BAŞLAR

1498'de çıktığı gezi sonucu Mozambik'e adını atan Vasco da Gamma'dan itibaren, Portekiz varlığı bu topraklardan eksik olmamıştır. Sömürgeciler, bu süre boyunca kontrol altında tuttukları limanlar aracılığı ile özellikle madenizenginlikleri (altın, gümüş vb.) Portekiz ve batıya aktarmışlardır. İkiyüz yıllık bir dönem boyunca, pek çok Afrika ülkesi gibi Mozambik'te, Avrupa için sermaye birikim kaynağı olmuştur. Avrupalının, Afrikanın yeraltı zenginliklerini fark edişi ve ona yönelik korkunç, acımasız hırsı, ondokuzuncu yüzyıl içerisinde, kıtanın paylaşımı için ortak anlaşmalar şeklinde kendini kağıt üzerinde resmileştirdi. Bu paylaşım mücadelesinin ilk tarihi ise aslında Vasko da Gamma gibi gezginlerin, devletleri adına servet ve toprak aramaya çıktıkları dönemlere dek uzanır.

1884-5 Berlin konferansı sonucu, Afrika resmen paylaşılır ve Mozambik, Angola, Gine Bissau ile birlikte Portekiz'e düşer.

Hemen harekete geçen Portekiz, üç yıllık bir savaştan sonra Mozambiği işgal eder, yönetimini eline alır

Bu yıllardan ilk direniş hareketlerine (1920-30) kadar, Portekiz sömürgeciliğinin merkezi Despot yönetimi altında ki Mozambik toprakları, yabancı şirketlere geniş ölçeklerde kiraya verilmiş, köylüler en yoğun ve baskıcı koşullarda buralarda kölece çalıştırılmış, misyonerler aracılığı ile din afyon görevini görmekten öte, din kurumu kilise (katolik) bizzat ülkede ki egemen güçlerden birisi olmuş ve sonuçta doğal kaynaklar acımasızca sömürülmüştür.

Bu duruma ilk direniş, köylülerden gelmiştir. Sömürgeciliğin adetlerini silah zoruyla kabul ettirmeye çalışması, her türlü devlet işini kontrolunda bulundurma-

sı, hükümetleri ataması, Mozambik'i Mozambiklilere pazarlamaya çalışması, köylülüğün derinden derine kinini biliyordu.

1930'larda bir grup köylü tarımsal ürünlerini pazarlamak, üretimini düzenli kılmak amacıyla kooperatifler kurarlar. Sömürgeci faşist yönetim. Böylesi kollektif hareketleri her türlü olanaktan yoksun kılınış ağır denetimle, vergilerle kuşatmıştır. Bu baskılara yönelik köylülerin tepkisi artık politik bir nitelik almıştı.

Portekiz sömürgeciliği, direniş hareketlerinin filizlendiği 1920'lerden FRELIMO'nun organize bir güç olarak ortaya çıkışına dek geçen süre boyunca, oluşan direniş örgütlerini satın aldıkları liderler aracılığı ile bölmeye ya da yönlendirmeye çalışmışlardır. Satın almayolunun temelinde faşist baskı (1930'lar sonrası) ve zor yer alırken, para, mevki ve kabile şeflerine bölgelerinde destekli egemenlik hakkında bu yolun aralarındadır.

Örneğin; 1920'lerde kurulan Gremic Africano (Afrika Birliği) liderlerinden bir kısmı Portekiz yönetimince satın alındığından örgüt ikiye bölünmüştü. Bu tür örgütler, faşist Salazarın "Yeni Devletin'in" kurulmasından sonra gelen baskılar, satın almalar sonucu yozlaşmış, giderek burjuva kulüpleri haline gelmişlerdir. Ancak artık direniş tohumları atılmıştı. Tüm etnik gruplar, sosyal yapılar, örgütlenmelerini yaratıyorlardı. Direnişin canlılık ve örgütlülük süreci 1945'lere gelindiğinde dahadan etleşmiş, belirginleşmişlerdir.

Özellikle 2. dünya savaşı sonucu, dünya faşizminin yediği ağır darbeler, sosyalist sistemin büyük kazanımları, Mozambik direnişi üzerinde de önemli etkiler yapmış ve politik faaliyetlerin canlanmasında işçi, öğrenci ve köylülüğü kapsamada olumlu bir rol oynamıştır.

1947'de işçi grevleri patlak verir, ardından öğrenci gençlik mücadeleye katılır. 1949'da liseli öğrencilerin kurdukları NESSAM adlı örgüt, bağımsızlık mücadelesinde aktif olarak yer alır. Bu örgüt, ülke çapında bir iletişim ağı oluşturabildiği gibi, sonraları Frelimo için harekete geçebilecek kadro kaynağıda olmuştur. NESSAM, varlığını resmi olarak 1964'e kadar sürdürdü. Faaliyetlerini sosyal ve kültürel etkinliklerle kamufle eder. Ancak bu tarihtedir ki gizli polis tarafından kapatılır. Fakat kararın pek fonksiyonu kalmamıştır. Çünkü 1963'de NESSAM yöneticileri Mozambik Öğrenci Birliği'ni kurmuşlar ve Frelirnonun örgütsel iradesi altına girmişlerdir.

İşçi grevleri 1956, 1962-63'de yeniden patlak verir, bu grevler politik yeraltı gruplarınca yönlendirilir. Çünkü kurulmasına izin verilen sendikalar sadece beyazların ve bazende asimile edilmiş Afrikalıların üye olabildiği faşist sendikalardır.

FRELIMO'nun ilk başkanı Eduardo Montlane (sağ baştaki)

Ancak grevlerde kendiliğindenciliğin ve bölgeciliğin ağır basması, politik grupların yeraltı örgütü olarak faaliyetlerinin kısa süre önce başlaması ve güçsüz olması sonucu, grupların İradi; yönlendirme çabalarına rağmen, eylemler başarısızlığa uğramıştır.

Buna rağmen, eylemlerin ve halkın hoşnutsuzluğunun artması, baskıyı, baskıda yeni yeraltı örgütlenmelerini ya da bunların arasındaki birliği doğurur. FRELIMO yani Mozambik Kurtuluş Cephesi'nde ülke çapında ki bu yeraltı Örgütlenmelerinden en büyük üçünün birleşmesi ile 1962'de kurulur. Bu üç örgüt 1960'da kurulan UDENOMO (Mozambik Demokratik Ulusal Birliği) 1961'de kurulan MANU (Mozambik Afrikası Ulusal Birliği) ve de UNAMI (Mozambik Afrikası Ulusal Bağımsızlığı) idi.

Birleşmeyle birlikte 1962 Eylül'ünde, FRELIMO'nun 1. Kongresi gerçekleştirilir. Kongre sonucunda Frelimo, Sömürgeciliğin kovulmasının ve ülke bağımsızlığının, ancak silahlı mücadele ile kazanılabileceğini kabul eder ve dünyaya açıklar.

"Barışçıl yollardan bağımsızlığımızı kazanabilmemiz için gerekli her çareye başvurmakta kararlı olmamıza rağmen, savaşın gerekli ve kaçınılmaz olduğu sonucuna varmıştık."

Portekiz Sömürgeciliğinin faşist politikası, sömürgelerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımadığı gibi, her türlü barışçıl politik eylemleri (Grev, gösteri, Dilekçe vb.) silah zoruyla ve kanla bastırmaya çalışmıştı. Artık Ulusal Kurtuluş hareketi için iki başlı tek alternatif vardır. "Ya zafer ya ölüm"

"Bu nedenle Frelimo liderleri, silahlı mücadelenin tek (Temel - bn) mücadele metodu olduğunu inandılar."

Silahlı mücadele, örgütün kurulma-

sından iki yıl sonra başladı. Bu iki yıl boyunca, teknik eksiklikler giderilmiş ve halk içerisinde, kadrolar tarafından, kuruluş için silahlı mücadelenin gerekliliği temelinde politik ajitasyon yapılmıştır. (*)

Frelimo 25 Eylül 1964'de Mozambik halkına, kendi öz örgütleri Frelimo'nun ülkenin tam bağımsızlığının kazanılması için silahlı mücadeleye başladığını ilan eder.

"Mozambik Halkı - Bu gün Frelimo hepimiz adına Mozambik'in tam bağımsızlığına kavuşması için Portekiz sömürgeciliğine karşı Mozambik halkının genel silahlı ayaklanmasının başladığını gururla ilan eder."

Böylece ülkenin iç taraflarında başlayan silahlı mücadele, askeri hedef olarak Karakol ve idari noktaları seçmiştir. Bu eylemlerin başarısı örgüte katılanların sayısını ve örgütlenmenin gücünü arttırmıştı. 1964'de Frelimo'nun eğitim görmüş 250 adamı, 1967'de donatılmış 8000 kişilik bir ordu oldu.

Silahlı mücadelenin toparlayıcı ve bireysel değil kitlevi karakteri kendini bir kez daha gösteriyordu. Temel mücadele metodu olarak alınan ve politik mücadelenin bir biçimi olan silahlı mücadele sayesinde "Frelimo'nun savaşıma gücü 3 yılda 32 kat artmıştır."

Frelirnonun silahlı mücadeleye yüklediği işlev, reformistlerin söylediği ve savunduğu gibi mevcut düzeni salt rahatsız edici eylemler şeklinde olmamıştır. Frelimo silahlı mücadeleyi, sonunda portekiz sömürgeciliğini koyacak bir halk savaşının temel aracı olarak görmüştür.

"Frelimo... Portekizlileri rahatsız edecek eylemlerde değil sonunda onları yenecek bir halk savaşına hazırlanmıştır."

Kuzey Mozambik, silahlı mücadelenin başladığı 1964 yılından sonra Portekiz işgalinden kurtulur.

Bu kurtarılmış bölgelerde her türlü sömürüye son verir, eğitim kampları, okullar, sağlık ocakları kurulur. Halk, kendi yönetimine ilişkin her türlü politik tartışmayı yapar ve karar alır. Aynı zamanda bu bölgeler kurtuluş ordusu için, asker ve lojistik destek kaynağıdır.

1968'de ki 2. kongre, bu kurtarılmış bölgelerden olan NIASSA eyaletin de yapılır. 2. kongre bir yıl sonra gündeme gelecek ayrılık öncesi örgüt için mücadeleyi de yansıtır.

Bu yıla kadar geniş halk yığınları içerisinde örgütlenen Frelimo'nun, iç sorunları da halk içi sınıf ve sosyal katmanların aralarındaki çelişkilerden farklı değildir.

Mozambik ve diğer Afrika ülkelerinde ki pre-kapitalist ilişkilerin cisimlendiği kabilecilik, bu ülkelerin sosyal, siyasal yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Bağımsızlık savaşlarını yöneten politik örgütler içinde de göz ardı edilemez bir gerçeklik olarak kabilelerin varlığının, ulusal savaşa yığın katılımı noktasında başlangıçta ki olumlu etkisi, politik yapının hedef ve programı netleştikçe olumsuzluğa dönüşüyor, örgüt içi çelişkilerin yoğunlaşmasına, kabilecilik - bölgecilik çatışmasına yolaçıyordu. Bu gelişim seyri diğer Afrika ülkeleri kurtuluş hareketlerinde olduğu kadar Frelimo'da da yaşandı.

Frelimo'nun 1962'de ki kongresinde başkan seçilen Eduvardo Mondlane 1968'de kurtarılmış bölge olan Kuzey Mozambikte yapılan ikinci kongrede tekrar başkan seçilmesinin ardından 1969'da Dares Sallarn katledilince, örgüt içi çelişkilerde tamamen açığa çıktı. 2. kongrede marksist Samora Machel ile Marcelino

dos Santos önderliğinde ki devrimci kanat ilk- sağ sapmanın temsilcisi Papaz Uria Simango) önderliğindeki uzlaşmacı kanat arasında geçen yoğun tanışmalar sonucu sağ sapma etkisiz kılınmıştır. (**)

Kongre sonucu yeniliğe uğrayan Lazzaro Kavadame -, Uria Simango grubu "İktidarın geleneksel yapısını sürdürmek isteyen Afrika Feodalitesinin çıkarlarını temsil ettiği kadar; özellikle silahlı mücadelenin hızla gelişimine karşı koymak için Portekiz sömürgeciliğini destekleyip harekete geçirdiği daha çekirdek halinde olan - yerli burjuvazinin çıkarlarının savunucusuydu.

iki kanat arasında ki mücadele bir başka anlatımla uzun süreli bir halk savaşının emperyalizmin - sömürgeciliğini kovabileceğini savunan "İşçi - Köylü ittifakı" ile sömürgeci sistemle uzlaşıcı, biçimsel bağımsızlıktan yana olan "Burjuvazi - Feodalite ittifakı" arasında idi.

Bu kongre ile artık mücadelenin Portekiz sömürgeciliğine karşı savaşım yönünden ayrı olarak 'kurtarılmış bölgelerde yaratılmak istenen toplumsal düzenin nüve organlarının örgütlenmesi ve hayata geçirilmesi için somut kararlar alınır.

Devrimci kanadın" örgüte hakim olmasının ardından uzlaşmacılar ve kabile şefleri FRELİMO'dan ayrıldılar ve portekizlilerle anlaşış teslim oldular. Bu gelişme sonucu bağımsızlık hareketinin güçten düşeceği beklenirken tam tersi oldu. Örgüt giderek daha hızlı geliştiye güçlendi..

İşçi-köylü ittifakını temel alan FRELİMO II. kongreden 1975 yılına yani bağımsızlık ilanına kadar geçen mücadele süreci boyunca silahlı savaşımı ülkenin her

bölgesine yayacak, kitleleri devrim için seferber edecek ve Halk Savaşı Stratejisini hayata geçirecekti.

FRELİMO'nun bölünmeden sonraki bu başarısı, ancak yaşanan süreci örgütün gerçek bir "parti" olması süreci olarak ele alınırsa anlaşılabilir. Çünkü Marksist-leninist bir politik organizasyonunun partileşme süreci ideolojik birlikten-netlikten, kadro üretkenliğinden-yetiştirilmesinden ve hiyerarşide konumlandırılmasından istenilen toplumsal dönüşüme ilişkin programın yaratılmasından geçer. Bu koşulları sağlayan politik organizasyon, doğru ülke tahlili ile yine doğru mücadele anlayışını temel almışsa hızla gelişir ve sınıf tabanına oturur.

SONUÇ

Evet sonuç... Bazılarına göre bu "rncercacılığın"da hüsrarla bitmesi gerekiyordu... Ne yazık ki bitmedi.

Bu gün Mozambik halk demokrasisi ile yönetilen bir ülkedir.

1977'de 3.Kongresini yapan FRELİMO, halk demokrasisini "demokratik halk örgütlenmelerinin, bir başka deyişle, kurtuluş savaşı sırasında ortaya çıkan ve kurtarılmış bölgelerde kökleşen halk iktidarının örgütsel yapılarının bütün ülkeye yayılması ve sağlamlaştırılması olarak tanımlamıştır.

Devrim sonrası Mozambik halkı bir yandan diğer ulusal kurtuluş hareketlerine yardımını sürdürürken, diğer yandan bir ileriki toplumsal düzenin temellerini yaratma mücadelesini sürdürüyor.

Kitlelerin harekete geçirilmesinde dinarnızador (harekete geçirici grup) adı verilen örgütlenmeler anahtar rol oynuyor.

Monilane'den sonra

FRELİMO'nun başına geçen

Samora Machel.

Bu örgütlenmeler, her çalışına biriminde (fabrika, okul vb.) üyelerinin sürekli bir araya gelip, sorunları tartışmaları, çözümler bulmaları, plan-program hazırlamaları kısacası en geniş şekilde demokrasiyi içlerinde işletmelerisayesinde kitlelerle, uygulanan politika arasında kopukluk tehlikesini ortadan kaldırıyorlar.

Kırsal alanda yaratılan "Komün Köy"ler, insanların ortak hastanelerinin, okullarının, doğumevlerinin, hamamının, halk pazarının, yüzme havuzunun ve bir toplama salonunun olduğu kırsal bir yerleşme biçimi idiler. Burada toprak ortak işleniyor, ürün aynı şekilde ortaklaşa kaldırılıyor ve kooperatifler aracılığıyla genellikle devlete pazarlanıyor.

Şehirlerde ve kırsal alanda ki küçük esnaf ve zanaatkarların mülkleri devletleştirilmemiş aksine üretimlerini arttırabilmeleri ve sosyal-ekonomik güvencelerinin sağlanması için kendi istekleriyle kooperatiflerde örgütlenmeleri teşvik edilmiştir.

Bu gün Mozambik devrimi, dünya işçisınıfı devriminin bütünleyici bir parçasıdır ve sosyalizme geçişin maddi temelini yaratacak ve ideolojik temellerini sağlamlaştıracak bir yönetim biçimi olan halk demokrasisi ile yönetilmektedir.

DIP NOTLAR

- (if) Mozambik devrimi silahlı kadroların eğitimi konusunda Cezayir ve Tanganika (Tanzanya) tarafından büyük yardımlar görmüştür.
- (**) Samora Machel Mozambik devriminde anahtar rol oynayan Tete Eyaletinin siyasi komiseri ve politik - askeri liderliğin en önemli kişilerinden idi. Marcelino dos Santos: Ülke içinde sanatsal etkinliklerinde aktif rol almıştır. Paris'te yaşadığı sürgün hayatı sırasında FRELIMO'nun kuruluşunda yer alır. Bugün Mozambik'te en etkin liderlerdendir. Uria Simango: Katolik papaz. Frelimo'nun kuruluşunda genel sekreter yardımcısı.
- (* * *) Afrika kıtasında emperyalist sömürgecilik politikasının bir işlevi de ülke halklarının uluslaşma sürecinin bilinçli olarak engellenmesi, kabilecilik yaşamının, bölgesel parçalanmışlığın muhafazası olarak şekillenmiştir. Böylece bu politika aracılığıyla toplumsal uyanış, ağır sömürü ve baskı koşullarında da olsa örgütsel-ulusal birliğini sağlayamayacak, tek tek bölgesel başkal-

FRELIMO içinde Machel'in muhalifi Marcelino Dos Santos.

dırılar kolaylıkla bastırılabilircekti.

Bu nedenle uluslaşma süreci Afrika kıtasında aynı zamanda başkaldırış sürecidir de. Başkaldırış ne denli hızlı yayılır ve etkinleşirse kabile-bölge ilişkilerinin, dar görüşlülüğün yerini ulusal bilinç ve karakterin alışı da o denli hızlı gelişmiştir.

Mücadelenin emperyalizme ve onun ülke içindeki işbirlikçilerine karşı sürmesi demek, ulusal savaşım ile sınıfsal savaşımın bir arada verilmesi demektir. Açık işgal, savaşımın ulusal yanını ön plana çıkarırken, gizli bir emperyalist işgal olgusu savaşımın sınıfsal yanını ön plana çıkaracaktır. Özellikle Afrika kıtasında, daha doğrusu yaygın prekapitalist ilişkilerin ağır bastığı ülkelerde, emperyalizmin izlediği **böl-yönet" politikasını boşa çıkarmasının tek yolu, temel alınan mücadele yönteminin, uluslaşma süreci içerisinde "bağ" sağlayıcı görevi görmesidir. Ki böylece olmuştur.

Bu noktada Mozambik için, uluslaşma sürecinde Frelimo'nun ayrı bir yeri vardır. O, içinde her

türlü kabile insanını, ortak bir noktada, ülkenin bağımsızlığı noktasında mücadeleye sokabilmiştir. Örgütün bölge örgütlenmelerinde veya alt organlarında değişik kabile insanlarını bir araya getirme ve çalıştırma başının etkeniydi. Mozambik halkının uluslaşma sürecinin örgüt içi işleyişi bu şekilde idi. Olayın bir yanı böyle. Diğer yanı ise ülke çapındaki uluslaşma sürecinde kurtuluş örgütünün halka ulusal bilinci taşıması, geniş örgütlük ağı ile bölgeler, kabileler arası ilişkiyi, birliği ve bir ulusuh insanları oldukları düşüncesinin yayılmasını sağlamasıdır. "FRELIMO bizim tek bir halk olduğumuzu gösterinceye kadar bir ulus olduğumuzun farkında değildik.

KAYNAKÇA:

FRELIMO - Üç Kıta Yayınları
Mozambik Kurtuluş Hareketi - Yöntem Yayınları
Dünyada Neler Oluyor? - Alan Yayınları
Devrimler Karşı - Devrimler Ansiklopedisi - Gelişim Yayınları
Afrikada Sınıf Mücadelesi - Nukrumah

KAMPUÇYA SORUNUNA BİR BAKIŞ

Nadir KARACA

Bilimsel sosyalizm kuramcılarının kapitalist toplumun ilişki ve çelişkilerini çözümlemesi, onları sosyalist üretim ilişkilerinin kapitalizmin yıkıntıları üzerinde yükselişi tespitine ulaştırmıştı. İdeolojik düzlemde gerçekleştirilen bu bilimsel yargı, 1917 Sovyet Ekim Devrimi ile ete kemiğe büründü. Ve dünyanın 1/6'sında sosyalist üretim ilişkilerinin örgütlenmesi olanağı doğdu. 1917-1945 arasında da Çin, Vietnam Devrimleri'nin yanı sıra Doğu Avrupa'da meydana gelen Demokratik Devrimler dünyanın 1/3'üne sosyalizmin kapılarını araladı. İlerleyen süreç sosyalizmin, salt iktidarın ele geçirilmesi değil, aynı zamanda uzun erimli ve belki de iktidarın ele geçirilmesinden daha da zor evreleri içeren bir aşamanın yaşanması gerektiğini gösterdi. Birçok ülkede halkları ilerleyen tökezletecek olumsuzluklarla karşılaştı. Keza burjuvazinin ideoloji ve üretim gücünün sosyalist toplum içinde bulduğu yansılar, sağ ya da sol görünümünde de olsa revizyonizmin etkinlik kazanması uygun zeminler yarattı. Bu etkilemeler sosyalist üretim ilişkilerinin örgütlenmesinin önüne setler çekerken, uluslararası planda da sosyalist sistemin kendi iç ilişkilerinde farklı revizyonist kamplaşmaları ortaya çıkardı. SSCB-Çin çatışması, Etiyopya'da yaşanan Eritre sorunu, Angola devrimi sırasında MPLA ile FNLA arasındaki saflaşmalar, daha da önemlisi Kampuçya'da yaşanan Pol Pot rejiminin Heng Sambrinie önderliğinde devrilmesiyle yaşanan Çin-Vietnam sıcak savaşı vb. sosyalist sistem içindeki sağlıksızlığın nedenleriyle tartışmaya açılması nı zorunlu kılıyor.

Kampuçya'da sosyalizmin örgütlenmiş süreci ve 1984 yılında meydana gelen gelişmeler, bir yandan sosyalizmin örgütlenmesi sorununa ilişkin yanlış anlayışların eleştirisini görev haline getirirken diğer yandan da sosyalist sistemin iç çelişkilerinin sorgulanabilmesine olanak sağlıyor.

Uzakdoğu'yu kaynar kazan haline getiren bu gelişmeleri sadece sonuçlarıyla değerlendirmek bilimsel bir yaklaşım olmaz. Neden-sonuç diyalektik bütünlüğünü gözden kaçırmamak için Kampuçya sorununu biraz daha eskiye uzanarak irdelemek durumundayız.

KIZIL KMERLER'İN İKTİDARI ALMADAN ÖNCESİNE KISA BİR BAKIŞ:

Eski adı Kamboçya, yeni Kampuçya olan bu ülke, 1877 yılında özgür bir ülke olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Fakat bu süreç içinde Fransız sömürgeciliği, ülkeyi istila etti. Bu işgal 1945 yılına kadar sürdü. Vietnam - Fransız savaşı so-

"Kızıl Kmerler emperyalizmin kuklası faşist iktidarı, uluslararası sosyalist güçlerin de yardımıyla devirmişlerdi, sıra yeni toplumsal ilişkilerin ülkede tesis edilmesine gelmişti, ve bugünkü sorunların başlangıcında bu noktadan itibaren başladı."

nucu yapılan Cenevre antlaşmasıyla Kamboçya'da bağımsızlığına kavuştu. 1970 yılına kadar ülke Prens Sihanuk'un idaresinde kaldı. 1970'de' Maraşal Lon Nol'un yaptığı bir darbe ile Sihanuk iktidardan düşürüldü.

Bu darbeden sonra ülkede kıpırdanmalar başladı Lon Nol'un diktatörlüğüne karşı ordunun içinde dahil olmak üzere çeşitli çevrelerden muhalefet yükseldi.

Bu muhalefetin merkezinde Kızıl Kmerler vardı. "Halk Savaşı"nı savunan Kızıl Kmerler, bu strateji çerçevesinde mücadeleyi yönlendirecek, geniş halk yığınlarıyla yönlendirerek, Giderek yayılan mücadelede Kızıl Kmerler. Kuzey Vietnam ve Çin tarafından destekleniyordu. Çin, Kızıl Kmerlere silah ve malzeme yardımı yaparken, Kuzey Vietnam'da 30 bin kişilik bir kuvvetle yardım etmekteydi.

19 Nisan 1975'te başkent Phoum Penh (Pom Pen), Kızıl Kmerlerin eline geçti. Ülkenin adı Kampuchea (Kampuçya) oldu. Kızıl Kmerler, emperyalizmin kuklası faşist iktidarı, uluslararası sosyalist güçlerin de yardımıyla devirmişlerdi. Sıra yeni toplumsal ilişkilerin ülkede tesis edilmesine gelmişti. Ve bugünkü sorunların başlangıcı da bu noktadan itibaren başladı.

KIZIL KMERLERİN YÖNETİMİ VE GELİŞMELER KARŞISINDA VIETNAM'IN KAMPUÇYA'YA MÜDAHALESİ

rı üç yıl sürdü. DHD (Demokratik Halk Devrimi) programının uygulanması gereken bu üç yıl içerisinde, Kızıl Kmer'lerin izlediği yanlış politika sonucunda ülkede adalet felakete uğramıştı. Bu zaman zarfında kaba mantığın yaptığı hataların en somut göstergesi 3.5 milyon ölüydü.

Amerikan emperyalizminin desteği- ne sahip faşist rejimin devrilmesinden son- ra Kmerler, geçmişte burjuva yozluğunun merkezi olarak gördükleri kentleri zor yo- luyla boşaltmaya yöneldiler. Emperyalist ilişki ağının bir sonucu olarak yeni sömür- ge ülkelerde çarpık bir kentleşme olması ve bu çarpık kentleşmenin içinde barındır- dığı sorunların çokluğu yadsınamaz. DHD'nin önündeki görevlerden biri de bu çarpık şehirleşmenin aşamalı bir şekilde düzeltilmesidir. Aynı süreçte kırsal önemi artırılarak kentlerdeki nüfus fazlasının kı- ra aktarılması da gerekecektir. Ama bun- ların yapılabilmesi, sürecinin karakterine uygun olabilmesidir. DHD, proletaryanın diğersınıfskatmanlarıyla iktidarı bölüştü- ğü -kendi önderliğini kaybetmeden- zorun- lu bir süreçtir. Bu süreçte diğer sınıf ve ta- bakalarla olan ilişkiler, proletaryanın güç- lenmesine paralel olarak sürekli yeni baş- tan düzenlenir. Özellikle iktidar burjuva katmanlarla bölüşülüyorsa, ortaya çıkan sorunların aşılabilmesi İÇİP proletaryanın zora başvurması gerekebilir. Proletaryanın uzun vadeli müttefiki olan kent küçük burjuvazisi ve köylülükle olan ilişkiler çok daha esnek yürütülmelidir. Emperyalizm tarafından sürekli körüklenen ve giderek tüm toplumu kangren gibi saran küçük burjuva özelemleri devrimle birlikte bir an- da koparıp atmak imkansızdır. Burada ya- pılması gereken, alt yapıda üretim ilişki- lerini giderek kollektifleştirirken, üst ya- pıda ise emperyalizmin kültürünü tasfiye ederek, yerine halkların kültürünü yerleş- tirmektir. Bu ise, Kampuçya'da da bugün- den yarına bir çırpıda olacak birşey değil- dir.

Kmerler'in kentleri boşaltıp kırsal sür- meye çalışmaları, en azından yeni sömür- gecilik ilişkiler içersinde palazlanan küçük burjuva özelemlerle çatışmaya yolaçabilir niteliktedir. Bunun dışında, sosyalizmi il- ke olarak benimseyen anti-emperyalist, anti - Lon Nol'cü kesimlerin de böyle bir olaya tepki göstermeleri çok doğaldır. Ni- tekim bu uygulama muhalefetin oluşma- sında önem taşıyacaktır.

Kmerlerin diğer büyük girişimi ise, geniş köylü kitlelerini büyük sulama pro- jeleri için seferber etmektir. Bunun yürü- tülmesinde de yine zor, temel öge olarak ele alındı. Tarımsal kalkınmanın can da- man sulama projesinin yaran tartışılmaz. Yalnız, böylesi bir projenin hayata geçi- rilmek istenmesinde yapılabilecek yanlış- lıklar, amaçlarının tam tersi sonuçlan ve- rebilir. Kampuçya'da da böyle olmuştur. Feodal ilişkilerin oldukça yoğun olduğu bu ülkede uygulanan zor, ters tepmiş ve geleneksel olarak pirinç ihraç eden Ka- mpuçya, sonuçta üretimin düşmesiyle cid- di ek sıkıntı içine girmiştir.

Bunların dışında TV, daktilo, otomo- bil vs. gibi araçlar yozlaşmış bir hayatın unsurları olarak değerlendirildi.

Bilinçli kullanıldığında sosyalist bi- linç ve üretimin gelişmesinde önemli kat- kıları olabilecek teknolojik gelişmelere sırt çevirmenin yanı sıra, aydın kesim üzerin- de yoğun baskılara girişildi. İşbunlarla da kalmadı.

Yaşanan sürece eleştirilerde bulunan ve muhalefet eden devrimciler de bu bas- kılardan nasibini aldı.

Baskılar giderek tırmanır, katliamlara dönüşün Can korkusuna düşen halkın bir

"Pol-Pot rejiminin uyguladığı politika, sosyalist sistem içindeki iki farklı görüşten biri olan Çin'in milliyetçi sapma anlayışının hiç bir süzgeçten geçirilmeden otomatikman Kampuçya'ya aktarılmasıdır."

kesimi çareyi yurtdışına kaçmakta bulur.

Bu arada ülkede Pol-Pot rejimine karşı oluşan muhalefet "Kampuçya'nın Ulusal Kurtuluşu İçin Birleşik Cephe" (KUKI-BC) adlı örgütte toplandı. Bu ör- gütün yürüttüğü mücadeleye Vietnam des- tek verdi.

Pol-Pot rejiminin uyguladığı politika, sosyalist sistem içindeki iki farklı görüş- ten biri olan Çin'in milliyetçi sapma an- layışının hiçbir süzgeçten geçirilmeden, otomatikman Kampuçya'ya aktarılması- dır. Zaten kendi sapma olan bir anlayışın zaman - mekan kavramlarını hiçe sayarak, farklı bir ülke koşullarında uygulanmaya çalışılmasının yarattığı sorunlar Pol-Pot

rejiminin yıkılmasının nedenlerinden bi- rini oluşturmuştur. Pol-Pot rejimine kay- naklık eden bu sakat anlayış ve bunun kar- şıtı durumuna düşen SSCB rejimini bir- kaç cümleyle anlatmaya çalışalım.

Herşeye ekonomik ilişkiler çerçevesin- de bakan ve ekonomik ilişkiler ağının do- ğal gelişiminin sosyalist insan yaratacağın- dan hareket eden modern revizyonizm SSCB'de ete kemiğe bürünürken, diğer gör- rüş Çin tarafından ileri sürülüyordu. Bu- na göre sosyalist insan herşeydir. Sosya- list kültür tüm sorunları çözebilecek güç- tedir. Ekonomik ilişkiler, bu valontirist ya- na göre tali konumdur. Sosyalizmin hem bilinçli insan hem de buna denk düşecek ekonomik ilişkiler bütünü olduğunu kav- rayamadan bu iki sapmanın, devrimini yapmış ülkeleri ve hatta devrim mücade- lesi veren güçleri bile az - çok etkisi altına aldığını görüyoruz. Sosyalist sistemin baş- lıca iki gruba ayrılması ve giderek bu iki grubun çatışmaya girmesi, devrimini yap- mış ülkeleri olduğu kadar Çin Hindi yarı- madasındaki ülkeleri de etkiledi.

Kampuçya devrim sırasında Çin'in ideolojisini tamamen benimserken, Viet- nam da SSCB ile karşılıklı yardım ve iş- birliği ilişkilerine girdi, Budurumbile baş- lı başına sorun yaratacak önemdedir. Ara- larındaki ideolojik ayrılık Kampuçya'nın Çin Kültür Devrimi'nden esinlenen aşırı sert uygulamalarıyla bütünüleştirdi. Bubaskı ve uygulamaları Heng SamrirTninönder- liğinde oluşan cephenin Pol-Pot rejimine karşı mücadeleyi yükseltmesine yol açın- ca, ülke içindeki dengeler yeniden değış-meye başladı. İktidara alternatif yeni bir güç varidi. "Kampuçya'nın Ulusal Kurtu- luşu İçin Birleşik Cephe"... (1978)

Tüm bu nedenlerin yanısıra muha-

Fotoğrafta Prens Shanouk'un askerleri görülüyor.

lefetin en ağırlıklı ayağını oluşturan şimdiki Kampuçya yönetiminin merkezi Vietnam'da olmasından dolayı, iki ülke arasında ilişkiler hızla bozuldu. 1977'den itibaren sınır çatışmaları başladı. Karşılıklı toprak ihlalleri oluyordu. 1977 Aralık ayının son günlerinde Vietnam, Kampuçya'ya büyük kayıplar verdirdi. 1978 Şubatında Vietnam çatışmaları durdurmayı, sınırın her iki tarafından 5 km. genişliğinde askerden arındırılmış bölge tesis etmeyi önermiş ve birbirlerinin iç işlerine karışmamayı teklif etmişti. Pol-Pot rejimi bunu kabul etmedi, çatışmalar giderek tırmandı. Muhalefet cephesiyle, Vietnam, birlikte 27 Aralık 1978'de saldırıya geçti. 7 Ocak 1979'da başkent Pom-Pen ele geçirildi. Pol-Pot ise yanına aldığı bir kışını kuvvetiyle, Tayland sınırındaki dağlık ve ormanlık bölgeye çekildi. 8 Ocak 1979 günü Heng Samrin kendi başkanlığındaki "Kampuçya Halk İhtilal Konseyi"ni kurdu ve "Kampuçya Halk Cumhuriyetinin kuruluşuna açıkladı.

Durum bu noktaya geldiğine göre, bu noktada akla hemen şöyle birtakım sorular gelmektedir. Vietnam'ın Kampuçya'ya açık müdahalede bulunması doğru mudur? Ve devrimci görev ne olmalıdır? Yapılan, enternasyonelist bir dayanışma mıdır? Yoksa devrim ihracı mıdır?

Başından beri Kampuçya'daki devrimci güçleri destekleyen Vietnam, Pol-Pot'un yönetime gelmesi ve DHD sürecinin bilinen biçimiyle gelişmesi sonucu bu sefer güçlerini devrimci muhalefetin yanında seferber etmiştir. Pol-Pot-rejimi sadece ülke içindeki katliamlarıyla kalmamıştır. Çatışmalar, uluslararası planda ABD-CIA, destekli ve çeşitli gerici rejimlerin desteklediği Kızıl Kmerler ve Sihanuk Kuvvetleriyle Heng Samrin kuvvetle-

rinin çatışması şeklinde bir boyut kazandı. İşte bu nokta önemlidir. Çünkü bu çatışma, diğer bir anlamda emperyalizmden kopma mücadelesidir de. Çin-Sovyet çatışmasının bu ülkeye yansması, ise mücadelenin ayrı bir boyutudur. Ve soruna yaklaşımda ön plana çıkarılmaması gereken bir yandır.

Bugün Kampuçya'daki çatışmaların eriştiği boyut, ABD emperyalizminin desteğindeki güçlerle sosyalist güçler arasındaki çalışmaya dönüşmesi biçimindedir. Bu noktada sosyalist güçler arasındaki çatışmaya dönüşmesi biçimindedir. Bu noktada devrimci güçlerin çatışmayı kendi lehine çevirmesi için Vietnam halkından enternasyonel destek istemesi doğaldır. Ve Vietnam'ın da destek vermesi, Pol-Pot'a karşı çatışma içinde yer alması doğru bir tavır olarak görülebilmelidir. Zaten enternasyonel destek-yardım da bunu gerektirir.

Ancak bu noktada desteklenen güçlerin niteliğine ve de emperyalizmle olan ilişkilerine göre de değerlendirme yapılmalıdır. Açıktır ki Sosyalistler gericiliğe ve emperyalizme hizmet eden her türden çatışmada, devrimci güçlerden yana olmak durumundadırlar. SSCB'nin bölgede Çin'le çatışmasının bir görünümü de olsa, esas olarak ABD-CIA destekli hareketler olması nedeniyle Kızıl Kmerlerle Prens Sihanuk taraftarlarına karşı Vietnam ve Heng Samrinkuvvetlerinindesteklerler.

Ama esas belirleyici güç olan Heng Samrin'in kuvvetleri olmalıdır. Yani Heng Samrin kuvvetlerinin halk güçleri ile olan ilişkileri açısından halkın çoğunluğunca tasvip edilmiyorsa ve halkın çoğunluğu sosyalizm taraftan değilse, devrimi garanti altına alacak halk kitlelerinin desteği söz konusu değilse. Vietnam'ın Kampuçya'da-

ki mücadeleye müdahalesi tasvip edilemez.

Enternasyonizm, geniş halk kesimlerinin talabi üzerine diğer devrimci güçlerin destek vermesiyle söz konusu olabilir. İşte bu çerçevede baktığımızda "modern revizyonizm" in birçok ülkedeki çıkmazının da izahı kolaylaşıyor ve sonunun Afganistan'daki gibi "devrim ihracı" olmadığı görülebiliyor.

Vietnam'la SSCB arasında çeşitli alanlarda işbirliği olduğu bir gerçektir. Ama bununla Vietnam'ın SSCB'nin doğrultusunda hareket ettiğini söyleyemeyiz. Bunu söylemek, bugün modern revizyonizmin sosyalist sisteme damgasını vurdu-

"enternasyonizm, geniş halk kesimlerinin talebi üzerine diğer devrimci güçlerin destek vermesiyle söz konusu olabilir."

ğunun ve o çizginin onaylanmasının bir başka şekilde izahı demektir. Bu anlamda özellikle Vietnam, Küba. vb. ülkelerin ayrımını da koymak gereklidir.

Peki tüm haklılıklarına rağmen Vietnam'ın Pol-Pot rejimini yıkmak için ülkedeki muhalefet güçlerinin de yedekleyip Pom Pen'e kadar ilerlemesi ve giderek bu hareketi tüm Kampuçya'ya yaymasını da doğru olarak değerlendirebilir miyiz?

Vietnam güçlerinin Kampuçya'da bir çatışmada birinci derecede rol oynamasının kabulü ancak emperyalizmin karşı güçleri tüm olanakları ile destekleyip saldırıya geçirmesi halinde mümkün olabilir. Emperyalizm birinci derecede işin içinde rol oynamadıkça. Vietnam'ın Heng

Samrin kuvvetlerini yedeklemesini kabul edebilmek mantıklı bir görüş olamaz.

Karnpuçya'da giderek gelişen ve güçlenen bir muhalefet vardır. Vietnam bu muhalefeti başlangıçtan beri çok yönlü olarak desteklemektedir. Pol-Pot rejimi Kampuç halkının gözünde hızla prestij kaybetmekte ve Kızıl Kmer örgütünde toplanan dar bir militan gücün baskı yöntemleriyle ayakta durmaya çalışmaktadır. Hızla gericilesen bu rejime karşı giderek büyüyen KUKİ-BC iktidara alternatif durumdadır ve zaman bu gücün lehine çalışmaktadır. Bu durumda Vietnam'ın yapmış olduğu askeri müdahale birleşik cephenin askeri zaferini kolaylaştırmışa da karşılığında bazı sorunların doğmasına da yol açmıştır. Bugün yeni Kampuçya yönetiminin Kızıl Kmerlerden koparmaya çalıştığı Prens Shanuk'a bağlı olan grup bunun bir örneğini teşkil ediyor. Birleşik cephenin kendi özgücüne bağlı olarak iktidara gelmesi durumundamüttefiklerininvekendisinin daha güçlü, karşısındaki askeri güçlerin daha zayıf olması kuvvetli bir ihtimaldi. Prens Sihanuk taraftarlarına göre; işgalci güç görünümündeki Vietnam birliklerine birtakım millici eğilimlerin muhalefet etmesi doğaldır. Sosyalizmin ve halkın uzun vadeli olarak çıkarı için bu tür kısa vadeli olumsuzluklar göğüslenmelidir.

ÇİN-VİETNAM ARASINDAKİ ÇELİŞKİLER VE KAYNAĞI

Vietnam-Karnpuçyaarasındakisavaşın başlamasıyla birlikte, Çin devreye girdi. Çin'i devreye sokan. Vietnam topraklarım işgale yönelten nedir? Bunları iki başlık altında toplayabiliriz:

a.) Dünya sosyalist sisteminde iki ayrı sapma olarak ortaya çıkan Çin, SSCB çatışması, bu çatışmanın bir ürünü olarak biri SSCB'yi sosyal emperyalist olarak görmekte ve SSCB ile sıkı ilişkilere sahip olan tüm ülkelere ise ona bağlı sömürge-ler olarak değerlendirmektedir. Bu anlayış, ulusal kurtuluş savaşı veren Vietnam'-in savaş sonrasında ülkeyi yeni baştan onarabilmek için SSCB ile girdiği yakın ilişkileri de aynı şekilde görmektedir. 3 Kasım 1978'de Vietnam, SSCB ile "barış, dostluk ve işbirliği" antlaşması imzalandı. Buna göre, karşılıklı yardımlaşma vs. yanısıra, taraftarlardan biri saldırı veya saldırı tehdidi altında kalırsa, taraflar gerekli tedbirleri almak amacıyla derhal birbirlerine danışacaklardı. Bu durum Çin için Vietnam'ı SSCB'nin uzantısı olarak değerlendirmeye yetecekti.

b.) Pol-Pot rejiminin daha Lon-nol iktidarına karşı mücadele ettiği süreçten

beri ÇKP ideolojisi doğrultusunda hareket etmekteydi. Pol-Pot rejiminin iktidarı ele geçirdiklerisonra,ÇKPideolojisinitüm yanlışlarıyla dogmatik bir şekilde ülkeye taşıyınca, ortaya çıkan sorunların büyüklüğünü ve rejimin yanlışlarını, oluşan muhalefeti katliamlarla nötralize etmeye yönelmesi, Vietnam'ın tavır almasına yol açmıştır. Bu durum, Çin'in Vietnam'a karşı tavır almaya yönelmesinin ikinci ana nedenidir.

Bu nedenlerden dolayı Vietnam-Kampuçya arasındaki çatışmada Çin, Kampuçya'dan yana taraf olmuştur. 17 Şubat 1979 gün yüzbin kişilik bir kuvvetle

"Vietnam güçlerinin Kampuçya'da bir çatışmada birinci derecede rol oynamasının kabulü ancak emperyalizmin karşı güçleri tüm olanakları ile destekleyip saldırıya geçirmesi halinde mümkün olabilir."

Çin Vietnam sınırından içeri girdi. Kuzeyde birtakım toprakları işgal etti. Daha sonra, bu askeri hareketin amacına ulaştığını söyleyerek geri çekildi. Bugün de Çin ile Vietnam arasında genellikle Çin'den kaynaklanan sınır çatışmaları gündeme gelmektedir.

Çin'in yukarda anlatılan nedenlerden kaynaklanan mücadelesi ise, hiçbir haklı

nedene dayanmamaktadır. Sosyalistlerin bakışı açısı Çin'in Vietnam'a müdahalesini değil, aksine Pol Pot döneminde rejimin anti-sosyalist uygulamalarına karşı çıkılması gerektiğini savunur. Sosyalizm adına geniş halkıyıınlarınıkatleden Pol Pot rejimine karşı destek vermek ve bugün de bu desteği sürdürmek Çin'i de Pol Pot rejiminin suçlarına ortak etmektedir.

POL-POT REJİMİNİN YIKILMASINDAN SONRAKİ DURUM VE SON GELİŞMELER

Vietnam ile Kızıl Kmerler arasındaki çatışmalar 1984'ün son aylarında tekrar şiddetlendi. Öyle ki, bu çatışmalar Çin ile Tayland'ı da kapsayacak şekilde boyutlanmaya başladı. Heng Samrin yönetimini devirmeye çalışan güçlere bir göz atarsak, çatışmaların vardığı boyuta daha iyi anlayabiliriz.

Daha önceden de belirttiğimiz gibi, ülkeden kaçan Kızıl Kmerler, Tayland sınırındaki dağlık bölgelere yerleşmişler ve Tayland'ın da yardımıyla üsler oluşturmuşlardır. Bu ülkeden yaptıkları vurkaç saldırılarıyla. "Kampuçya Halk Ulusal Konseyi" adındaki Vietnam'ın desteklediği yönetimi yıpratmaya çalışmaktadır.

Şu anda adı geçen üslerin mevcut yönetimi yıkmaya çalışan üç grup var. Bunlar:

- 1- Eski başbakan Lon Nol başkanlığındaki "Kmer Halk Kurtuluş Cephesi" bu cepheye bağlı 12 bin kişilik silahlı gücün olduğunu gazete haberlerinden çıkarabiliriz.
- 2- Kızıl Kmerler: Pol-Pot önderliğinde 90 bin kişilik vurucu gücü olduğu söyleniyor.
- 3- Prens Sihanuk'a bağlı 5 bin kişilik silahlı güç.

Bu güçlerin içersinde Prens Sihanuk'un özel bir yeri var. BM'de Kampuçya'nın esas ve yasal temsilcisi olarak kabul ediliyor. Tüm ülkeler tarafından tanınıyor. Pol-Pot rejiminde bile Kampuçya'nın gerçek yönetimi olarak BM'de Sihanuk tanınıyordu.

Bu güç birleşerek "Kampuçya Demokratik Koalisyonu" adlı birlik oluşturdular. Şu anda bu koalisyonun başında

Prens Sihanuk bulunuyor. İşin ilginç yanı, bu koalisyonu oluşturan bu güçler arasında geçmişte sürekli çatışmalar oluyordu. Önemli görüş ayrılıklarına rağmen, Heng Samrin'i devirmekte anlaşılmış ve kendi aralarındaki ayrılıkları bir kenara koymuş görünüyorlar...

Bu gerici güçler, Tayland, Endonezya, Malezya, Singapur ve Filipinler gibi ABD emperyalizminin bölgedeki temsilcileri görünümünde olan yeni sömürge ülkeler tarafından desteklenmektedir. Yeni Kampuçya yönetimini dolayısıyla Vietnam'a karşı savaşan bu gruplara, askeri ve maddi yardımlarda bulunmaktadırlar.

Heng Samrin ve Vietnam birliklerine karşı savaşın yönetilmesinde ağırlıklı fonksiyonu Çin üstlenmiş gibi görünse de emperyalizmin bölgedeki yeni sömürgeleri yukarıda adlarını saydığımız vasıtasıyla Çin'den geri kalmadığı belirtmek gerek -özellikle de Tayland aracılığıyla karşı devrimcilere silah, cephane ve yiyecek yardımını sürdürüyor. Gerektiğinde Tayland topçularının Kampuçya topraklarını ateşe tutması da ayrı bir askeri yardım fonksiyonu taşıyor. Bunların dışında, emperyalizmin uluslararası planda diplomatik desteği de sürüyor. Denilebilir ki, emperyalizm ile Çin'in istemleri bu olayda üstüste düşmüştür. Bu anlamda bu iki güç, Vietnam ve Heng Samrin'in yönetimi konusunda birbirini bütünleyen bir rol oynamaktadır.

Çatışmalar 24 Aralık 1984 tarihinde Vietnamın, karşı-devrimci Tayland sınırındaki kamplara saldırısıyla başladı. Bu tarihte açıklama yapan Vietnamlı bir yetkili:

"Ülkede barış ve düzenin sağlanabilmesi için böyle bir cezanın" gerekir olduğunu söyledi. Çatışmalar kısa sürede boyutlandı. Vietnam birlikleri, Poain Mater ve Rum TM'ci kamplarını ele geçirdiler, karşı devrimcilere büyük kayıplar verdirdiler. Prens Sihanuk yaptığı açıklamada, "Vietnam birliklerine karşı koyan güçlerin iyice köşeyi sıkıştırdığını" bildirerek, başta Çin olmak üzere diğer ülkeleri yardıma çağırıyordu.

Savaş alanı da genişledi. Tayland sınırında üstlenen Kmer birlikleri Vietnam güçleri karşısında tutunamayınca, Tayland içlerine doğru çekilmeye başladılar. Bunları kovalayan Vietnam birlikleri de Tayland sınırından içeri girdiler ve bir müddet sonra geri çekildiler.

Tayland sınırında bunlar olurken, Çin topçuları da Vietnam sınır bölgelerini bombalıyordu. Bu gelişmelere paralel olarak ÇKP adına Hu Yoa Bak yaptığı açık-

***"denilebilir ki,
emperyalizm ile Çin'in
istemleri bu olayda üst
üste düşmüştür, bu
anlamda bu iki güç,
Vietnam ve Heng
Samrin'in yönetimi
konusunda birbirini
bütünleyen bir rol
oynamaktadır."***

lamada "Vietnam ile Çin arasındaki ilişkiler Vietnam'ın Kampuçya işgaline son verdiği takdirde düzelebilir. Vietnam yayılmacı politikasında ısrar ederse, karşısında Çin'i bulacaktır" dedi ve Çin'in Hanoi'ye ikinci kez dersim verme hakkına sahip olduğunu da belirtti.

Bunun karşısında Vietnam askeri yetkilileri yaptığı açıklamada ise, "sınır bunalımının" Çin tarafından körüklendiğini, eğer Çin'in gerçekten gerilimi azaltmak diye bir düşüncesi varsa, kendilerinin (Vietnam'ın) yaptığı ateşkes çağrısını kabul etmesini" söylüyordu.

Yine Vietnam'ın BM'deki temsilcisi Huang Dich tarafından yapılan açıklamada; "Kampuçya'da yönetime karşı mücadele eden gerilla güçlerin oluşturduğu koalisyondan çekilmesi halinde Prens Sihanuk'a Kampuçya hükümetince görev verileceği" söyledi. Görülen odur ki, Vietnam ve Heng Samrin yönetimi dünyadaki aleyhlerine oluşan diplomatik trafiği böyle bir taktikle tersine döndürmeyi düşün-

rnüştür. Askeri alanda fazla gücü olmayan Sihanuk'a hükümette görev verilmesinin başka bir anlamı olmasa gerek.

Pol-Pot yanlısı Kızıl Kınırlerin Kampuçya içlerine sızmasını önlemek için Vietnam birliklerinin Tayland, Kampuçya arasındaki dağlık bölgede bir sıra daha bulundurulacağını söyleyen Hoang Dich, "Kampuçya ordusu güçlendikten sonra, Vietnam birliklerinin bu ülkeden çekileceklerini" belirtti ve "Vietnam, Kampuçya'yı Pol-Pot'un katliamcı yönetiminden kurtardığını bugün Kampuçya halkının kendi kaderini tayin hakkından sözedenler aslında 3 milyon Kampuçyalının katili Pol-Pot yönetimini iktidara getirmek iseyenlerdir" dedi.

Bu geline nokta yönetim karşın grupların büyük güç kaybettikleri ortadadır. Bu gruplar da içinde bulundukları durumun farkında olduklarından, başka güçlerden daha fazla destek istemektedirler. Emperyalizm, bu çatışmalardan kendi lehine nihai çözüm elde etmese bile, mevcut durumu koruyarak Kampuçya'daki yönetimin güçlenmesini engellemek istemektedir. Aynı istek Çin için de geçerlidir. Yapılan son askeri hareket, yönetime karşı savaşanların büyük kayıp verdimiş olsa da, hala belirli bir güce sahip oldukları yadsınamaz. Bu gücün tamamen bertaraf edilmesi, ancak yeni yönetimin Kampuçya halkıyla bütünleşerek ülkede demokratik halk devrimi programının başarıyla uygulaması, böylece yönetim karşıtı gruplara kaynak teşkil edebilecek olumsuzluklara yol açmamasından geçecektir. Halkla kurulan sıkı bağlar, Kampuçya'nın savaş gücünü de artıracak ve böylece kendi başlarına mücadele yürütebilecektir.

"Ağlamak istiyorum,
Gül renkli yanaklar üstüne
Ama, diyorum
Boğulsun istemiyorum
Gün ışığı şiirim hüznü
Göz yaşlarımla...
Benim şiirim
Çiçek gibi açmalı,
Buz tutmuş yüreklerde
Toprağı evren,
Yaprağı sonsuzluk kokmak
Ve bir kurşun gibi
Delip geçmeli karanlığı
Peşinde alev gibi yürekler
Keleşsiz bilekler
Ve zincirsiz beyinlerle
Yarının aydınlığına ulaşmalı..."

Ali Özdemir

KÜLTÜR ÜZERİNE (II)

Kaya DOĞRUER

YENİ SÖMÜRGEÇİLİK VE EMPERYALİZMİN KÜLTÜR POLİTİKASININ KAYNAKLARI

Emperyalistler arası çelişkilerin, uzlaşmazlık kazanması ve uluslararası planda emperyalistler arası bir paylaşım savaşına dönüştüğü 1940'lı yılların ardından yeni sömürgecilik, özelde A.B.D.'nin politikaları açısından da dönüşümlerin yaşandığı yıllarda başlamıştır. Emperyalizme bağımlı sömürgecilik ilişkileri içinde bulunan ülkeler de bu yeni biçimleme içinde koşullarına uygun yeni roller aldılar. Yeryüzünde artık geçerliliğini yitirmeye yüz tutmuş bulunan politikalar rafa kaldırılıyor. Yerine daha özgün, daha nitelikli programlar uygulamaya konulmaya başlıyordu. Emperyalizmin açık işgali altında tutulan ülkelerdeki uyanış ve özel olarak metropollerdeki sosyal, siyasal bilinçlenme böylesi bir değişimi kaçınılmaz kılıyordu. Artık, emperyalizm açısından geçerli olan uzun vadeli politikalar da emperyalist işgalin topuyla, tüfeğiyle, askeriyle arenada boy gösteren varlığı kaçınılmaz olarak karşıtı da hızlı bir şekilde yaratıyordu. Nitekim sonraki yıllarda Çin, Vietnam-Kore örnekleri tarihin bu yöndeki kaçınılmaz dinamiği kadar sömürgeci ülkelerin de ömürlerini uzatacak yeni politikalar yaratmaktaki tercihlerinin haklılığını kanıtlıyordu. Bir kere dünya çapındaki değişen dengeler kadar bizzatıhi metropolün kendi içindeki çelişki ve toplumsal muhalefeti ilk tehlike sinyallerini du-

yuyordu. Ama asıl sancı tahakkümün altında bulunan ülkelerdeki başkaldırıydı. Açık işgalin zorba işkenceci gerçeği işbirlikçilerle teröre dönüşen yüzü ve kan emici azgın sömürünün doğurduğu koşullar rahatlıkla işgalciye karşı bir tepkiyi doğurduğu gibi ülke içinde bütünleşilen işbirlikçi, kukla iktidarların varlığını da tehlikeye sokuyordu. Açık ki emperyalizm çı-

'sorunsalımızın can alıcı noktasıda burada ortaya çıkıyor.emperyalizmin içsel bir olgu haline gelmesi ve kaleleri içeriden fethetmesi espirisi, kültür alanında da amansız sinsi bir istilayı toplum yaşamında giderek derinleşen etkilerini karşımıza getiriyor.'

karlarını zaafa sokacak gelişmeler karşısında tedbir almakta gecikmeyecektir. Açık işgalin avantajları, yarattığı büyük riskleri karşısında geçerliliğini yitirmiştir. Artık II.paylaşma savaşının arifesinde köklü değişikliklere gitmek kaçınılmazdır. İşte bu noktada emperyalist gizli işgal espirisinin niteliğini belirlemenin önemi ortaya çıkıyor. Tabiki bu şekilde değişikliği sömürgecilerin çıkarlarından vazgeçmeleri ya da taviz vermeleri anlamına gelmiyor. Söz konusu olan sömürülerini daim kıla- cak yeni arayışlarına pratikte geçerlilik kazandırmak, derinleşen sarsıcı hale gelen

bunalımlarına biraz olsun deva olacak çareleri bulmaktadır.

Hasta yatağındaki emperyalizm, ölümcül hastalığına geçici de olsa nasıl bir deva bulacaktır. Öyle yapacak ki hem kendi içindeki tepkileri nötralize edecek hem de bağımlı ülkedeki çıkarlarının ikamesini sağlayacak. İşte bu noktada özellikle bizim gibi ülkelerde geçerli olan yeni sömürgecilik espirisi önümüze çıkıyor. Özde bir ülkenin ekonomik-siyasi-kültürel, kısaca her alanda emperyalizme tam bağımlılığını sağlayacak olan bu kayıtsız-şartsız kölelik görünümündeki "bağımsızlık", "demokrasi" manevralarıyla siyasi alanda genel oyla seçilen kukla parlamentolar, dan vücuda gelen hükümetler ve özel olarak yukarıdan aşağı geliştirilip, desteklenen güdük, çarpık gelişmiş yerli bir işbirlikçi sınıfın desteğinde, çıkarlarını gözetecek baskı güçlerinin oluşumuyla gerçek niteliğine kavuşuyor. Ülkenin sivil, askeri, silahlı güçleri de bu tabloda elitin baskı aygıtı olma işlevi kadar yeni sömürgecilik ilişkilerinin oluşumundan önce emperyalist, açık işgal ordularının fonksiyonlarını üstlenecek biçimde örgütlenir. Demokrasi yutturmacası ise, nisbi hakların düzeni tehdit eder konuma gelmesinden hemen sonra egemen sınıflarca her an rafa kaldırılıp, açık faşizantemlerle yerini bırakabiliyor. Dünyada bu konuda sayısız örnek verilebilir. Demokratik hak ve özgürlüklerin rafa kaldırılması ve yukarıdan aşağı devlet eliyle elitin açık baskı ve tahakkümünün kurumlaştırılıp, sürekli hale getirilmesi de her an mümkündür. Ayrıca, uluslararası planda emperyalizm bunca özel çaba ve programlarına rağmen

ipin ucunu bazen kaçırabilir ve son Nika-
ragua, Libya örneklerinde olduğu gibi
kendini askeri gücünü de devreye sokabilir.
Yaşamsal çıkarlarının ortadan kalkması
karşısında yeni sömürgelerinde işbirlikçi
iktidarları gibi kirli, azgın dışlerini göste-
rebilir. Yaşadığımız süreçte istisnai de ol-
sa bunlar emperyalizmin bunalımı açısından
önemli ipuçlarıdır. Bunun karşısında
halk güçlerinin dünya çapındaki gelişimi
ve yayılması emperyalistlerin bu çabala-
rının çıkmazını da açıkça gösteriyor.

Sorunsalımızın can alıcı noktası da
burada ortaya çıkıyor. Emperyalizmin iç-
sel bir olgu haline gelmesi ve kaleleri içe-
riden fethetmesi espirisi, kültür alanında
da amansız sinsi bir istilayı toplum yaşa-
mında giderek derinleşen etkinliklerini
karşımıza getiriyor. Emperyalist değerler
ve yaşam alışkanlıkları yukarıdan aşağı
yerli işbirlikçilerin bütünleşmesi çerçeve-
sinde bütün toplum katlarına empoze edi-
liyor. Devletin elinde tutulan radyo, TV,
gibi ideolojik baskı araçları ve en temelde
yürürlükteki eğitim programı bu ama-
cın rahatlıkla uygulanmasını sağlıyor. Yeni
sömürgeleşme sürecinin başlangıcındaki
"Küçük Amerika Olma" hayalleri özde
ülkeminin bugün geldiği, (getirildiği) du-
rumu çok iyi özetliyor. Küçük Amerika
olamıyorsa da topluma özümletilen hayat
tarzıyla ülkemiz bugün uyuşturulan içten
içe çürüyen ve yeni sömürge ilişkilerinin
yarattığı çöküntüyle ilk sırayı alan Güney
Kore, Hong-Kong gibi ülkelerin konumu-
na getirildi. Hayat damarları kurutuldu.
Ülkede kesintisiz uygulanan depolitizasyon
politikalarıyla tek tipleştirme sürecin-

**"gençlik ülke gerçeklerinden
koparılıp apolitik bir
kuşak yaratma yönünde
önemli mesafeler
kaydedildi, bu kuşatmayı
yaranlar ise katledildi,
işkenceye tabi tutuldu,
zindanlara dolduruldu."**

de önemli mesafeler aldı. Uyuşturucu, fu-
huş, gibi, ahlak çöküntüsü egemen hale
getirildi. Gençlik ülke gerçeklerinden ko-
parılıp apolitik bir kuşak yaratma yönün-
de önemli mesafeler kaydedildi. Bu kuşat-
mayı yaranlar ise, zindanlara dolduruldu
ve bu durum yeni kuşaklara sürekli gös-
terildi. Tercihlerini emperyalizmden, ku-
rulu düzenden yana yapmaları için
yeterli örnekler önlerine konuldu. İşçi
sınıfı-köylülük gibi bütün halk güçlerinin
nötralize edilmesi, beyinlerinin uyuşturul-
ması için ne gerekirse yapıldı. Tabii ki, bü-

tün bunlar hep birden olmadı. Sinsi bir be-
yin yıkama programıyla on yularca top-
lum katlarına egemen Kılındı. Açık ki, ka-
pitalizmindünyagörüştüyleyoğrulmuş,bi-
reyci yoz bir toplum yaratma amacı insa-
nın yabancılaşması olgusunun gerçekleştiril-
mesi ancak ve ancak yerli işbirlikçi sı-
nıfların tam ve kayıtsız-şartsız iştirakiyle
sağlanabildi. Nasıl gelindi bu noktaya?

Ülke içinde kendi öz dinamiğiyle ge-
lişmiş yerli tekeli burjuvazi geliştiremediği
için bu dinamik dışarıdan, emperyalizm ta-
rafından verildi. Yerli burjuvazi emperya-
lizmle birleşip içice geçti... Emperyalizm
olgusu her alandaki bütünleşmeyle içsel
olguya haline geldi. Artık günümüzde yerli
tekeli burjuvaziyle emperyalizmi keskin

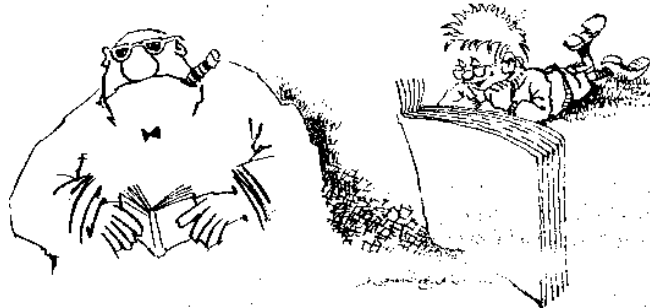
**"kendi dinamiğiyle
demokratik devrimim
yapamayan burjuvazi
emperyalizmle alaturka-
arabesk alışkanlıklarını
yitirmeden bütünleşti. bu
bütünleşme güdük, gerici,
tutucu baskıcı bir egemen
sınıf kliği yarattı"**

çizgilerle birbirinden ayırtetmek imkansız
hale geldi. Kendi dinamiğiyle demokratik
devrimini yapamayan burjuvazi emperya-
lizmle alaturka-arabesk alışkanlıklarını yi-
tirmeden bütünleşti. Bu bütünleşme, gü-
dük, gerici, tutucu, baskıcı bir egemen sı-
nıf kliği yarattı. Bunlarda beraberinde
halk kültürüne düşmanlığı getirdi. Resmi
ideoloji her şeyin üzerine çıkarıldı. Resmi
ideolojinin, kurulu düzenin dışındaki bü-
tün düşünceler hareketler suç sayıldı. So-
run halkın kendi değerlerinden, yaşam tar-
zından vazgeçirilmesi, kendi ülke gerçeğin-
den koparılıp, sıradan günlük sorunlar
içinde kayıp olanı düşünmeyen, düşünce

üretmeyen, hepyönetilen, tüketen, verile-
ne razı olan, istendiği biçimde emeğini ve-
ren, boyun eğen bir toplum yaratmanın
yöntemlerinin bulunmasıydı. Egemenide-
oloji bu konuda süreçle yaşanan deneyler-
le birlikte giderek yetkinleşti, güçlendi.
İdeolojik baskı araçlarının resmenellerin-
de olmasıyla antenlerden, vericilerden be-
yinlere ulaşan standart programlar, boyalı
basının her türlü çarpıklık ve sapmayla al-
lanmış, pullanmış katkısıyla bütün toplum
katmanlarının tutsak alınabildiği gün-
ümüzde insanların hayatı artık kendi ira-
delerinin dışında belirleniyorsa, insanlar
bu kısaca hergeçen gün dahada boğulup
batıyorsa, bunda toplumun alternatif güç
yaratma, bilimsel doğru seçenekleri yarat-
ma ve bunu proleter devrimci halkın kül-
tür özellikleriyle birleştirip, halka ulaştır-
ma konusundaki eksiklikte de görmek ge-
rekiyor. Bu dinamik ve bilinç birikiminin
hemen yaratılması tabii ki beklenemez.
Ama bu konuda onurlu bir geçmişin bi-
rikiminin gücü de gözardı edilemez. Her
nekadar zor günlerde kendini burjuvazi-
nin apolitikleştirme ve dejenerasyon po-
litikasıdan kurtaramayıp, halkın müca-
delesinin (değerlerinin) tahrip edilmesine ses
çıkarmayıpasgarigörevlerini savsaklayan-
ların yarattığı ek bir tahribat söz konusu-
sa da asıl sorun bugünden yarına devrimci
proleter kültürü ulusaldan evrensele uza-
nacak bir yelpazade geliştirecek mücade-
lenin bilincini oluşturacak, giderek nitelik
kazanacak çalışmalardır.

Ancak, bu şekilde bütün hayatımıza
giren, somut ifadesiyle kültür emperyaliz-
mi olarak karşımıza çıkan halkın kendi ik-
tidarı önünde en büyük setlerden birini
oluşturan bu düşmanı tanıyabilir, yenebi-
liriz.

Öz kültürümüzün silahlı kültür
emperyalizminin karşısında en büyük di-
renine odaklarından olacaktır. Amaç,
sadece direnmek değil, yenmekse, gerekli
bilinç silahlarıyla donanmamız şarttır.

ALÇALMANIN YAZICISI KUNDERA

Yalçın KÜÇÜK

Kundera'ya geçmeden Önce söyleyeceklerim var.

12 Eylül'den sonra Türk sanatı devrimcilere ve devrimciliğe düşman kesildi. "Eylülist" rejiminin idamlar, hapisler ve işkencelerle başlattığı, Türk ilericileri ve ilericiliğini mahkum etme politikasını sanatçılar yazdıkları ve yaptıkları ile sürdürmeyi bir görev bildiler. Hiç bir estetik değeri olmayan ürünleri, yalnızca başkaldırıcı ve başkaldırıcı karaladığı için okuyucuya kabul ettirmeye çalıştılar. Sadece Türkiye'de üretilen sanat ürünlerinin çoğunda değil, aynı zamanda **ithalatı da** aynı yönde yapıyorlar.

Bugün bütün edebiyatta, sanatta başkaldırıya, her türlü haksızlığa, adaletsizliğe yönelik bir estetiğin var olma şansı ortadan kalkmış görünüyor. Bunu bir üçgenle sağlıyor Türkiye. Bu üçgeni şu şekilde açıklamak mümkün; bir yanda yayıncılar var, diğer yanda holding sanat dergilerinin eleştirmeleri var, bir üçüncü köşesinde de propagandist fıkra yazarları var. Bu üçgenin içinde yazar, sanatçı, sadece başkaldırıcı, haksızlığa karşı mücadeleyi karalayan edebiyatın geçerli olduğunu düşünüyor ve buna göre yazıyor.

Kuşkusuz bu üçgenin etkin olabilmesi için, buna uygun bir ortama hitap etmesi gerekiyor. Bu da Türkçe'ye "yenikçi" diye çevirdiğim - başka dillerde de var, İngilizce "defeatist" deniyor - bir psikozdur.

12 Eylül Türkiye'de ilericiyi, devrimciyi bir yenikçi psikoz içine itti. Bu psikoz içinde bir çok devrimci, ilericisi, kendisini karalayan, yaptığı işin yanlış olduğunu göstermeye yönelik edebiyata, sanata çok alıcı bir duruma geldi. Hapishanedeki arkadaşının bir eksikliğini görüp, içine girdiği devrimci mücadeledeki bir yanlış genelme eğilimi var. Bu eğilim, 12 Eylül'ün fiili baskısından doğdu.

Bu doğduktan sonra altını çizmek istediğim ikinci nokta şu; bu tür sanat ürünlerini ortaya çıkartanların, ne 12 Eylül'ü yapanların, ne tekellerin, ne de emperyalizmin ajanları olmasına gerek yok. Daha açık olarak söyleyeyim; herhangi bir yazarın, herhangi bir yerden emir aldığı - nı düşünmemiz gerekmiyor. Herbirini bütün bunlardan tenzih ediyorum. Eleştirdiğim yazarların, sanatçıların hiçbirine özel olarak kötü niyet yüklemiyorum. Ancak bunları aklamak da istemiyorum (X). Türkiye'de artık çok basit genellemeleri aşmak durumundayız. Türkiye artık daha karmaşık bir ülkedir. Türkiye artık tekceli aşamadır. Tekceli aşamada artık insanlara bir şey yaptırmak için mutlaka onun ajan olmasına gerek yok. Nedir? Bugün Türkiye'de veri kabul ettiğimiz üçgen içinde başarılı olmak istiyorsanız, eğer sizi bu holding sanat dergilerinin eleştirmenlerinin övmesini istiyorsanız, mutlaka devrimci hareketi karalayacaksınız. Piyasanın normları böyle.

Yanlış anlaşılmasın. Ben kesinlikle Türk solcusunun eleştirilmesine karşı değilim. Tam tersine eleştiri olmadan biz gelişemeyiz. Mutlaka eleştiri olacak. Birbirimizi eleştireceğiz. Ama her zaman söylediğim gibi; bu toplumu için, halkı için bu kadar meşakkate katlanan, beğenilsin beğenilmesin inandıkları yolda yürüyen, acıya ve sevince dayanıklı bu büyük kütlenin sıcaklığını, toplumu değiştirme sıcağını duymadan karalanmasını reddediyorum. Yaptıklarının bir bölümünü ben de eleştiriyorum; onlar beni, çok daha fazla eleştiriyorlar. Hiç bir itirazım yok; biz eleştiriden ve katılımdan çıkacağız, büyüyeceğiz. Eleştiri var; bugün az bile ve artması gerek. Karalama var; bugün yalnızca karalama var ve kalkması gerek; sorun kadar basit.

Ancak eğer sanatçı iseniz, eleştiriniz ve gücünüz yetiyorsa karalamanızı bir estetik bütünlük içinde yapmak zorundasınız. Daha önce de belirttiğim gibi bu ürünlerde bir estetik değer bulamıyorum. Peki sanatçı kimdir. Herşeyden önce sanatçı çağının tanığıdır. Ama bizim sanatçılarımız biraz fazla ampirisist görünüyorlar. Güncelle fazla ilgileniyorlar, güncelin fazla etkisinde kalıyorlar. Çok sevdiğim bir romancının, üç romanını, tarih içindeki üç romanını, çok kısa olarak özetleyerek, bu söylediklerimle neyi kastettiğini anlatmaya çalışayım. Adalet Ağaoğlu'nun üç romanından söz edeceğim. Birincisi "Ölmeye Yatmak", ikincisi "Bir Düşün Gecesi", üçüncüsü "Üç Beş Kişi". Romancı toplumdan nasıl aşırı ölçüde etkileniyor, eğer benim bu üç romana bakış açım doğruysa bunu görebileceğiz, imajları, kurguyu, tipleri doğru anladığımı.

Ölmeye Yatmak, bir üniversite profesörü hanımla, bir öğrenci arasındaki aşk ilişkisidir. Üniversite Öğretim Üyesi hanım profesör veya doçent bunun rahatsızlığını duyar. Ve bunun için intiharı düşünür. Bütün roman bunun üzerindedir. Nedir bu roman? Bu roman şudur; 1960'lı yıllar dünyada ve Türkiye'de devrimci hareketin yükseliş döneminin romanıdır. Devrimcilik sahneye hakimdir.

Doçent Aysel, dünyada ve Türkiye'de tartışma gündemini oluşturan, akademik yaşamı sarsan, yeni bir dünya için ortaya çıkan, yeni insana takılıyor. Devrimci öğrencisinden "gebe" kalıyor.

Bu dönem de, Türkiye'nin sıcak top- rağına yeni bir tohum atılıyor; genç öğrenci ve işçiden. Eski kuşak bu tohumla sarsılıyor. İrkicidir. İntihargirişimi bir güvensizliği yansıtıyor. Kısaca 1960'lı yıllarda Türkiye'de ve dünyada başını kaldı-

ran insanlar var. Büyüyen baş kaldıran bir-
şey var.

Evet Ölmeye Yatmak'ta başkaldırı
var. Fakat Bir Düşün Gecesi'ne geldiği-
miz zaman bir değişiklik görülüyor. Ömer
diye bir profesör var. Plancı profesör ve
birde Ayşen diye bir kız var. Ölmeye Yat-
mak'ın kahramanı Aysel'in yeğeni olan
Ayşen. Bu kez Ayşen Profesör Ömer'e
aşık. Hikaye tersine dönüyor. Artık pro-
fesör Ömer'den ilham alıyoruz. Artık 12
Mart gerçekleşmiştir; Ömer siniktir. Ömer,
toplumsal sorumluluklara yabancı yaşa-
yan bir imaj veriyor. Yeniklığın ilk to-
humlarını içeriyor. Bu yüzden profesör-
plancı Ömer'i sevmedim.

Üç Beş Kişi ise Eylülüst dönemde ya-
zılıyor; sanayicinin başarılı oluşu anlatı-
lıyor. Eylülüst dönem de, yalnızca sanayi-
ciyi ve hatta ithalat ve ihracatla uğraşanı
başarılı sayıyor. Bir anlamda Orta Çağ-
ın "efendi" adamı bezirgan, tekrar ön pla-
na geliyor.

Sanatçı güncelde kalıcı olabilene gö-
rebilendir. Gelen dalgayı hem duyan ve
hem de dalganın arkasını görebilendir. Es-
tetik, hiçbir zaman olumluyu göstererek
gelişmiyor. Hep olumsuz göstermek du-
rumundadır.

Sanatçımızdan, biri Faust bir Don
Kişot ya da bir Julien Sorel yaratmalarını
istemiyorum. Ancak gelecek insanımızın
ipuçlarını görmek de hakkımızdır. Gele-
cek insanımızın ipuçları, bu günün eyle-
minde var, yansıtmak durumundadır.

Cumhuriyet Kitap Klübü'nün dergi-
si Çerçevesinde bir söyleşide ifade etmiş-
tim. Burada tekrar yazarak aktarıyorum
"Romanımızın temel işlevi, gelecek insa-
nımızı, embriyonik ölçüde yazmaktır. Ge-
lecek insanımız, paylaşıma bağlı, becerili,
bilgiye vurgun, karar vermekten çekin-
meyen, sorumluluğunu alan, insanı ve sa-
natı seven, dirençli, acıya ve sevince da-
yanıklı insanımız, yaşadığımız eylemin
içindedir; romancımız bunu yazmak du-
rumundadır" Bu insan türü Batı'da tü-
kenmişse, bu bizim sorunumuz olamaz.
Batı'da bu insan türü, gittikçe gelişen bi-
rey, tükendiği için roman bunalımını ya-
şıyor. Eğer Avrupa'da roman bir sanat, bir
anlatım kolu olarak kendini bitirmişse, bu
bizim kabahatimiz değildir. Biz eğer geri
kalmışsak geri kalmışlığın da bazı avan-
tajları var.

Batı'da şimdi en iyi romanmış! Ne-
rede? Onüçüncü yüzyılı yazıyor: Gülün
Adı. Polis romanı tekniğini orta çağın ma-
nasına getiriniz; lingüistik eklemeler ya-
pınız. İşte "Gülün Adı" ortaya çıkıyor.

Birey'in gelişimi tekeli aşamada dur-
muş olduğu için Batı'da roman bitmiştir.
Bittiği için Batı İnce Memed'i okuyor. Yaşar
Kemal Toros Dağlan'm yazıyor, onlar

okuyor. Latin Amerika romanını okuyor.
Baskaldıran adam var orada. Avrupalı'-
nın başka okuyacağı "imaj" yok artık; bu
ortaya çıkıyor. Tekrar olacak ama yine de
yazıyorum. Tekelci aşamada birey, her
hücre iltihapla dolu bir yaratıktır. Hiç bir
istenci, hiç bir iradesi olmayandır. Bu söy-
lediğim sadece teorik değil. Batılılar bu-
nu yaşıyor. ,Batı Avrupa'da Amerika'da
aydın bitmiştir Birey bitmek üzeredir. Kaf-
ka'nın Metomorphoses romanı, romanda
Samsa bunu gösterir. Bugün Avrupalı,
Kafka'nın Samsa'sına dönüşüyor. Kafka'-
nın dönüşümünde Samsa kendisinin ha-
mamböceğine dönüşmesini izliyor. Batı
dünyasında, tekeli aşamada, insan ha-
mamböceğine dönüşüyor. Hamamböceği-
nin romanı yazılmaz. Bir kez yazılır; Kaf-
ka yazdı. İkincisi yazılmaz aslında. Bir de
Kundera yazıyor. Kundera'da önemli kah-
raman Sabina. ihaneti seviyor. Böyle ya-
zıyor. İhanete tutkun Sabina'yı bulan
Kundera, Türkiye'de övülüyor. Türkiye'-
de nasıl övülür, sevilir.

Kundera'ya geçmeden önce son bir
parantez açıyorum. Yayıncı, holding sanat
dergileri eleştirmenleri, propagandist fıkra
yazarları üçgeninden söz ettim. Etkinlik-
leri var Ancak bu etkinliğin ötesinde bir
çizgi var, ortaya çıkarmaya çalışıyorum.
"Bizim" içimizde "yenikçi" psikozu var.
"Biz" ölümlü, işsizlikle, işkence ile hapis-
likle, toplumumuzu değiştirmek ve daha ile-
riye götürme mesleğimizi, bizimki bir mes-
lek'tir, bilerek kullanıyorum, "yanlış"
bulmaya başladık. "Biz"tümünden olmasa
bile kısmen "çözüldük". Bizler kısmen
"çözülmüş" olduğumuz için, dünyanın
her yanında insanı alçakan-yazılara daha
yatkınız. Bunun değişmesi gerek.

Şimdi Kundera'ya ve Dayanılmaz Haf-
fiflik'e geçebilirim.

Tekelci aşamanın iltihaplı düzenine ve
dönemine denk-düşüyor.

Bu dönemde özellikler ve çizgiler var.
Gazete okumamayı öğretiyor.
Tiyatro, seyretmemeyi öğretiyor.
Üniversite, cehaleti öğretiyor.

Kundera, bütün bu söylenenlerin ve
ileri sürülenlerin doğrulanması oluyor. Bir
de, Türk basının kampanyalarının ya
boş ya da halkıma zararlı olduğu yolun-
daki tezime yeni bir pratik getiriyor.

Kundera adındaki dejenere yazarın
kitabını, sadece sosyalist sisteme düşman-
lık sağtığı için eleştirmeyaptıklarını ha-
fife almaktır. Bu dejenere yazar anti-
sovyetizm kaygısına binerek insanın alçal-
masının edebiyatını deniyor. Bireye geliş-
mesine ve varolmasına küfrediyor.

Kundera'nın Anti-Sovyet olduğuna
kuşku yok. Ancak bu Kundera'nın asıl
özü yanında ikinci derecede önemli olu-
yor. Kundera insanın alçalmasının yazıcı-

sı olarak ortaya çıkıyor. İnsanı başkaldı-
ran yaratık olarak değil, ezilen ve sürünen
canlı olarak yazıyor.

Ben Kundera'yı öven diğer arkadaşı-
larımın ne daha zekiymi, ne de daha faz-
la bilgiliyim. Kundera'yı propaganda
edenlerden iki farkım var. Bir: Türkiye be-
nim işim. Günün yirmidört saatini Türk-
iye'yi düşünmeye ayırıyorum. İki: ben on-
ların tersiyim. Onlar, 12 Eylül'ü, Kunde-
ra'yı övenler, propaganda edenler, Eylül-
üst düzeni kabul ediyorlar. Küçük küçük
değiştirmelerden yanalar. Benim soyadım.
Küçük olduğu için, büyük değişiklikler-
den yanayım. Kundera ise değişiklik dü-
şüncesine karşı çıkıyor. İlerleme'yi redde-
diyor. Bütün kahramanlarım bunun için
yaratıyor. Türkiye'de bunun için kampan-
ya haline getiriliyor. Kundera "Ben mis-
yonlu insana karşıyım" diyor. "Ben Sov-
yetler Birliğindeki Sosyalizme de razıyım,
ideali gelirse, kitaplardaki gelirse daha
kötüdür" diyor. Bunun için çevriliyor ve
yayılıyor.

Kundera'yı övenleri utandırmak ar-
tık benim acil görevimdir (XX). Hep öv-
düler; çok az yeren oldu. Yerenler, iyi ro-
man olduğunu ve ancak anti-sovyet çizgi
taşıdığını söylediler. Böyle yerenler, öven-
ler kadar yanılıyorlar. Anti-sovyet oldu-
ğu kesin; ancak anti-sovyetizm bu roman
olmayan yazıyı sunmaya yarıyor. Kunde-
ra'nın yazdıkları Anti-sovyetizmden çok
daha ötede, insanın hamam böceği olma-
sını dile getiriyor.

Dayanılmaz Hafiflik'in dört kahra-
manı var. Hepsini kısaca tanıtacağım.
İşimi böylece bitiriyorum.

Önce tereza ile başlıyorum. Kadının
bir derdi van güçsüz olmak istiyor. Güç-
süzlük için yalvarıyor: "Güçsüz olmanı is-
tiyorum. Benim kadar güçsüz" (1). Türkçe
çevirisinin sayfa numaralarını veriyorum.
Göz kararmasına güçsüzlerin esrimesi de
diyebiliriz. Güçsüzlüğünün farkına varan
bir kişinin güçsüzlüğüne karşı çıkmak ye-
rine ona boyun eğmeye karar vermesi..
Güçsüzlükten sarhoştur, daha da güçsüz-
leşmek ister, kentin en büyük meydanın-
da herkesin gözü önünde yere yuvarlan-
mak, daha da alçalmak, aşağının aşağısı
olmak ister" (2). Bu Kundera'nın baş kah-
ramanı Tereza'dır; aşağı-aşağısı olmayı is-
tiyor.

Karakolda yediği iki sopa karşısında
çözülmüş ve bozulmuş bir lümpen ortaya çı-
kıyor. Çözülmüş insanı anlatıyor. Bir çö-
zülmüşlük ortamında piyasaya sürülüyor.

Sabina'ya geliyorum. Kundera'nın
ressam kahramanı oluyor. "Franz'ın bilme-
diği şey Sabina'nın bağlılıktan çok ihanetle
baştan çıktığıydı" (3). Birinci kadın Te-
reza, aşağılanmayı seviyor, ikinci kadın

Sabina, ihanete tutkun olarak ortaya çıkıyor.

Herhalde artık Dayanılmaz Hafiflik, kendisini belli etmeye başlıyor. "Güçsüzlük" "alçalma" ve "ihanet" bir yazıcılık malzemesi yapılıyor ve dünyada yirminci yüzyılın orta çağında ve Türkiye'de bir Eylülüst yığıl döneminde piyasaya sürülüyor. Eğer kısmi bir çözülme psikozu olmasa, yayıncı, holding sanat dergileri eleştirmenleri ve propagandist fıkra yazarları, böyle bir kitabı bir kampanya haline getiremezlerdi.

Anti-Sovyetizm, şu aşamada, yalnızca yoz estetik ölçüleri gizlemeye yarıyor.

Bu yoz estetik ve ahlak programına karşı çıkma, Sovyet yanlısı olmakla özdeş tutulabiliyor. Öyle sanıyorum belli bir açıklık sağladıktan sonra "anti-sovyet" yanlıları bile, mücadele ve direnç ölçütlerine bağlı kaldıkları ölçüde, Kundera'dan uzaklaşacaklardır. İlk işimiz, içimizdeki kısmi yenilikçi psikozunu atmaktır. Bunu yaptığımız ölçüde, çoğunun sevdiği Dayanılmaz Hafiflik, çoğunun tiksindiği bir romana dönüşecektir.

Devam ediyorum.

"İhanet. Küçük yaştan başlayarak babamız, öğretmenimiz bize ihanetindüşünülebilecek en alçakça suç olduğunu söyleyip dururlar. Peki ama nedir, ihanet? İhanet setleri yıkmak ve bilinmeyenlere doğru başını alıp gitmek demektir" (4). İhanetin bir alçaklık değil bir özgürlük olduğu yazılıyor. Kundera'nın Sabina'sı için "ihanet, setleri yıkmak ve bilinmeyenlere doğru başını alıp gitmek" oluyor. Daha devam etmemi istiyormusunuz?

Kaldığı yerden devam ediyorum: "Sabina bilinmeyene doğru başını alıp gitmekten başka birşey düşünemiyordu". Prag'da hastabakıcı Tereza, yalnızca alçalmayı ve yerlerde yuvarlanmayı istiyor.

"O zaman yine bir ihanet özlemi duydu." Sabina hep ihanet özlemi duyuyor. Devam ediyorum; dar anlamda bu kitabı anti-sovyet bile sayamıyorum. Hitler ile Stalin'i faşist Almanya ile buna karşı savaşan Sovyetler Birliğini aynı sepete koyan bir kitaba anti-sovyet diyemem. Anti-sovyetizminde bir ölçüsü var; olması gerekiyor.

"Fransız arkadaşlarına bundan söz ettiğinde, kulaklarına inanamadılar. 'Yani ülkedeki işgale karşı savaşmak istemediğini mi söylüyorsun?' Onlara, komünizmin, faşizmin, bütün işgallerin, bütün istilaların ardında çok daha temel, yaygın bir kötülüğün yattığını ve kötülüğün havaya kalkmış yumruklar ve dillerinde bir ağızdan haykırılan bir örnek heceler uygun adım yürüyen insanlardan oluşan bir resmi geçitte en somut görünümüne kavuştuğunu anlatabil-

mek isterdi. Ama onlara bunu hiçbir zaman anlatamayacağını biliyordu." (5). Kundera, her türlü başkaldırıya, havaya kalkanyumruklaravedolayısıylainsan'a karşı çıkıyor. Çoban türünden kendi halinde yaşayan bir insan türünü özlüyor.

"Öğrenimini sürdürürken yurttan kalıyordu, Sabina. 1 Mayıs sabahı bütün öğrenciler resmi geçite katılmak üzere erkenden boy göstermek zorundaydılar. Öğrenci görevlileri eksik bulunmadığından emin olmak üzere tüm binayı tepeden tırnağa ararlardı. Sabina helada saklanırdı." (6). Sabina 1 Mayıs gösterileri yerine helayı tercih ediyor.

Birkısmiyenilmişlik, birkısmiçözülmüşlük psikozuna denk düşürülüyor: 12 Eylül, 1 Mayıs gösterilerini yasakladı? Siz pek üzülmeyin. Sosyalist ülkelerde aydınlar 1 Mayıs helada geçiriyorlar. Eylülüst dönemde havaya kalkan yumruklar kırıldı mı? Üzülmeyin. Yumruklar önemli değil. "Bedensel sevgi şiddetsiz düşünülmez." (7). Önemli olan budur. Sabine, şiddeti yalnızca yataktaki istiyor. Yumrukları kaldırmasanızda olabiliyor.

Sanki Dayanılmaz Hafiflik, bir Eylülüst Türkiye için yazılmış!

Ben Kundera'yı öven arkadaşlarımdın tersi olduğumu tekrarlıyorum. Onlar, kendilerinin doğrularındırlar.

Felsefe artıklarından bir sebze çorbası yapan Kundera, "kitsch" felsefesini öne sürüyor. 'Bok' demek oluyor. Kundera'ya göre komünizm, sosyalizm, 1 Mayıs, yumruklar, yürümek hepsi hepsi "kitsch" sayılıyor.

Bir tek "olumlu" tip var: Franz. Franz'ı da okuyacağım. Bir profesör. Öğrenciliğinde Castrocu ve sonra Maoocu olmuş daha sonra bırakmış ve eski tüfek'liği seçmiş. Sabina, 1968 yılından sonra Batı'ya ve özgürlüğü setleri yıkınca Franz ile tanışıyor. Sevişiyorlar. Franz solculuğunu hatırlıyor. Frariz; solculuğu bir Büyük Yürüyüş olarak görüyor.

Sabina'ya "senin eski ülkedeki bir tek yasaklanmış kitabın bile bizim üniversitelerimizde çiğnenen milyarlarca sözcükten daha değerli olduğunu anlatmaya çalışıyor. Sabina, bütün bunları "kitsch" sayıyor; bok olarak görüyor. Sevgileri uzun sürmüyor. Sabina, yeniden Büyük Yürüyüş sevdasına düşen Profesör Franz'ı bırakıyor. Franz'da genç bir öğrenci ile sevişmeye başlıyor. Öyküsü de asıl burada başlıyor.

O kıza kendini göstermek için ve Kamboçya'da "Sovyetler'in köpeği Vietnamın'ın esiri" olduğu için, Kamboçya'ya giden aydınlar grubuna katılıyor. İlaç götürecekler. Hani bizede geliyorlar ya aydınlar. Franz da Kamboçya'ya gidiyor. Anti-Sovyetliği ayrı. Franz bir aydınca

davranış içine girmek istiyor. Tek yaptığı işi bu, ancak Franz oraya gidince, Türk romanlarında da, Türk filmlerinde de olmaz birşey oluyor. Tam gidip Kamboçya halkına yardım edecekken, karşısına iki tane hırsız çıkıyor.

Hırsızlar, Franz'a, "ver paranı" diyorlar. Vermiyor. "Birden başına ağır birşey indi ye o an ikiye büküldü. Bir yere götürülmekte olduğunu hayal meyal seziyordu. Sonra boşluğa fırlatıldı ve düşmeye başladığını hissetti. Şiddetli bir çatırtı, sonra bilincini kaybetti." (8). Bir dahada kendisine gelemedi. Büyük Yürüyüş'e yeniden heveslenen Franz, kitsch yoluna gidiyor.

Buna estetik denmez, ilkelilik deniyor. Büyük Yürüyüş'e çıkan Profesör Franz'ı iki hırsıza öldürtmek yeni Türk romancılarının bile aklına gelmiyor.

Son olarak Tomas'ı anlatacağım. Alçalmış bir alçaktır; görülüyor. Prag'da ünlü bir cerrah olarak başlıyor, sonra Sovyetler Birliği'nin müdahalesi üzerine Çekoslovakya'yı bırakıyor. Geri dönüyor. Hepsini bu; işini yapıyor. Bir süre sonra da alçalma süreci başlıyor. Bütün estetik bu alçalma süreci üzerine kuruluyor.

Dubçek döneminde ki bir yazısından dolayı gözden düşüyor. Taşraya gönderilecek; hiç bir itirazı yok; bir tek sorunu olabiliyor, hergün sevişecek kadın bulamaktan korkuyor.

"Taşraya taşınırlarsa hayatlarının neyi andıracağını gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Her hafta başka bir kadın bulmakta zorluk çekecekti. Erotik serüvenlerin sonu demektir, bu." (9). Yalnızca bunun için istemiyor; ancak yinede taşra da doktorluğa başlıyor.

Alçalması sürüyor, doktorluğu da gidiyor. Mesleğini sevmeyen Dr. Tomas, eski dönemde yanıltmış olduğunu açıklayan bir kağıdı imzalamayarak çok büyük aydınca bir davranış içine giriyor. Cam silicisi oluyor.

Dayanılmaz hafiflik, böyle bir estetik üzerindedir: Tomas artık apartman camları siliyor. Her cam sildiği evde ev sahibesi ile sevişiyor. Türlü türlü sevişiyor ve roman bunları yazıyor. Tomas işinden memnun görünüyor.

"Açıklarken Tereza'nın ses tonu yasalı, hınçsız, neredeyse sevecendi. 'Aylardır saçın ağır ağır bir koku saçıyor.. Kadın cinsel organı kokuyor. Sana söylemek istemedim ama gecelerce sevgililerinin apış aralarını kokusunu solumak zorunda kaldım.'" (10) Tomas işinden hoşnut görünmüyor,

Tereza ise artık Tomas'ın yıkanmışın bile istemiyor. Kendisini suçlu sayıyor. Tomas'ın tekrar ülkesine dönüşünü kendisine bağlıyor.

Bitiriyorum. Tereza ile Tomas'ın konuşması ile bitiriyorum.

"Burada mutluyum, fark etmedin mi Teraza?" dedi Tomas.

"Cerrahlık senin misyonunda" dedi Tereza.

"Miyon dediğin sersemce bir şey Tereza. Misyonum yok benim. Kimsenin yok. Özgür olduğunu, bütün misyonlardan arınmış olduğunu fark etmen o kadar büyük bir ferahlama ki."

Hepsi bu kadar. Bu konuşmadan yarım sayfasonra Dayanılmaz Hafiflik, sona eriyor.

Kaynaklar:

- (1): Kundera M. "Var Olmanın Dayanılmaz Hafifliği", iletişim Yayınları, İst:1986, s.81
- (2): a.g.e. s.84
- (3): a.g.e. s.99
- (4): a.g.e.s.99
- (5): a.g.e. s.108-109
- (6): a.g.e. s. 108
- (7): a.g.e. s.120
- (8): a.g.e. s.277
- (9): a.g.e. s.237
- (10): a.g.e. s. 239

(*) Yalnız Türkiye'de mi? 1848 Devrim Rüzgârı'nın ardından gelen yenikçi dönemdeki edebiyat da bu durumda.

"Kırklar, demokratik düşüncelerin hala yayıldığı ve geliştiği bir dönemdi."

"Zamanın edebiyatının ve edebiyat eleştirisinin, büyük bölümü devrim korkusu içerisinde, daha önceki devrimci inançlarına ihanet halinde bulunan ve bütün ülkelerde gericiyle uzlaşmış olan -Almanya'da Hohenzollern'le, Fransa'da III. Napoléon'la, İngiltere'de Viktoryan'la- önde gelen Avrupa burjuvazisinin yönettiği gerici yolu izler."

"Caryle'in 1848'den önce ve sonraki yazdıklarını karşılaştırmak yeter. Ötekiler, dönemin gerçekten büyük yazarları -Flaubert gibi, son yıllardaki haliyle Dickens gibilerinin birarsını yave umutsuzluğa batmışlardı. Bir başka bölüm ise -hem de çoğunluktadır bunlar - gericilik ideolojik bir uzlaşmaya girmeyi seçmişlerdi." G.Lukacs; Avrupa Gerçekçiliği, İstanbul, 1977.S.136

(**): Bu konu ya ilişkin "Estetik Heseplaşma" adını verdiğim bir yeni çalışma içerisindeyim. Ocak ayın başında yayınevime teslim edebileceğim.

BELGE YAYINLARI

B.J.Odek
LÜBNAN'DA İÇ SAVAŞ
Türkçesi: Yavuz Akdoğan
(yeni çıktı)

Antonio Gramsci
HAPİSHANE DEFTERLERİ
Türkçesi: Adnan Cemgil

Sacide Çekmeceli
NİZAMİYE KAPISINDA
Bir Ananın Anlatısı
(2. baskı)

Domitila
KONUŞMAK İSTİYORUM
Bolivya Madenlerinden
Bir Kadının Anlatısı

Dominique Eudes
KAPETANİOS
Yunan İç Savaşı

Perry Anderson
TARİHSEL MATERYALİZMİN
İZİNDE

Sabiha Serte!
ROMAN GİBİ
Demokrasi Mücadelesinde
Bir Kadın (çıkıyor)

Mustafa Sönmez
TÜRKİYE EKONOMİSİNDE
BUNALIM I-II
(3. basım)

belge
yayınları

ALAN

Gülten Akın
42 GÜN

"Tel örgüler içindeki oğullar, kızlar, dışındaki analar, nişanlılar, kızkardeşler... 42 gün süren açık grevinin acılan..."

Nokta

Hasan Kanafani
GÜNEŞTEKİ ADAMLAR
"Türkçe'de ilk kez Filistin öyküleri..."

Sanat Olayı

Joseph Conrad
KAZUMOV'UN ÖYKÜSÜ
"1918 yılında Rus devrimcilerinin çabaları... Devrimin insan malzemesi... Kopacak fırtınanın sezinlemesi..."

Nokta

George Orwell
KATALONYA'YA SELAM
"İspanya iç savaşından ilginç bir kesit..."

YeniGündem

Thomas Hauser
KAYIP
"Şili'deki 1973 Pinochet darbesinin çarpıcı bir anlatımı"

Anna Seghers
ÖDÜL
"1932 Almanya'sının sokak çatışmaları, Hitler öncesi ortamın gerçek bir anlatımı"

Söygu A. K.

"Cezayir ve Yunanistan'da çarpıcı iki tanıklık"

alan yayıncılık

DİSK DAVASI SONUÇLANDI

DİSK ve bağlı sendikalar davasında karar, 6 yıllık bir yargılamadan sonra 24 Aralık 1986 günü verildi. İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde süren 1477 Sanıklı DİSK davasında, DİSK'in ve bağlı sendikalardan Taper-İş ve Devrimci Yapi-İş Sendikası dışında kalan sendikaların kapatılmasına karar verildi. 1169 kişinin beraatiyle sonuçlanan davada 264 kişi çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işklar ile birlikte yürütme kurulunun 5 üyesi, TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca 10'ar yıl hapis, 3 yıl 4 ay genel güvenlik gözetimi altında bulundurulma cezasına çarptırıldılar.

Son sözleri sunulan sanıklardan Fehmi Işklar; "DİSK sendikal bir örgüt olarak bağımsızlığı, demokrasiyi ve sosyalizmi savunmuştur. Verilecek bu karar ülkemizde insan haklarının ve demokrasinin ölçüsü olacaktır" dedi.

Aldığı 10 yıl mahkûmiyeti, toplam 4 yıl 7 gün cezaevinde kalarak karşılayan Abdullah Baştürk, Brüksel'den yaptığı açıklamada hemen yurda dönerek kararı temyiz edeceklerini açıkladı.

Davada ceza alan sendikalar şunlardı: MADEN-İŞ, BANKSEN, TEKSTİL, BASIN-İŞ, GIDA-İŞ, LASTİK-İŞ, GENEL-İŞ, SOSYAL-İŞ, OLEYİS, BAYSEN, NAKLIYAT-İŞ, DEV.MADEN-İŞ, KERAMİK-İŞ, DEVRİMCİ SAĞLIK-İŞ, HÜRCAN-İŞ, PEKTİM-İŞ, YERALTİ MADEN-İŞ, ASİS-DEVİRİMCİ TOPRAK-İŞ, SİNESEN, YENİ HABER-İŞ, LİMTER-İŞ, TİS, ASTER-İŞ, TEKGES-İŞ, İLERİCİ DERİ-İŞ, TUMKA-İŞ, FINDIK-İŞ.

TAPER-İŞ, DEVİRİMCİ YAPI-İŞ ve EMAŞ'ın davalarında ise ceza alan olmadı.

DİN SİLAHININ GERİ TEPIŞİ: TÜRBAN

Din Türkiye'nin sorunlarından bir tanesidir. Tesettür de (örtünme) dinin... Türbanda tesettür içinde ayrıntı bir olgudur. Ancak bu, son günlerde bir numaralı sorun haline ge(tiri)lmıştır. Biz de bu "belirlenen gündem" üzerine görüş belirtmek durumunda kaldık. Fakat buna rağmen türban olayına olduğundan fazla önem vermek niyetinde değiliz.

Altı yıldır varolan gelişmeler ve bu günkü gerçekler ışığında türban olayına bir kişisel özgürlükler sorunu olarak bakmak bizi yanlış değerlendirmelere götürür. Türban yasağı kararı karşısında tavır alışta, öncelikle olayı yerli yerine oturtmak geçmişinden ve diğer bağlarından koparmamak gerekiyor. Bu karara, YÖK'ün ve düzenin öğrenciye, öğretim elemanlarına ve insana kişilikleştirici, robotlaştırıcı ve tektipleştirici biçim vermesi açısından karşı olmak gerekiyor. Karşı oluş ancak bu anlamdadır. Konuya genelde böyle bakılmalıdır. Çünkü bugün alınacak tavır gericiğe alet olma tehlikesi mevcuttur. Böyle bir platforma düşülmemelidir. Elbette aksi şekilde de YÖK ve egemen güçlere angaje olma tehlikesi mevcuttur. Sınıf mücadelesini, sınıfları ve bunların ideolojilerini yok sayan sivil toplumcu bir bakış da yararsız ve bunun ötesinde sakattır. Bu açıdan olayı bugün almış olduğu Biçim'inden kurtarmak gerekiyor. Olay özünde hakim güçlerin ideolojik çelişki ve açmazının bir varyantıdır

Mevcut türban olayına neden salt bir kişisel özgürlükler sorunu olarak bakılamaz. Zira türban kendiliğinden ortaya çıkmış ve kendi başına bir olay değildir. Olay toplumsaldır, bir tarihi ve bir temeli vardır. Bu yanı gözönüne alınarak değerlendirilmelidir.

Dinin toplumdaki işlevinin ne olduğu konusuna DİN ve TOPLUM yazısında değiniliyor 12 Eylül olayı bir yandan da kitlelere yönelik olarak sosyalist ideolojinin (etkinliğinin kırılması yönünde onun) yerine bir ideoloji ikâme edilmeye çalışılmasını anlatır. Ha-

kim güçler her zaman dini kitlelerin pasifize edilmesi ve statikliği için kullanmışlardır. 80'den sonra da din ve dinsel ideoloji kitlelerin ve gençliğin devrimci ideolojiye kanalizasyon olmalarını engellemek için bir paratoner görevi görmesi amacıyla pompalanmıştır. Bu olgu aynı zamanda Türkiye'nin Ortadoğu ve Arap ülkeleriyle yakınlaş(tırıl)ması politikalarıyla da bağlantılıdır. Ancak yazının esas konusunu oluşturmadığı için bunu geçiyoruz.

Böylesi amaçlarla bilinçli olarak körüklenen "irtica", üstyapısal bir olgu olarak dinsel ideolojinin görece bağımsızlığından dolayı kendileri açısından artık denetlenebilir bir olgu olmaktan çıkma emarelerini gösterince, tavır almak durumunda kalındı. Bu tavır da somut olarak türban konusunda ortaya çıktı. Kısaca son günlerde kamuoyunu meşgul ve üzerinde fırtınalar koparılan "türban olayı" bilinçli olarak körüklenen bir silahın geri tepmesidir. Türban konusundaki ısrardan dolayı "irtica" gelişmemektedir, aksine "irtica" geliş(tiri)diğinden dolayı türban konusunda -örgütlü- direnmeler gündeme gelmektedir.

Genel olarak dinsel hareketlerle ittifak özel olarak da türban olayına sahip çıkmak aynı şekilde Sol için de geri tepen bir silah durumuna gelebilir. Dikkatli olmak gerekmektedir. Öncelikle Sol, ideolojik olarak kendine güvenmelidir. Kişisel özgürlüklerin sınırlandırılmasına karşı çıkmak ve insan hakları konularında sosyalist-yurtseverlerin tavrı açıktır. Ama bu herkes açısından böyle değildir. Bugün devrimcilerin türban olayında kendilerini sınamaya ihtiyaçları yoktur. Sınanmalarına da izin vermemeleri gerekmektedir. Amiyane tabirle dolduruşa gelmek gerekiyor. "Siz insan haklarını ve kişisel özgürlükleri savunmuyorsunuz?" sorusuna sosyalistler muhattap olmamalıdır. Eğer olurlarsa -ki bu, soruyu soranın demogoji yaptığını gösterir- anlatacakları şey, salt türban olayı değil türban olayına nasıl gelindiği olacaktır, irtica ve dinsel ideolojinin hangi düşünce ve amaçlarla nasıl körüklendiği olacaktır. Ve bugün, neden ve hangi amaçlarla tavır alındığı olacaktır. Kaldı ki bugün, biçimselliğin dışında ve bir uyarı mahiyetinden öte bir tavırda alınmamaktadır "irtica"ya... Ve beklenmemelidir.

Okullarda din dersi okutulmasının zorunlu hale getirilmesi daha az "irtica" mıdır, ya da daha az insan hakları ve kişisel-vidani özgürlük sorunu mudur? Örnekler çoğaltılabilir.

Bugün türban yasası koya zihniyet de, buna karşı çıkan zihniyet de Sol'un yabancıdır değildir. Sosyalist-yurtseverler karşısında olduğu bu ilkel zihniyetlerden birine angaje olmak durumunda değildir. Kendi düşünceleri ve kendi gündemleri vardır. Bu konuda tercih etme durumunda değildirler. Şu unutulmamalıdır; sosyalistler için her zaman tehlikeli -bu açıdan dikkatli olunması gerekli- durumlardan biri hakim güçler arasındaki çelişkilerde nasıl tavır alınacağıdır. Bu problematik'in çözümü; olayı toplumsallığı ve sınıf mücadelesi içinde yerine oturtmak, olaya emekçi sınıfların ve sosyalist ideolojinin çıkarı açısından bakmaktır.

Sol, sosyalist ideoloji yerine bunu engellemeye yönelik ikame edilen dinsel ideolojinin gelişip güçlenmesine alet olamayacağı gibi, hakim güçlerin insanları ve üniversite gençliğini robotlaştırıcı, kişisizleştirici, tek-tip'leştirici uygulamalarını savunamaz. Ki son tahlilde bunların ikisi de aynı hakim güçlere hizmet eder.

BAŞKENTTEN HABERLER

Diğer büyük kentlere oranla aralık ayı Ankara'da çok yoğun bir baskı ortamında geçti. Özellikle öğrenci gençliğin üzerinde yoğunlaşan ve sistemli karaktere bürünen uygulamalar bazı okullarda devreye idarenin de girmesiyle kendini açıktan açığa gösterdi. Bu masum öğrenci talebinin ardında gizli örgüt, kışkırtıcılık, vatan hainliği... vb. arayışları devletin her düzeydeki yetkilisi tarafından dile getirilerek öğrenci gençlik hedef tahtası haline getirildi. Söz konusu saldırılar da bu açıklamaların mantıksal bir sonucuuydu.

Öğrenci gençliğin "depolitize olmuş gençlik" kategorisinin dışına taşıma eğilimi göstermesi ve bunun kamuoyunda da sempatiyle karşılanması, varlık şartlarını 12 Eylül e borçlu olan tüm kesimleri derinden rahatsız etti. Gençlikteki kıpırdanış aslında toplumun derinlerinde yatan antagonist sınıf karşıtlıklarının dolaysız bir dışavurumudur, işte bu dışavurum demokratik gelişmelerin bir ön-habercisi ol-

duğu için tüm demokrasi düşmanı güçler kendi geleceklerinden endişelenmektedirler. Baskıların temelinde yatan gerçek işte budur.

SBF-ÖD ve AÜÖD'nin bazı yöneticilerinin gözaltına alınmasının ardından GÜBYO da resmen idare-polis işbirliği ile "göze batan" bazı öğrenciler karakola alınıp dayak, gözdağı ve hakarete maruz bırakıldılar. Salt gelir getirmek amacıyla yeni yıl kartları satan öğrenciler gözaltına alındılar, sergilen dağıtıldı, içlerinde ilerici ozanların sözleri geçen kartpostallar "suç unsuru" diye müsadere edildi. "Kartpostallarla bir sınıfın diğer sınıflar tahakküm kurmaya yönelik örgüt kurmak" suçu sabit görülememiş olacak ki gözaltına alınan 20'ye yakın öğrenci serbest bırakıldı, kartpostallar "tutuklandı," EGO'dan toplu taşıma kartı uygulamasında öğrenci indirimi yapılması için imza toplayan öğrencilerden bazıları hakkında dava açıldı. Bütün bunlara ilave olarak da solcu olarak bilinen bazı öğrencilere kırık not verme türünden yeni tür bir baskı da göndeme geldi. Öğrenci örgütlülüğünün YÖK denetimine sokulması için idare denetiminde dernek kurma çalışmalarına hız verildi.

Gözaltına alınan öğrencilere bir yandan sistemli işkence uygulanırken, diğer yandan öğrenci derneklerine güvensizlik tohumları ekmek için olsa gerek, "derneklerin tümünde ajanlarının bulunduğu, her gelişmeyi bildiklerini... vb." demagojik ifadelerle insanların yıldırılarak kendilerini 'işbirlikçiliğe' zorlandılar. Ayrıca kendilerine muhbirlik yapacaklara da "kesin olarak okul bitirme garantisi ve ücret" teklifleri yapılarak insanlar kişiliklerinden uzaklaştırılmak istendi. Bütün bunların daha sonra salıverilen öğrenciler tarafından kitle içinde anlatılacağı ve bunun da dolaylı olarak pasifikasyona hizmet edeceği elbette hesaplanmıştı.

Öğrenci gençlik üzerinde bunca baskı yaşanırken Ankara'da yeni bir okul, Doğramacı'nın Bilkent'i bütün ihtişamıyla açılıyordu. En elit kesimin çocuklarına eğitim vermek amacıyla, kurulmuş olan Bilkent ile diğer üniversiteler arasındaki farkı Milliyet gazetesi çok açık bir şekilde dile getirdi. Üniversitelerde en ufak bir hak için mücadele eden halk çocukları işkencelere, baskılara, okuldan atılma cezalarına katlanırlarken, Doğramacı'nın Bilkent'inde akademik-demokratik haklar yukarıdan aşağıya verildi. (Örneğin, öğrenci konseyleri, modern laboratuvarlar, lüks denilecek yurtlar, kütüphaneler... vb.) Bu karşılaştırma bile ülkede kimlerin demokratik hakları olabileceği-

ni açıkça gösteriyor. Varlıklılara verilen haklar, yoksul çocuklarına verilen ise baskılar olmaktadır. Ama zaten onlar kendi haklarının ancak kendi mücadeleleri sonucunda, sıkıntılara göğüs gererek alınabileceğini yaşıyan deneylerle bilmektedirler.

Bu baskılar yaşanırken öğrenci gençlik içindeki demokrasi güçleri ilkeli birlikler oluşturup ülke düzeyinde bir mücadele perspektifini hayata geçirmeleri gerekmektedir. Bu gerçeği bir kenara iten Yarın dergisi çevresindeki arkadaşlar "parsacı" ve "benmerkezci" bir anlayışla açlık grevini başlattılar. Eylemin hedefini de oldukça daraltarak "Yarın" çevresine yönelik gözaltına alınmaları protesto için eyleme giriştiklerini açıkladılar. Bizler de hangi ilerici kesimden olursa olsun, tüm gözaltına alınmalara, işkencelere karşıyız ve bunu şiddetle protesto ediyoruz ve buna tepki duymanın tüm ilericilerin ortak görevi olduğuna inanıyoruz. Hele bu tepki demokratik kitle örgütlerinin platformunda dile getirilecekse o kitle örgütlenmesinin içinde bulunan tüm eğilimlerin katılımını sağlamak için çaba sarf edilmeli. Bu yapılmayıp söz konusu eylemde olduğu gibi "tekkeci" bir zihniyetle "ben yaparım, gelen gelir" mantığıyla değil, yukarıda açıkladığımız gibi, demokratik kitle örgütlerinde demokrasiden yana tüm güçlerin ilkeli birliktelikler oluşturarak ve bunları ülke düzeyine yayarak gerçek kazanımlar elde edebileceğine inanıyoruz.

Yaygınlaşarak süren bu saldırı dalgası, aslında devrimci gençlik hareketini henüz rüşeym halindeyken boğmayı amaçlamaktadır. Bilinmektedir ki, o bir kez kök salınca, geçmişinden sıhhatli dersler çıkartarak atılım yapınca, artık onu durdurmak için yeni Eylül'ler gerekecek.

Ankara'daki baskı sadece gençlik kesimine yönelik olmadı. Belirli yayınevleri basıldı. Üç yayıncıyla birlikte yayınevi müşterilerinden de bazıları gözaltına alındı. Oyun yazar Yılmaz Onay, oğlu ile birlikte AST'taki oyun provasından alınarak işkenceden geçirildi ve serbest bırakıldı.

Bu karşı-devrimci saldırı dalgasına karşı alternatif politikalar, üretip, ülke düzeyinde organize bir kampanya ile her türlü yasal yollar ve direnişlerle sorunlar gündeme getirilmeli, kamuoyunda haklılığımızı pekiştirecek ve toplumsal desteği artıracak yeni yollar bulup, iktidar üzerinde demokratik baskı gücü oluşturulmalı. Saldırıları geriletmenin başka yolu yoktur. Baskıların genel olarak öğrenci kitlelerini derneklerden uzaklaştırmasının önüne geçilmeli, baskılara göğüs gerebileceğimiz bilinci yığınlarımıza maledilmelidir.

İKTİDARIN ELE GEÇİRİLİŞİ VE KORUNMA ARACI OLARAK "ZOR"

Tarihsel gelişimi çözümlmek, insanla-
rın beyinde oluşan (sübjektif) fikir ve
yargılara temel dayanak noktası yapmak-
la sağlanamaz. Fikir ve yargılar idealist
yaklaşımlarla olayların altında yatan ne-
denleri araştırmadan "tarihin büyük
adamların ürünü olduğu" sonuçlarına va-
rabilir. Bu anlayış biçiminin, dünya savaşı-
larından tutun da, toplumsal devinimle-
re varıncaya değin, zaman, mekân ve di-
ğer dinamik unsurları bir yana bırakarak,
tarihi kahramanlara, onların politik ey-
lemine maletmesi kaçınılmazdır. Öyle ki
gün gelir çaresiz kaldığı durumlarda ken-
disini ve toplumu kurtaracak kahraman-
lar aramaya başlar. Bulamayınca da öf-
ke ile haykırır "Kahramanı olmayan ül-
keye ne yazık". (Brecht-Galileo Galilei)

"Politik eylemlerin, devletin şaşaalı ic-
raatının tarihte belirleyici olduğu fikri, ya-
zılı tarih kadar eskidir ve halkların, geri-
de, sahnedeki gürültülü oyunun arkasın-
da sessizce cereyan etmiş olan gerçekten
de ileriye doğru evrimine ilişkin bize ka-
dar ulaşan malzemenin bu kadar az olma-
sının da ana nedenidir." (Engels, Anti-
Dühring)

Siyasal güç, ekonomik gelişmenin buy-
ruklarına boyun eğmek zorundadır. Ör-
neğin siyasal zor araçlarından olan "ya-
sa hukuk diline çevrilmiş ekonomidir"
(Engels). Siyasal zor ekonomik gelişmeyle
uyumlu olduğu sürece varlığını sürdürür.
Ama ne zaman ki ekonomik gelişmeyle
çatışır, işte o zaman yenilmeye mahkum-
dur. Bunun yanı sıra zor araçlarının nite-
liğini ve gelişkinliğini de üretici güçlerin
gelişim seviyesi belirler. Örneğin burjuva
hukuku, feodalizmin hukuk sisteminden
çok daha ileri ve gelişkindir. Keza "taban-
ca kılıcı yener, ve bu en çocuksu belitçiye
bile, zorun salt bir istek işi olmadığını, yü-
rürölge girmeden önce, çok gerçek ön ko-

şulların varlığını, yani daha çok yetkin
olanların, daha az yetkin olanları altetti-
ği aletlerin varlığını gerektirdiğini; ayrı-
ca, genellikle silah denen bu aletlerin üre-
tilmesi gerektiğini, bunun da yetkin zor
araçları üreticisinin daha az yetkin araç-
ları üretene altetmesi anlamına geldiğini,
ve tek sözcükle, zorun zaferinin silah üre-
timine ve silah üretiminin de genel olarak
üretime -dolayısıyla 'ekonomik güç'e,
'ekonomik durum'a, zorun emrinde bu-

*"Eskinin parçalanması ve
yıkıntılarının üzerinde yeninin
gelişip serpilmesi için tek yol
vardır o da zor'dur. Çünkü
'zor yeni bir topluma gebe
her eski toplumun ebesidir."*

(Marks)

lunan maddi araçlara dayandığını herhal-
de kavratacaktır." (Engels, Anti-Düh-
ring)

İşte bu yüzden tarihin anahtarını "üre-
tim toplumsallaştığı andan itibaren ege-
men ekonomik yasalarda aramak gere-
kir". Başka bir deyimle -aslında yine sını-
f mücadelesinin ortaya çıkardığı- büyük
adamların arasında araştırmak yerine sını-
fların, sınıf mücadelelerinin tarihi ola-
rak algılamak, üretimin gelişim yasaları-
yla birlikte değerlendirmek bilimsel bir
yaklaşım olur.

Toplumların tarihsel gelişimini ekono-
mik yasalarla açıklamak için, bu gelişimi
sağlayan temel yasayı belirlemek gerekir,
işte bu devinimi sağlayan "tarihin en

önemli yasası, üretici güçlerle üretim iliş-
kileri arasındaki zorunlu uygunluk yasa-
sıdır".

"Sosyal ilişkiler, üretici güçlere sıkıca
bağlıdır, insanlar, yeni üretici güçleri
elde ederken, kendi üretim biçimlerini de
değiştirirler ve üretim tarzını, yani hayat-
larını kazanma biçimini değiştirirken, bü-
tün sosyal ilişkilerini de değiştirirler. El
değirmeni, size feodal toplumu, buharlı
değirmen de kapitalist toplumu verir."
(Marks, Felsefenin Sefaleti)

Üretim faaliyetindeki insanlar, üretim
araçları, bilimsel teknik bilgiler, iş alış-
kanlıkları ve her çeşit iş tecrübesini içeri-
ğine dahil edeceğimiz **üretici güçlerle**, üre-
tim sürecindeki insanların birbirleriyle
maddi ilişkilerini betimleyen **üretim iliş-
kileri** uyum sağladığı sürece toplumsal
üretim biçimi değişikliğe uğramaz. Dıştan
gelen zor araçları ne boyutta olursa olsun
bu nesnel gerçekliği değiştiremez.

Toplumsal üretimin değişikliğe uğra-
ması da ancak üretim ilişkilerinin, üreti-
ci güçler önünde set oluşturmaya başla-
masından, egemen sınıfın gerici bir karak-
tere bürünmesinden itibaren olanaklıdır.
Artık üretim ilişkileri, üretimin en hare-
ketli, en devrimci unsurları olan üretici
güçleri geliştirmez. Artık mevcut üretim
ilişkilerinin devri kapanmıştır.

"Üretici güçler nasılsa üretim ilişkile-
rinin de öyle olması gerekir... *Zamanı* geç-
miş üretim ilişkilerinin yerini yeni üretim
ilişkileri alır." (Stalin, Diyalektik ve Ta-
rihsel Materyalizm)

Eskinin yerine yeninin geçiş sürecine
determinizm yetmez. Çünkü eski, tarihten
silinmemek için, yaşamını biraz daha
uzatmak için her yola başvurur, elindeki
tüm olanakları kullanır. Eskinin parçalan-
ması ve yıkıntılarının üzerinde yeninin ge-
lişip serpilmesi için tek yol vardır o da
ZOR'dur. Çünkü "Zor, yeni bir topluma
gebe her eski toplumun ebesidir". (Marks,
Kapital cilt I)

Eskinin temsilcileri zor'u tarihsel devi-
nimi engellemek amacıyla kullanırlar. Ve
ellerindeki iktidar aracılığıyla gelişimin
önünde güçlü bir set oluşturmalar. Alt ya-
pıdaki sınıfların antagonizmaya varmış
çelişkileri olgunlaşan diğer sübjektif şart-
ların (kitlelerin ve önder örgütlenmenin
durumu) bütünleşince devrimci durum
gerçekleşmiş olur.

"Marksist devrim anlayışı, sürekli ve
kesintisiz bir ihtilal sürecini öngörmekte-
dir. Devrim halkın devrimci girişimiyle -
aşağıdan yukarı- mevcut devlet cihazının
parçalanarak, politik iktidarın ele geçiril-
mesi ve bu iktidar aracılığıyla -yukarıdan
aşağıya- daha ileri bir üretim sürecinin ör-
gütlenmesidir."

EL SALVADOR'DA DEVRİM

İşçi sınıfının ele geçirdiği iktidar aracılığıyla bir ileri üretim tarzını örgütlemesi, oluşturulan sosyalist devletin ilk ve son en büyük görevi hayata geçirmesiyle olanaklıdır. Bu görev "mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirmek"tir. İşte tarih sosyalist toplumun örgütleniş sürecinde o çağa değin rastlanan devrimlerden farklı bir devrimi karşımıza çıkarıyor. Daha önceki devrimlerin görevi alt yapıda gerçekleşmiş yeni üretim ilişkilerine uygun üst yapı örgütlenmeleri yaratmakken, sosyalist devrim öz itibarıyla -yukarıdan aşağıya- burjuvazinin zor yoluyla mülksüzleştirilerek sosyalist üretim ilişkisinin örgütlenmesini içermektedir.

Örgütlenen yeni üretim ilişkilerinin üretici güçlerle uyum halinde olması sınıf mücadelesinin bir süre için de olsa ertelendiği anlamına gelmez. Ellerindeki mal varlıklarını ve iktidar güçlerini yitiren "eski toplum" temsilcileri yenilginin verdiği hırçınlıkla daha da saldırgan olurlar. Hattâ uzun sürede edindikleri yönetim tecrübeleri ve uluslararası ilişkileri sayesinde güçlerini yığmayı, toparlanmayı ve saldırmayı yeni kurulan genç devletten daha iyi bilirler. "Emekçilerin iktidarı, sınıf mücadelelerinin sonu değil, bu mücadelenin yeni biçimlerde devamıdır. Emekçilerin iktidarı, siyasi iktidarı ele geçiren muzaffer emekçilerin yenilmiş ama yok edilmemiş, ortadan kalkmamış, direnmeden vazgeçmek şöyle dursun direnmeyi daha da arttırmış olan sömürücü burjuvaziye karşı mücadelesidir." (Lenin)

İşte bu yüzden iktidarın ele geçirilmesi zor ve mücadeleyi ortadan kaldırmaz. İktidar aracılığıyla, baskı araçlarıyla eski toplumun direngen öğelerinin tarihin çarkını geri çevirme çabaları boşa çıkarılabilir ve buna uygun zor yöntemlerini de içeren bir örgütlenme yaratılabilir.

"Sadece sınıf mücadelesini kabul eden bir kimse henüz Marksist değildir. Çünkü burjuva düşüncesinin, burjuva siyasetinin çerçevesi dışına çıkmayabilir. Marksizmi sınıf mücadelesi öğretisi içinde tutmak, onu güdükleştirmek, çarpıtmak, burjuvazi tarafından kabul edilebilecek duruma getirmek demektir. Bir kimse sınıf mücadelesini kabul etmekle yetinmeyerek bunu proletarya diktatörlüğünü kabul kadar vurdurursa Marksist'tir." (Lenin)

Kaynakça:

- Kapital cilt-I (K.Marks)
- Anti-Dühring (F.Engels)
- Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm (J.Stalin)
- Felsefenin Sefaleti (K.Marks)
- Galileo Galilei (B.Brecht)
- Felsefenin Temel İlkeleri (G.Pöitzer)

Emperyalizmin ortaya çıkmasıyla kapitalizmin, ilerici karakterini sürdürdüğü burjuva devrimleri çağma göre değişikliğe uğrayan çelişkiler içinde, emperyalizm ile ezilen haklar arasındaki çelişki, baş çelişki haline geldi. Devrim dalgası dünyanın sanayileşmiş merkezlerinden, geri kalmış, sömürge yörelerine doğru hızla kayd. Ezilen halkların emperyalizme karşı en önde gelen mücadele mevzilerinden olan Latin Amerika'da da devrim dalgası dur durak tanımıyor. Bolivya'da, Arjantin'de, Şili'de, Nikaragua'da, Kolombiya'da, Honduras'ta, Guatemala'da, El Salvador'da ezilen halklar günden güne "sömürüşüz bir dünya" istemlerini kararlı tutumlarıyla daha fazla ortaya koyuyorlar.

Latin Amerika önemli bir mücadele mevkii. Çünkü Latin Amerika, dünyanın jandarması olan emperyalizminin en azgın sömürü yöntemlerini hayata geçirdiği, bir "arka bahçe". Çünkü Latin Amerika, egemen işbirlikçi oligarşilerin halkların alınterini, pervasızca ABD'ye peşkeş çektiği, sınıflararası çelişkilerin günden güne derinleştiği gelişmelere sahne...

El Salvador, Latin Amerika'da yaklaşık beş milyon nüfusuyla ufak bir ülke... Ufak ama aynı zamanda devrimci mücadelenin oldukça ileri boyutlara vardığı patlamaya hazır bir barut fıçısı... Nikaragua devriminden sonra kurtuluşa en çok yaklaşan ve ABD'nin devrimi geciktirmek için her yola başvurduğu, yeni silahlarını denediği bir savaş alam. Bunun karşısın-

da devrimcilerin savaşım azmi de sınır tanımıyor. El Salvador halkı kendisini her gün biraz daha köleleştiren zorbaya karşı mücadelenin içine yaklaştıkça yaklaşıyor. Ve işte bu yüzden El Salvador devrimine gebe..

"...Rejime karşı direniş yükseliyor: Bugün, Salvador halk güçlerinin zaferi ülke çapında yayılıyor. Ocak 1981'de *Farabundo Martí Ulusal Kurtuluş Cephesi* (FMLN), ilk büyük saldırısını gerçekleştirmesinden bu yana rejime karşı güçlerini büyük ölçüde arttırdı. FMLN, 1982 Ekim'inden 1983 ilkbaharına dek süren eylemleriyle, Salvador savaşında öncülüğü ele aldı. Ülkenin doğu ve merkez kesimlerinde, sabotaj eylemlerinden düşman birliklerinin yokedilişine dek, çeşitli eylemlerini içeren geniş kapsamlı bir gerilla savaşı yürüttü. 1983 Nisan ayında San Salvador ve Santa Ana'de yaptığı eylemlerle de, başkentte ve ülkenin batısında da her zaman büyük saldırılar gerçekleştirebileceğini gösterdi." (El Salvador'da Devrim, syf.11)

FMLN, beşpartinin oluşturduğu, ülkenin demokratik güçlerine politik ve askeri anlamda önderlik yapan bir savaş cephesi olarak oluşturuldu. FMLN'nin merkezi komutanlığı da bünyesinde barındırdığı beş ayrı partinin üst düzey sorumlularından birer temsilcinin katılmasıyla organize edildi. Bu örgütlenme, birbirinden farklı anlayışlara sahip ayrı devrimci stratejileri savunan partileri bir araya getirmekten öte ileri hedeflere doğru yönelinmesinde uyumlu bir koordinasyonu da sağladı. Komutan Schafik Jorge Handal bu gelişim sürecini, şöyle açıklıyor:

"Biz, değişik ve politik koşulları ile her birinin kendi silahlı kuvvetleri olan beş partiyiz. Bir araya gelmemiz çok güçlü ama her şeye karşı bunu başardık... Önce ayrılıkları görenler, gerçekleri ve gelişme eğilimlerini doğru çözümlemiyorlar demektir. Biz tek bir parti değiliz, beş partiyiz. Bundan dolayı beş ayrı görüş var. Ancak sorunlar ve çelişkiler her seferinde daha az indirgeniyor. Daha olgunlaşıyoruz ve anlıyoruz ki, bizim ortak çalışmamız, ortak mücadelemiz bizi tüm farklılıklara karşın ileri götürecektir." (a.g.e., syf.31)

KİTAP KİTAP KİTAP KİTAP KİTAP KİTAP KİTAP

Ei Salvador'da devrimci demokrat güçlerin biraraya gelmeleri ve silahlı mücadele temelinde örgütlendirilen ortak bir cephede yer almaları "masa başı birlikçileri"nin anlayamayacağı bir gelişim süreci yaşadı. El Salvador'da birlik, silahlı mücadelenin prestijinin halk kitleleri arasında yaygınlaşmasının ve yine bu prestijin geleneksel revizyonist çizgileri de etkileyipradikaleştirmesinin ürünüdür. Kırkıyıldır sağ bir çizgi izlemeyi gelenek haline getiren El Salvador Komünist Partisi (PCS) bile, bugün silahlı mücadeleyi savunur duruma gelmişse bu çok anlamlıdır,

FMLN içinde en yaygın örgütlenmeye FPL (Farabundo Marti Halk Kurtuluş Güçleri)'nin Başkomutanı Salvador Cayetone Carpio, 1970 yılına kadar PCS'nin içinde yer aldı. Fakat parti çizgisinin silahlı mücadele konusunda kesin karşı tutumunu değiştiremeyeceğini anlayınca PCS'den ayrılarak bir grup "Compenaros" (yoldaş) ile birlikte FPL'yi kurdu, FPL silahlı mücadele çizgisini pratik eylemleriyle ortaya koydukça, kitlelere önderlik ettikçe Ei Salvador'un en güçlü örgütü haline ulaştı.

Komutan Carpio, El Salvador'da öngördükleri devrimci stratejiyi genel hatlarıyla şöyle ortaya koyuyor:

"Politik değişimin silahlı eylemlerle bağlantılı olması ve başlangıçta ilk olarak kalan tüm mücadele biçimlerinin kombinasyonu. Silahlı mücadele, başladığında henüz ülke düzeyinde uygulanmasa ve henüz belirleyici olmasa da, bütün sürecin belirleyici faktörüdür. Yani temeldir, diğer mücadele biçimleri silahlı mücadeleyi rayına oturtmak içindir.

Biz El Salvador'da politik-askeri örgütü kurduğumuzda bu bir gerekliliğe cevap veriyordu. Çünkü silahlı yolu reddeden ve hareketi politik yola indirgeyen örgütler vardı. Yani halkın anlayabileceği açık kavramlar bulmak zorundaydık.

Bu kavram (politik-askeri örgüt) parti çizgisinin inkârı anlamında ele alınamaz, tersine bu çizgi içinde halka doğru çizgiyi ve katılımın iki yanını açıklamak zorundaydık. Kitlelerin mücadelesi ve silahlı mücadele. Bunların ikisinin de bu örgüt tarafından yönlendirilmek zorunda oluşu" (a.g.e., syf.70).

Komutan Carpio PCS'den ayrıldıktan ve net ayrılıklar taşıdıkları hâlde polemiklere girmekten kaçındıklarını söyledikten sonra bu tavırlarını üç ana nedene bağlıyor. Bunlardan birincisi doğru ve yanlış pratik mücadelede elde edilebilecek kanıtlarla günışığına çıkarmaktı, ikincisi, ayrılık sonrası PCS içinde ayrılanlara karşı gelişen ihbar kampanyasını durdurmak. Üçüncüsü ise ayrılığın önemli boyutlara

varacağından korkan PCS yöneticileriyle açıktan çatışmaya girilmek istenmemesi idi. Nitekim Komutan Carpio "Bazı grupların, sona ermemiş mücadeleyi laflayürütmeye çalıştıkları ama, hiçbir sonuca varamadıkları yola girmek istemiyorduk. Bunlar konuşmaya başladılar ama, sonunda görürler ki, silahlı mücadeleyi yürüreceğ ne parti ne bir örgüt kalmıştır" (a.g.e., syf.73) diyerek lafazanlıkla pratik mücadele arasındaki ayrımı da net bir şekilde belirliyor.

Salvador Carpio, silahlı mücadelenin gelişim süreci içinde baştan sona temel olmasının yanı sıra bunun uzun süreli bir halk savaşı anlamına geldiğini de vurguluyor. El Salvador'un denetim ve coğrafi konumuna ilişkin şartları halk savaşının gelişim seyrine özgün taktikler kazandırsa da politikleşmiş askeri savaş stratejisini öz itibarıyla değişikliğe uğratmıyor.

"Başka bir yerde uzayan savaş dağlardaki savaşla birlikte yürür ve gerillanın dağlarda düşmandan daha iyi korunacağı görüşünden hareket edilir, çünkü bu yıllar boyu uzamıştır. Biz ise mücadeleye kent gerillasıyla başlamaya zorlandık. Tupamaros (Uruguay) deneyimi, bize bunun mümkün olduğunu gösterdi. Bugün savaş üç stratejik cephede yürütüyoruz: Kentlerde, dağlarda ve kırlarda. Ancak başlangıç ve ilk gelişme aşaması için kentleri seçtik. İkinci adımda, kırlarda savaşa başladık, bugün ise üçüncü aşama olarak dağlardaki savaş güçlendiriyoruz" (a.g.e., syf.78).

FPL'nin önderi Salvador Cayatone Carpio'nun silahlı mücadeleyi savunmadığı için ayrıldığı PCS (El Salvador Komünist Partisi) silahlı mücadelenin prestij kazanmasıyla radikalleşmek zorunda kalmıştı. Ancak PCS'nin sözcülerinin açıklamalarında bu konuda bir özelleştirmeye rastlamak mümkün değil. PCS'nin eski tavrı ya reformistlerin parti içinde etkin(!) olmasına bağlıyor, ya da "biz bunu o zaman da söylemiştik" gibi sözlerle PCS'nin ne kadar ileri görüşlü(!) olduğu kanıtlanmak isteniyor. Ancak 1930 yılından beri örgütlülüğünü sürdüren PCS'nin silahlı mücadele kararıyla birlikte silahlı mücadelenin örgütleniş konusunda gösterdiği acemilikler bu konuyu şimdiye kadar hiç dikkate almadıklarının göstergesidir.

FMLN merkez komutanlığında PCS temsilcisi olan Schafik Jorge Handal bu gerçeği açıkça dile getiriyor:

"Parti yetkilileri, partinin beyni, çatısı ve sinir sistemi olan ve merkezi bütün kararların hazırlayıcısı ve uygulayıcısı durumundaki ulusal yönetim kadroları ve orta düzeydeki kadrolar, ne silahlı müca-

deleye geçiş için nasıl örgütlenmek gerektiğini ne de bunun politik mücadeleyle bağlantısının nasıl kurulacağını bilmiyorlardı" (a.g.e., syf.90).

Bunun nedeni oldukça açıktı. PCS geçen yıllar boyunca silahlı mücadele gibi bir konuyu gündemine bile almamış, gündemine aldığı ise 1968 Mart ayında yayınlanan parti belgesinde olduğu gibi "genel bir ayaklanmayla kazanılan devrimci iktidarın korunması dışında, bu ülkede bir gerilla savaşının mümkün olmadığı" (a.g.e., syf.94) şeklinde kararlar alınarak silahlı mücadele "büyük günlere" saklanıyordu(!).

Oysa mücadele deneyimi, silahlı savaşın devrimci sürecin başından sonuna kadar temel olduğunu ve iktidarın parça parça elde edileceğini göstermeye başlamıştı. 1982 seçimleriyle birlikte yükselen mücadele bayrağı ülkenin üçte birinde FMLN bayraklarının dalgalanmasını ve buralarda halk iktidarının nüvelerinin oluşturulmasını sağlamıştı.

"Halk iktidarı, en iyi ve en yaygın biçimde kırsal bölgelerde gelişmiştir. Oralarda daha ileri adımlar atılmıştır" (a.g.e., syf.57).

Poder Popular (Halk İktidarı) örgütlenmesinin her yerde kalıcılığı söz konusu değildir. Ancak iktidarın tümünden ele geçirildiği dönemde Poder Popular güvenceye kavuşmuş olacaktır. Aynı zamanda, bu gelişme iktidarın tümüyle ele geçirilme aşamasına kadar önemli derecede birikim yaratacağı için devrimin ilerlemesinde büyük katkılarda bulunacaktır.

El Salvador halkı emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesi veriyor. Onun işbirlikçileriyle canını dişine takarak savaşıyor. El Salvador'da devrimciler kararlı.

Komutan Joaquin Villalobos bu kararlılığı şu cümlelerle açıklıyor:

"Eğer emperyalizm halkımızın kendi geleceğini belirlemesini engellemeye kalkarsa, eminiz ki Vietnam'dakinden çok daha ağır bir yenilgiye uğrayacaktır. Hiçbir şey ve hiç kimse özgürlük mücadelemizi durduramayacak. Halkımız ve halkımızın savaşçıları, zaferi kazanmaya kararlıdır ve kazanacağız.

Venceremos! (Zafer Bizimdir)" (a.g.e., syf.123).

"El Salvador'da Devrim" Yarın Yayınlan tarafından Federal Almanya'da Weltkreis Verlags tarafından 1983'te "El Salvador, die unsichtbare front" adıyla çıkarılan aslından Türkçe'ye çevrilerek yayınlandı.

"El Salvador'da Devrim" mücadelesinin gelişimi önemli seviyelere ulaşmış bir halkın deneylerinden yararlanmak için mutlaka okunmalı.

ÖYKÜ ÖYKÜ ÖYKÜ ÖYKÜ ÖYKÜ ÖYKÜ ÖYKÜ

ŞİMDİ VE HEP "ATEŞİ CANLI TUTMAK İÇİN"

Hüseyin İLHAN

Artık dünden çok uzak bir günde... Dünle bütünleşen koskoca bir beş yılı hep ama hep içinde taşıyacak... Saniye saniye ruhunda duyacak. O ardi ardına gelen acı dalgalarını anımsayacak, bedeni aynı tazelikte gerilecek, gövdesinden çılgınlık kopacak yine. Sevinçleri de öylesine duyacak. Yaşamının beş yıllık kesitini böylesine bölüşmüşlüklerle. Bir yürek olmaları, bir gurur denizi anaforunda hep yaşayacak. Ama şimdi düşünceleri de duyguları gibi tutunumsuz. Doğrusu onları kontrol altına almak için bir çaba da harcamak istemiyor, istiyorki, bu kapalı, zevksiz yontular yığını mekanda beş yılını noktalayan zamanı çoğaltan ve zamanı müthiş daraltan, şu dakikaları bütün derinliğiyle yaşasın. Her dakika unutulmaz resimlerle bilincine çakılıyor. Kurgusuz yaşamak istiyor zamanı. Tam bu anda o müthiş uğultu. Giderek ritmik seslerle, tanıdık türkülere, anımlanmış çağrılara dönüşüyor. Ama belli ki duvarlar yine sallanıyor. Koyu gri yüzeyleri boğulmanın yok olmanın sarsıntısını duyuyor. Yalnız değil, hiç yalnız olmadı ki... Ama şimdi fiziki olarak o bir yürek olmuş seslerden ayrılmanın acısını derinden duyuyor. Anlamlandıramadığı karşılığını koyamadığı duygularla bildik, depremlerinden birini daha yaşıyor. Hep ıslak, hep rutubetli soğuğu iliklerindeki çürütücü etkisiyle yine duyuyor. Ama şimdi bunu usta taşımaya hiç gerek yok, diye düşünüyor. Zamanı şu çirkin mekandaki son soluklanışlarını bilincine iyice kazımak istiyor ve birden bu mekanı çirkinlikle anlamlandırmasına kızıyor. Ne güzellikler yarattılar burada. Duvarlarda işlevlerini unutturcasına karşılarında eğildi, çirkin gri yüzeylerinde her mevsimin tablosu nice özelemlerle çizildi, canlandı duvarlar varlık nedenlerini unutup bir sevgi çağlayanında kucakladı hep o sıcak kalan soluklarını,

Ne sellerle taşıp gittiler bu duvarlar

üzerinden hasretlerine. İşte şimdi yürüerek ve ilk defa bileklerini yakan damarlarındaki kanı boğup, derin yaralar açan kelepçeler olmadan yürüyecek koridorlarda... Başını kaldırdığında renksiz koridorun ucunda gürültü makinasının donuk silüetini görüyor. Kulaklarını patlatırcasına en anlamsız çılgınlıkların beyinde patlamalara durduğu ses verme aygıtını son kez görüyor. Ama her radyo açıldığında gecenin bir yarısında uykularını bölen kara iç bulandırıcı müziği, sonuna kadar açılan sesiyle yine o iç titremeleriyle anımsayacak ve hiç unutmayacak... Koridorun bir ucundan bir ucuna karşılıklı sıralarla uzayıp giden demirden kapıları görünüyor şimdi. Hiç açılmayan kapılar, bedenlerini tutsaklıyan kapılar ve şimdi üzerlerinde varlıklarını yoksiyan beyaz yuvarlak tiki siyah numaralar gibi. Simsiyah, karanlığı sahiplenenerin varlıklarını simgeleyenler.

Zamanın ölçüsünü yitirmiş gibi... Ne zamandır bekliyor burada. Hücresinin kapısında dışarıya son çıkışı... Az önce kendisini uğurlayan, daracık pencerelerde sıcak gülümseyişlerim bütün hayatına yerleştiren dostlarının kendisini uğurlayan türkülerini duyuyor yeniden. Yayından kopmuş çelik gibi fırlıyor, yerinden. Kapının üzerinde duran avuç içi kadar yeri kaplayan mazgalın sürgüsünü şakırtıyla çekip, mazgalı açıyor. Arkadaşının adını söylüyor, sıcak kucaklaşmalarını engelleyen demir kapının soğukluğuna çarpıp avuçlarını kenetliyorlar. Gözlerinin, sözlerinin içindeyim hepseninleyim der gibi duran gülümseyen dudakları görüyor. Yüzünü aşağı eğdikçe burnunu sonra gök mavisi gözlerini görüyor. Arkadaşının çenesini artık göremiyor. Çünkü mazgal deliğinden bütün bir yüzün suretini görmesi imkansız. Durulmaz bir sıcaklığı ve hüznü bir arada yaşıyor. Kelimeler sanki dü-

ğümlemiş ve çok uzun zamanların anlatısı, konuşması, sıcak ellerine akmıştır iki sinin de. Tiz uyarıcı bir ses doluyor, tam bir sıra aralığa. "Yasak yasak hemşerim. Niye açtın yerinde bekle ve kılmılama..." Kendisine doğru koşan üniformalı görevliler mazgalda kenetlenen ellerini zorla kopararak, hızla kapatıyorlar mazga.. Acıyla burkuluyor yüreği. Kendisinin de daha önce içinde yaşadığı bir lahite kapatılmış gibi duyuyor arkadaşını. Canlı canlı gömülmenin duygusu bir yerlerden kayalar kopartıyor içinden. Arkadaşının şen haykırışı doluyor koridora. "Güle güle...güle güle... kendine iyi bak... Benim için boğazda çay içmeyi bir de, vapurlara binmeyi sakın unutma..." Koridor seslere boğuluyor. Koridordaki bütün hücredekiler henüz götürülmediğini koridorda bekletildiğini hissediyor ve adıyla çağırmağa başlıyorlar. "Muhtar muhtar..." Dönmek hücrelerine varmak herbirini kucaklamak istiyor. Görevlilerden tek tek vedalaşmak için izin istiyor. "...Kurtuldu onlardan daha ne istiyorsun... Görüşüp ne yapacan?..." Buz dağlan öfke sesleriyle devriliyor beyninden. Anlatamaz ki o hep insan hep yüce kalan bağlılığını sevgisini... Her hücreden yeniden türküler başlıyor. Bu uğurlamanın sevinci ve hüznü seslerden süzülüp ilmik ilmik bilincine, akıyor. Hiç ama unutamayacak dostlarını beraber yaşadıkları hep canlı kalacak... Ateşi hep sıcak duracak. Türküleri dinliyor. Dağların özgürlüğün havası yürüyor damarlarında... Tanısı olmayan bir çağıltı. Ya da hep beraber yaratılan bir durmaz nehir. Türküler içinde nehirlerle dönüşüyor...

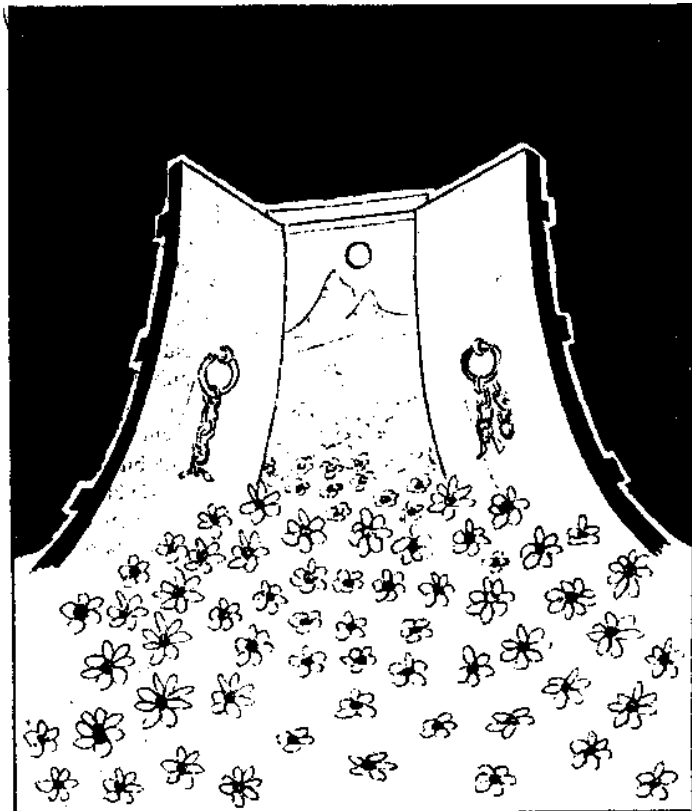
Mutlu mu? Özgürlüğü adımlamaya başlayışı güzel mi? Bilemiyorum... ve sadece ayrılığı düşünüyor... Dün başka bir gündü. Anadolu hapishanelerine nakledilen arkadaşlarından boşalan yatağa onlardan ayrılmanın burukluğuyla özenle yerleşmişti. Elinde bırakılabilen kitapları incitmek-

ten korkarcasma yerleştirmişti plastik sepete, kartlarını dizmişti üzerlerine özgürlüğün... Mektup yazmış sonra artık geceleri bir kaç saat akabilen suyla buz gibi soğukluğunu duyarak ve sıradaki arkadaşını gözeterek yıkanmıştı. Açık pencere camından soğuk dökülüyordu. Kaskatı kesilmiş iliklerine değin donmuştu. Artık alışmışlardı... sıcak su ise ulaşılmaz bir şeydi. Yıkanma faslı bittikten sonra çamaşır yıkamaya koyulmuşlardı, çamaşırlarını nasıl kurutacağını düşünmüştü uzun uzun. Nerdeyse iki sene olmuştu, hücrelerden hiç çıkarılmıyorlardı, Çamaşırları daracık pencerelerden sarkıtıp kurutmak da "Yasak..."ti. Sabah ise adı okunmuştu. "Hazırlan gidiyorsun.... hazırlan gidiyorsan." "Nereye" demişti. Yeniden soruya alınmakta olasıydı. Geçmiş, gelecek... bilincinde karmakarışık akıp gidiyor. Elinde yalnız ilaç torbasıyla çağrılan seslere uzanıyor. Şaşkın duygulu. "Torban nerede.." diyor. Tek telden tiz ses resmi donuk anlamsız. "Arkadaşlarıma bıraktım eşyalarımı..." Karşısındaki ses yine tanış. "Yaa" yine üzerinde bir pijamasıyla... Elbiseye saatler sonra kavuşabilecek. Tutukevinin, tek renki ki elbiselerini giydiklerinden katılmadıkları acılarını yaşatacak bir şıklıkta duruyor pijamalarıyla. ölçülü... rahat... kendine güvenli. Şimdi iki yıldır görüştürülmediği ailesinin karşısına da başı dik olarak, direnmesinin, başeğmemesinin armağını gibi olan bu pijamalarla çıkacak ve pijamasız don-atlet kaldığı günleri de zindanın o kara soğukunda hep hatırlayacak. Öldüresiye çırpı çıplak soyularak, direnmelerinin kenetlenmelerinin cop darbeleriyle bazı abartmasız kalaslarla, demir çubuklarla kırıldığı, kenetli kollarının yerlerinden kesilircesine sonsuz acılarla vurularak birbirinden kopartılmalarının izlerini taşıyan koridoru da hiç unutmayacak. Yerlerde sürüklenişlerini ardı ardına inen tekmelerin copların kafalarından, göğüslerinden, ağrının da sınırlarını aştığı vuruşları bir yaşam boyu duyacak. Bu çirkin bina kadar, hatta ondan daha da çok bu çirkinliği içinde taşıyan, insan özelliklerini yitiren uygulayıcıların o çirkin gülüşlerini, acı vermekten mutluluk duyan, direnme karşısında çıldıran varlıklarını hiç ama hiç unutmayacak.

Şimdi tahliye oluşunun sevincini duyuyor. Sevincine baskın çıkan bu iç kaynamayı bütün benliğiyle yaşıyor. Kendisini uğurlayan türküler, coşkulu seslenişler, o zindan günlerini saran sloganlarını duyuyor. Burdaki son anlarını bütün derinlikleriyle yaşamak istiyor. Şimdi kendisini susturmak isteyen görevlilerin uğraşı içinde bağırıyor bağırıyor. "Hoşçakalın dostlarım... hoşçakalın, sizi hiç unut-

mayacağım..." Müthiş bir uğultu yüreği, yüreği sıkışıyor. Soluğu kesilir gibi oluyor. bütün hücrelere yeniden doluyor sanki... Hepsini birden kucaklıyor duygusunda. Ara koridoru, iki yanında yürüyen görevlilerle geçiyor. Sesler geride kalıyor. (C) blokun ara girişinin önünde geçerken gözleri süzülüyor, parmaklardan içeri. Firari gözlerinin süzülüşünü görmüyor kimse. Ölüm orucunda dostları bu bloğun hücrelerine birer birer atıldı. Ölümüne terk edilerek ölüm yolculuğundaki direnişleri kırılmaya çalışıldı. Bu aşağılık uygulamaya da yenilmedi dostları. Vücudunun kaskatı kesilerek, sedyeyle buradan geçirilişini anımsıyor. Tedavi kabul etmeyişlerinin o sıcak kalan anları gibi sedyeyle geçtikleri koridorlarda yürüyerek başı dik geçiyor şimdi... Yeni bir yaşama geçmişten daha güçlü bağlarla adım atıyor. Heyecanını taşıran, bilincindeki setlerden aşırın o gücü nereden aldığını çok iyi biliyor. O hep beraber ölümü bir sevgili gibi karşılayan arkadaşlarının görüntüleri geçiyor gözlerinin önünden... Bir an onların bedenleriyle ruhlarıyla bütünleşmiş duruyor kendisini... Bütün benliğiyle kendisiyle beraber taşıyor hepsini. Yürek vuruşları beraber ölümüne koştukları o sıcak ateş günlerinin vuruşu kadar hızlı. Bu çarpıntının hızı ve devingenliği hep belli tablolara kapatılmış koridorun duvarlarından bir ışık demetiyle yansıyıp nice renklere dönüşü-

yor. Direnişlerinde coplanarak kendilerinden geçtikleri karanlıklarda savruldukları anların inatçı direngen ışıkları gibi. (C) bloktan sızan ışıklar; kollarında, düşen arkadaşlarının yansımasını taşıyarak bulduğu gediklerden dışarı fırlayıveriyor. İçinden o günlerde bu bloka kapatılan direnişçilerin seslerini duyarak çoğultarak "Haydi gidelim..." diyor. Beraber yürüdüklerini biliyor çok mutlu. Beraber çıkacaklar canlarıyla aydınlattıkları zindan karanlığından. İkinci ara koridora geçişten önce bir kez daha görevlilerin elinden kurtularak havalandırmalara seslenmek istiyor. Bu kez koparılıp alınıyor parmaklıklardan. Görevliler sinirli. Dudaklarında gülümsemesininizlerin eksiltilmiyerekalarında yürüyor yeniden. Görevlilerin ritmik, tek perdeden yürüyüşlerinin sesini ayaklarındaki plastik terliklerin aykırı sesi bozuyor. Senelerdir bu plastik terliklerden başka ayaklarına giysi verilmedi. Bu terliklerle buradan çıkmanın onurunu adlandırıyor bilincinde. Görevli bir subay yeni nöbete gelenleri soyarak anyor. Bu tanıklığını da unutmak istemiyor. Aynı görevliler kendi bedenlerindeki, bilinçlerindeki aşağılanmayı belki de bilinçsizce aşma yolu olarak tutukluları verilen buyruklarla soyarak, gidermek istiyorlar diye düşünüyor. Blok defterinde son çıkışı yapılırken kayıtsızca yanbaşında süren görevli aramasını seyretmesine kızıyor bir görevlide.

Artık sayısını çok iyi bildiği bir başka demir kapının eşliğindedir. İki tarafında iki demir kapı bulunan bir mezarı andıran mahkemelere giriş gelişlerinde arandıkları kelepçelendikleri arama odasıdır. Tek tek alındıkları her duruşmaya çıkışın ve dönüşün işkenceli karşılama ve uğurlamalarının yapıldığı oda insanlık dışı arama ve zincirlemelere karşı direndikleri karanlık bölüm.. Bir an tavanın üzerine doğru acı çığlıklarıyla indiğini duyuyor. Başını kaldırdığında duvarlara bulaşmış kanları görüyor. Kendi kanları.. Bir çağın yaşanmış zamanların tanığı gibi.. Bütün bedeninin gerildiğini, içindeki dağların depreminin başladığını duyuyor yeniden. Hiç bir anlatıya sığmayacak kadar yoğun usundakiler.. Arama odasındaki bekleyişinde derin bir çoğalmayı yaşıyor. Sevdikleriyle dostlarıyla inançları ve direnmeleriyle bu çoğalmanın arama odasına sığmadığını görüyor. Çoğalmalarının renkleriyle haykırılarıyla ulaşacağı nehirleri denizleri yaşıyor. Boşuna geçmedi burada beş yılı. Bütün yaşadıklarının bir karşılığı olacak. O "bir günü" besleyecek gücünü çoğaltacak suların damarı olacak diyor içinden.. Müthiş coşkulu "Bu kez kelepçelenmeyeceksiniz. Bu kıyağımı unutmayın.." diyor yılmış bir görevli, ona yalnızca buz gibi baktığını hissediyor. İlk tutuklanışında belleğinde bir "gözlüklü İsmail" diye adıyla bir de o çirkin sırtılarıyla kalan görevliyi anımsıyor. "Altın bilezik takacağım sizlere.." diye kelepçeleriyle övünen.. Geceleri bile işkence yapmaktan zevk alan sıradan bir görevli. Ve ona emir verenler. Ve onun gibi işkence yapanlar. Tek kalıptan dökülmüş gibi birbirine benzeyen. Soğuk, buz gibi yontular. İşte o kapıda açılıyor.. Kapı ardında yeniden kapanırken bilincinde hep duyacağı o demir kapıların açılıp kapanırken çıkardığı sesler çakılıyor.. Sanki bilincinde bir daha unutulmamacasına çıkamamacasına çivileniyor kapının sesi. Tutsak yaşamı boyunca bu kapı sesleri hep çok ayrı, çok özel bir ayrıntı olmuştu. Çünkü hep önce kapı seslerini duymuşlardı, hücre kapılarının açılmasından önce bu seslerle gözleri dışarıya uzanmıştı. Seslerden, görünür oluşmuştu bilinçlerinde. Kapı ve postal seslerinin ardında işkence başlamıştı. İşkencenin başlayıcı da, sevinç haberlerinin mektuplarında, mahkeme dönüşlerinde, çayın yemeğin gelişinde hep bilinçte ayıklanan seslerle kendi niteliklerinde özelleşmişti. Hemen anlaşılıyordu. Şimdi o kapılar ardında kalıyordu. İdare kısmının merdivenlerinden yukarı çıkarken geride kalanların yemekleri götürülüyordu. Bir defa daha yıllarına yerleşen bir alışkanlıktan kopuşunun hüznünü bu kadar derin duydu. Dostaları şimdi yemek hazır-

lıındaydı. Kendisinden söz ediyorlardı. Yine kapının altındaki dar oyuktan tabaklarını uzatacak, yemeklerini alacaklardı.. Bu uygulamaya çok direnmişlerdi.. Ama daha şimdiden o dost sofrasının özlemişti. Açlık grevleri sonrasının sofraları da geçti gözünden ılık ürpertilerle doldu içi.. Kopabilirmiydi bir daha bu dostluklardan, bu ölümüne bağlılıklardan, sevgilerden..

İdare binasına çıkarken yıllardan sonra ilk defa bir boy aynasından kendini görüyor. Bir an durur gibi oluyor. Şaşırmış, aynadaki kendisine gülümsüyor. Arkadaşlarından ayrıldığından bu yana içini ısıtan ilk sıcak karşılama bu.. Ayaklarında terliklerini sürüyerek geçiyor koridoru. Sağdaki odalardan birine giriyor. Memurlar son çıkış evraklarını hazırlıyor. Şimdi karşısında uygulamalarıyla övünen cezaevi müdürü var. Kapıdan giren sıhiye görevlisi esas duruşta yanlarında dikiyor. Müdür boşuk sesiyle yanına çağırıyor onu. Hemen oracıkta pantolonunu sıyırıp iğne yapıyor sıhiye görevisine. Bir yandan da kendileriyle konuşmaya çalışıyor. "Kantini iflas ettireceksiniz bu gidişle. Yine ne kararı aldınız.." diyor. Giderayak bir şeyler kapmaya çalışıyor, "kantin çok pahalı, fiyatlar çok fahiş, alım gücümüzün üzerinde.. ailelerimizin sırtından köşeyi döndünüz zaten.." diyor bir arkadaş, "tabii döneceğim.." diyor yine gülerken. Ne konuşulur, ne tartışılır bu adamlar.. Mahkeme gidişleri sırasındaki ahlak dışı arama ve dövülmeleri protesto ettiklerinde "işkence yapmak şerefsizliktir.." diye haykırdıklarında "İşkenceyi bana mı anlatacaksınız. Siz daha işkence nedir görmediniz.. Ben iyi bilirim nasıl olduğunu.." diyeblen birisiyle ne konuşulurki.. Sıkıntılarını anlamış gibi çıkıyor odadan.. Bu kısa görüşmede usunda sanki tutanaklara geçiyor. Tam bu sıra.. havalı bir subay "Bir daha böyle şeylerle uğraşmayın" öğütünde bulunuyorpişkince. Bunca eziyetinin üzerine ne denir. En iyisi yanıt vermemek diye düşünüyor. Ama bu öğüdü bırakılışında emniyet götürülüşünde duyacak bir daha. "Bir kez daha sağ olarak gelmeyi bekleme.." diyecekler.

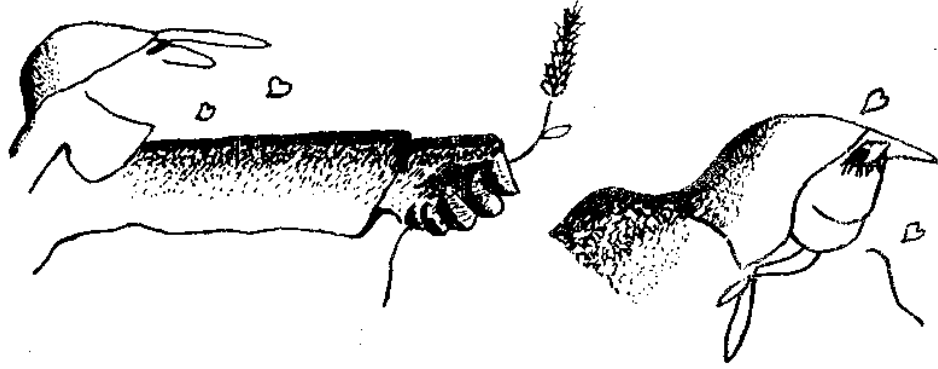
İşlemler çabuk bitiyor." Kendisiyle bırakılan arkadaşlarıyla karşılaşıyor ilk kez. Sımsıkı kucaklıyor onları. Şimdi daha rahat. Gülüyorlar. Bloklardan birbirlerine arkadaşlarını soruyorlar. Görevliler gülmelerinden böyle şen sohbet etmelerinden rahatsız oluyor fakat ses çıkarmıyorlar.

İki yanlarında önlerinde arkalarında kalabalık dizilmiş görevlilerle dış avluya çıktıklarında, ilk aydınlıkta gözleri kamaşıyor. Güzel bir İstanbul sabahı şimdi dış kapıya kadar yürüyecekler. Her zaman-ki gibi bir bayram şenliğinde, başları dik

çıkmanın şenliğini yaşıyorlar. İlk defa senelerce kapatıldıkları, can verdikleri, bu binanın dışını bu kadar kapsamlı görüyor, ilgiyle gözlerini gezdiriyorlar.. Yürekleri usları yine duvarların ardında.. O yaşamı, çoğaltan sevinçleri coşkuları büyüten dar mekanın içinde.. Duvarın ötesinde yürürken arkadaşlarına dokunuyor gibiler... Ve ilk defa bir duvarla karşılaşmadan bu kadar uzun yürüyorlar. Yer çekimsiz havada uçar gibi.. Ya da yürümeyi yeni öğrenir gibi. İki yıl dışarı çıkarılmadan hücreye kapatılmışlıklarını geride bırakır gibi. Gerçek olanla yaşananın çelişkisi. İnsan direncinin vardığı akıl almaz düzey. İradenin kınlamadığı koşullarda insan bedeninin uyum sağladığı koşulları insan ancak yaşamakla biliyor. Ve şimdi yeni ama geçmişine sımsıkı bağlı bir yaşamın eşliğinde yürürken yol sallanır gibi. Her an ayağının dibinde kayıpta gider gibi. Görevliler hırçın, hala saldırgan, tehditkar.. Ama alışıklar ve şimdi onlarla uğraşmaya niyetleri yok. Doyasıya açık havayı yıllardır kendilerinden gizlenen toprak kokusunu içine çekiyor. Hiç yabancı değil. Hep bu duyularla içice oldu. Yaşama sevincini doğayı hiç eksiltmedi içinde.. Şimdi daha canlı, daha somut içine doğru yürüyor. Dış büyük demir kapı ağır ağır açılıyor önlerinde. Nizamiye gözüküyor. Ellerini arkasına düğümleyip bu anların keyfini bütün derinliğiyle duyma çabasıyla yürüyor. Rahat sakin.. Kendisinde şaşıyor nasıl böyle olduğuna kapı önünde heyecanlı bir kıpırdanma aileleri sevdikleri.. Yıllardır kendilerine can yoldaş olanlar, daha can olacaklar.. Yakınlarını uzaktan ayırmaya çalışıyor. Seçemiyor. El sallayışlarına ellerini kaldırarak yanıt veriyor. Görevliler bunada karışıyor. Onları dinleyen kim. Yoklar artık. Nizamiye kapısına yaklaştıkça yeni hayatının başlangıcını iyice duyumsuyor. Önce geri dönüp arkadaşlarını çevreleyen ama yinede onları tutamayan tutamıyacak olan duvarlara nöbetçi kulübelere bir kez daha bakıyor.. Sonra bulutların arasında sıyrılan güneşe çeviriyor bakışlarını. Gökyüzü, sakin ve iç açıcı. Yüreği göğün rengiyle birleşiyor. "Her şeyimle ayaktayım, ayaktayız, yıkılmayacağız.." haykırışı dökülüyor dudaklarında, "insanlık onuru işkenceyi yenecek" sloganları kadar diri ve güçlü, Yeniden görevlilerin tehditkar bakışları arasında çıkışa doğru yürürken kapıda bekleyenlere el sallıyor. Sanki ayrılıkları düşmüş gibi dinç yüreğiyle, hep genç hep coşkulu kalan bilinciyle dün kadar yakın gördüğü ayrılmanın hasretini tüketmeye doğru yürüyor. Tüketilecek ve yengiyeye uğratılacak daha çok şey varken, bunları aşma azmiyle yürüdüğünü biliyor...

Kasım-Aralık'86

İÇERDEN MERHABA...

"ŞAFAĞA DEĞEN MEKTUP"

Hep anlatmak istedim
şafağa değen seslerimizi
taşımak istedim
Ama biliyorsun/ama biliyorlar
uğruna şafak doğumlarına
can verilenler
Duyacaklar çağırıyor
büyüyüp gelişecek
yayılacak
ve öyle bir tutku saracakki bedenleri
her yürekte o ilk patlayan
gümbürtüler
Tarlalarımızda koşacağız
o güne
Günler devriliyordu ardı sıra
günler parçalanmış atom
zerreleri gibi
milyonlarca öldürücü acı vurgunu
gibi yayılmıştı bedenlere
Yani sevdiğim
masa başında
rahat yatakta geçen günler değildi,
Ya da oturup havuz başına
ayaklarını suya salıp
bir sigara içimlik sefa değildi.
Günler öyle zor
öyle acı sürümüydü
büyüyen büyüyen
ağrılar
her an gövdeden kopan
yiten parçalar
Yürüyordu zaman ya
yürüyordu hain gece
ama indi inecekti
hain gecenin üzerine
bir şafak gümbürtüsü daha
niceleri hazırdıydı
işte o günlerde sevdiğim
yüreğlerimiz ayaklanmıştı
gecelerimiz uykusuz
ve gözlerimizden esirgeyip içimize akan
gözyaşlarımızla
Tetikte bekliyorduk
zaman uzamış
düştü düşecekti tarlalarımıza / bir bir
hep birden onlarca
Karanfil daha
Ateş menziline
Fıtl tam bombanın ucunda
her saniye/her saniye
patlayacak
ve kopacak gümbürtüler
şafağımıza düşecek
yarınımız olacak canlar
o bekleme anlarım
anlatabilir miyim güzelim

çoktan pankartlarını
hazırlıyorduk
hü düştü ha düşeceklerin
işte öylesine bir günde
ateşlenen fitiller
son gıdımındayken
saniyeler saniyeden daha az zaman
söz konusuyken
biri erken davrandı
ve müthiş bir gürültüyle
düştü şafağa
sarsıldı zindan geceleri
sanki dağlar
denizler yerinden oynadı yerinde
öylesine bir andı
yanıbaşında fitili
tutuşturulmuş
patlamaya hazır olanlar
yanıbaşlarında yaşayanlar
ancak anlatabilir bu anı

Yürek deryada sevdiğim
bilsen anlatmak yazmak
şimdi nasıl zor
hergün hergün
her gece o günleri yaşadık
günlerimizin sularını
o günlerin aşkı dolduruyor
ve sen beni anlarsın
günümüzgünümüz
şafağımıza değen
bu gümbürtülerle
fırlayabilecek yuvasından
artık kimse tutamaz
hiç bir güç önüne geçemez
tetige dokunan parmak
ve haznede fırlayan
mermi gibi
saplanacak göğsüne egemenlerin
bitirecek hükmünü

işte bu söz
söylenmekle kalmadı
şafağımıza değen gümbürtülerle
ateşlendi
Bekle şafağımız
bekle günümüz
bekle sevdiğim
Tarlalarımızda yürüyerek
akın akın geleceğiz
Şimdi yüreklerimiz
haziran sıcaklığı
ve gelincik tarlaları
karanfillerimizi
selamlıyor selamlıyorum
kucaklıyorum seni

ÇÖZÜM'Ü

OKU-OKUT

ÇÖZÜM, ilk sayısından başlayarak abone kampanyası açmıştır. Derginin niteliğinin yükselmesinde göndereceğinizi yazıların etkisi olacağı kadar, abonelerin sayısının artması da derginin yasaması ve güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Yazı ve abone kampanyasında göstereceğiniz çalışmalarda şimdiden başarılar diliyor ve teşekkür ediyoruz.

ABONE KARTI

ADI SOYADI
MESLEĞİ
YAŞI
ADRES

TEL
SÜRE
HESAP NO

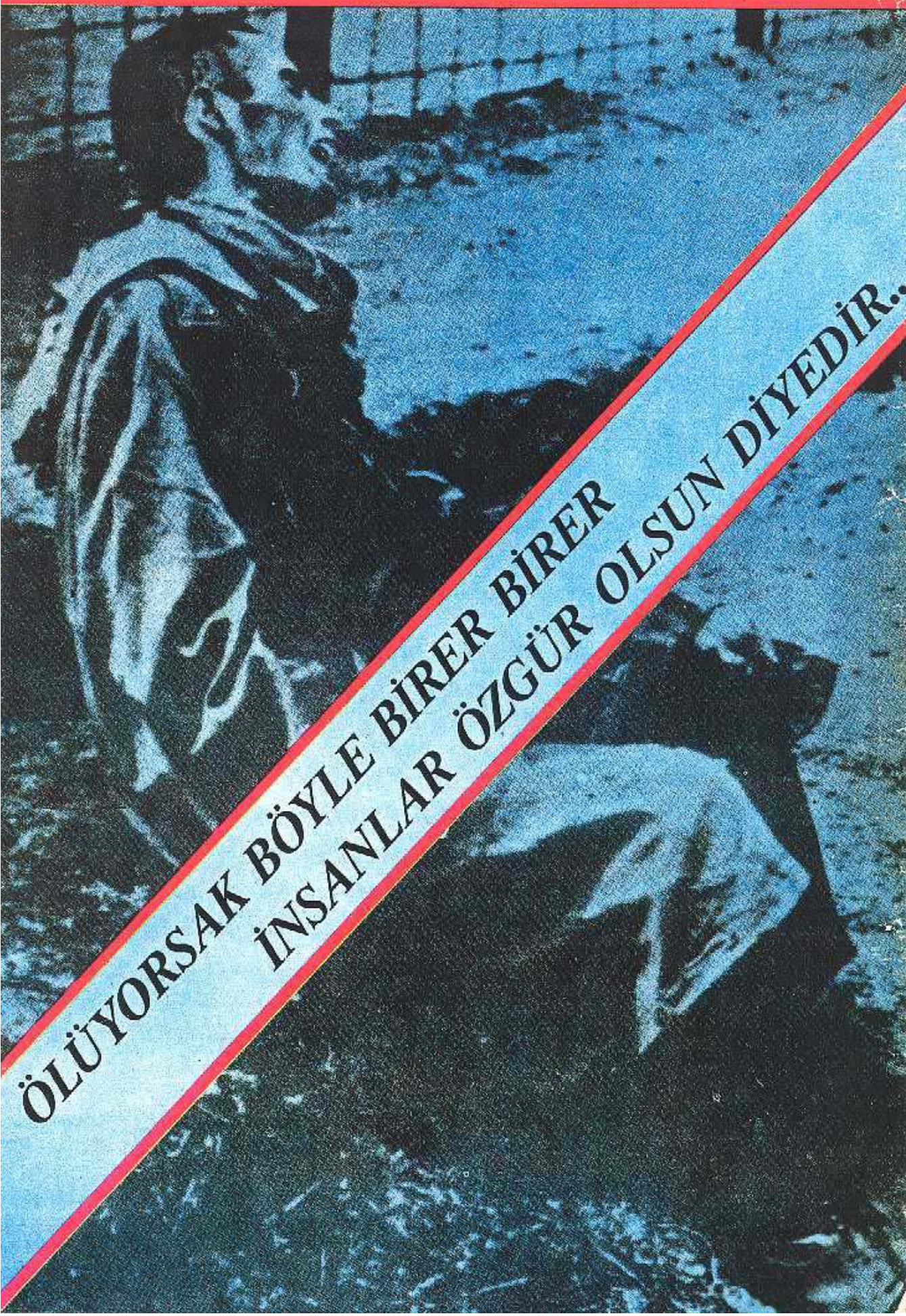
6 AYLIK () 1 YILLIK ()
METİN YAVUZ, Ziraat Bankası Çemberlitaş şubesi 6059 no'lu hesaba 2500 ()TL. 5000 ()TL. yatırdım.
Banka alındı belgesi ilişiktir.

Önemli not

Abone kartı için lütfen dergiyi kesmeyiniz. Sayfanın fotokopisini çektilip kesiniz. - Aboneliğinizin hangi sayıdan itibaren başlamasını istediğinizi bildiriniz.

AÇIKLAMA:

ÇÖZÜM Dergisi, ayda bir çıktığı için önemli bazı olayları yorumlarıyla birlikte okuyucuya aktarmakta gecikmektedir. Bu nedenle abonelerimize ay içinde gelişmiş bulunan ve duyurmakta geç kalmak istemediğimiz bazı olay ve gelişmeleri periyodik olmayan ve gerçeğinde çıkacak olan "ÇÖZÜM DUYURU" ekiyle iletmek istiyoruz. ÇÖZÜM DUYURU'nun bayilerde satışı olmayacaktır. Bu ek sayıların sadece abonelerimize gönderilecektir.

**ÖLÜYORSAK BÖYLE BİRER BİRER
İNSANLAR ÖZGÜR OLSUN DİYEDİR..**